

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 88

OSMANLI BELGELERİNDE
MİLLÎ MÜCADELE VE
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

ANKARA 2007

Proje Yöneticisi

Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Önder BAYIR
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Dr. Ahmet Zeki İZGÖER
Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar

Kemal GURULKAN
Yusuf İhsan GENÇ
Dr. Mustafa KÜÇÜK
Uğurhan DEMİRBAŞ
Yılmaz KARACA
Nedim PAKIRDAĞ
Abdullah SİVRİDAĞ

Fotoğraf

Şefik Kanyılmaz

Kapak Tasarımı

Rıfat VAROL

Baskıya Hazırlayanlar

Murat ŞENER

Salih DUTOĞLU

ISBN

**OSMANLI BELGELERİNDE
MİLLÎ MÜCADELE VE
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK**

ÖNSÖZ

Millî Mücadele, diğer tabirle Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk ismiyle özdeşleşen bir direnişin ve millet olarak var olabilme mücadelesinin adıdır. Büyük devletlerin karşısında yalnız kalan Anadolu halkının esaret belgesini kabul etmeyişinin ve örneği az görülen bir karşı koyuşun hikayesidir.

Avrupalı devletlerin işgalini sona erdirmek için başlatılan bu savaş ilk önce "Kuvâ-yı Milliye" (Millî Kuvvetler) ile tarih sahnesine çıkmış, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a hareket eden Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde 4 yıl (1919-1922) süren mücadele sonucunda da yeni bir devletin, Cumhuriyet'in temelleri atılmıştır.

Çanakkale muharebelerinde "Anafartalar Kahramanı" unvanıyla ünlenen Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki bu hareket, bağımsızlık mücadelesinin öncüsü olmak suretiyle tarihte hak ettiği seçkin yere oturmuştur.

Genel Müdürlüğümüz Osmanlı Arşivi fonları arasından seçilerek yayına hazırlanan *Belgelerle Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Atatürk* adlı eser, 30 Ekim 1918 ile 10 Ekim 1922 tarihleri arasında 109 konu başlığının bulunduğu 252 adet belgeden oluşmaktadır.

Tematik başlıklar halinde 6 bölümde toplanmış olan belgeler, Türk kurtuluş mücadelesinin değişik safhalarına ışık tutmaktadır. Söz konusu başlıklar ve ihtiva ettiği konular şu şekildedir:

İtilaf Devletleri ile İlişkiler başlığı altındaki belgeler, Mondros Mütârekesi'nin son gün oturumu müzakerelerinden başlayarak antlaşmanın uygulanma şekli, uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar, Mütâreke'nin teftişi ve Mütâreke Komisyonu tarafından talep edilen hususlar ile Sevr Anlaşması ve Mudanya Mütârekesi sürecindeki gelişmeler bu bölümde yer almıştır. Harbiye Nezâreti'nin raporunun, Mütâreke'nin teslimiyet boyutlarına dair fikir vereceği kanaatindeyiz. Öte yandan İtilâf Devletleri ile ilişkileri ve yurdun dışarıdan görünüşünü elçi Galip Kemalî Bey'in Roma'dan panoramik olarak yansıttığı, raporlar halinde belgeler arasında yer almaktadır.

İtilâf Devletleri'nin Mütâreke'yi bahane ederek çeşitli mahkeme ve araştırma merkezleri kurma istekleri ile bütün yurt içi ulaşımı ve matbuatı kontrol altında tutma çabalarına dair belgeler de bu bölümde yer almaktadır.

İstanbul Hükümetleri ile Kuvâ-yı Milliye Arasındaki Münasebetler başlığında toplanan belgeler, genel olarak Anadolu'da teşkilatlanan Millî Hareket'e karşı ortaya çıkan ve İstanbul Hükümetlerinin görüşlerini aksettirmektedir. Bu belgelerde Millî Mücadele'nin oluşumu ve faaliyetleri karşısında devletin çeşitli kurumlarının farklı tavırlarını izlemek mümkündür. Sadâret ile Dahiliye Nezâreti'nin olaylara olumsuz bakışı bu bölümde çok açık şekilde belgelerin diliyle ortaya konulmaktadır.

Öte yandan Harbiye Nezâreti'nin Millî Hareket'e farklı bakışı, mücadeleyi destekleyen emirler yayınlaması, Millî Mücadele'nin liderleriyle birlikte hareket etmesi dikkati çeken diğer önemli bir husustur. Bu iki farklı tavır ve tutum yine belgelerde yerel idarecilerin şaşkın ifadeleri arasında "iki kapıya hizmet etmek" olarak yer bulmaktadır.

İtilâf kuvvetlerince "çete" olarak nitelendirilen Kuvâ-yı Milliye'nin dağıtılması için Bâbıâlf'ye yapılan baskılar da bu bölümün belgeleri arasında görülmektedir.

İşgaller ve Millî Mücadele başlığı altında İstanbul ve Anadolu'nun nasıl çepeçevre kuşatıldığı, sosyal hayatın ve haberleşmenin kısıtlandığı, seyahat hürriyetinin engellendiği, ikametgâhların zorla boşaltıldığı, kışkırtıcı haberlerin yayıldığı ve basında uygulanan sansüre dair belgeler yer almaktadır.

Yunan Harekâtı ve Mezâlimi bölümünde, İstanbul'da Yunan Devleti'nin desteğiyle şımartılan yerli Rumların taşkınlık ve çete faaliyetleri ile Ege bölgesini yangın yerine çeviren Yunan işgal ordusunun yaptıkları zulümlere dair askerî birimlerin ve yerel makamların raporları bulunmaktadır. İzmir ve çevresinin işgalinin hunharca bir katliama dönüşmesi üzerine İngiliz Generali Milne başkanlığında kurulan heyet ile yürütülen ilişkilere ait belgelere de bu bölümde yer verilmiştir.

Kuvâ-yı Milliye'nin Malî Kaynakları belgelerine, yıllardır süregelen savaşlardan yorgun ve fakir düşen Anadolu halkının Millî kuvvetlere yiyecek, para ve asker desteğinin değışik boyutları yansımıştır. Kurulduğı yıldan beri halkın gelir kaynaklarının önemli bir kısmını toplayan Osmanlı Düyûn-ı Umumiye İdaresi, Kuvâ-yı Milliye'nin hedefi olmuştur. Fakir Anadolu halkının bağrından çıkan Kuvâ-yı Milliye'nin malî kaynakları arasında Osmanlı Bankası nakitlerinin de olduğı bu bölümün belgelerinde görölmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk ile İlgili Belgeler başlığı altında yer alan bölüm, Millî Mücadele önderinin olağanüstü başarılarının takdirine ilişkindir. Bilindiğı üzere Başbakanlık Osmanlı Arşivi daha önce de Mustafa Kemal ile ilgili olarak şu üç eseri yayınlamıştı:

- *Atatürk ile İlgili Arşiv Belgeleri*, Ankara 1982,
- *Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk ve Türk-Bulgar İlişkileri (1913-1938)*, Ankara 2002,
- *Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk (1916-1922)*, Ankara 2003.

Yeni tasnif edilen fonlar dikkate alınarak hazırlanan bu eserde, yukarıda söz konusu edilen kitaplarda yayınlanmayan belgeler bulunmaktadır. Eser bu yönüyle de orijinal bir çalışma niteliğindedir. Ekler kısmında ise Millî Mücadele dönemine ait fotoğraf ve haritalar ile analitik bir indeks bulunmaktadır.

Türk tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan Kurtuluş Savaşı'nın daha iyi anlaşılmasına yarar sağlayacağı düşüncesiyle hazırlanmış olan bu çalışmada emeğı geçen Genel Müdürlüğümüz personeline, ayrıca Fransızca yer ve şahıs isimlerinin okunmasında katkılarını gördüğümüz Filiz ATAY Hanımefendi'ye teşekkür eder, eserin tarih, kültür ve ilim dünyamıza faydalı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR	XXXI

I. BÖLÜM

BELGELERİN TRANSKRİPSİYONLARI

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
-----	-----------------	-------

İTİLAFA DEVLETLERİ İLE İLİŞKİLER

1	Mondros Mütârekesi görüşmelerinin son celsesindeki toplantıda Osmanlı murahhaslarının Türk istihkâmları, Yunan asker ve gemileri hakkındaki talepleri ile Ermeniler için Doğu Anadolu'da 6 vilâyette yapılması öngörülen düzenlemelerin gizli tutulmasını istediklerine dair müzâkereler.....	5
2	Mondros Mütârekesi'nin Harbiye Nezâreti'ne ait olan maddelerinin uygulanma şekli, Osmanlı Ordusu'nun nerelerden terhis edildikleri, hangi bölgelerin tahliye edilerek işgal kuvvetlerine terk edildiği ve ne miktar silah ve teçhizatın teslim edildiğine dair cetvelleri ihtiva eden rapor.....	8
3	İngiliz ve Fransız komiserliklerinin Mondros Mütârekesi hükümlerinin tamamen uygulanmadığı iddiasına karşılık, bu duruma İtilaf Devletleri subay ve erlerinin iç güvenliği ihlâl eden ve asayiş bozan müdahalelerinin sebep olduğunun bildirilmesi gerektiğini ifade eden Dahiliye Nezâreti tezkiresi.	21
4	İtilâf Devletleri kuvvetlerinin, Mütâreke'nin 4. maddesince Osmanlı hapisanelerindeki Ermeni tutuklularını serbest bırakmakla yetinmeyip Rum ve Ermeni hükümlülerin tümünü dışarı çıkarmaları üzerine alınması gereken idarî ve kanunî tedbirlere dair Dahiliye nâzırının Sadâret'e sunduğu tezkire.....	22
5	İzmir'deki Muhacirîn-i İslâmiye Müdafaa-i Hukuk ve Teâvün Cemiyeti tarafından Balkan Harbi'nden sonra Rumeli ve Adalar'daki muhacirlerin mal varlıklarına haksız yere el konul-	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	masıyla meydana gelen kanunsuzlukların yapılacak barış antlaşmasıyla teminat altına alınması hakkında İstanbul'da bulunan İtilâf Devletleri siyasî mümessillerine verilen muhtıra .	24
6	Mondros Mütârekesi hükümlerinin ne derece uygulandığını teftişle görevli Yüzbaşı Levien ile Fletcher'a yardımcı olumasına dair ilgili makamlara hitaben yazılan tavsiye yazısı	30
7	Afyon'daki 23. Fırka Kumandanlığı'na ait cephanelikten mühimmat çıkarılmasına izin verilmesi hususunun, Mütâreke Komisyonunca halledilmesi gerektiğini bildiren Dahiliye Nezâreti tahrirâtı	30
8	İngilizlerin, Kuvâ-yı Milliye ile Yunanlıları kışkırtıp birbirlerine düşürme siyaseti güderek kendi nüfuzlarını kuvvetlendirmek istedikleri / Kuvâ-yı Milliye tarafından Sivas'ta akdedilen büyük kongrede yurt içinden, İran ve Afganistan'dan alimlerin katılımıyla alınan bazı kararların Amerika, İngiltere ve Fransa'ya bildirildiği ve İslâm dünyasının aleyhine imzalanacak bir barış antlaşmasının tanınmayacağına ifade edildiği hususlarına dair İstanbul Emniyet Müfettişliği'ne sunulan raporlar.....	32
9	Mütâreke dönemine mahsus olmak üzere işgal kuvvetleri komiserlerinin tesisini istedikleri "Muhtelit Mahkeme"nin, ticarî konularla ilgili olarak kurulabileceğinden ötürü diğer şeklin Kanun-ı Esasî hükümlerine aykırı olacağına dair Meclis-i Vükelâ kararı	33
10	Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarından tamamen atılıp Saltanat ve Hilâfet merkezinin İstanbul'dan çıkarılması hakkında Lloyd George tarafından ileri sürülen teklifin Paris ve Londra çevrelerinde genelde kabul gördüğü hakkında Roma'daki elçi Galip Kemalî Bey'in yazısı	34
11	İtalyan yetkililerle yapılan görüşmelerde Osmanlı Devleti'nin geleceği hakkında henüz kesin bir kararın alınmadığı, Hindistan'dan Fas'a kadar bütün İslâm âleminde Türklerin İstanbul'dan çıkarılacağı endişesi bulunduğundan Osmanlı Hükümeti'nin ciddi girişimlerde bulunması, Padişah, nâzırlar ve diğer devlet ileri gelenlerinin bir araya gelerek Osmanlı çıkar-	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	larını savunmak için hazırlık yapmaları gerektiği hakkında Roma'da bulunan elçi Galip Kemalî Bey'in yazısı.....	36
12	Osmanlı Sansür Heyeti'nin gazetelerde yayınlanmasını onayladığı yazıların çoğunluğunun Ermeni asıllı kişilerden oluşan Ecnebi Sansür Heyeti tarafından yasaklanması ve uydurma katliâm haberlerinin tezkibini ihtiva eden resmî tebliğlerin de kelime oyunları ile basına yanlış aksettirilmesi üzerine, Mec-lis-i Vükelâ'da görüşülen sansür sisteminin tümüyle kaldırıl-ması hususunun İtilâf Devletleri temsilcilerine de tebliğ edil-mesine dair Sadâret tezkiresi	39
13	Samsun'da bulunan İngiliz Kontrol Subayı Yüzbaşı Forbes'un Amasya Fırka Kumandanlığınca tutuklanması üzerine Harbiye Nezâreti'nin emriyle serbest bırakılması talimatının verildiği	40
14	İstanbul ile vilâyetler arasındaki ulaşımın "millî" adı verilen kuvvetler tarafından kesilmesiyle başkent İstanbul'da yiyecek sıkıntısı baş göstereceğinden gerekli tedbirlerin alınması hususunda Hariciye nâzırı tarafından Sadriazam Salih Paşa'ya sunulan tezkire.	41
15	Mütâreke'den beri İtilâf Devletlerinin takip ettikleri siyaset ile Arapların gerçek maksatları ve bütün İslâm âleminin Osmanlı Devleti'nin geleceğine ilişkin tavır ve düşünceleri hakkındaki genel haricî duruma dair Roma'da bulunan elçi Galip Kemalî tarafından Sadriazam Ferid Paşa'ya gönderilen yazı.....	43
16	Sevr Antlaşması'nda yapılacak değişikliğin faydalı olacağını ifade eden görüşlerin yanı sıra Lloyd George'un, bu konudaki görüşmelerin İstanbul Hükümeti veya General Mustafa Kemal ile mi yapılması gerektiği hakkındaki tereddütünü ve Bolşevik-likten dolayı Türk-Rus mücadelesinin yeniden başlayabilece-ğini ileri sürerek antlaşmada değişiklik için İngiltere açısından beklemenin faydalı olacağına dair Avam Kamarası'nda yapılan konuşmaların <i>Times</i> gazetesinde yayınlanan haberinin tercü-mesi	46
17	Venizelos'un Lloyd George'un daveti üzerine Londra'ya geldiği günlerde <i>Morning Post</i> gazetesinde yayınlanan yazıda Anka-ra'nın hareket tarzı tenkit edilerek Fransa ile antlaşma yapması-	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	nın gerektiği ifade edildiği; Fransa Hükümeti'nin konferansta bir karar almadan önce Ankara Hükümeti'nin maksadını bilmek istediği; İngiliz Hükümeti'nin Yunanistan'a yardım etmek üzere donanma hazırladığı; İngiliz gazetelerinin Yunan zulmünden bahsetmeye başladıkları; Fransa Hükümeti'nin Londra Kabinesi tarafından teklif olunan teşebbüse girişmeden önce Yunan saldırısının sonucunu bekleyeceğini bildirdiği ve Anadolu aleyhine alınacak tedbirlere Fransa'nın iştiraki konusunda fikir değişikliğinin ortaya çıktığı hususlarında Londra ve Paris'teki Osmanlı elçiliklerinden gönderilen yazı ve telgrafların özetleri.....	50
18	General Townshend'in İstanbul'un usulsüz işgali, Yunanlıların her sahada desteklenmesi, Türk milliyetçilerine karşı sürdürülen tahrik edici tutumlar ve Anadolu'da Türklüğün korunması konularında İngiliz siyasetini eleştiren mektubu.....	52
19	Kuvâ-yı Milliye'nin Yunanlılara karşı askerî başarısı, İtalyan askerî memurlarına takınılan tavır ve TBMM'nin Londra İtilâfnamesi'ni tasdik etmemesinin İngiliz, Fransız ve İtalyan siyasetine etkileri hakkında Hariciye Nezâreti Özel Kalemî'nin dış kaynaklardan derlediği rapor.....	55
20	Roma'da bulunan elçi Galip Kemalî Bey'in İsveç Başbakanı Brantig ile yaptığı görüşme çerçevesinde İsveç'in Cemiyet-i Akvam'da desteğinin alınabilmesi için İstanbul'daki İsveç Elçisi Wallenberg'e telkinlerde bulunulması gerektiğini bildiren yazısı	58
21	İngiltere ile barış şartlarını görüşmek için önceden beri aracı olduğunu iddia eden Bulgar istihbaratçısının masraflarının karşılanmasını isteyen teklifinin, İngilizlerin barış müzakereleri için İnebolu'ya özel heyet gönderdikleri haber alındığından muteber olmayacağına dair Roma Elçiliği'nden Hariciye Nâzırı Ahmet İzzet Paşa'ya gönderilen yazı.....	61
22	Bazı kötü maksatlıların ihbarıyla birçok Müslüman kızın evlerinden alınarak Patrikhane'ye, Rum ve Ermeni yetimhanelerine verildiğinin bildirilmesi üzerine İngiltere Fevkalâde Ko-	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	miserliği nezdinde teşebbüste bulunulması gerektiğine dair Sadâret'ten Hariciye Nezâreti'ne yazılan tezkire.	62
23	Barış esasları görüşmelerinde Ankara ile İstanbul arasında fikir birliğine en çok ihtiyaç hissedilen bir zamanda anlaşmazlık çıkarılmayarak Hariciye Nâzırı İzzet Paşa'nın Avrupa'ya gönderilmesi ve Ankara Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'in heyetiyle âhenk içinde çalışmaya gayret sarf etmesinin uygun olacağına dair Meclis-i Vükelâ kararı	67
24	Fransızların Roma ve Atina'dakilere benzer olarak İstanbul'da Âsâr-ı Atıka ve Tarih Mektebi kurulması isteklerinin karşılanabilmesi için bu mekteplerin tesis şekilleri, şimdiki durumları ve iç tüzüklerinin incelenmesi gerektiği hususunda Sadâret'ten görüş isteyen Hariciye Nezâreti tezkiresi.	69
25	Üsküdar'da Haydarpaşa Çayırı'nda yapılması kararlaştırılan at koşusuna, Padişah'ın İngiliz Fırka Komutanı General Emery tarafından davet edildiğini bildiren tezkirenin Dahiliye Nezâretince Sadâret'e takdim edildiği.	72
26	Cenevre'de yayımlanan ve Türkiye'ye yararlı neşriyatı görülen <i>Tribune d'Orient</i> gazetesini sahibinin ısrarla talep ettiği para yardımının verilmediği takdirde aleyhte yayın yapmasının pek muhtemel olduğuuna dair Bern elçisinin görüşünün Meclis-i Vükelâ'da müzâkere edilmesi gerektiğini Sadâret'e bildiren Hariciye Nezâreti tezkiresi.	73
27	Müttefikler ile Osmanlılar arasındaki cinayet ve yaralama fiilleri işleyenlerin yargılanabilmeleri için Askerî Ceza Mahkemesi kurulması isteğinin, eski antlaşmalara ve Lahey Mukavelenamesi'ne aykırı olduğuuna dair Hariciye Nezâreti'nden İngiltere, Fransa ve İtalya Fevkalâde Komiserliklerine yazılan müzekkire	74
28	Mudanya Mukavelenamesi öncesinde düzenlenen konferansta, General Harington ile Müttefik generaller, Yunan murahhaslar, İsmet Paşa ve subayları arasında Batı Trakya'nın tahliyesi, yeni sınırların tespiti ve askerî mıntikalara dair cereyan eden görüşmeleri bildiren Binbaşı Johnstone'un ifadeleri	77

**İSTANBUL HÜKÜMETLERİ İLE KUVÂ-YI MİLLİYE
ARASINDAKİ MÜNASEBETLER**

- 29 2. Tümen komutanının bölgesinin önem ve nezaketi dola-
yısıyla Kuvâ-yı Milliye'den destek alınması isteğine mukabil
böyle bir teşebbüsün asla uygun olmayacağını Eskişehir Muta-
sarırlığı'na bildiren Dahiliye Nezâreti telgrafı 81
- 30 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'nın yayınladığı emir
üzerine, bazı ordu müfettişlerine verilen yetkilerin bütün idarî
işlere müdahale anlamına gelmediğinden bahisle Osmanlı Hü-
kümeti'nin, idarî ve askerî görevlilere, Müdafaa-i Milliye ve
Redd-i İlhak Cemiyetleri ile ilişki kurmalarına izin verme-
yeceğine dair Dahiliye Nezâreti'nden Eskişehir Mutasar-
rılığı'na çekilen telgraf. 82
- 31 Isparta'da neşrettikleri beyanname ile subayları millî kuv-
vetlere katılmaya davet eden ve şubelerine müracaat etmeyen
erleri idamla tehdit eden Çete Reisi Demirci Mehmet Efe ve
Aydın Havalisi Fedai-yi Milliye Kumandanı Hacı Şükrü'nün,
vatanın yüce menfaatleriyle bağdaşmayan isyankâr hareket-
lerinin önüne geçilerek yakalanmalarına dair Harbiye Nezâreti,
Sadâret ve Konya Vilâyeti'ne Dahiliye Nezâretince yazılan
tezkire ve tahrirat. 87
- 32 Redd-i İlhak Heyetleri temsilcileri ve Kuvâ-yı Milliye ko-
mutanlarının katılımıyla Balıkesir'de toplanan kongrenin, üye-
lerinin idaresinde Yunan istilâsına karşı muhtelif cephelerde
savaşılmasına rağmen Dahiliye Nezâretince kanuna ve vatanın
çıkarlarına aykırı bir hareket olarak nitelendirildiği. 89
- 33 Erzurum Kongresi Heyeti imzalı muzır telgrafların kabul
edilmesi ve dağıtımı kesinlikle yasak olduğundan, aykırı dav-
ranan telgraf memurlarının Divan-ı Harb'e sevk edilerek şid-
detle cezalandırılacaklarına dair Dahiliye Nezâreti'nden Kay-
seri Mutasarırılığı'na çekilen telgraf. 91

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
34	Kuvâ-yı Milliye'nin bölgedeki nüfuzunun giderek artması ve her geçen gün duruma hâkim olmasından dolayı Dahiliye ve Harbiye Nezâretleri tarafından gönderilen birbirine zıt tebliğlerin uygulanamayacağını bildirilmesi üzerine İtilâf Devletlerinin çetelerin hemen dağıtılması istekleri göz önüne alınarak Kuvâ-yı Milliye'nin desteklenmesi lâzım geleceğine dair yayınlanan askerî emir için ilgililere gereken talimatın verilmesi hususunda Dahiliye Nezâreti'nden Harbiye Nezâreti ve Denizli Mutasarrıflığı'na gönderilen tezkire ve telgraf.....	92
35	İzmit eski Mutasarrıfı İbrahim Süreyya Bey'in İttihat ve Terakki nâmına bir takım hareketlere girdiği ve Bolşeviklik niyetini gerçekleştirmeye çalıştığının tespiti üzerine yakalanarak İstanbul'a getirilmesi ve Gelibolu'daki Fransız kabristanına karşı yapılan saygısızlıktan da sorumlu olduğu için kendisine hak ettiği cezanın verilmesi hususunda Dahiliye Nezâreti'nden yazılan tezkire.	97
36	Ankara Vilâyeti'nde Millî Teşkilat için bazı subaylar tarafından propaganda yapıldığı ve halkın hisleri tahrik edildiği haberlerinin asılsız olduğu, ancak Ali Fuat Paşa'nın Sivas'tan aldığı telgrafta; Millî Teşkilat'ın Sivas'ta bir kongre akdettiği ve başkanlığına Mustafa Kemal Paşa'nın seçildiğinin, Mütâreke'den beri milletin fikirlerine müracaat için bu kongrenin gerekli ve hayırlı olduğunun bildirildiği hususunda Ankara Valiliği'nin Dahiliye Nezâreti'ne çektiği telgraf.....	98
37	Umum Türk Kongresi tarafından yayınlanan kararda; hükümetin yürüttüğü siyasetin milletin gönlünü yaralaması sebebiyle İstanbul'da millî güvene dayalı bir kabine kuruluncaya kadar milletin kurtuluşunu savunmak üzere gerekli yerlere kumandanlar tayin edilerek kesinlikle asayişsizliğe meydan verilmeyeceğinin ilân edildiğinin bildirilmesi üzerine Sivas ve Ankara'daki komutanlar ile Sivas valisinin merkezî hükümete muhalefet etmelerinden ötürü tedbirler alınması için Dahiliye Nezâreti'nden Konya Vilâyeti'ne çekilen telgraf.....	100
38	Alaşehir Kongresi başkanı tarafından, vatanperverlerin faaliyetlerini sonuçsuz bırakmaya çalışmakla itham edilen Af-	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	yon mutasarrıfının, "Selanik İttihatçılığı siyaseti yaptıkları" ifadesiyle suçladığı Millî Hareket'i Dahiliye Nezâreti'ne şikâyet eden yazısı / Feshedilen Meclis-i Mebusân'ın Mütâreke'den beri toplanamadığından bahisle Damat Ferid Paşa kabinesinin Anadolu'nun güvenliğini tehlikeye düşüreceği de göz önüne alınarak Barış Antlaşması'nın gerçekleşmesinin ancak millete dayanan Osmanlı kabinesinin kurulmasıyla mümkün olacağı ve toplum düzenini bozacak hiçbir fikrin kabul edilmeyeceğini dünyaya ilân ettiğini bildiren Sivas Kongresi Beyannamesi'nin Afyon'da neşredilen <i>Halk Sözü</i> gazetesinin eki olarak bütün köylere dağıtıldığı.....	101
39	Sivas Millî Kongresi tarafından Alaşehir ve Havalisi Millî Kumandanlığı'na atanan 23. Tümen Komutanı Ömer Lütfi hakkında, Afyon mutasarrıfının Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği birbirleriyle çelişen şikâyet ve övgü yazıları ile Sivas Kongresi karar suretinin Dahiliye Nezâreti'ne takdim edildiği.....	106
40	Sultan Vahdettin'in ortaya çıkan olaylar karşısında gereken siyasî teşebbüslerde bulunulacağına, millî bütünlüğün ve hakların korunacağına ve halkın durumun nezaketini takdir ederek sükunetini muhafaza etmelerinin lüzumunu belirten beyannamesi	110
41	Sivas'ta toplanan Millî Kongre'nin yayınladığı beyanname üzerine Trabzon valisinin "iki kapıya hizmet etmeyi güç gördüğü", Silifke mutasarrıfının ise "merkezî hükümetin emrine aykırı çıkmayacağı"nı ifade eden görüşleri ile Sivas'taki vali değişikliğine şehrin ileri gelenlerinin gösterdiği tepkiler.....	113
42	Eskişehir merkezindeki yerlere asılan "Millî Kongre Temsil Heyeti"ne ait beyannamelerde; idarî ve askerî memurların, ulema, tüccar, esnaf ve önde gelenlerin, hükümet meydanında toplanarak şehrin mutasarrıf ve komutanının, İstanbul'daki hükümet ile ilgilerini kesmeleri ve kongre heyetinin emrine girmeleri isteneceği, aksi takdirde yapılacak seçimle yerlerine vekil mutasarrıf, kadı ve komutan tayin edileceğinin ifade edildiği.....	119

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
43	Meclis-i Mebusân'ın İstanbul dışındaki bir yerde toplanmasının söz konusu dahi edilmesinin halkın zihnini karıştırarak millî birliğin bozulmasına sebebiyet vereceğine dair Konya ve Diyarbakır Valiliklerinin tahrirâtı	120
44	Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Temsil Heyeti'nin Ankara'ya döndüklerinde Hacı Bayram-ı Velî Türbesi'ni ziyaret ettikten sonra hükümet binası önünde toplanan halk tarafından coşkuyla karşılandığı, burada Mustafa Kemal Paşa tarafından nutuk irâd edildiği, karşılamaya katılan çevre kazaların ileri gelenleri ile Kuvâ-yı Milliye süvarileri, yüz binlerce halk, kadın ve çocuğa daha sonra Hacı Bektaş köyünde Çelebi Cemalettin Efendi tarafından ziyafet verilip misafir edildiklerine dair Ankara Valiliği'nin telgrafi	123
45	Demirci Mehmet Efe'ye isnat edilen Bozdoğan olayının, affa uğramasından ve Kuvâ-yı Milliye'ye katılmasından önceki zamana ait olduğu, güvenliğinin sağlanarak kendisinin vatan savunması yolunda çalışmakta bulunduğu dair 12. Kolordu Kumandanlığı telgrafi.....	125
46	Urfa'da şehri işgal ederek idareyi ele alan Kuvâ-yı Milliye'ye halkın destek verdiği / Henüz Fransızlarla çarpışmanın başlamadığının bildirildiği haberleri üzerine sadriazam tarafından şehrin idaresinin sorumsuz ellere bırakılmasının uygun olmayacağı cevabının verildiği	126
47	Karamürsel Askerlik Şubesi'ndeki bazı subayların Kuvâ-yı Milliye'ye katıldıklarının İzmit Mutasarrıflığı'ndan bildirilmesi üzerine İstanbul ve çevresindeki Jandarma Alayı'ndan bir takım er ve subayların da garnizonlarını terk ettikleri göz önüne alınarak güvenliğin korunamamasından doğacak mahzurların giderilmesi için Harbiye Nezâretince tedbirler alınması gerektiği	127
48	<i>Takvim-i Vekâyî</i> 'de neşredilen Hükümet Beyannamesi ile Edirne, İzmit, Çanakkale, Gerede, Safranbolu ve Bolu'ya gönderilen genelgede; Kuvâ-yı Milliye adına Kanun-ı Esasî'ye aykırı olarak halktan zorla para toplayan, asker alan ve bu	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	uygulamalara karşı çıkanlara işkence ve eziyet ederek suç işlemeye devam edenlerin araştırılarak isim ve künyelerinin bildirilmesinin Dahiliye Nezâreti tarafından tebliğ edildiği.....	128
49	Kuvâ-yı Milliye tarafından Sapanca Nahiyesi'nin tekrar işgal edilmesi üzerine yolcu treninin ancak İzmit'e kadar sefer yapabileceği, nahiye halkının Kuvâ-yı Milliye'nin ihtarı üzerine civar köylere veya İzmit'e göç ettiğinin görevli Polis Memuru tarafından İstanbul Emniyet Müfettişliği'ne bildirildiği.....	131
50	Halâs-ı Vatan Cemiyeti talimatıyla faaliyette bulunanların Osmanlı memurlarınca tutuklanmalarından dolayı duyulan memnuniyeti ifade eden ve isimleri tespit edilen diğer fedailerin yakalanıp teslim edilmesini talep eden İngiliz Askerî Mümessilliği yazıları.....	132
51	İşgal kuvvetlerinin nüfuzunu kırmak ve karşı koymak amacıyla İstanbul'da bir örgüt kurulduğundan bahisle, isimleri liste halinde verilen zanlıların yakalanarak teslim edilmeleri, Osmanlı Harbiye Mektebi'nin kapatılması, fazla tüfeklerin teslimi ve İtfaiye Alayı karakollarındaki silahların azaltılması hususunda İşgal Kuvvetleri Kumandanı General Harington tarafından Harbiye Nezâreti'ne gönderilen nota ve bu çerçevede yapılan diğer yazışmalar	136

İŞGALLER VE MİLLÎ MÜCADELE

52	Bayezid Meydanı'nda vatanın menfaatlerini savunma amacıyla miting düzenleneceğinden, İctimaât Kanunu'na uygun olarak asayiş bozacak nutuklara meydan verilmeyip suça teşvik edici konuşmalardan kaçınılması hususunda Dahiliye Nezâreti ile İstanbul Valiliği ve Polis Müdürlüğü arasındaki yazışmalar..	153
53	İstanbul'da Alman ve Avusturya yapımı filmlerin gösterilmemesi ve sinema, tiyatro, birahane ve lokantaların gece belirlenen saatte kapatılması hakkında İtilâf Kuvvetleri Komutanlığınca yayınlanan tebliğin uygulanmasına dair	155

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
54	İtilâf Devletlerinin Karadeniz, Uzunköprü ve diğer istikametlere gidecek yolcular için seyahat belgelerini vize ettirme şartını Türk subaylar için de zorunlu kıldıkları hususunda Harbiye, Hariciye ve Dahiliye Nezâretleri arasındaki yazışmalar	158
55	Mütâreke'nin akdinden sonra bozulan İstanbul'un asayişinin sağlanmasından rahatsız olan gayr-ı müslim unsurların, Hıristiyanların hayatını tehlikede göstermek maksadıyla şehrin güvenliğini bozma çabaları ile Ermeni ve Rum Patrikhâneleri tarafından teşvik edilmek suretiyle Fransız ve İngiliz polisi olarak kaydedilen binlerce gayr-ı müslim gencin, işgalci kuvvetlerden gördükleri güveni suistimal ederek bütün faaliyetlerini Türk halkını tahrik etmeye yönelttiklerine dair Polis Müdürlüğü raporunun Sadâret'e takdimi	159
56	İtalyanların Konya'da kan dökerek ilerlemeleri ve İzmir'de ise Müslüman halkın evlerine işaret konulmasından büyük endişe duymaları sebebiyle Mütâreke şartlarına ve Wilson Prensipleri'ne bütünüyle aykırı olan bu durum için yurt içi ve yurt dışında gereken tedbirin alınması gerektiğine dair Meclis-i Vükelâ kararı	162
57	Selanik ve Varna yönünden Edirne yoluyla İstanbul'a trenle hareket eden İngiliz ve Fransız askerleri ile birlikte vagonlarda otomobil, uçak, cephane, yük arabası ve Hint-Arap asıllı askerlerin bulunduğunu bildiren Edirne Valisi Sâlim Bey'in telgrafı..	163
58	Rami Kışlası'nı işgal eden 11. Avcı Fransız Alayı subayları tarafından keşif yapmak için zorla girilen ev sahiplerinin, yangınlardan dolayı İstanbul'da kiraların çok pahalı olduğu göz önüne alınarak evleri işgal edilmek suretiyle perişan edilmemelerini dile getirdiklerine dair Sadâret makamına sundukları dilekçe	165
59	Karaköy Rıhtımı'ndaki bina ve depoların İngiliz askerî kuvvetleri tarafından işgal edilmesi sebebiyle vapurların yanaşabilmesi ve yolcuların gümrük kontrolü için rıhtımdaki herhangi bir noktanın Osmanlı deniz zabıtasına terk edilmesi maksadıyla teşebbüste bulunulması gerektiğine dair Dahiliye Nezâreti'nden Hariciye Nezâreti'ne yazılan tezkireler	166

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
60	İdarenin muhtelif birimlerine mensup olan yüksek dereceli memurların, memleketin siyasî durumu hakkında gazetelere beyanat vermeleri kötü sonuçlar doğurduğundan, bundan böyle kesinlikle beyanatta bulunmaktan sakınılmasının emredildiğine dair Hariciye Nezâreti tarafından yayınlanan genelge	168
61	Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi tarafından hazırlanan ve Rumeli ile Anadolu yönlerinde İtilâf askerî garnizonları tarafından tren ve gemilerle yapılan nakliyatı gösterir kroki	168
62	Hükümetin nüfuz ve gücünü zayıflatan mizah yazıları ve makalelerin gazetelerde yayınlanmasına engel olmayan Ecnebi Sansür memurlarının bu tavrına karşılık, Osmanlı Sansür Heyeti'nin kaldırılması veya Matbuat Divan-ı Harbi kurulması tekliflerine dair Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından Hariciye nâzırına sunulan yazı	169
63	Gelibolu Sancağı'na bağlı Eceabat Kazası'nın Akbaş mevkiindeki silah deposuna 150 civarında kişinin baskın yaparak orada bulunan Osmanlı subayları ile Fransız askerlerini ambardaki silah, cephane ve eşyalarla birlikte alıp kaçmaları üzerine Harbiye ve Hariciye Nezâretlerince Sadâret'e sunulan tahkikat raporları ve İngilizlerin Bandırma'ya asker çıkardığına dair 14. Kolordu Kumandanlığı'nın telgrafı	171
64	İstanbul'un işgal tarihi olan 16 Mart 1920'de, İngiliz kuvvetlerinin Postane, Harbiye Nezâreti, Bahriye Nezâreti, Muzika Bölüğü, Jandarma Zâbit Mektebi ile sarayların birçoğunu işgal ettiği; Kuvâ-yı Milliye'nin dağıtılması, hükümetin Kuvâ-yı Milliye ile ilişkilerini kesmesi ve İstanbul halkına hitaben yayınlanan beyannameye dair İstilaat memurları ve Emniyet Müfettişlerince gönderilen raporlar	181
65	Şehzadebaşı'ndaki karargâh koğuşuna saldıran İngiliz müfrezesinin açtıkları ateş sonucunda yataklarında ve silahsız bulunan askerlerden 5'ini şehit edip 7'sini de yaraladıklarına dair 10. Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami Bey'in raporu .	187
66	Telgraf ile haberleşmenin yeniden başlatılması için Bâbîâli tarafından İtilâf Devletleri Komiserliklerine yapılan başvuruya; şifreli muhaberata izin verilmesi konusunun halledilemeyip	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	Türkçe'yi iyi bilen şahıslardan oluşan bir teşkilatın henüz kurulamadığı cevabının verildiğine dair Harbiye, Hariciye ve Dahiliye Nezâretleri arasındaki yazışmalar	189
67	İstanbul'un işgali ve İzmir faciası üzerine ortaya çıkmış olan Millî Hareket'in kötülenmesi amacıyla İtilâf Devletleri tarafından bir beyannâme yayınlanması talebi üzerine; Osmanlı Hükümeti'nin bu hareketlere ne kuruluşunda ne de idaresinde hiçbir iştiraki olmadığı gibi, vahim sonuçlar doğuracağı ihtimaliyle bu tür beyannamenin gazetelerde yayınlanamayacağını bildiren Hariciye Nezâreti'nin ilgili devletlerin komiserliklerine cevabî yazısı	191
68	Harbiye Nezâreti'nin İtilâf Devletleri tarafından işgalinin başlangıcında kurulan komisyonun, üye sayısı artırılarak İtilâf Devletleri Askeri Mümessilliği Komisyonu adı altında yeniden teşkil edilmesiyle birlikte Nezâretin kontrolünü tanzim hususunda aldıkları kararları Hariciye Nezâreti'ne bildiren tezkire....	196
69	Kısıtlı, kontrollü ve vize alınmak suretiyle yapılan İstanbul'daki telgraf haberleşmesinin, gerçek ihtiyaca uygun bir şekilde yürütülebilmesinin, konulan kayıtların kaldırılmasıyla mümkün olabileceğini Dahiliye Nezâreti'ne bir rapor halinde ileten Posta, Telgraf ve Telefon Umum Müdürlüğü'nün yazısı ..	201
70	İtilâf Devletleri murahaslarınca yurt dışından İstanbul'a dönmelerine izin verilen kişilere Bern Osmanlı Elçiliği aracılığıyla tebligât yapılmasına dair Mütâreke Komisyonu kararı	203
71	İngilizlerin İzmit'i bombardımanına Kuvâ-yı Milliye tarafından dağ toplarıyla karşılık verildiği, Haydarpaşa'dan çoğunluğu Hintli olmak üzere birçok askerin İzmit'e sevk edildiği ve Ke-merburgaz yönünde dolaşan çetelerin köylülerden fidye talep edilerek tehditlerde bulunduklarına dair İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne sunulan rapor.....	204
72	İngilizlerin Maltepe'deki Tayyare Endâht Mektebi subaylarının evlerini arayıp kendilerini tutuklamalarının sebebinin, Kuvâ-yı Milliye'ye katılarak aleyhlerine bir harekette bulunmalarına	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	meydan verilmemek amacıyla olmasının pek muhtemel bulunduğuna dair İstanbul Valiliği görüşünü Sadâret'e takdim eden Dahiliye Nezâreti tezkiresi	204
73	Üsküdar Dudullu'da İngilizlerin karargâh kurduklarından itibaren nahiye müdürlüğüyle irtibata geçilemediği, karargâh civarındaki köyleri تنها bulundurmak istediklerinden göç eden halkın köylerine dönebilmeleri için Moda'daki İngiliz Kumandanlığı'ndan izin alınması gerektiğine dair Üsküdar Mutasarrıflığı raporunu Dahiliye Nezâreti'ne bildiren İstanbul Valiliği'nin yazısı.....	205
74	Yunanlıların İstanbul'u işgal etmek üzere önemli bir kuvvetle saldıracakları haberinin Çatalca'dan etrafa yayılması üzerine hükûmetçe gerekli tedbirin alındığının bildirilerek heyecanın teskin edilmesinin istenildiğine dair Emniyet Müdürlüğü ile Çatalca Mutasarrıflığı arasındaki yazışmalar	207

YUNAN HAREKÂTI VE MEZÂLİMİ

75	İstanbul'daki Rum halkının kiliselerde ve Yunan Konsolosluğu önünde yaptıkları gösteri ve taşkınlıklar ile İtilâf Devletleri temsilciliklerine müracaatta bulunacakları hususlarının görüşmeler yoluyla halledilmesi hakkında İstanbul Polis Müdürlüğü ile Dahiliye ve Hariciye Nezâretleri arasındaki yazışmalar	213
76	Yunanlıların İzmir'i, İtalyanların ise Kuşadası ile Selçuk Tren İstasyonu'nu işgallerine dair İzmir, Aydın, Bandırma, Konya ve Denizli'deki askerî birimlerin Harbiye Nezâreti'ne gönderdikleri raporlar	216
77	İzmir'de idarî ve askerî kontrolün bütünüyle Yunanlılara geçtiği, ev ve dükkânların yağma edilerek katliamlar yapıldığı, arşivlerin imha edildiği ve çevre vilâyetlerle irtibat kesildiğinden görevlerini yapamayan Türk subaylarının yenileriyle değiştirilmesi gerektiği hakkında Jandarma Umum Kumandanlığı raporu.....	222

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
78	Balıkesir'in Ayvalık yöresinden saldıran düşman kuvvetlerinin Kuvâ-yı Milliye'nin karşı koymasıyla eski mevzilerine çekildikleri, Soma ve Akhisar bölgelerinde ise Yunanlıların çarpışmalardan sonra geri püskürtüldüklerine dair 14. Kolordu Kumandan Vekili Kâzım'ın Harbiye Nezâreti'ne çektiği telgraf.....	226
79	Yunanlıların Balıkesir Burhaniye'deki köylere doğru ilerleyerek tecavüzlerini sürdürdükleri ve Akhisar köyelerine uçaklarla bomba attıkları hakkında Karesi Mutasarrıflığı'ndan alınan telgrafın Dahiliye Nezâreti tarafından Harbiye Nezâreti'ne bildirildiği	227
80	Aydın valisinin General Milne'in yardımcısı General Hanbury ile görüşmesi üzerine Yunanlıların geçici olarak işgal ettikleri yerlerde sınır çizilmesinin bir an önce gerçekleştirilmesi ve bu hattın tecavüz edilmemesi için Dahiliye Nezâreti'nden valiliğe yazılan cevabî tahrirat	228
81	Yunan hücumlarına karşı Kuvâ-yı Milliye'nin kahramanca müdafaasına rağmen İzmir'in işgalinin genişletileceği haber alındığından, bölge halkının tümüyle göçe hazırlandığını bildiren Soma Kaymakamlığı telgrafi üzerine Dahiliye Nezâreti'nin konuyu Sadâret ile Hariciye ve Harbiye Nezâretlerine ilettiğine dair yazıları.....	230
82	Karamürsel'i işgal ederek halkı göçe zorlayan, eşya ve hayvanlarını meçhul bir yere sevk eden Yunan kuvvetlerinin Yalova tarafına çekildikleri hakkında İstanbul Emniyet Müfettişliği'ne sunulan rapor	232
83	Köyleri basarak halkı dövmek, yaralamak ve dağa kaldırarak fidye istemek gibi hareketlerle halkı katleden Rum çete ve eşkıyalarının faaliyetleri hakkında Şile Kaymakamlığı'nın tahrirâtı	232
84	Yunanlıların işgal ettikleri yerlerden, İstanbul Vilâyeti'ndeki bazı kaza ve köylerde yaptıkları zulüm ve kanun dışı davranışları gösteren listenin Adliye ve Mezâhib Nezâreti tarafından Sadâret'e sunulduğu	233

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
85	Üsküdar Livası'na bağlı Ömerli Kazası köylerinde Yunan el-biseli ve Rum şiveli çetelerin yol keserek işkence ile halktan para toplayıp baskınlar yaparak evlerin çoğunu yaktıklarına dair İhtiyar Heyeti tarafından hazırlanan liste	236
86	Lord Lamington'un başkanlığında Hint heyeti tarafından Yunan zulmü aleyhine düzenlenen mitinglerin İngiliz Meclisi, idaresi, basını, aydınları ve halkı üzerindeki tesir ve akislerine dair Londra'daki Osmanlı sefareti ve hükümet temsilciliği tarafından gönderilen yazılar	237

KUVÂ-YI MİLLİYE'NİN MALÎ KAYNAKLARI

87	Eskişehir civarında gizli surette yayılarak istedikleri parayı vermeyenleri tehdit eden Kuvâ-yı Milliye'nin, teşkilat olarak gerekliliği hususunda idarî ve askerî makamlardan verilen emirler arasındaki âhenksizliğin giderilmesini isteyen Afyon Kaymakamlığı'nın yazısı üzerine, her iki birime de tebliğde bulunan karara göre davranılmasını Harbiye Nezâreti'ne bildiren Dahiliye Nezâreti tezkiresi	243
88	Isparta'da Uluborlu Heyet-i Milliye başkanına Demirci Mehmet Efe tarafından çekilen telgrafta yer alan; toplanan paraların belirlenen günde gönderilmemesine sebep olanların idam edileceğini tehdit eden ifadesi üzerine bu gibi münasebetsizliklere son verilmesi yolunda Dahiliye Nezâreti'nin Nazilli'deki Jandarma Kumandanlığı'na gönderdiği emir	244
89	İngiliz askerî kuvvetleri arasındaki Müslüman ve Mecusî Hintli askerlerin bulundukları yerlerde muhtaç olanlara para yardımında bulunarak Anadolu'daki direnişe mensup kişilere silah kullanmayacaklarına dair yemin ettikleri, öteden beri İngilizlerin Millî Hareket'e seyirci kalmalarında Müslüman Hintli askerlerin bu muhalefetlerinin etkili olduğu görüşlerine dair İstanbul Emniyet Müfettişliği'ne sunulan rapor	246
90	Millî kuvvetlerin ve Osmanlı memurlarının defalarca Düyûn-ı Umumiye İdaresi'ndeki para, un ve zahireye makbuz karşılığı olmadan el koyduklarından İtilâf Devletleri komiserlerince	

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
	Osmanlı Hükümeti'nin müsâmaha göstermek suretiyle ağır bir sorumluluğa marûz kaldığının bildirilmesi üzerine konunun Hariciye Nezâreti tarafından Sadâret ve ilgili nezâretlere iletildiği	246
91	Bilecik'e gelen Kuvâ-yı Milliye süvari müfrezesinin Osmanlı Bankası Acentesi'nden talep ettiği paranın bir kısmını zorla elde etmesi üzerine, benzeri durumlar için önlemler alınmazsa Fransız Fevkalâde Komiserliğince, doğabilecek tehlikelere karşı Bâbıâli'nin dikkatinin çekildiğine dair Hariciye Nezâreti'nin Dahiliye Nezâreti'ne yazdığı tezkire	247
92	Kuvâ-yı Milliye tarafından Düyûn-ı Umumiye İdaresi zahirelerine el konulması ve İstikrazât Mukavelesi hükümlerine aykırı olan tecavüzlerin engellenip tekrarına meydan verilmemesi için Kolordu Kumandanlıkları'na önemle tebligât yapıldığı / Trabzon'da fındık öşrü parasının acil mahallî ihtiyaçlara harcanmasının Kuvâ-yı Milliye'nin müdahale ve tesiriyle olmadığına dair Sadâret, Dahiliye ve Hariciye Nezâretleri arasındaki yazışmalar	248
93	Kuvâ-yı Milliye ve askerî memurlar tarafından İzmir Vilâyeti sınırları dahilinde meydana gelen tecavüzler hakkında Düyûn-ı Umumiye Başmüdürlüğünce gönderilen şikâyet yazıları ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı'ndan Selendi Nahiyesi Kol Memurluğu'na gönderilen yazılarda yer alan nakit para, zeytin ve zeytin öşrü bedellerine yapılan müdahalelerin kesinlikle önlenmesi için bölgedeki mutasarrıflık ve kaymakamlıklara tebligâta bulunulduğu hususunda Hariciye Nezâreti'ni bilgilendiren Dahiliye Nezâreti tezkiresi	250
94	Mustafa Kemal Paşa adına hareket ettiğini söyleyerek mahallî Osmanlı Bankası şubesinin kasa mevcudunun kendisine bildirilmesini isteyen ve izni olmadan bankadan dışarıya para havalesini yasaklayan Balıkesir mutasarrıfının bu işlemleri, İmtiyâz Fermanı'na aykırı olduğundan Osmanlı Bankası Direktörlüğü ve Müttefik Devletler Fevkalâde komiserleri tarafından protesto edildiğine dair Hariciye Nezâreti'nden Dahiliye Nezâreti'ne yazılan tezkire	255

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
95	Adapazarı'na gelerek halktan para talebinde bulunan Kuvâ-yı Milliye'ye mensup kişilerin kasabayı terk ettikleri, bir kısmının ise halen Sapanca'da bulundukları, Askerlik Şubesi'nde başlatılan asker kayıtlarının hangi amaçla yapıldığının bilinmediği haberleri üzerine gereken tedbirlerin alınması için Dahiliye Nezâreti'nden İzmit Mutasarrıflığı'na yazılan tahrirat..	256
96	Devlet hazinesinin beş kuruşluk gelirden bile mahrum olduğu, müsakkafat ve rüsûmat gibi önemli gelirlerin dış borçların ödenmesine sarf edildiği, maaşların ödenmesi için dahi bankaların kredi açmadığı sıkıntılı malî durumda, Stockholm elçiliğine tayin edilen Galip Kemalî Bey'in sefaret ödemelerinin yapılamayacağını bildiren Maliye nâzır vekilinin yazısı.....	257
97	İstanbul'da İngiliz parasının kıymeti artmakta olduğu halde Osmanlı kâğıt parasının gün geçtikçe değer kaybetmesinin ne gibi sebeplerden kaynaklandığının araştırılması için Müttefik Devletler nezdinde teşebbüste bulunulmasına dair Sadâret'ten Hariciye Nezâreti'ne yazılan tezkire.....	258

MUSTAFA KEMAL İLE İLGİLİ BELGELER

98	16. Kolordu Kumandanı Albay Mustafa Kemal Bey'in yararlı hizmetlerinden dolayı Osmanî Nişanı'yla taltif edildiği.....	263
99	Savaşlarda ve verilen görevlerde yararlı hizmetleri görülen değişik sınıflara mensup subay ve komutanlardan 2. Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa'nın Kafkas Savaşı'ndaki olağanüstü hizmetlerinden dolayı ikinci rütbeden Osmanî Nişanı ile taltifinin uygun görüldüğü.....	264
100	7. Ordu Kumandanı Tuğgeneral Mustafa Kemal Paşa ile 2. Ordu Kumandanı Tuğgeneral Fevzi Paşa'nın becayişlerine dair Harbiye Nezâreti teklifini onaylayan irâde	269
101	7. Ordu Kumandanı Tuğgeneral Mustafa Kemal Paşa'nın Padişah'ın fahrî yâveri olarak tayin edildiğine dair irâde.	270
102	Yıldırım Orduları Grubu ile 7. Ordu Karargâhı'nın kaldırılarak 7. Ordu Kumandanı Tuğgeneral Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye Nezâreti emrine verildiğine dair Sadriazam ve Harbiye Nâzırı Ahmed İzzet Paşa'nın teklifini onaylayan irâde .	271

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
103	Bitlis Vilâyeti ve Muş Sancağı'nın geri alınışını tebrik amacıyla Elazığ Vilâyeti sakinleri adına ordu ve kolordu kumandanlığına bazı hediyeler takdim edildiği, ayrıca bir çift seccadenin de Çanakkale'de fevkalâde hizmetleri görülen Mustafa Kemal Paşa'ya sunulacağına dair Dahiliye Nezâreti ile Erzurum ve Elazığ Valilikleri arasındaki yazışmalar.....	272
104	Amasya Livası'ndan alınan haberler çerçevesinde Merzifon'da tehcir esnasında geride kalan Ermenilerin sayılarının gün geçtikçe artmakta olduğu, Patrikhane'den gönderilen iki Ermeni genci tarafından Merzifon Amerikan Mektebi'ne getirilen eşya sandıkları içinde muhtemelen silah bulunduğu ve Merzifon'daki dört İngiliz subayının Amerikan Koleji'nde komitecilikle uğraştıkları için tahkikata devam edileceği hakkında 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Merzifon'dan Harbiye Nezâreti'ne gönderdiği telgraf.....	275
105	Merzifon halkının İzmir'in işgalini protesto için düzenleyeceği mitinge engel olmak isteyen hükümetin girişimlerinin İngiliz Mümessili Hurst tarafından takdir olunduğuna dair Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'dan Harbiye Nezâreti'ne gönderdiği telgraf	276
106	Milletin vicdanından coşan birlik ve iradenin, vatanın kaderini lehimize çevirdiği bir dönemde, millî varlığımızı dost ve düşman nazarında ispat eden teşkilatın bütün merkezlerle sıkı irtibat kurmalarının en önemli millî görev olduğu, bu sebeple teşkilatın genişleme ve yayılma derecesi hakkında her an genel merkeze bilgi verilmesinin gerektiğine dair Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti adına Mustafa Kemal Paşa tarafından Sivas'tan Beyoğlu Mutasarrıflığı'na çekilen telgraf.....	277
107	Ankara ve çevresini teftişle görevlendirilen Mülkiye müfettişlerinden Fuat Bey'in İstanbul'a dönmesi hakkında gönderilen emirleri dinlemediği ve Ankara'da kalmasının da Mustafa Kemal'in Millet Meclisi adı altında toplamış olduğu ihtilâl heyeti içinde olacağı şeklinde anlaşıldığından istifa etmiş sayıldığına dair Dahiliye Nezâreti teklifini onaylayan irâde	279

No:	Belgenin Konusu	Sayfa
108	Damat Ferid Paşa kabinesinin iktidarda iken Kuvâ-yı Milliye'yi askerî kuvvetle ortadan kaldırmak istemesine karşılık yerine gelen yeni kabineden memnun olan Anadolu'daki "milliciler"ın ancak Sevr Antlaşması'nda değişiklik yapıldığı takdirde İstanbul Hükümetiyle uyuşabileceklerinin tahmin edildiği ve yeni kurulan Tevfik Paşa kabinesinin de Mustafa Kemal'i yola getiremediği, bu kabinenin Sevr Antlaşması'nda değişiklik teklif etmekle Anadolu asileriyle aynı görüşte olduğunu ortaya koyduğuna dair <i>Near East</i> ve <i>Daily Telegraph</i> gazetelerinde neşredilen yazıların tercümesi	280
109	Paris'te Sulh Konferansı için bulunan Murahhas Nabi Bey'in, Lord Lamington ile yaptığı görüşmede kabul edilebilir bir barış antlaşması için İngiltere'nin yardımına ihtiyaç bulunduğunu ifade ettiği ve Fransız Hariciye Encümeni'nde Sevr Muâhede'si'nin yeniden tetkiki konusunda ortaya çıkan görüşleri ilettiği telgrafları.....	282

II. BÖLÜM

BELGE FOTOKOPİLERİ	283
--------------------------	-----

EKLER

FOTOĞRAFLAR.....	611
REFERANSLAR	637
İNDEKS	643
HARİTALAR.....	672

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
DH. EUM. AYŞ	Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi
DH. EUM. ECB	Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Ecânib Kalemi
DH. EUM. KLU	Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Kalem-i Umumî
DH. EUM. SSM	Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Seyrüsefer
Kalemi	
D	
H.	
K	
M	
S	Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
DH. MB. HPS	Dahiliye Nezâreti Mebânî-i Emiriye ve Hapishaneler
	Müdüriyeti
DH. UMVM	Dahiliye Nezâreti Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât
Müdürlüğü	
DUİT	Dosya Usulü İradeler Tasnifi
HR. SYS	Hariciye Nezâreti Siyasî Kısım Evrakı
İ. TAL	İrade Taltifat
<i>MV</i>	<i>Meclis-i Vükelâ Mazbataları</i>
<i>Yay. Haz.</i>	<i>Yayına Hazırlayan</i>

I. BÖLÜM

BELGELERİN TRANSKRİPSİYONLARI

İTİLÂF DEVLETLERİ İLE İLİŞKİLER

1

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi

Beşinci Celse

1918 senesi Teşrîn-i Evvelî'nin otuzuncu Çarşamba günü akşamı saat dokuzu çeyrek geçe beşinci defa olarak ictimâ edildi.

Zevât-ı âtiye mevcud idi:

Devlet-i Aliyye tarafından:

Bahriye Nâzırı Rauf Bey, Murahhas

Hariciye Müsteşarı Reşad Hikmet Bey, Murahhas

Erkân-ı Harbiye kaymakamlarından Sadullah Bey, Murahhas

Kâtib Âlî Bey

İngiltere Hükûmeti tarafından:

Bahriye Ferîki Sir Arthur Calthorpe, Murahhas

Bahriye Livası Seymour, Müşavir

Miralay Kâtib Labens, Müşavir

Binbaşı Dixon, Müşavir

Kâtib Mülâzım-ı Sâî Comrode

Verilen müddetin hitâmına binâen yedinci maddenin kabulüne muvâfakat eyledikleri Osmanlı murahhasları tarafından ifade edilmekle Amiral Calthorpe Mütârekenâme mevâddını son defa olarak başdan aşağıya bir kere daha kırâete başladı. Birinci maddeyi okudukdan sonra istihkâmâtın İngiliz ve Fransız asâkirinden mâadâsı tarafından işgal edilmeyeceğine hükûmetinin söz verdiğini beyân ve Çanakkale ve Karadeniz istihkâmâtında bir mikdar Türk askeri kalmasını, Yunan asâkirinin İstanbul ve İzmir'e duhûllerinden tevakkî olunmasını, Yunan gemilerinin İstanbul'a getirilmeyip bunlardan

Bahr-ı Siyah'a imrârı icab edenlerinin geceleyin geçirilmesini suret-i mültezimânede telgrafla hükûmetine bildireceğini ifade ve mezkûr telgrafnâmeyi irâe eyledi. Ba'dehû ikinci ve üçüncü ve dördüncü maddeler kırâet ve kabul olunduktan sonra Amiral Calthorpe Müttefikîn üserâsının İstanbul'a cem' edilmeyip yakın mahallerdeki İtilâf kumandanlarına teslim edilmesi lüzumunu dahi hükûmetine iş'âr edeceğini söyledi. Beşinci, altıncı ve yedinci maddeler kırâet ve kabul edildi.

Amiral Calthorpe İstanbul meselesini ayrıca hükûmetine izah edeceğini ifade ve Hükûmet-i Osmaniye asayiş ve Müttefikîn tebaasının can ve malını muhafazaya muktedir oldukça İstanbul'un kat'iyen işgal edilme-yeceğine dâir hükûmetine yazacağı fıkrayı kırâet etdi.

Ba'dehû on altıncı maddeye kadar kırâet ve hey'et-i Murahhasa-i Osmaniye tarafından kabul edildi.

On altıncı madde:

"Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'da bulunan muhafız kıta'ât en yakın İtilâf kumandanına teslim olunacaktır ve Kilikya'daki kuvvetlerin intizamı muhafaza için muktezî mikdarından ma'adâsı beşinci maddedeki şerâite tevfikân takarrur etdirilecek vechile geri çekilecektir" suretinde takarrur etdi ve Amiral Calthorpe Arablar tarafından muhâsara edilen garnizonların İngiliz kumandanına teslim olunmalarını hükûmetine de yazacağını bildirdi.

Müşârunileyh yirminci maddeye kadar kırâet edip hey'et-i Osmaniyece kabul olundu. Rauf Bey müessesât-ı maliye ve ticariyede bulunan bazı Alman ve Avusturyalı mütehassısların Memâlik-i Osmaniye'den ihracı Devlet-i Aliyye'nin muamelât-ı maliye ve ticariyesini sekte-dâr edeceğinden bu misillülerin Hükûmet-i Osmaniye'nin taht-ı mes'uliyetinde olarak bırakılmalarını talep eylemekle amiral keyfiyeti hükûmetine arz edeceğini söyledi.

Yirmi bir, yirmi iki, yirmi üçüncü maddeler kırâet ve kabul edildi. Amiral Calthorpe yirmi dördüncü maddenin şekl-i mu'addelini ber-vech-i âtî okudu:

"Ermeni Vilâyât-ı Sittesinde iğtişâş zuhûrunda mezkûr vilâyetlerin İtilâf kuvvetleri tarafından işgal hakkının mahfûziyeti".

Sadullah Bey Ermeniler bu maddeden istifadelerini temin için mevcut komiteleri vasıtasıyla der-akab faaliyete başlayarak asayişsizlik hissini gösterecek harekâta teşebbüs edeceklerinden buna mahal kalmamak üzere işbu maddenin hiç olmazsa hafî tutulmasını rica etdi.

Reşad Hikmet Bey Taşnaksü[t]yun ve sair ihtilâlcî Ermeni fırkalarının bu maddeden bi'l-istifade Vilâyât-ı Sitte'de îkâ'-ı şerr u şûriş ederek müdahaleye sebebiyet vereceklerini söyledi.

Amiral Calthorpe buna hak vermekle beraber şimdiye kadar birçok gizli muâhedât akdedildiğini ve bu ise Mösyö Wilson'un nazariyâtına muhalif bulunduğunu bildirdi. Reşad Hikmet Bey, Mösyö Wilson'a gizli muâhedât olmamasını insaniyetin nef'i için istediği halde bu maddenin neşri beşeriyetin lehinde değil aleyhinde olacağından bunun hafî kalmasını netice itibarıyla müşârunileyhin nazariyâtına da tevâfuk edeceğini söyledi.

Amiral Calthorpe Vilâyât-ı Sitte'de bulunan milliyetlerin idaresi için bir İngiliz hey'et-i mahsusasının i'zâmını ve bir de bu maddenin neşri Ermeni ihtilâlcilerini vilâyât-ı mezkûreyi Müttefikler tarafından işgal ettirmek üzere tezyîd-i faaliyete teşcî' edeceğinden bunun gizli tutulmasını hükûmetine iş'âr edeceğini bildirdi. Bu suretle yirmi dördüncü madde kabul olundu.

Amiral Calthorpe: "Her ne kadar teferruâta aid bir mesele ise de Fransızca ve İngilizce metinler arasında ihtilaf zuhûrunda İngilizce metin mu'teber olacaktır." dedi.

Amiral Calthorpe saatler bazı mahallere göre tahavvül edeceği cihetle Mütâreke'nin saat-i mahallî ile tayinini muvâfık görerek bu sureti kabul eylediğini ve binâenaleyh 31 Teşrîn-i Sânî 1918'de mahallî saat ile vakt-ı zevâlden itibaren derhal muhâsamâtın tatil edileceğini söyledi. Müşârunileyh Mütârekenâme'nin kendi kalemiyle imza edilmesini rica eyledi.

Saat onu üç geçe Mütâreke imza edildi.

[30 Ekim 1918]

HR. SYS, 2305/20_13

2

DÜVEL-i İTİLÂFİYE İLE MÜN‘AKİD MÜTÂREKENÂME MEVÂDDINDAN NEZÂRET-i HARBİYE'YE AİD OLANLARIN SURET-i TATBİK VE İCRASINI İRÂE EDER RAPORDUR.

(Maddeler Mütârekenâme maddelerinin numara sırasını takib eder.)

Mütârekenâme, Madde 1

Bu maddenin tatbiki için Nezâret-i Harbiye 1 Teşrîn-i Sânî [13]34 tarihinde Bahr-ı Sefîd Mevki‘-i Müstahkem Kumandanlığı'na, Beşinci Ordu Kumandalığı'na lâzım gelen emirleri vermiş ve torpil tarlalarını müş‘ir planları müstashiben bir zâbit İngilizlere mülâki olmak üzere Boğaz haricine gönderilmiştir ve karaya çıkacak Kuvâ-yı İtilâfiye'nin emrine 57 numaralı şirket vapuruyla beş kayık ve yirmi dört bârgir arabası Çanakkale'de hazırlatılmıştır.

4 Teşrîn-i Sânî [13]34: Mevki‘-i Müstahkem'in tarafımızdan tahliyesi ve İngilizler tarafından işgali için teferruâta aid ilk İngiliz teklifâtını Harbiye Nezâreti alıyor, der-akab Beşinci Ordu'ya Mevki‘-i Müstahkem'i tahliye etmesi emri veriliyor ve ordu bu tahliye başlıyor.

10 Teşrîn-i Sânî [13]34: Bilumum tabyalar ve mebânî-i askeriyye İngiliz kıta‘âtı tarafından işgal edilmeğe başlanıyor ve Ferik General Kruger erkân-ı harbiyesiyle kaleye geliyor.

10 Teşrîn-i Sânî [13]34: Osmanlı Mevki‘-i Müstahkem Karargâhı dahi erkân-ı harbiyesiyle ba‘de'z-zevâl saat dokuzda kaleden müfâratat ediyor. Bu suretle Akdeniz Boğazı Nezâret-i Harbiye tarafından bilfi‘l Mü’telifin'e küşâd edilmiş ve istihkâmât Mü’telifin tarafından işgal edilmiştir.

Karadeniz Boğazı: Mütâreke'nin akdiyle beraber ahkâmı Karadeniz Mevki‘-i Müstahkem Kumandanlığı'na da tebliğ edilmiş ve bittab‘ Mü’telifin kuvve-i işgaliyesi Çanakkale Boğazı'ndan geçerek gelecekleri için Karadeniz Boğazı'nın işgali Çanakkale Boğazı'nın işgalinden sonra olmuştur.

13 Teşrîn-i Sâni [13]34: Karadeniz Mevki'-i Müstahkem Kumandanlığı me'mûren gelen İngiliz miralayı ile tahliye ve işgal mukarrerâtını yaptığını Nezâret-i Harbiye'ye bildirmiştir.

15 Teşrîn-i Sâni [13]34: Saat 8 evvelden itibaren İngilizlerle mukannen tertibâtın hepsinin ikmâl edildiği ve karargâhını Paşabahçe'ye naklettiğini Mevki'-i Müstahkem Nezâret-i Harbiye'ye yazmıştır.

15 Teşrîn-i Sâni [13]34: İngiliz kuvve-i işgaliyesi gelmemiş ise de iki İngiliz muhribi Büyükdere'ye muvâsalat etmiş ve ondan sonra tedricen Kuvâ-yı İşgaliye dahi gelip istihkâmâtı işgal etmişlerdir.

Binâenaleyh Harbiye Nezâreti birinci Mütâreke maddesine aid olan vezâifinden Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarına dâir olan aksâmı Teşrîn-i Sâni'nin nısf-ı evvelinde tamamen ikmâl etmiştir.

Mütârekenâme, Madde 4

Üserânın teslimine aid olan bu maddenin dahi Mütâreke'nin akdiyle beraber bilumum ordulara sürat-i icrası için emir verilmiş ve her tarafda terhisi efrâdımıza tercihen ve hatta bu efrâd karadan yürütülerek üserâ elde mevcut bilumum vesâite müracaat edilerek Mü'telifin'e teslim edilmiştir. Bugünkü vaziyet ber-vech-i zâirdir:

Altıncı Ordu: Hiç esir kalmamıştır. Yalnız 8 nefer Hindli mülteci, 2 zâbit, 156 nefer Tunusî ve Faslı İslâm esir vardır.

Yıldırım Kıtâ'âtı Müfettişliği: Üserâyı kısmen İskenderun ve kısmen Mersin'de Mü'telifin'e teslim etmiş ve bir kısım Fransız üserâsını da İzmir'e göndermiş ve teslim etmiştir. Binâenaleyh bunun mıntıkasında hiç esir kalmamıştır.

17'nci ve 14'üncü Kolordu: Mıntıklarında hiç esir kalmamıştır. Yalnız Bursa'da memleketlerine gitmekden imtinâ' eden 2 zâbit, 47 nefer Hindli ve Rus vardır.

İstanbul Muhafızlığı'nda: Yalnız 50 mülteci vardır. (Hindli ve Afganlı)

Birinci Kolordu (Edirne havâlisinde): Esir yoktur.

5, 9, 10 ve 11'inci Kolordu Ahz-ı Askerlerinde: Esir yoktur. Netice olarak arz edilebilir ki Memâlik-i Osmaniye'nin bâlâda zikredilen mıntıkalarında İtilâfçılara mensub üserâdan kitle halinde esir olarak kimsenin kalmadığı alâkadâr makamâtın nezârete verdikleri resmî cevablarla ta'ayyün etmiştir. Fakat hasta olarak, firarî olarak bazı yerlerde münferid üserânın kalmış olması ihtimâlini nezâret derpîş etmiş ve bunun için de pek amîk tahkikât icra etmekte bulunmuştur.

Mülteci ve İslâm üserâya gelince: Bunlardan İngiliz tâbi'iyetindeki memleketimizde kalabileceği ve fakat ellerinden ihticâca sâlih vesâik ahzı Mütâreke Komisyonu'ndaki İngiliz mümessilleri tarafından bildirilmiş ve bu muamele yapılmakda bulunmuştur.

Fransız İslâm üserâsının iâdelerini Fransız mümessillerinin talep ettikleri yine Mütâreke Komisyonu'ndan bildirilmiş ve bu hususda icab edenlere evâmir-i lâzıme tebliğ edilmiştir. Memleketimizde vefat eden üserânın muhallefâtı olan 211.000 kûsur Osmanlı kuruşu ile 14 çuval eşya ve evrak 23/1/[13]35'de Mü'telifin'e teslim edilmiş ve muhallefâta aid ecnebi paraları ve eşya-yı sâire teslime âmâde bulundurulmuştur.

Binâenaleyh Nezâret-i Harbiye bu maddeyi dahi vesâitinin müsaadesi nisbetinde kemâl-i süratle icra etmiştir.

Harbiye Nezâreti:

6 Teşrîn-i Sânî [13]34 tarihinde	82	[1]300 tevellüdlülerin
28/11/[13]34 tarihinde	300	[1]309 "
6/1/[13]35 tarihinde	314	[1]316 "

terhisini bilumum kumandanlıklara emretmiştir.

Bu emirlere göre: 22/1/[13]35 tarihine kadar Ordu-yı Osmanî'den 10.000 zâbit, 264.339 nefer terhis edilmiş ve terhisleri yapılan ayrıca 10.000 Arab ve 4.308 Rumelili nefer İtilâfçıların verecekleri vesâite intizâren sevke âmâde bulunmuştur. Terhis işleri el-ân devam etmektedir.

Harbiye Nezâreti bu terhis mu‘âmelâtında gösterilen sùratden daha fazla bir sùratın istihsâline maddeten imkân olmadığını ber-vech-i zîr isbat eder:

1-Dört senelik harb, ticaret-i bahriye sefâininin mikdarını tenzîl etmiş ve kalanlar da çürük, bozuk bir halde bulunmuştur.

2-Zaten kabiliyeti az olan tek hatlı şimendiferlerin kabiliyetini yine dört senelik tamirsiz harb mesâisi pek ziyade tenzil etmiştir.

3-Kömürsüzlük bir âmil-i müessir olmuştur.

4-Terhis emrinin neşriyle beraber vesâit-i nakliye müstahdemîninden mürekkeb teşkilatın idaresi az çok bozulmuştur.

5-Bu halde bulunan vesâit-i nakliye bu müddet zarfında a‘zamî vezâifin ber-vech-i zîr ifasına mecbur kalmıştır:

a-Ber-mûceb-i Mütâreke arazi tahliyesi

b-Herşeye tercihen üserâ nakliyâtı

c-Muhâcirîn nakliyâtı

d-Alman ve Avusturya sivil ve askerî efrâdının nakliyâtı

uzun kara yürüyüşleri icrası suretiyle büyük terhis kabilelerinin sevki dahi bilfi‘l gayr-i mümkündür. Çünkü her tarafda menzil teşkilatı mevcut olduğundan mesela Kars'dan Ankara'ya bir terhis kafilesinin karadan sevki maddeten imkân haricindedir ve o kafileyi mahva mahkum etmek ve diğer taraftan terhisi büsbütün batâ'ete sevk etmek demektir. Nakliyâtın bu hâle rağmen Harbiye Nezâreti terhis tazyikâtındaki hüsn-i niyetini bilfi‘l isbat için terhisi emrolunan sınıflar efrâdının bir kısmını bi'l-mecburiye vasatî mesafeler dahilinde karadan sevk etmiş veyahud bu kara sevkîyatı mümteni‘ ise askeri bilfi‘l terhis etmiş, kıt‘alarından ayırmıştır. Nitekim bugün Doku-zuncu Ordu nakledemediği halde terhis efrâdından bir kısmını kıt‘alarından ayırarak Batum'a celb etmiştir.

Altıncı Ordu, terhis işlerinde en ziyade müşkilâta uğrayan bir ordudur. Çünkü bütün nakliyâtı Nusaybin'den garba doğru gelen şimendiferle yapmak mecburiyetindedir. Bu şimendiferin ise Katıma'dan Arabpınarı'na kadar olan kısmı bizim menfaatimize İngilizler tarafından tanzim edilmemiştir. Bundan

başka bu ordunun sevk ettiği terhis kafileleri Adana mıntıkasında Fransız, Ermeni efrâdı tarafından soyulup tahkir edilmektedir. Buna rağmen ordu Urfa civarındaki istasyonlara çıkarak oradan kara yürüyüşüyle Islahiye'ye gelmek üzere müteaddid terhis kafileleri tahrik etmiştir. 16/1/[13]35 tarih ve 372 ve 18/1/[13]35 tarih ve 372 numaralı arızalarla makam-ı sâmi-i Sadâret'e bildirildiği vechile Altıncı Ordu'nun terhis edip de trene intizâr eden efrâdının memleketlerine şimendiferle sevk edilebilmesi İngilizlerin mu'avenetine ve Cerablus'dan garba doğru şimendiferlerin İngilizler tarafından muntazaman işletilmesine tâbidir. Umumî bir suretde tasvir edilen terhis işleri hakkında Mü'telif'in madde ve mevki'i tasrih ederek bir itirazları varsa delâil ve erkâm-ı müsbite ile bu itirazlara cevap vermeğe Nezâret-i Harbiye âmâdedir.

İşbu beşinci maddenin fıkra-i ahîresi:

General Wilson'la nezâret-i âcizî arasında halledilmektedir. Bunun da safahâtı şudur:

1-Erkân-ı Harbiye-i Umumiye tahliye edilecek arazi, terhis ve saire gibi bu mesâil ile alakadar olan hususât az çok ve ikmâli neticesinde ta'ayyün edebilen vaz'ü'l-ceyşi ve muvakkat-ı hâzırı Kadro İrtibât Zâbiti Kaymakam Murphy'ye vermiştir.

2-15 Kânûn-ı Evvel [13]34 tarihiyle General Wilson'dan bu hususa dâir bazı mütâlâât alınmış ve buna 21 Kânûn-ı Evvel [13]34 tarih ve 11661 numara ile gayet vâzıh bir cevap verilmiştir.

3-28 Kânûn-ı Evvel [13]34'de General Wilson'dan bu hususa dâir yeniden bir mektub alınmış ve bizzat Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reis-i Sâni 29 Kânûn-ı Evvel [13]34 sabahı nâzır paşa nâmına General Wilson nezdine gitmiş, izahât-ı kâfiye i'tâ etmiş ve 30 Kânûn-ı Evvel [13]34'de Daire-i Harbiye'ye gelen İngiliz Erkân-ı Harbiye zâbitânına harita üzerinde Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Birinci Şube Müdiriyeti tarafından daha vâzıh ma'lûmât verilmiştir.

4-6 Kânûn-ı Sâni [13]34'de yine aynı mesele için Osmanlı Harbiye nâzırı ile General Wilson, Erkân-ı Harb Kaymakamı Hanbury, Binbaşı Cameron, Yüzbaşı Nikola Bert muvâceheleriyle muhtelif mesâil hakkında

ve bilhassa beşinci maddenin fıkra-i ahîresi hakkında görüşüldü. General Wilson bu bâbda erkân-ı harbiyesine verilen izâhât-ı şifahiyenin tamamen talep edilen hususât olduğunu ve meselenin karar hususunun General Milne'e arz edileceğini söylemiştir.

5-General Milne'in vürûdundan sonra ahîren General Wilson'dan mev-rûd bir tezkirede işbu husus hakkında yine istişâre edilmek arzusu gösterilmesi üzerine istişâre için 23/1'de teşriflerine intizâr edildiği bildirildiği halde bugüne kadar gelmemişlerdir. Binâenaleyh bu hususda dahi Osmanlı Harbiye Nezâreti vazifesini büyük bir hulûs ile ifa ve ikmâl ve matlûb her bir ma'lûmât ve mukarrerâtı i'tâ etmiş ve General Milne'den gelecek cevaba intizâr edilmekde bulunmuşdur.

Mütârekenâme, Madde 7

Bu madde Harbiye Nezâreti'ne aid ise de icraât kısmı esbâb serdiyle Mü'telifin tarafından sâdır olacaktır. Halbuki şimdiye kadar bu maddeye müsteniden nereleri işgal ettikleri kat'î olarak nezâretçe söylenemez. Ancak Mütârekenâme'nin hiçbir maddesine temas etmediği halde Uzunköprü, Alpullu, Adana ve havalisi bi'l-harb zabt olunmayan İskenderun ve havalisi, bi'l-harb zabt olunmayan ve Irak'dan ma'dûd olmayan Musul vilâyeti havali-i şimâliyesi, Arabpınar-Katıma şimendifer hattı, boğazlarda istihkâmât dan ma'dûd olmayan mevâki' (Gelibolu şehri gibi) Mü'telifin taraflarından işgal edilmiş ve daima nezâret Mütârekenâme'ye muhalif olsa dahi Kuvâ-yı İtilâfiye'ye karşı dostâne ve mihmân-nüvâzâne mukabelelerde bulunulmasını mâ-dûn kumandanlarına muhtelif zamanlarda emretmiştir.

Mütârekenâme, Madde 10

26/Kânûn-ı Evvel/[13]34 tarihinden itibaren Toros tünelleri muktezî suhûlet ve mu'âvenet gösterilerek tamamen Kuvâ-yı Mü'telife'nin işgaline terk edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 11

İran tamamen tahliye edilmiştir. Mâverâ-yı Kafkas'ın tahliyesi teklifini 11/Teşrîn-i Sâni/[13]34 tarihinde nezâret-i acizî almış ve o günden

itibaren tahliyeye devam etmekde bulunmuştur. Bugünkü vaziyet şudur:

a-Batum Mevki'-i Müstahkem Karargâhı 23/1/[13]35'de Batum'dan hareket etmiştir. Vesâit-i bahriye bulunamadığı için Beşinci Fırka Kıta'âtı Batum'dan kara tarîkiyle Trabzon'a yürüyüştedir. 1 Şubat [13]35'de Batum'da malzeme ve sairemizin nakliyâtının arkasını almak üzere Menzil Müfettişliği'nden sekiz yüz hastadan ve bahren nakle âmâde terhis efrâdından başka kimse kalmayacaktır.

b-Gürcistan dahilinde bir istihkâm bölüğümüzden başka hiçbir neferimiz yoktur ve bölük şimendifer nakliyâtının inkıtâ'ından dolayı orada kalmıştır.

c-Üçüncü Fırka son kademesiyle 25/1/[13]35'de Oltu'ya gelmiş bulunacaktır.

e-On İkinci Fırka'nın son kademesi 23/1/[13]35'de Sarıkamış'a muvâalat etmiş bulunacaktı idiyse de ancak İngiliz Kars vali-i askerîsi o havaliyi teslim alacak kuvvete mâlik olmaması sebebiyle tahriren müracaat ederek bir piyade alayıyla bir süvari alayını Kars'da bırakmamızı talep etmiş ve bu talep is'âf olunmuştur.

h-Dokuzuncu ve On Dördüncü Fırkalar kâmilten hudud gerisine çekilmişlerdir. Bu izahâtıdan da müstebân olur ki, Hükûmet-i Osmaniye Kafkas tahliyesinde dahi en büyük sürati iltizâm etmiş ve Mütâreke'nin esnâ-yı akdinde bir ucu Bakü'de bulunan kıta'ât-ı Osmaniye'yi 78 gün zarfında eski hududumuzun gerisine almıştır.

Şedâid-i hava, mesâfât, şimendiferlerin kabiliyeti, Ermeni ve Gürcülerin ihdâs etdikleri müşkilât hesab olunursa bu hususda Harbiye Nezâreti'nin gayret-i masrûfesinin hadd-i kusvâyı bulduğu tebeyyün eder.

Ve bu tahliyeyi Mü'telifin'in talebi vechile yapabilmek için bu kış ortasında sıkı yürüyüşler sebebiyle verilen telefâta bakılmayarak ordu he-men de milyonlar kıymetindeki erzakı yerlerinde terk ederek çekilmiştir. Bu müfredât bilâhare bildirilebilir.

Mütârekenâme, Madde 15

Şark hattı: 16/11/[13]34'de bir Fransız zâbiti kontrole mübâşeret etmiştir. Bu hatta 15/1/[13]35'de tamamen Fransızlar vaz'-ı yed etmişlerdir ve bütün işletme umûrunu da bizzat tedvîre başlamışlardır.

Anadolu hattı: Teşrîn-i Sânî [1]334'de Fransızlar gelmiş ve istasyonu işgal etmiştir.

14/1/[13]35'de tekmîl Anadolu hattı direksiyonunu İngiliz zâbitânı işgal etmiş ve bizzat işletme umûrunu tedvîre başlamışlardır.

18/1/[13]35'de İngiliz askeri istasyona gelmiştir. Bilâhare hat boyuna İngiliz kontrol hey'etleri i'zâm edilmiş ve el-yevm ifa-yı vazife etmekde bulunmuşlardır.

İzmir hutûtu: 1/1/[13]35 İngilizlerin bir tezkiresinden İzmir'e murâkib zâbitler gideceği anlaşılmış ve Nezâret Şimendifer Şubesi İzmir Osmanlı Komiserliği'ne vazifelerinin teshîlini emretmiştir.

Adana hattı: 30/12/[13]34'de Pozantı'ya kadar bütün Adana hutûtuna tamamen vaz'-ı yed edilmiş ve işletme umûru da İngilizler tarafından tedvîr edilmekte bulunmuştur.

Kafkas hutûtu: 5/12/[13]34'de umum Kafkas hutûtu İngilizlere devr ve teslim edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 16-17

Yemen'e : 6/11/[13]34, 28/11/[13]34, 27/12/[13]34

Asir'e : 6/11/[13]34, 28/11/[13]34, 27/12/[13]34

Hicaz'a : 6/11/[13]34, 27/11/[13]34, 28/11/[13]34, 24/12/[13]34

Trablus'a : 6/11/[13]34, 26/11/[13]34, 27/11/[13]34, 24/12/[13]34, 2/1/[13]35, 15/1/[13]35 tarihleriyle ve vesâit-i muhtelif ile Mütârekenâme ahkâmının tatbiki için emirler verildi. Fakat mâder-i vatanla doğru bir vasıta-i muhâbereye mâlik olmayan buralardaki kumandanlara verilen evâmirin vusûlünde tereddüd hâsıl olunca evâmîr-i ahîrenin Mü'telifîn vesâitiyle tebliği rica edildi. Bununla da iktifâ edilmeyerek her birisine ayrı ayrı murahhas ve mes'ul hey'etler gönderildi. Şimdiye kadar Hudeyde'de Said Paşa kumandasındaki bir kuvvetle, Hicaz Kuvve-i Seferiyesi'nin teslim

oldukları haberi yine Mü'telifin vasıtasıyla alındı. Diğerleri hakkında henüz bir haber alınamadı ve bu haberin yine İtilâfçıların vermesine intizâr edilmektedir. Çünkü Devlet-i Aliyye'nin oralarla el-ân hiçbir muvâsalası yoktur.

Mütârekenâme, Madde 16 [Fıkra-i Ahîre]

Suriye İngiliz Ordusunun talebi vechile 26/12/[13]34 tarihine kadar tekml Adana vilâyeti tahliye edilmiş ve asayiş-i mahallîyenin muhafazası için muktezî mikdar dahi nazar-ı itibara alınmayarak Mü'telifin'in tazyikiyle orada kuvve-i askeriye nâmına hiçbir şey bırakılmamış ve diğer taraftan Mütârekenâme'de Mü'telifin tarafından Adana Vilâyeti'nin işgali muharrer olmadığı halde işgal edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 19

Memleketimizde bulunan Alman ve Avusturyalı askerlerin memleketlerine esbâb-ı muhtelif sebebiyle sevk edilemeyecekleri anlaşılınca Mü'telifin mümessilleri bunların Memâlik-i Osmaniye dahilinde enterne edilmelerini 7/12/[13]34 tarihinde 21165/C numaralı tezkire ile teklif etmişler ve bu talepleri icra olunarak İstanbul'a toplanmış olan 801 zâbit ve 9154 nefer Heybeli ve Büyük Adalara nakledilerek enterne edilmiş ve Samsun'dan gelen 67 zâbit ve 1190 nefer de yine Adalara enterne edilmiş ve silahları alınarak depo edilmiş ve depolara İtilâf nöbetçileri ikâme olunmuştur.

Enternmandan birçok müşkilâtın tahaddüs edeceğini nazar-ı dikkate alan Harbiye Nezâreti 12/12/[13]34, 24/12/[13]34 tarihlerinde Mü'telifin nezdinde teşebbüsde bulunarak bunların her halde Almanya'ya nakillerine mu'âvenet edilmesini rica etmiştir ve bu nakliyâta da 26/1'den itibaren başlanmağa teşebbüs olunmuştur.

Mütârekenâme, Madde 20

Bu madde ahkâmı dahi Mü'telifin taraflarından talep vuku' buldukça infaz edilmiş ve her taraftaki depolarda bulunan esliha, mühimmât, techizât

ve vesâit-i nakliye hakkında mâ-dûn kumandanlara müracaat eden Fransız ve İngiliz zâbitânına izahât-ı kâfiye i'tâ etmiş ve etmekde bulunmuşdur.

Bu maddeye dâir safahât-ı muamele ber-vech-i zîr tasnif olunmuştur:

1-Depolarımızın mevâki'i, muhteviyâtı, top mikdarları hakkında umumî malûmât Kaymakam Murphy'ye verilmiştir.

2-Ayrıca her ay nihayetinde umum esliha ve cephanesinin bir mevcut cedveli İtilâfiyyûn'a verilmektedir. Şimdiye kadar 30 Teşrîn-i Sâni/30 Kânûn-ı Evvel tarihlerine mahsuben iki cedvel verilmiştir.

3-Maçka ve Tophâne'deki silahlarımızın mekanizmalarının alınıp saklatdırılması taleb olunmuş ve bu taleb tervîc olunarak mekanizmalar sandıklatdırılmakta bulunmuştur.

Bu madde mazmûnunda silahlarımızın müsâdere veya kendilerine teslimi hakkında bir sarâhat mevcut olmadığı halde bu gibi talebler dahi vâki' olmuş ve bunlar da ber-vech-i âtî icra edilmiştir:

1-Rus esliha ve cephanesinin şimendifer istasyonlarında ve limanlarda cem' ve iddihârı taleb edilmiş ve bu taleb infaz olunarak iddihârâta başlanılmışdır. 29/12/[13]34 tarih ve 374 numaralı tezkire ile General Wilson'a o tarihe kadar cem' olunan esliha ve mühimmât mikdarı bildirilmiş ve birçok esbâb sevkiyle bu cem' ve iddihârın batî gitmesi hakkında izahât verilmiştir.

2-Cem' olunan Rus eslihasından ber-vech-i âtî mikdarları İngilizler teslim almışlardır:

	Rus Tüfengi	Rus Süngüsü	Makineli Tüfenk	Rus Fişengi	Bomba
Gelibolu'da	8.487	7.817	9	1.100.000	1.750
Dersaâdet'de (birinci defa)	11.600	-	-	1.396.400	-
Dersaâdet'de (ikinci defa)	9.000	-	-	15.000.000	-

3-Adana'da İkinci Osmanlı Ordusu'ndan dahi şunları almışlardır:

22 top 45 makineli tüfenk	Haleb'e sevk edilerek teslim edilmiştir.
------------------------------	--

Adana mıntıkasında nakledilemeyerek kalan ve Mü'telifin tarafından vaz'-ı yed edilen muhtelif mevâd:

	Vagon	Aded
Hubûbât	"	33
Otomobil	"	10
Teçhizât	"	20
Avadanlık	"	4
Pamuk ve deri	"	11
Mensucât	"	1
Sihhiye malzemesi	"	4
Top malzemesi	"	5
Demir travers	"	1
Top cephanesi	"	20
Benzin	"	3
Matbah arabası	"	3
Tayyâre malzemesi	"	8
Esliha ve cepthane	"	1
Portatif baraka	"	1
Palamut kabuğu	"	1

4-Trablus'da bir taburumuzun elinden şu silahları almışlardır:

1 sahra topu

8 makineli tüfenk

Ayrıca talep etdikleri şu hususât infaz edilmiştir:

1-Esnâ-yı harbde muğtenem İngiliz malzeme-i harbiyesinin bir cedveli kendilerine verildi.

2-Ramis'deki toplar Tophâne'ye nakledilmektedir.

Netice

Ber-vech-i bâlâ tafsilen izah edildiği vechile Harbiye Nezâreti Mütâreke tatbikâtında kendisine aid olan maddeleri vesâitinin müsaadesi derecesinde azamî süratle tatbik etmiş ve etmekde bulunmuştur. Bu tatbikâtda ta'allül veya batâ'et gibi mühim isnâdâtı nezâret bütün manasıyla red eder. Eğer Mü'telifin mümessilleri nezâret-i âciziye aid hususâtta batâ'et veya ta'allül madde, zaman ve mekân tasrîh ederek iddia ederlerse bu iddialarına cevap vermeğe nezâret âmâdedir. Eğer bilinmeyerek gösterilmiş bir batâ'et varsa böyle müsbet müdde'iyât ile tezâhür edeceğinden böyle bir münakaşayı nezâret pek ziyade arzu eder. Nezâretin Mütâreke tatbikâtındaki hüsn-i niyetine bir misal olmak üzere 5/1/[13]35 tarihinde tekmîl kumandanlıklara verdiği emrin bir sureti zîrde mündericidir:

17 Kânûn-ı Evvel sabahı Hudeyde'de bulunan İngiliz kıta'âtının Osmanlı askeri tarafından dūçâr-ı taarruz olunduğundan Ahilkelek civarlarında bulunan zâbitânın Mütârekenâme ahkâmına münâfi hareket etdiklerinden bahis ve iddia edilerek Dersaadet İtilâf mümessilleri hükûmeti izzet-i istiklâl-i Osmanîyeyi rencide eder tehdid karşısında bulundurulmuştur. Hükûmet-i Osmaniye Mütârekenâme'yi aynen bilumum kumandanlıklara vesâit-i münasibe ile ta'mîm etmiş ve icab etdikçe bu Mütârekenâme'nin izahına müte'allık evâmîr de ayrıca tebliğ edilmiş olduğundan Hükûmet-i Osmaniye ta'ahhüd ettiği vezâifi tamamen ifa etmiş demektir. Buna muhalif olarak Mütârekenâme ahkâmı ma'lûm olduğu halde yapılacak münferid harekâtın mütecâsirlerinin menâfi'-i âliye-i vataniyeyi derpîş edemeyerek evâmîr-i mu'tiyeye itaat etmemek cürmüyle müttehem olacakları ta'mîmen tebliğ olunur.

Harbiye Nâzırı

*

İlk Raporlar Tarihinden Sonra Mütâreke'ye Muvâfık veya Muhalif Olarak Cereyan Eden Ahvâl

1-Mü'telifin üserâsı tamamen Mü'telifin'e teslim edilmiş ve Memâlik-i Osmaniye dahilinde esir kalmamıştır.

2-Ordumuz Mütâreke'nin ahkâmına tevfiķan tamamen terhis edilmiş ve bugün ancak mevâki'-i muhtelifede dağınık olarak elli bin kişilik bir kuvvetimiz mevcut bulunmuşdur. Halbuki M 'telifîn ber-m ceb-i Mütâreke bu kuvvetin:

piyade	30.000
makinel� tüfenk neferi	4.409
topçu	6.000
süvari	3.033
istihkâm	3.240
telgraf	1.026
tayy�re	516
nakliye	2.718
hizmet	675
sanâyi'	2610
	60.464

ki cem'an 60.000 kişi olmasını kabul etmiş idi. Ayrıca eslihamız da:

sahra ve cebel top	160
vasat çap top	72
ağır top	24
tüfenk	50282
makinel� tüfenk	240

mevcudunda olacak idi. Bu mukarrer ta rağmen kıta' tımızın takviyesine mevâki'de bulunan M 'telifîn mümessilleri her vesile ile m m na'at etmişler, firar  ve me'z n efrâdın dahi silah altına celblerine mâni olmuşlardır.

3-Mütârekenâme'nin on beşinci maddesi m cebince hut t-ı had diyede yalnız İtilâf zâbitleri kontrolör olarak bulunacak iken bu hut t tamamen zabt ve işgal-i askerî altına alınmış ve Müslüman müstahdemîn ekseriyetle kumpanyalardan tard ve teb' d edilmiş ve bazı hatlarda şimendifer haric ez-memleket imtiy zına mazhar edilmiş, hut t-ı had diyede Devlet-i Osmaniye'nin hakk-ı hâkimiyeti hemen de tamamen izâle olunmuşdur.

4-Mütârekenâme'nin yedinci maddesinden bahsedilerek İzmir, Yunanistan'ın s ha-i işgaline terk edilmiş ve tasavvur edilemeyecek fecî'at ve şen 'at Yunanlılar tarafından irtikâb edilmiş ve bunun tafsilâtı İzmir işgaline mahsus dosyada aynen muharrer bulunmuşdur.

Ayvalık dahi Yunanlılar tarafından işgal edilmişdir.

5-İtalya dahi hiçbir karara ve tebliğ-i resmîye müstenid olmadığı hâlde Cenûbî Anadolu'yu işgal etmiştir (İşgal sâhaları haritalarda mer'îdir.)

6-Evvelki raporda Mü'telifin'e teslim edilen esliha ve cephe mikdarları muharrerdi. Bugüne kadar teslimât tedricen devam etdi. Neye bâliğ olduğunu Harbiye Dairesi bilir.

[25 Ocak 1919]

HR. SYS, 2305/24_7-12, 19

3

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
13296/5

Tamim
Müsta'cel

Dahiliye Nezâret-i Celilesi'ne

Devletli efendim hazretleri

İngiliz ve Fransız Fevkalâde Komiserlikleri Mütâreke ahkâmının el-ân tamamen infaz edilmemiş olduğunu iddia ile envâ'-ı şikâyât ve tazyikâtta bulunmakda olduklarından mezkûr mukavelenâmenin nezâret-i celîlelerine ta'alluk eden aksâmına aid icraât hakkında hemen mufassal bir rapor tanzim etdirilerek müşârunileyhimâyâ li-ecli't-tebliğ serî'an nezâret-i acizîye irsâli hususuna müsaade-i celîle-i nezâret-penâhîleri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Kânûn-ı Sâni sene [1]335 / 22 Ocak 1919

Hariciye Nâzırı
Mustafa Reşid

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Emniyet-i Umumiye Müdürü Süleyman Hikmet Beyefendi'den Nezâret-i
Celîle'ye müzekkire

İngiliz ve Fransız Fevkalâde Komiserlikleri Mütârekenâme ahkâmının el-ân tamamen infaz edilmemiş olduğunu iddia ile envâ'-ı şikâyât ve

tazyikâtda bulunduklarından mezkûr mukavelenâmenin nezâret-i celîlelerine ta'alluk eden aksâmına aid icraât hakkında mufasssal bir rapor tanzim etdirilerek müşârunileyhimâyâ li-ecli't-tebliğ irsâli 22 Kânûn-ı Sânî sene [13]35 tarih ve 13296/5 numaralı tezkire ile Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden bildirilmişdi. Mütârekenâme'nin nezâret-i celîlelerine müte'allik mevâddının suret-i tatbikine müte'allik icraât ile mezkûr mukavelenâme ahkâmına muhalif olarak düvel-i İtilâfiye zâbitân ve efrâdı tarafından ihtiyar edilip asayiş ve intizam-ı dahiliyi ihlâl eden ve umûr-ı dahiliyeye sarîh bir tecavüz halinde temâdî edegelen müdahalât hakkında tanzim olunan rapor leffen arz u takdim kılındı. Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesiyle İdare-i Umumiye-i Vilâyât ve Kalem-i Mahsus Müdüriyetlerince bu hususda bazı muhaberât cereyan etmesi muhtemel bulunmuş olmakla oralarca da icab eden tedkikât ifa etdirildikten sonra ifa-yı muktezâsı menût-ı re'y-i âlî-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda.

9 Şubat sene [13]35 / [9 Şubat 1919]

DH. EUM. ECB, 22/25

4

Dahiliye Nezâreti

Mebânî-i Emiriye ve Hapishâneler İdaresi Müdüriyeti

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Fî 23 Kânûn-ı Sânî sene [1]335 tarih ve 9567 numaralı tezkire-i çâkerîye zeyldir:

İtilâf Devletleriyle mün'akid Mütârekenâme'nin dördüncü maddesinde İtilâf Hükûmâtına mensub üserâ-yı harbiye ile Ermeni üserâ ve mevkûfninin İstanbul'da cem' edilerek bilâ-kayd u şart hükûmât-ı mezkûreye teslim olunacağı musarraha ve bunun tatbikince bazı muamelât-ı istisnâiye icrası tabîi ise de İtilâf Kuvâsı vaziyet-i hâzıra-i mahalliyeden bi'l-istifade madde-i mezbûre mazmûnunun tatbikiyle kalmayup sirkat ve katl gibi cinayât mürtekiblerinden mevkûf ve mahkum bulunan Rum ve Ermenilerin hapishâne ve tevkifhânelerden bizzat ihracına teşebbüs eylemişlerdir. İtilâf

kuvvetlerinin istisnâen icrasına müteşebbis oldukları şu muamele esasen bir gûne hakka makrûn bulunmamakla beraber icrasında Mütârekenâme'nin zikrolunan dördüncü maddesine ma'tûf olacak bir nokta-i istinâd gösterebilirler ise de maddenin hükmü hîn-i te'âtîdeki ahvâle maksûr olmak ve ondan sonra vuku'a gelecek cerâim erbâbına ve hâdisât faillerine şâmil bulunmak ahkâm-ı münâzara ve mantık iktizâsından iken şu hâl teşmîl ve idâme edilerek Mütâreke'den sonra cürm ü cinayet îkâ' eden Hıristiyanların hemen kâffesini tevkifhânelerden salıvermek ve buna misal olarak da Edirne Vali-i esbakı Halil Bey'in mahdûmunu mele'-i nâsda katl eden ve cürm-i meşhûd hâlinde derdest olunan katili tevkifhânedan bırakmak gibi ef'âl ile hukuk-ı adalet mütemâdiyen ihlâl olunmaktadır. Şu hâl ilâmâtın adem-i tenfizini ve ahkâm-ı kavânînin tatilini müeddî ve bu hâlin taşraya da teşmîli pek ziyade sû-i te'sirâta ve belki ihlâl-i emniyet ü asayişe bâdî olarak vechen mine'l-vücûh muvâfık görülememektedir. Şimdiye kadar mücrimîn-i siyasiye ile firar ve davete adem-i icabet ve tecavüz-i müddet cerâimini îkâ' eden küçük zâbit ve onbaşı ve neferât hakkındaki afv kanunları birçok kimselerin serbestîsini mûcib olduğu gibi sülûsân-ı müddet-i cezâiyelerini ikmâl edenlerle müsin ve ma'lûl olanların ve salâh-ı hâl kesb eyleyenlerin afvlarının takarruru daire-i afvın daha ziyade tevsî'ine mahal bırakmamıştır. Bundan ilerisine gidilmek ef'âl-i cinâiyenin de tevessü'üne meydan verilmek demek olacağından şuna cevâz gösterilmek muktezî ise de şerâit-i hâzıranın icabâtından olarak ahvâl-i âdiye takarruruna kadar asayiş-i umumîyi ihlâl etmeyecek ve hukuk-ı şahsiye pâymâl olmayacak mahiyeti hâiz bazı cerâim-i hafîfe erbâbı ile mükerrer olmayan esbâb-ı muhaffefeli cürmlerin fâilleri hakkında memâlik-i mütemeddinede cârî olan ve evvelki tezkire-i acizîde arz u beyân olunan usullerden veya onun makamına kâim olacak diğer şekillerden birinin intihâb ve tayiniyle tatbikât-ı cezâiye hakkında kavânî-i cezâiyece ta'dîlât ifası da lâ-büd görülmektedir. Düvel-i Mü'telife memurlarınca ihlâ-yı mücrimîn için sebep olarak, hapishâne ve tevkifhânelerin ahvâl-i müessifesi dermiyân olunmakda olup halbuki memleketin geçirdiği şu birkaç senelik buhrân-ı azîm her şeyi vaz'-ı aslîsinden çıkarmış ve her yüzden fıkdan ve noksân husûle getirdiği gibi hapishânelerce de mûcib-i esef hâlât yüz göstermiş olmakla beraber yine birçok

müşkilât ve su‘ûbât iktihâm olunarak şu bir-iki sene zarfında terakkiyât-ı ahîreye tevfikân mebânî-i cezâiye inşasına başlanılmış ve bu hususda hayli muvaffakiyât istihsâl edilmiştir. Diğer taraftan umumiyetle hapishânelerin ıslâhına ve mahbusînin terfih-i hâline imkân-ı maddî ve malî müsaid olduğu mertebeye sarf-ı gayret olunmaktadır. Hususât-ı meşrûha nazar-ı dikkate alınarak hükûmetin bu bâbdaki teşebbüsât-ı ciddiyesinin bir neticeye iktirânına meydan bırakılması muvâfık-ı nasfet olacağından İtilâf Kuvâsınca teşebbüs olunan ve her suretle envâ‘-ı mehâzîri dâ‘î olan şu yoldaki hareketlere nihayet verilmesi ve hapishânelerin tahfif-i izdihâmı zımında ma‘rûzât-ı mütekaddime-i çâkerânemin mevki‘-i fî‘le îsâli kemâl-i ehemmiyetle arz olunur. Ol bâbda.

1 Mart sene [1]335/ [1 Mart 1919]

DH. MB. HPS, 79/39

5

**Muhacirîn-i İslâmiye
Müdafaa-i Hukuk ve Te‘âvün Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi
İzmir**

Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Devletli fehâmetli efendim hazretleri

Balkan Harbi'nden sonra Rumeli ve Adalar Muhacirîn-i İslâmiyesi'nin ma‘rûz kaldığı fecâyî‘den ve orada terk ettikleri emvâl, emlâk ve akârât ve arazilerine Balkan Devletleri tarafından yapılan fuzulî vaz‘-ı yed muamelâtıyla hukuk-ı tasarrufiyeyi ihlâl ve takyîd eden kavânîn ve nizâmât-ı saireden bâhis ve işbu hukuk-ı tasarrufiyenin sulh konferansınca taht-ı te‘mine alınması ve zarar u ziyanın tazmini istihâmına dâir Düvel-i İtilâfiye'nin Dersââdet mümessil-i siyasîlerine verilen muhtıranın bir sureti leffen huzur-ı sâmi-i cenâb-ı Sadâret-penâhîlerine ref‘ ve i‘lâ kılındı.

Muhtırada arz edilen mevâdd-ı esasiyenin, Hükûmet-i Seniyyemiz nâmina sulh konferansında menâfi‘-i Osmaniye'yi müdafaa edecek olan mu-

rahhaslarımızın programına idhali hususuna müsaade-i celfle-i cenâb-ı hi-
dîv-i ekremîlerinin erzân ve şâyân buyurulması arz ve istirhâm olunur. Ol
bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî 20 Nisan sene [1]335 / [20 Nisan 1919]

Muhacirîn-i İslâmiye
Müdafaa-i Hukuk ve Te'âvün Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi
Müdür
Doktor **Necib Halil**

*

Muhacirîn-i İslâmiye
Müdafaa-i Hukuk ve Te'âvün Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi
İzmir

1913'de Devlet-i Aliyye ile Balkan Devletleri arasında husûle gelen
harbi müte'âkib Osmanlı Avrupası'ndan ve Adalar'dan Memâlik-i Osma-
niye'ye hicret eden ve bugün bütün mâ-meleklerinden uzak büyük bir sefalet
içinde Anadolu'da ve Edirne Vilâyeti'nde yaşayan yüz binlerce Türk ve İs-
lâm muhaciri akdetmiş oldukları umumî kongrede "Muhacirîn-i İslâmiye ve
Müdafaa-i Hukuk ve Te'âvün Cemiyeti" salâhiyet-i kâmile ile bütün beşeri-
yetin hukukunun mîzân-ı adl ve tedkikden geçirildiği büyük bir günde
rehberi ve istinâdgâhı hak ve adl olan ve beşeriyetin müstakbel saâdetlerini
hazırlayan Meclis-i Âlî'ye kanlı gözyaşları içinde müracaat ederek hususât-ı
âtiyeyi arz etmeyi memur etmiştir.

Balkan Harbi zâhiren Osmanlı tabiiyetinde bulunan Rum ve Bulgar ve
Sırp milletlerinin Hükûmet-i Osmaniye tarafından güya tatbik edilmekte
olan zulüm ve işkence idaresinden tahlîsi esasına istinâd ediyordu. Bu
maksad-ı hakikat ilk bakışda gayet ulvî ve tabîî haklara istinâd ettiği için
ma'kûl görülebilir ve Düvel-i Muazzama da bunu haklı bulabilirdi. Fakat
Düvel-i Muazzama'nın vicdanı hiçbir vakit razı olamazdı ki bu harb ikinci
bir bâdireye kulakları yalnız kan ve ateşle dolduracak olan ikinci bir sahne-i

fecâyi'e zemin hazırlasın. Düvel-i Muazzama karşısında haklarının ihkâk edilmediği için sızlayan bu milletler beri tarafda kulakların işitmediği beşeriyetin, tarih-i beşeriyetin kaydetmediği cinayetler irtikâb ettiler. Bir taraftan Düvel-i Muazzama'ya Türklerin terk ettiği araziye adalet ve saâdet getirdiklerinden bahseden ağızlar diğer taraftan işidilmedik cinayetler irtikâbına başladılar. Türk toprağına düşman çizmesi basdığı günden sonra mesud yuvalarımız her gün bir fecî'a ile lekелendi. Gözlerimiz önünde çocuklarımız parçalandı. Gece evlerimiz basıldı. En muhterem hislerimize, en sevgili, en mukaddes âdâtımıza tecavüz edildi. Size saymakla bitiremeyeceğimiz fecî'alar yapıldı ve evvelce her biri birer saâdet ocağı olan köylerimizde ahalimiz katliâm edildi. Mallarımız yağma edildi ve artık oralarda bizim için hakk-ı hayat bırakılmadı. Ölümünden, katliâmından kurtulabilenlerimiz şehirlere, aç ve susuz kalmak, fakat bir gün yine köylerimize avdet edebilmek ümidiyle camilere, kiliselere koştu. Fakat her gün vuku' bulan tecavüzât bize bu mahall-i ibâdet olan mabedlerde de hakk-ı hayat vermedi ve bu kirli tecavüzât bu muhterem mahallerde de bizi rahat bırakmadı. Kızlarımız, sevgili refikalarımız her arzu eden zâbitin huzûzât-ı şehvâniyesini teskîn için elimizden zorla alındı ve böyle en mukaddes hislerine tecavüz edilen her şeyi, her şeyi tahkîr edilen bir millet nihayet mecbur muhâceret edildi. Çünkü istilâ eden hükûmetler bütün bu kesip asmalara, bütün bu katliâmlara rağmen yine orada büyük bir Türk ekseriyetinin vücûduna kâni' idiler ve istikbâli büsbütün te'min etmek için bunları tamamen kaldırmak, vücûdlarından büsbütün kurtulmak icab ediyordu ve bunların başka türlü izâle-i vücûdları da kâbil olamazdı. Çünkü hâmî-i adalet olan Düvel-i Muazzama mümessillerinin gözleri önünde o kadar fecî' cinayâta cesaret edemezlerdi. Bir müddet bunu da tecrübe etdiler ve Yunan Kralı müteveffâ George'un keyfiyet-i katli günü herkesin gözü önünde ve Selanik'in içinde kabahatsiz, masum yüzlerce Türk katli ve ifnâ edilmişdi. Lâkin bunun pek fena te'sir yaptığını gördüler ve bunun için en iyi çareyi tehcîrde buldular ve elimizde ve avucumuzda ne varsa hepsi alınarak ve bütün emvâl ve emlâkimizden de mahrum bırakılarak Osmanlı Hükûmeti'nin cenâh-ı himayesine tevdi' edildik. Hükûmet-i Osmaniye mümkün mertebe bizi mazhar-ı himaye etmek için uğraşdı. Fakat bir milyonu tecavüz eden sefil,

perişan, aç bir sürü muhacirin iâşesini, iskânını te'min pek güçdü. Binâenaleyh birçoklarımız da yine burada müte'addid hastalıkların te'siriyle beşeriyetden adalet ve merhamet temennisiyle topraklara karışdı.

Asâlet-me'âba

Bugün Rumeli'den ve Adalar'dan Memâlik-i Osmaniye'ye hicret eden muhacirinin mikdarı bir milyonu tecavüz etmiştir. Bunlar bütün servetlerini, emlâk ve akârâtını, çiftliklerini, köylerini ve eşyalarını tamamen orada terk ederek firar etmişlerdir. Çünkü hayatlarını muhafaza, emlâklerini muhafaza-dan daha elzemdi. Malûm-ı âlileridir ki Türk eskiden beri çiftçidir ve kendisinin yegâne iftihâr ettiği şey toprağıyla meşguliyet ve buna mâlikiyetdir. Türk, büyük bir diplomat, büyük bir tâcir değildir. Fakat son derece samimî sabûr bir çiftçi idi ve Rumeli'de mevcut bütün emlâk ve arazi bu sabûr ve samimî, nesle aiddi. Orada bulunan Rum, Bulgar ve Sırlar asırlardan beri Türk'ün yanında yarıcı usulüyle çalışır, mesâilerinden müşterek istifade ederlerdi ve bunlar kat'iyen araziye, orman ve mer'âlara mâlik değillerdi. Demek ki Türkler Rumeli'de yalnız hâkimiyet-i siyasiye değil, aynı zamanda şahsî bir hakimiyet-i mülkiyeyi de hâiz idiler. Fakat bu gün bütün bu emlâk, arazi, çiftlikât ve ormanlar galiblerin yed-i gâsıbânelerinde bulunuyor ve biz zavallı muhacirler oradaki emlâkimiz üzerinde en küçük bir hakk-ı tasarrufa mâlik bulunmuyoruz. Mağlubun (!) arazisi galib bir hükûmet tarafından işgal edilebilir ve hukuk-ı düvelin daima reddetdiği bu hakk-ı işgali yirminci asır için bir leke olarak haydi kabul edelim. Fakat hukuk-ı şahsiye hatta kurûn-ı ûlâ muharebelerinde bile daima hürmetle karşılanmış ve o hakka hürmet edildiğini tarihin bütün sahâ'ifi bize gayet kat'î bir surette isbat etmiştir. O halde her türlü vesâ'ikle isbata hazır bulduğumuz tahminen iki milyarı mütecâviz liralık emlâk ve akârât, arazi ve çiftlikâtımıza düvel-i galibe ne hakka müsteniden iddia-yı tasarruf ediyor ve ne hakla bizim hakk-ı tasarrufumuzu kabul etmiyor?.. Metrûkâtımız üç hükûmet tarafından meşgûldür. Bunların her üçü emlâk ve emvâlimizdeki hukuk-ı tasarrufiyemizi gasb hususunda müttehid bulunuyorlar. Yalnız takib etdikleri vasıtalardan ayırdır. Bunlardan Bulgarlar bir emirnâme ile bir müddet-i mu'ayyene zarfında emvâl ve emlâke tesâhub etmek üzere bulundukları

mahallerde isbat-ı vücûd etmeyenlerin emlâkine hükûmetçe vaz'-ı yed edileceğini resmen ilan etdiler. Harb-i Umumî hepimizi silah başına ve birer hududa sürüklemişdi. Nasıl olurdu da gidip emlâkimize vaz'-ı yed edebildik? Askerde olmayanlarımızın da hayatları nasıl te'min edilebilirdi ki mallarının başında bulunabilsinler? Binâenaleyh tabiatıyla ilan edilen müddet zarfında gidip tesâhub edemediler ve neticeten Bulgar Hükûmeti emvâlimize vaz'-ı yed etdi ve bugün bizim emvâlimiz Bulgar Hükûmeti'nin yed-i gâsıbânesinde bulunuyor. Hükûmet-i müstevliyeden hukuk-ı tasarrufiyeeye kısmen hürmetkâr bulunanlar harb hükûmeti olarak gösterilebilir. Yalnız temennî ederiz ki bu hükûmet de vaz' etmiş olduğu takayyüdât-ı örfiye ve kanuniyeyi lağv etsin. Muhacirînin terk ettiği emvâlin mühim bir kısmı da Yunan Hükûmeti'nin işgal ettiği aksâm-ı arazide olduğu gibi en ziyâde haksız muamelâta tasaddî eden yine hükûmet-i müşârunileyhâdır. Burada terk edilen emvâlin mikdarı sekiz yüz milyon liraya bâliğ olmaktadır. Yunan Hükûmeti'nin bu metrûkât üzerinde ihdâs ettiği vaziyetler ne hukuka ne ahde ne de vicdana muvâfıktır.

a-Yunan Hükûmeti ashâbı, Memâlik-i Osmaniye'ye hicret eden bilumum emvâl ashâbının hakk-ı tasarruflarını kat'iyen nazar-ı dikkate almıyor ve mezkûr emlâke hükûmetin emlâk-ı hususiyesi gibi muamele ediyor. Hükûmet-i müşârunileyhâ bunları da dilediği gibi tasarruf ediyor, başkalarına satıyor, tevzî' ediyor. Binâenaleyh emlâk-ı hususiyedeki bu tasarruf-ı fuzulî nasıl oluyor.?

b-Hükûmet-i müşârunileyhâ Yunan Konsoloshânesi ma'rifetiyle tanzim edilen resmî vekâletnâme ile tevki'l ettiğimiz vekillerimizin orada icra-yı tasarruf etmelerine mâni oluyor. Vekilin, müvekkili nâmına icra-yı tasarruf etmesi bütün düvel-i mütemeddine kavânîni tarafından bilâ-istisnâ kabul edilmiş bir haktır. Böyle bir hakk-ı sarîhin Yunan Hükûmeti tarafından çiğnenmesi ve emlâkimize vekillerimizin tasarrufunun men'iyle vaz'-ı yed ve idare edilmesini bilmeyiz ki, hukuk, kanun ve adaletle ne dereceye kadar kâbil-i te'lîftir.

c-Yunan Hükûmeti sırf emvâlinin muhafazası için Yunan tabiiyetinde kalan ve evlâd ü iyâli Osmanlı Hükûmeti'ne hicrete icbâr edilen ve Hükûmet-i Osmaniyece dahi askere alınarak veya sair bir suretle Osmanlı tabiiyetine idhâl edilen kimselerin Yunanistan dahilinde vefat eden mûrislerin hisse-i kanuniyesinin i'tâsını men' ediyor ve bu suretle Yunanistan'da vefat eden Müslümanların emvâline vaz'-ı yed ediyor. Kanun kerhen ve esbâb-ı mücbire tahtında yapılan cinayâtı bile afvetdiği halde birçok esbâb ve avâmil tahtında tabiiyet-i Osmaniye'ye dahil olan ve bu tabiiyeti terk edememek mecburiyetinde bulunan bir evlâdla yine aynı mecburiyet-i maddiye karşısında Yunan tabiiyetini kabule mecbur olan bir babanın ne hakka istinâden emvâline vaz'-ı yed ediyor ve bunların vârislerini hukuk-ı verâsetden mahrum bırakıyor? İnsaf buyurulsun, kanun ve adalet-i ictimâiye buna müsaid midir? Adil bir hükûmet zâten birçok mesâ'ib altında mahvolmuş bir zümre-i muhacirîne bunu tatbik eder mi ?

Asâlet-me'âba

Bugün devlet-i fahîmenize son bir bâb-ı adalet olarak müracaat eden bir milyonu mütecâviz Türk muhaciri kendisine yapılan bütün haksızlıkları, gördüğü zulüm ve işkenceleri ve bütün mâ-melekinin ne gibi zalim ve keyfî kararlarla Makedonya müstevlîlerinin yed-i gâzıbânesine geçdiğini yine beşeriyet-i müstakbele saâdetler te'min etmek üzere ictimâ etmiş olan konferansın muhterem bir azâsı olan hükûmet-i fahîmenize arz ve istirham eder ki en necîb ve insanî esaslar dairesinde bütün beşeriyetin mukadderâtını tayin mes'uliyet-i azîmesini deruhde eden sulh konferansına en hûnhârâne tecavüzlere, sefalet ve mahrumiyetin en bî-aman darbelerine maruz kalan zavallı Türk muhacirlerinin Rumeli ve Adalar'da terk eyledikleri emlâk ve arazisi üzerindeki hukuk-ı tasarrufiyelerinin taht-ı te'mine alınmak suretiyle sıyânet ve yapılan milyarlarca zarar u ziyânın tazmini hükmüyle son vazife-i adl ve insaniyetini ifa etsin.

Muhacirîn-i İslâmiye Müdafaa-i Hukuk ve Te'âvün Cemiyeti işbu muhtırasının sulh konferansının nazar-ı dikkat ve adaletine vaz'ını hükûmet-i metbû'a-i fahîmenizin re'fet ve adalet-i insaniyet-perverânesinden taleb ve istirham eder ve muhacirîn hakkında muktezâ-yı adaletin ifa edilece-

ğine kâni‘ olarak zât-ı asilânelerine en amîk hissiyât-ı minnet-darânesiyle
hürmet ve ta‘zîmât-ı fâikasını arz ve iblâğ eyler.

Fî 20 Nisan sene [1]335 / [20 Nisan 1919]

Muhacirîn-i İslâmiye
Müdafaa-i Hukuk ve Te‘âvün Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi
Müdür
Doktor **Necib Halil**

HR. SYS, 2665/3_1-4

6

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Tavsiyenâme

Mütârekenâme ahkâmınının derece-i tatbikini teftişe memuren ... mahallere azîmet edecek olan hâmil-i vesika Yüzbaşı Mösyö F. G. Levien* ve Yüzbaşı Mösyö A. Fletcher'in** vazife-i mevdû‘asını li-ecli'l-ifa istediği müessesât ve mebânî veya eşhâs ve bu eşhâsın kendilerini ziyaret etmeleri hususunda mu‘âvenet ve teshîlât-ı lâzîme ibrâzı ve arzu ettiği malûmâtın i‘tâ ve talep edeceği vesâit-i nakliyenin tedârîki ve esnâ-yı geşt ü güzârında esbâb-ı muhafaza ve istirahatının temini bilumum memurîn-i mülkiye ve zâbitaya tavsiye olunur.

8 Mayıs [13]35 / [8 Mayıs 1919]

DH. EUM. SSM, 37/3

7

Telgrafnâme
Mahreci: Karahisar
25/8/[13]35

Dahiliye Nezaret-i Celîlesi'ne

Bir sâniye te'hiri caiz değildir

Evvelisi gün buradan giden İtalyanların yerine gelen İngiliz kuv-

* Samsun'a

** Trabzon'a

vetinin zâbiti şimdi Yirmi Üçüncü Fırka'ya aid cepaneliklere nöbetçi ikâme etmeleri üzerine İngilizler tarafından cepanelerin çıkarılmasına teşebbüs olunursa fî'len mümâna'at edilmesi hakkında Fırka Kumandanlığı tarafından muhafız efrâda emir verildiği anlaşılmakla derhal fırka karargâhımızla telefonla ale'l-acele muhabereye girişilerek meselenin İngiliz mümessiliyle müzâkere suretiyle halli hususunun daha muvâfık olduğu fırka kumandanına beyân olunmuş ve şimdi de davet edilen İngiliz tercümanına bu gibi mesâilin Mütâreke ahkâmına tevfikân hall-i icrası hükûmet-i mülkiyeye aid hususât-dan olup inde'l-icab Fırka-i Askeriye Kumandanlığı'na da ona göre tebligât ifa edileceği ifade edilmiş ve yarın sabah İngiliz mümessil zâbiti ile görüşmek üzere kararlaştırılmışdır. Maa-hâzâ her hâl ve ihtimale karşı hatt-ı hareket irâde buyurulması istirhâm olunur.

İşbu telgraf 24/25 Ağustos sene [13]35 gece on iki buçukda Afyon-karahisar Telgrafhanesi'ne verilmiştir.

Karahisar Mutasarrıfı

Mahir

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıflığı'na

Şifre

C. 24 Ağustos sene [13]35

Müdahale-i vâkı'a Mütâreke Komisyonunca halledilecek mesâilendir. Harbiye Nezâretince Fırka Kumandanlığı'na tebligât icra edilecektir.

Fî 25 Ağustos sene [1]335 / [25 Ağustos 1919]

*

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Karahisar

C. 25 Ağustos sene [13]35

İngiliz mümessili ile ertesi gün görüşdüğümde cepane deposundan

cihet-i askeriyece âhar mahalle arabalarla cephaneye aşırılamakda olduğu görülmeye mebnî ancak depolardan başka tarafa cephaneye nakledilmesinin te'mini için İngiliz nöbetçi ikâme edildiği ve keyfiyetin de merci'ine yazıldığı mümessil-i mûmâileyh tarafından bildirilmiştir. Cevaben bu hususa hükûmetçe de itina edileceği beyân edilmiş ise de cephaneler el-hâletü hâzihî Osmanlı-İngiliz nöbetçiler tarafından müştereken muhafaza ve nezâret edilmekde bulunmuştur. Maa-hâzâ Mütâreke ahkâmına tevîkan hükûmetçe halledilmesi lâzım geleceğine dâir evvelce arz edilen beyânât-ı acizînin ahvâl-i mûmâsilede nezâret-i celîlelerine arz-ı keyfiyet edilmek ve ona göre hüsn-i suretle icabına tevessül olunmak üzere evvel emirde cihet-i mülkiyeye i'tâ-yı malûmât olunması ricasından ibaret bulunmuştur.

Fî 26 Ağustos sene [13]35 / [26 Ağustos 1919]

Mutasarrıf

Mahir

DH. KMS, 53-2/108

8

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Âlîsi'ne

El-yevm alt alta Yunânîlerin Aydın ve civarı harekâtına muâvenetde bulunan İngilizlerin bundan akdem Kuvâ-yı Milliye'nin kaziyeye-i teşekkülünde de aynı teşvikât ve tergîbâtta bulunmuş olduğu bu defa ayrıca telakkî ettiğim rivâyât ve ihbarât-ı mevsûkadan müstebân olmasına ve her iki tarafa da şu itibarla yekdiğeri aleyhinde ibrâz-ı mûmâşât ettiği sâbit bulunmasına nazaran birbirinin hasm-ı cânî olan işbu iki grubu yekdiğerine bu suretle ezdirerek bir kısmını telefâtla ve kısm-ı diğeri de mühimmât ve vesâitin fîkdânı dolayısıyla acze düşürerek ve âkibet kendisinin menvî-i zamiri olan te'min-i mevki' ve nüfuz siyâsetine girmiyet vererek bu hâllerden ve şu devam eden şûriş ve keşmekeşden istifadeye şitâbân olacağı müteyakkın ve müstatli' bulunmağla arz olunur, efendim.

Fî 2 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 / [2 Aralık 1919]

İstanbul İstıtlâât Başmemuru

Ali Osman

*

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Âlisi'ne

Dün berây-ı vazife gitmiş olduğum Eskişehir'den avdet etdim. Kuvâ-yı Milliye tarafından Sivas'da yirmi gün mukaddem akdedilen büyük bir kongrede Şam, Haleb, Beyrut ve civarından İran ve Afganistan'dan med'uv olan ulema ve mütehayyizânın huzuruyla mün'akid bir meclis-i ke-bîrde birçok mukarrerât ittihâzından sonra neticede Amerika Reisicum-huruna bir teşekkürnâme yazıldığı gibi İngiltere ve Fransa Hükûmetlerine de kâinâtda mevcut milyonlarca âlem-i İslâm'ın hiçbir suretle aleyhlerinde olacak bir sulhnâmeyi tanıyamayacaklarını kemâl-i şiddetle ve müttehiden bildirdikleri mevsûkan haber alınarak arz olunur, efendim.

2 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [2 Aralık 1919]

Emniyet Seyyar Memur[u]

Mahmud Nedim

DH. EUM. SSM, 39/53

9

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıtname

Hulâsa-i Meâli

Mütâreke zamanına mahsus olmak üzere evvelce İngiltere ve Fransa ve İtalya komiserleri nâmına teşkilini taleb eyledikleri muhtelit mahkeme hakkında düvel-i müşârunileyhim tercümanları tarafından ahîren vuku bulan müracaatdan ve mûmâileyhim ile cereyan eden mükâlemeden bahisle istif-sârı mutazammın Hariciye Nezâreti'nin 20 Kânûn-ı Evvel sene 1335 tarihli ve 411 numaralı tezkiresi okundu.

Kararı

Bu bâbda mukaddemâ icra edilen müzâkerât neticesinde düvel-i mezkûre komiserlerinin teklif-i vâkı'ıyla ahkâm-ı mevzu'a-i kanuniyemiz arasında bir suret-i te'lifiye olmak üzere icâr ve isticârdan ve bazı muame-lât-ı ticariyeden mütevellid muhtelit de'âvînin Mütâreke zamanına münhasır olmak ve sulhun akdinde bi-zâtihî infisâh etmek ve kendileri tarafından tayin olunacak azâ adedine müsâvî tarafımızdan da azâ tayin edilmek ve reisi

azâ-yı Osmaniye miyânından intihâb olunmak ve müdde'î ve müdde'â aleyhin rızalarına mu'allak bulunmak şartlarıyla bir hey'et-i tahkîmiye te'sisi mümkün ve muvâfık görülmüş olup bu hey'ete hakk-ı ihzâr verilmesi lâzım geleceğine dâir mûmâileyhim tercümanlar tarafından bu kere vuku'u bildirilen taleb ve teklif rızâ-yı tarafeyn şartını nakz edeceği ve çünkü hakim hey'etine arz-ı dava müdde'î ve müdde'â aleyh taraflarından bi't-terâzî vuku'a gelmek tabîi olup suver-i uhrâ ile muamele ifası mehâkim-i muayyene haricinde mehâkim veya komisyonlar te'sisini men' eden Kanun-ı Esasî ahkâm-ı sarîhasına münâfî olacağı cihetle hususât-ı mezkûrenin düvel-i selâse komiserlerine suret-i münâsibede tebliğinin nezâret-i müşârunileyhâya cevaben iş'ârı tezekkür kılındı.

24 Rebûlevvel 1338 / [17 Aralık 1919]

(Meclis-i Vükelâ azâlarının imzaları)

MV, 217/189

10

Roma: 6 Kânûn-ı Sâni [1]920

Aded: 37001

Müsta'cel ve gayet mühimdir.

Hariciye Nâzırı devletli Mustafa Reşid Paşa Hazretlerine

Hulâsa: Devlet-i Osmaniye'nin Avrupa'dan tardı ve makarr-ı Saltanat ve Hilâfet-i uzmanın Dersaadet'den nakli Londra'da takarrur eylemek üzere bulunduğu ve saireye dâir

Devletli efendim hazretleri

Türkiye ahvâline dâir ve zât-ı sâmi-i nezâret-penâhîlerinin bazı ifadât-i mühimmelerini muhtevî *Il Messaggero* ve *Il Tempo* gazetelerinin dört kıt'a maktû'alarını leffen takdim eyliyorum.

Paris'den son gelen gazeteler ve Londra telgraf havadisleri müzakerât-ı ahîre neticesinde Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin kâmilan Avrupa'dan, binâenaleyh makarr-ı Saltanat ve Hilâfet-i İslâmiye'nin de İstan-

bul'dan büsbütün behemehâl çıkarılması hakkındaki Lloyd George teklifinin hemen hemen kabule iktirân etmiş olduğunu gösteriyor!

İngiltere'nin Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'yi kâmilten imha ve Hilâfet-i uzmânın şeref ve haysiyet ve nüfuz-ı manevîsini kesr ve izâ'aya son derece şiddetle azmeylediği ve bidâyet-i Mütâreke'den beri bu maksad ve emel-i meş'ûm-ı kindârânesini ne kadar büyük bir fikir takib ile tatbik eylemekte bulunduğu malûm-ı enâmdır.

Fakat el-yevm İngiltere'nin bugünkü maksad-ı zalimânesi nisbetinde kuvvet ve kudreti de ne kadar büyük olur ise olsun Türklerin de dünyada bir hakk-ı hayatı ve din-i mübînimizin de savn-ı Samedânî gibi pek büyük ve pek azametli ve zül'l-müntakam bir istinâdgâhı vardır. Elverir ki biz hakkımızı, mülk-i mevrûsumuzu, Saltanat ve Hilâfet-i Osmaniye'yi müdafaaya azm ve bunun yolunu taharrî eyleyelim. Hakkımızdaki karar-ı feci henüz kat'iyet peydâ etmeden Dersaâdet'de âvâze-i istimdâdkârânesi dünyayı tutacak bir ictimâ'-ı millî akdiyle âlem-i insaniyete karşı ciddi ve son derece azimkâr bir suretle taleb-i hak ve adalet kılınarak verilecek böyle bir karar-ı müdhişin tatbiki için millet-i Osmaniye'nin mahv edilmesi lâzım geleceğinin tekmîl milletlere iblâğı ve her halde memleket ve pâyitaht dahilinde mukâvemet ve müdafaa tertibâtı ve saire ittihâzındaki ehemmiyet ve müsta'celiyet-i fevkalâdeyi tarih-i Osmanî ve İslâm'da henüz emsali nâ-mesbûk böyle bir ân-ı hevl-nâkda devletin mukadderâtını yed-i gayret-i fedakârî ve mes'uliyetine almış olan hükûmet-i hâzıranın nazar-ı dikkat ve besâletine arza şitâb eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir.

6 Kânûn-ı Sâni 1920 / [6 Ocak 1920]

Roma'da mukîm süferâ-yı
Saltanat-ı Seniyye'den
Galip Kemalî

HR. SYS, 2305/25_52

Roma: 12 Kânûn-ı Sâni sene 1920

Aded

41/5

Gayet mühim ve müsta'cel

Hulâsa: Vaziyetimizin gayet vahim olduğuna ve bir hareket-i civânmerdâne lüzumuna dair

Hâriciye Nâzırı Devletli Mustafa Reşid Paşa Hazretleri'ne

Devletli efendim hazretleri

Şimdi Hariciye müsteşarını gördüm. Mukadderâtımız hakkında henüz bir karar-ı kat'î olmadığını Lloyd George'un refakatindeki Hind heyeti azâsından üçünün suret-i ciddiyede Devlet-i Aliyye lehinde idare-i lisan etmelerine rağmen İngiliz heyet-i murahhasasının yine fikr-i meş'ûmununda musır bulunduğunu Fransızlar da İtalyan nokta-i nazarını iltizâm etmekde olup her halde İtalya'nın Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin tamamîyet-i mülkîsi İstanbul pâyitaht kalmak şartıyla muhafaza edilmesinde musır olduğunu tekrar ile: "*Nous continuerons à défendre notre thèse qui est celle de l'intégrité de l'Empire Ottoman avec Constantinople comme Capitale Politique.*" demiştir. Sual-i vâki' cevaben de Kont Sforza müzâkerâtın ne şekil alacağını ve nasıl biteceğini kesdirmek mümkün olamayacağını ilâve eylemiştir. Dûr-bîn ve Hak-gû olan Fransız ve İtalyan ricâli, anâsır-ı Hristiyanîyye'nin serbestî-i inkişâfını ve dahil-i memleketde adl ve sükûn-ı hakikînin istikrarını be-tahsis fî mâ-ba'd Boğazların kapanamaması esbâbını te'min eyledikten sonra Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin bekâ-yı mevcudiyeti ve Dersaadet'in pâyitaht olarak yedimizde kalmasındaki nef'-i âlem-şumûl müdrik bulunmakda ve *Tempo Débats* gibi ciddi gazeteler bu yolda neşriyât ile efkâr-ı umumiyeyi ikâz eylemektedirler.

İtalyan dâinler vekili olup bugün Dersaadet'den gelen Mösyö Nogara Düvel-i Mü'telifе tarafından bir müddet-i muayyeneye münhasır bir murâkabe ve Patrikhâneler imtiyâzâtının tevsî'an tatbiki esasına mübtenî bir projeyi telkin ve müdafaa için bu akşam Paris'e gidiyor.

Burada bizi cidden sevenler Hükûmet-i Seniyye'nin bu mühim ve nazik zamanda milletin başına geçerek bilâ-ifâte-i vakt tevhid-i âmâl ve efkârâ ve dahil ve haricde tezâhürât-ı ciddiye-i azim-perverâne irâ'esine muvaffak olabilmesindeki ehemmiyeti tasdik ve buna intizâr ediyorlar.

Malûm-ı âlî-i düstûrîleridir ki mesele pek basit ve basit olduğu kadar müdhiştir. İngiltere bizi suret-i kat'iyede mahv etmek istiyor! Buna karşı çare ya âlemin de bi-hakkın nefret-i adâvetini celb edecek suretde hareket ile kemâl-i acz ve meskenet ile bu hükm-i gaddârâneye münkad olmak ya İngiltere ile -arzu eylediği vechile- her ne suretle olur ise olsun hemen uyuşmak yahud da şeref ve haysiyet-i milliye ve dinîyesini müdrîk bir millete yani Osmanlılara yakışacak bir tarz-ı merdânede müdafaa-i nefse karar vererek feda-yı canı göze almak ve hiç olmazsa insan gibi şeref içinde ölmektir...

Halbuki beş asırdır pâyitaht-ı Âl-i Osman ve makarr-ı Hilâfet-i uzmâ-yı İslâmiyân olan İstanbul'dan Türkler çıkarılacak endişesiyle tâ Hindistan'dan Fas'a kadar bütün âlem-i İslâm galeyân ve fevârân içinde bulunduğu halde tek mil tarihimizi, an'ânât ve mukaddesât ve bi'l-cümle müessesât-ı milliye ve diniye ve'l-hâsıl dünyada nemiz var nemiz yok ise cümlesini câmi' olan ve onun haricinde bizler için bir devlet değil, küçük bir hür millet olarak bile hakk-ı hayat kalmayan pâyitahtımızda el-an hiçbir hareket-i civan-merdâne yok ...

Hükûmet-i Seniyye'yi kemâl-i cesaret ve itimad ile te'min ederim ki Dersaadet'de vaki' olacak tezâhürât-ı ciddiye-i muazzamaya mukâbil Hilâfet-simât efendimiz hazretlerinin izhâr buyuracakları âsâr-ı celâdet-i şâhânedir ki bu devleti inkırâzdan ve yed-i mü'eyyede-i hümâyûnlarında ve dî'atullah bulunan şeref-i ulviyet ve mevcudiyet-i Hilâfet-i uzmâyı muhakkak bir indirâsdan muhafaza edecektir.

Bugünkü vaziyetin fevkalâde vehâmetini ve yedi yüz senelik Saltanat-ı Âl-i Osman'ın maâzallah çökmek üzere bulunduğunu olan[ca] vuzûhuyla hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî'ye arz ederek memleketde kuvvet ve kudret nâmına ne var ise cümlesinin serîr-i Saltanat etrafında toplanmasına ve bir azm ü şecâat-i farukâne ile müdafaa-i meşrû'a esbâbının tehiyyesine bezl-i himmet etmek vükelâ-yı fihâm hazerâtından ve bi'l-cümle

erkân, a'yân ve mütehayyizân-ı memleketden bu feci âvânda beklenen biricik vazifedir. Haricde bulunup da dahildeki keşmekeş ve âsâr-ı nifâk-ı şikâkî görüp dil-hûn olmamak mümkün değildir. Memleketimizin hakikaten muhtac olduğu ıslahât ve terakkiyât-ı asrıyeyi kemâl-i ciddiyet ve sür'at ile tatbik emr-i mühimminin fî mâ-ba'd yalnız başımıza ve kendi vesâit-i nâkısamız ile ifa ve tatbiki yalnız müte'assir değil, gayr-ı mümkündür. Allah göstermesin doğrudan doğruya bir idare-i ecnebiye altına girmekten ise bir müddet-i muvakkateye münhasır kalacak muâvenet ve müzâharet-i milliyei hatta kendimiz taleb ve kendimiz celb ve te'min etmek şu sırada en büyük bir eser-i kiyâset, hamiyet ve dûr-bînîdir. Koca bir Saltanatı mahv ve harab etmek için mes'uliyetden korkulmamış olan memleketimizde mülk-i mevrûsumuzu inhilâliden sıyânet maksadıyla kabul-i mes'ûliyet bir vazife-i şeref-âverdir.

İşte bendeniz şu tarihî ve fevkalâde hâtırnâk âvânda re's-i kârda bulunan hey'et-i celîle-i vükelâ ve bi'l-cümle ricâl-i memleketin bugün ervâh-ı mukaddesi kemâl-i hayret ve endişe ile başlarımızın üstünde uçuşan ecdâd-ı izâmımızın bunca âsâr-ı şehâmet, salâbet ve fedakârîsinden iktibâs-ı feyz, cür'et ve metânet ederek vazife-i milliye ve diniyesini kemâl-i azm ile ifa eylemesinde geçirilecek bir dakikanın gayr-ı kâbil-i telâfi zararlar irâs edeceğini ehemmiyet-i fevkalâde ile bir daha nazar-ı dikkat ve takdir ve hamiyet-i nezâret-penâhîlerine arz ederim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Roma'da mukim
süferâ-yı Saltanat-ı Seniyye'den
Galip Kemalî

Hâmiş: Paris'de Ahmed Rıza Beyefendi hayli îrâs-ı faaliyet etmektedir. Saha-yı cevelânını tevsî' için kendisine îsâl edilmek üzere talimât ve hiç olmazsa elli-altmış bin frank gönderilmesini son derece ehemmiyetle arz ederim.

Galip Kemalî

12 Ocak 1920

HR. SYS, 2305/25_57

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
93

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Evrak-ı havâdis üzerine mevzû‘ sansür usulünün suver-i tatbikiyesince bir müddetden beri türlü türlü sû-i te’sirât ve tefsirâta müsaid muamelât vuku bulmakda ve bu hâl devam etmektedir. Ez-cümle Osmanlı sansürü tarafından gazetelere dercine müsaade olunmayan makalât ekseriyetle Ermenilerden intihâb ve istihdâm olunan ecnebi sansürleri tarafından ibkâ ve Osmanlı sansürünün neşrini tensîb ettiği hususât ise bilakis onlar tarafından tayyedilmektedir. Nitekim makâsıd-ı malûme ile ihdâs olunan katliâm işâ‘âtının tekzibine dair gazetelerde yazılan bazı makalât ve ibarâtdan bu işâ‘âtın vâkı‘a muvâfakatini ifade edercesine kesik bazı kelime ve ibare terk ve bu işâ‘âtın adem-i sıhhatine dair makale ve ibareler tayyedilmekde olduğu gibi bu erâcîfin tekzibi yolunda taraf-ı hükûmetden gazetelere vuku bulan tebligât-ı resmiye bile mûmâileyhim ecnebi sansürleri tarafından neşretdirilmemiş ve hükûmetin bu tebliğ-i resmîsini nasılsa derc edebilmiş olan *Le Journal d'Orient* nâmındaki gazete tatil edilmiştir. Hükûmetçe gazetelerin sansüre tâbi tutulduğunu bilen ve fakat bu sansürün hüküm ve te’siri izâle edilmiş olduğuna vâkıf olmayan kimseler âdetâ bu türlü şâyî‘âtın sıhhati hükûmetçe de musaddak olduğuna zâhib olacakları cihetle hükûmetçe matbuâtın sansüre tâbi tutulmasından muntazır olan neticenin tamamen aksi hâsıl olmaktadır. Ez-cümle *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin üç bin altı numaralı ve 6 Mart sene [1]336 tarihli nüshasında "Katliâmlar Hakkındaki Şâyî‘âtın Tekzibi" sernâmesiyle başlayan makalenin sernâmesinden "Hakkındaki Şâyî‘âtın Tekzibi" cümle-i mütemmimesinin ve metn-i makalede bu erâcîfî tekzib eden ilk satırların çıkarılması tekzibin tasdik şekline ifrâğı için o makûle müstahdemîn tarafından yapılan kasdî muameleler cümlesindendir. Hükûmet, matbuât-ı mahalliye ile redd-i erâcîfe

imkân bulamadıktan başka fazla olarak bu erâcîfî tasdik eder gibi görünmeği asla kabul etmeyeceği tabîi olduğundan ahvâl-i mebsûtaya nazaran hükûmetçe mevzû‘ sansür usulünün ba‘d-ezîn ref‘i zarurî görüldüğünün Düvel-i Mü‘telife mümessillerine tebliği hususunun taraf-ı âlîlerine iş‘ârı ve Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne malûmat i‘tâsı Meclis-i Vükelâca tezekkür ve tensîb edilmiş ve icabı icra kılınmış olmakla iktizâsının ifasına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 23 Cemâziyelâhir sene 1338 ve fî 15 Mart sene 1336 / [15 Mart 1920]

Sadırazam
Salih Hulusi

HR. SYS, 2633/3_59

13

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Şube

Suret

[1]336/3/25

Sivas'da Üçüncü Kolordu Kumandanlığı'na

Samsun'daki İngiliz Kontrol Zâbiti Yüzbaşı Forbes'in tarafınızdan verilen emirle Amasya'da Fırka kumandanlığı tarafından tevkif edildiği İngiliz mümessil-i siyasîsi tarafından iş‘âr ve mûmâileyhin hemen tahliyesiyle istediği mahalde ikâmetinin teshîli taleb olunmaktadır.

Zâbitânın böyle bir hâle cür‘eti cidden mûcib-i teessürdür. Mûmâileyhin hemen istediği mahalde ikâmetde serbest bırakılmasının te‘miniyle beraber memleketimizin âtîsi için pek hatar-nâk olan bu gibi vekâyi‘-i mües-sife zuhûruna zinhâr meydan bırakılmaması ve bu bâbda izahât-ı lâzıme i‘tâsı matlûbdur.

25/3/[1]336 / [25 Mart 1920]

Harbiye Nâzırı

*

Harbiye Nezâreti

Hususî

60

Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

İngiliz Mümessil-i Siyasîliği'nden zât-ı fahîmânelerine verilip âcizlerine havale buyurulan nota üzerine Sivas'daki Üçüncü Kolordu Kumandanlığı'na yazılan telgrafnâme suretinin merbût bulunduğu ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

26 Mart sene 1336 / [26 Mart 1920]

Harbiye Nâzırı

Fevzi

HR. SYS, 2607/1_16-17

14

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı İdariye

Müdüriyet-i Umumiyesi

Hulâsa: İstanbul'un iâşesine mâni olan hususâtın ref'i lüzumuna dâir müşterek takrir

Gayet müsta'celdir.

Hariciye Nâzırı Safa Beyefendi hazretlerinden

Sadrıazam Salih Paşa hazretlerine tezkire

İngiltere, Fransa ve İtalya fevkalâde komiserlerinden vârid olup tercümesi leffen takdim kılınan 27 Mart sene 1920 tarihli müşterek takrirde Millî nâmı verilen harekât tarafdarânının pâyitaht ile vilâyât beynindeki muvâsala'nın kat'ına ma'tûf tahrikâtının devamı keyfiyetinin Dersaâdet'in iâşesi üzerinde hâsıl edebileceği netâyic-i vahimeye Hükûmet-i Seniyye'nin nazar-ı dikkatini celb eyledikleri ve Dersaâdet'in vilâyâtdan tecrîdi zâten had-dü'l-gâyede olan bahâ-yı maişet üzerinde mühim bir tezâyüdü intâc ve az bir müddet zarfında bazı mahsulâtın ve hâssaten hububat ve etin hemen ta-

mamen fıkdanını istilzâm edebileceği ve böyle bir hâlin başlıca kurbanları İstanbul'un fukarâ-yı ahalisi olacağı ve bundan mütevellid mes'uliyetin evvelâ vilâyâtda Millî denilen hareketi idare edenlere ve sonra da bu eşhâsı ne zecr ve tenkil ne de açıktan açığa takbîh etmeğe mecburiyet görmemiş olan Hükûmet-i Seniyye'ye râci' olacağı bi'l-beyân Hükûmet-i Seniyye'yi bu mesele ile suret-i ciddiyede iştigâle ve pâyitahtının iâşesine hiçbir mâni'in haylûlet etmemesine muktezî bi'l-cümle tedâbîr-i âcileyi ittihâza davet eyledikleri ilâveten izbâr kılınmış olmağla ifâ-yı muktezâsı müsaade-i sâmiye-i fahîmânelerine menûtdur. Ol bâbda.

*

Fransa, İngiltere ve İtalya Fevkalâde komiserlerinden vârid olan 27 Mart sene [1]920 tarihli takrîr-i müşterekin tercümesidir.

Fransa ve İngiltere ve İtalya fevkalâde komiserleri Millî nâmı verilen harekât tarafdarânının pâyitaht ile vilâyât beynindeki muvâsalanın kat'ına ma'tûf tahrikâtının devamı keyfiyetinin Dersaâdet'in iâşesi üzerinde hâsıl edebileceği netâyic-i vahimeye Hükûmet-i Seniyye'nin nazar-ı dikkatini celb ederler. Dersaâdet'in vilâyâtdan tecrîdi zâten haddü'l-gâyede olan bahâ-yı maişet üzerindeki mühim bir tezâyüdü intâc eyleyecek ve az bir müddet zarfında bazı mahsulâtın ve hâssaten hububat ve etin hemen tamamen adem-i mevcudiyetini istilzâm edebilecektir. Böyle bir hâlin başlıca kurbanları İstanbul'un fukarâ-yı ahalisi olacaktır. Bundan mütevellid mes'uliyet evvelen vilâyâtda Millî denilen hareketi idare edenlere sonra da eşhâsı zecr ve tenkîl ve ne de açıktan açığa takbîh etmeğe kâil olmamış olan Hükûmet-i Seniyye'ye râci' olacaktır.

Binâenaleyh fevkalâde komiserler Hükûmet-i Seniyye'yi bu mesele ile suret-i ciddiyede meşgul olmağa ve pâyitahtın iâşesine hiçbir mâni'in haylûlet etmemesine muktezî bi'l-cümle tedâbîr-i âcileyi ittihâza davet ederler.

28 Mart 1920

HR. SYS, 2607/1_18-19

Roma: 13 Nisan sene [1]920

Aded: 76/40

Gayet mahrem

Hulâsa: *Vaziyet-i hariciyemiz hakkında*

Sadrıazam ve Hariciye Nâzırı fehâmetli devletli

Ferid Paşa Hazretleri'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Vaziyet-i hâzıramızın derece-i vehâmetini idrak müşkil değildir. Ancak fikr-i kâsır-ı âcizânemce tamamen havf ve nevmîdîye kapılarak düşmanlarımızın vâki olacak her türlü bî-rahmâne teklifâtını behemehâl ve gözü kapalı kabul mecburiyetinde hiç de değiliz. Zira evvela müdafaasına çalışdığımız hukukumuzun her suretle meşrû'iyeti âşikâr ve Düvel-i İtilâfiye'nin kendi memleketleri dahilindeki vaziyet-i vahime ile ale'l-umum şark mesâilindeki ihtilaf-ı nazar ve menâfi'î gün gibi bedîdârdır.

Sonra da müdafa-i nefis emrindeki hareket-i meşrû'ada -zira memleketimizdeki tezâhürât-ı milliye-i Hudâ-pesendâne bundan başka bir şey değildir- pek de yalnız değiliz. Vilâyât-ı Arabiyemizde ahvâlin nasıl inkişâf eyleceğini on altı ay evvelîsinden beri Dersaâdet'deki İtilâf erkânına izah eylemiş ve kendilerini mutlaka Devlet-i Osmaniye'yi parçalamak siyaset-i meş'ûmesinden tahzîre ve daire-i adl ve insaf ve basirete ircâ'a çalışmış idim. O zamandan beri oralarda tekevvün eden ahvâl ahali-i mahalliye'nin teşvikât ve iğfalât-ı ecnebiye neticesi olarak iktisâb-ı istiklâl ma'tûf olan emellerinin İngiliz ve Fransızlarca kendi nokta-i nazarlarından sû-i tefsir edilerek o vâsi' kıt'alara adeta vaz'-ı yed edilmek istenilmiş olması mahsulüdür. Zira Arablar'ın maksadı tebdîl-i tabiiyet veya inân-ı esareti başkalarının yedine vermek değil, temin-i muhtariyet veya istiklâliyetdir. Düvel-i müşârunileyhimin Mütâreke'den beri memâlikimizin her tarafında tuttukları meslek-i sakîm ahali-i İslâmiyeyi kendilerine ısıdırmakdan uzak olarak büsbütün soğutmuştur. Çünkü tatbikâtdaki bi'l-cümle ef'âl u harekât pâyi-taht-ı Saltanat-ı Seniyye'ye varıncaya kadar her tarafda anâsır-ı hâkime-i

İslâmiyeyi ekalliyeti teşkil eyleyen ve asırlarca zîr-i cenâh-ı âtîfetimizde kemâl-i sükûn ve refah ile perveriş-yâb olmuş bulunan Hristiyanlara ezdirmeye ma'tûf olduğunu ve Müslümanları her türlü hukuk-ı insaniye ve medeniyeden mahrum, kanı mübâh, hakk-ı hayatı ma'dûm, inkırâza mahkum bir kitle-i menhûse addeylediklerini göstermiştir.

Zât-ı sâmi-i fahîmânelerine kemâl-i ta'zîm ve ciddiyet ile arz ederim ki, on aydan beridir Avrupa'da pek ciddi bir surette takib edebildiğim vekâyî'den âlem-i İslâm'ın her tarafda bu nokta ve nükteyi pek iyi anlayarak dört el ile makam-ı akdes-i Hilâfet-i uzmanın muhafaza-i şeref ve kudret-i maddiye ve maneviyesinin halelden vikâyesine azmeylemiş olduğunu istintâc eylemekdeyim. Hindistann'daki tezahürât-ı ciddiye'nin derecesi elbet zât-ı sûtûde-sıfât-ı düstûrîlerince bi'l-etraf malûmdur. Şark Meselesi artık Osmanlı muhitinden çıkmış, bir İslâm meselesi halini almıştır. Yalnız Şerif Hüseyin bu bâbda sükûtu ihtiyâr etmekde ve bu hareketinin akıbet-i vahimesini idrâk etmiyor ise İslâm'ın nefret ve gazabına bi-hakkın istihkâk kesb eylemekdedir. Fakat Mısır, Tunus, Cezayir ve Trablusgarb'da lehimizde pek ciddi ve mühim nümâyişler olmuş ve be-tahsis İtalya mehâfil-i resmiye ve efkâr-ı umumiyesi bittab' menâfi'-i siyasiye ve iktisadiye sevkiyle ve âcizâne aylardan beri vâki telkinât-ı mütemâdiye semeresi olarak Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin tamamîyet-i mülkîsi muhafaza edildiği takdirde yalnız şarkda değil, bütün âlemde sulh ve sükûnetin teessüsü temin edilmiş olacağına cidden kâni bulunmuşdur.

Birçok ay kadar evvel Hindistan'dan Muhammed Ali Han riyâseti altında yeni bir hey'et-i meb'ûsenin Londra'ya muvâsalat eylediği malûm-ı seniyyeleridir. Hey'et geçen Mart zarfında Mister Lloyd George tarafından kabul edilmiş ve Hind Müslümanları tarafından "Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin harbdan evvelki hududlar dahilinde ibkâsı"nı delâil-i şer'îyye serdiyle âlem-i İslâm nâmına suret-i kat'îyyede taleb eylemiştir. Mükâleme tafsilâtını hâvi *Moslim Outlook* gazetesi nüshasını leffen huzur-ı âlî-i vekâlet-penâhîlerine takdim ediyorum. Bu hey'etin Londra'ya muvâsalatını müte'âkib kendisiyle muhabereye girişerek "dava-yı millîmizin neden ibaret olduğunu düvel-i muzafferinin kendi menâfi'-i hakikiyelerine de muhalif

olarak Türkiye'yi taksim ve en münbit ve mühim arazi-i milliyeyi her türlü kavâ'id-i adl ü mürüvvete ve milliyet düstûrlarına muhalif olarak Yunan Hükûmeti'ne ilhâka karar verdiklerini halbuki Türkler millî bir hudud dahilinde tekemmül ve neşv ü nemâdan gayrı bir emel beslemediklerinden en mukaddes ve on asırlık hukuk-ı milliye, diniye ve hayatiyelerinin ayaklar altına alınmasına bi-hakkın razı olamayacakları cihetle sulh-ı âlem nâmına böyle büyük ve emsalsiz bir muamele-i gaddârâne meydan verilmemesi ve iki yüz senedir hep tecavüzât-ı ecnebiyeye karşı müdafaâtda bulunan Osmanlı Devleti'nin hudud-ı tabi'iyeye ve milliyesi çizildikten sonra onun dahilinde bilâ-tefrîk-i cins ve mezheb yaşayacak bi'l-cümle milletlerin saâdet ve selâmetini temin eden bir idare-i muntazama ve âdile-i asriye teessüsü için de düvel ve milel-i mütemeddinenin müzâheret-i ciddiye ve samimîyesinin celb ve istikrarı ve Arabistan'a gelince re'y-i âmm usulüyle vilâyât-ı Arabiye'nin de vaziyet-i siyasiyesi tahakkuk etdirilebileceği ve harbdan evvelki Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bir müttehede-i İslâmiye şeklinde ve mahallî muhtariyetler ile makam-ı akdes-i Hilâfet-i uzmâyâya rabtı ve bu hükûmât-ı müttehidenin tamamıyet-i mülkî ve bî-tarafisi müteselsilen bi'l-cümle Düvel-i Muazzama'nın kefalet ve taahhüd-i kat'îsi altına vaz'ı suretiyle Şark Meselesi'nin esasından halli ve âlem-i İslâm'ın da tatmini mümkün olabileceği"ni ber-tafsil yazmış ve kendilerine vesâik-i lâzıme dahi göndermiş idim.

Hey'et Reisi Muhammed Ali Han'dan aldığım cevabnâmenin bir suret-i mütercemesini leffen pîşgâh-ı fahîmânelerine takdim ediyorum. Pek mühim olan muhteviyâtı din-i mübînimizin kuvvet ve azamet-i lâhûtîsini bir daha tecellî etdirerek kulûb-ı münkesire-i muvahhidîni münşerih eyleyecek derecede tesliyet ve ümid-bahşdır.

Şu takdirce memleketimizde kimsenin İtilâf düşmanı bulunmadığını İngiltere menâfi'-i hakikiyesinin de bizi bi-eyyi hal ifnâ eylemekde olmadığını ve Türk Milleti'ne milel-i saire misillü adl ü mürüvvet ile muamele edilerek makûl ve munsıfâne bir sulh teklif edildiği dakikada dahil-i memleketde her şeyin hâl-i tabi'iyeye rücû' eyleyeceğini ve o zaman bütün Osmanlıların yek-dil ve yek-cihet Hükûmet-i Osmaniye'ye müzâhir olarak be-tahsis

İngiltere Devleti'ne karşı kalbî ve samimî bir siyaset takibine tarafdâr olacağını ve işte o zaman âlemde silm ü sukûnet-i hakikiye teessüs eyleyebileceğini lâzım gelenlere izah ve bunun esbâb-ı zâhiriyesini temin pek mühim ve büyük bir muvaffakiyet olacağını arz eylerim. Hemen Cenâb-ı Hak muvaffakun bi'l-hayr buyursun. Âmin. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

13 Nisan 1920

Roma'da bulunan süferâ-yı Saltanat-ı Seniyye'den

Galip Kemalî

HR. SYS, 2305/26_26

16

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Tercüme Odası

Aded: 18816/677

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 24 Kânûn-ı Evvel sene 1920 tarihiyle Paris'de Mümessil-i Osmanî Nâbi Bey tarafından takdim kılınan 17 numaralı tahri-râta melfûf maktû'anın tercümesidir.

Avam Kamarası'nda Sevr Muâhedesi Hakkında Münakaşât

23 Kânûn-ı Evvel tarihli *Times* gazetesinden:

Kaymakam Keynes Sevr Muâhedesi ve Şark-ı Karîb İngiliz siyaseti hakkında bazı izahât talep etmiş ve Sevr Muâhedesi'nin ta'dili faideli olacağını ve bu suretle hareket olunduğu takdirde müttehid bir Türkiye te'sisine muvaffakiyet el vereceğini beyân eylemiştir.

General Townshend dahi ta'dilât meselesinin nazar-ı itibara alınmasını Avam Kamarası'ndan rica etmiş ve: "Türkiye'de uzun müddet ikamet edenlerden bulunduğum cihetle Kaymakam Keynes'in sözlerine tamamen iştirak ederim. Mustafa Kemal ile itilâf hâsıl ve bu işde Fransa ile birlikde hareket etmeliyiz." demiştir.

Mösyö Lloyd George söz alarak müşkilât ile işidilen bir sadâ ile ber-vech-i âtî beyânâtda bulunmuştur:

"Bu beyânâtı ne dereceye kadar tasvib edip etmediğimi tayin etmek bence çok müşkildir. Menâtık-ı mezkûre dahilinde hâiz-i kudret ve salâhiyet olan herhangi bir şahıs ile müzâkerâta girişmek şâyân-ı arzu mevâddan olduğu şübhesizdir. Fakat meselenin müşkil ciheti tarafımızdan tasdik edilmiş olan ve kanunen yegâne mevcut bulunan hükûmetin İstanbul Hükûmeti bulunmuş olmasıdır. Hükûmet-i müşârunileyhâyı terk ve ihmal ile inzimâm-ı muvâfakatı olmaksızın hükûmet-i meşrû'aya karşı âsi mevkiinde bulunan bir general ile müzâkerâta girişemeyiz. Bu general Anadolu'nun beşde dördüne hâkim olabilir. Bu ise gayet mühim bir keyfiyettir. Maamâfih mûmâileyh ile doğrudan doğruya müzâkerâta girişmezden mukaddem teklifâtımızın Hükûmet-i Osmaniyece mazhar-ı tasvib olacağından emin olmalıyız, tarafeyn beyninde âtiyen bir temâs vuku'u melhûzdur. Her iki taraf beyninde itilâf hâsıl olduğu takdirde İngiltere Hükûmeti evvelce teklif edildiği vechile Asya-yı Suğrâ'da âsi bir general ile müzâkereye girişecek yerde Türkiye'nin hakikî mümessilleriyle icra-yı müzâkerât edebilecektir. Muâhedenâmece ta'dili telkin edilen ta'dilâtın araziye müte'allik olduğunu zannediyordum. Bu ta'dilâtı icra etmek tamamıyla büsbütün Hristiyan olan ahaliyi Türk hâkimiyeti altına vaz' etmek demek olacaktır. Ba'dehû biri Kudüs'ü ve diğeri ticarî bir mahiyeti hâiz iki şehir yani Edirne ve İzmir şehirleri meselesi geliyor. Türklerin ticarî veya dinî menâfi'den birini intihâb etmek vaziyetinde kaldıkları takdirde ne yapacaklarını bilmiyorum. Olabilir ki her iki şeyi de te'lif ederler. (Handeler) Bundan birkaç zaman evvel Türk Hükûmeti İstanbul'un Hükûmet-i Osmaniye'den nez' edilmeyeceğine dâir bir te'minât i'tâ edilebileceğini sormuşdu. Bu te'minât i'tâ edilmemiştir. O zaman bize dermiyân olunan yegâne mesele bu idi. Bilâhare İzmir ve Edirne'nin Türklerce bittab' daha mühim olmasına rağmen İstanbul Türk hâkimiyeti altında ibkâ edildiği takdirde herhangi bir şekilde uyşulabileceği bana te'min edilmişti. Araziye müte'allik olan ta'dilâtın tatbik ve icrasının kolay olduğunu zannetmemelidir. Ahalisinin ekserisi Rum olan İzmir'de el-yevm pek mühim mikdarda Yunan kuvvetleri bulunuyor.

Bu sene ibtidâsında Mustafa Kemal'in Yunan kıta'âtına pek ziyade fâik kuvvâya mâlik olduğu iddia edildi. Maa-hâzâ bu kuvvetler Yunan kıta'âtı

tarafından büyük bir sühûletle dağıtılmışdır. Şimdi bize teklif edilen şey nedir? Bize asi olan Mustafa Kemal ile müzâkerât icrasıyla "bize sulhu bahş ediniz!" demekliğimiz mi taleb ediliyor? Yoksa Yunanlılara hücum etmekliğimiz ve onlara karşı donanma ve ordu göndermekliğimiz mi isteniliyor? Ve bunda istihdâf idilen gâye İzmir'den Yunanlıların teb'îdi ile Türk idaresinin orada yeniden te'sisi midir? İzmir'in ekseriyet ahalisi Rum'dur. İzmir'de mütemekkin Müslümanların kâffesinin umumiyetle Osmanlı tabîiyetinde bulunduğu zannolunuyor. Halbuki iş böyle değildir. Orada Yunanlı Müslümanlar da mevcuddur. Mâdem ki Yunan tebaasından büyük bir kısmı Müslümandırlar; ortada iyi Hıristiyan ve fena Türk meselesi yoktur; bugün bize bi-hakkın ne teklif edildiğini bilmek isterdim. Bana sulhu istihsâl etmemiz iktizâ ettiği söyleniyor, kimden? Mustafa Kemal'den mi? Sulhu hakiki surette istihsâl edemeyeceğimize dâir meydanda bir gûnâ te'minât mevcut olmadığı hâlde bu sulhu iştirâyâ niçin tâlib olalım? Küçük bir müşkil karşısında bulunduğumuz şu sırada pek ağır müşkilâta nefsinizi ilkâ etmeyiniz. Böyle yaptığınız hâlde Yunan milletin nefretini üzerinize celb etmiş olursunuz. Yunanistan'da ser-zede-i zuhur olan son hadiseden fevkalâde müteessir olduk. Fakat vekâyî'in kâffesine vâkıf değiliz. Belki bu bâbda bazı izahâtda bulunulacaktır. Bir memleket için diğer bir memleketin siyaseti hakkında bir hüküm vermek pek müşkildir. (Alkışlar) Yunanistan havâdisleri Reuter Ajansı'nın harice tebliğ ettiği kısa telgraflarla yekdiğerini sık sık ta'âkub etmektedir. Bu telgraflardan Yunanistan ahvâli hakkında nasıl bir hüküm verebiliriz? İngiltere için sair herhangi bir memleketten daha ziyade ehemmiyeti hâiz olan dünyanın bir kısmı hakkında büyük bir siyaset ittihâz etmek için bu nâkıs, zayıf ve parça parça elde edilmiş olan delâil ve vesâika istinâden bir fikir hâsıl etmeğe ne için mecbur olalım?. (Alkışlar) General Gouraud'nin beyânâtından Fransa siyaseti hakkında istintâcâtda nasıl bulunabiliriz? General Gouraud'nin siyasetini istinâd etdirdiği hiçbir vak'a bizim için mevcut olmadığı gibi bu hususda hiçbir kuyûd ve tahdidât da yoktur. Gouraud'nin mevzû'-ı bahs ettiği müşkilât Arablardır. Yapılan şeyler hakkında hiçbir tenkid yürütmüyorum. Fakat İngiltere ile Fransa arasında vâki olan taahhüdât nakz edildiği takdirde bu hareketden Arabların hüsn-i niyetinin mefkûdiyetine kâil olacaklarında hiç şübhe yoktur. (Alkış-

lar) Bu meselenin Mustafa Kemal ile hiçbir alâkası yokdur. İzmir'i Mustafa Kemal'e verdiğimiz takdirde Arablar Şam ve Haleb'i elde etmediklerini unutacaklar mıdır? Şam Arabların mukaddes bir şehri ve pâyitahıdır. (Alkışlar) Arabların Mustafa Kemal'in kara gözleri için bu iki şehirden birdenbire vazgeçeceklerini zannediyor musunuz? (Handeler) Ben Asya-yı Suğrâ'da sulhun teessüsüne ve Türkler hakkında adilâne ve hak-cûyâne muamele edilmesine kat'iyen taraftarım. Eğer Türklerce bazı teklifât icrası musammem ise ben o teklifâtı tedkike hazırım. Bizim dünyanın bu kısmında bizce hayatî bir ehemmiyeti hâiz olan Yunan muhibliğine ihtiyacımız vardır. Yunanlılar da sair milletler gibi siyasî gaflar yapabiliyorlar. Buna rağmen Yunanistan büyüyecek ve iktisâb-ı kuvvet edecektir. Kemalistler ile Bolşeviklerin kendi hesaplarına olarak hâkimiyetlerini te'sise masrûf olan harekâtları neticesinde Mustafa Kemal ile Bolşevikler arasında bir ihtilâf tahaddüs eylemiştir. Bu mıntıkada asrî Türk-Rus mücadelesi yeniden tutuşmaktadır. Bu hadisât bizim bu hususta intizâr siyaseti vaziyetin inkişâfını takib eylemekliğimizi mûcib âmillerdir. Türkler bu istikâmetde inkişâf edecekler midir veya şarka doğru uzanmak için çalışacaklar mıdır? Yunan harekât-ı milliyesi sönecek mi yoksa yeniden canlanacak mıdır? Bu şıkk-ı ahîrde hangi istikâmeti takib edecektir? Yunanlılar Sevr Muâhedesi'nin esna-yı tanzîminde zannetdiğimiz gibi vazifesini ifaya muktedir midir, yoksa değil midir? Bütün bunlar pek kısa bir müddet zarfında meydana çıkacaktır. Pek çok mülâhazâtı istilzâm etmiş olan ve gerek İngiltere Hükûmeti için ve gerek içinden çıkmış olduğumuz Harb-ı Umumî'de bizim için az kaldı mûcib-i şe'âmet olacak olan şerâitin yeniden teessüsü emrinde hayatî bir ehemmiyeti hâiz olan muâhedâtın feshini intâc edecek olan cereyana kapılınmamasını ve bilâ-teemmül isti'câl edilmemesini Avam Kamarası ile İngiliz milletinden rica eylerim. (Alkışlar)

24 Aralık 1920

HR. SYS, 2666/3_24-25

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Kalem-i Mahsus**

7 ilâ 14 Haziran 1921 arasında Londra ve Paris Sefârât-ı Seniyyesi'nden mevrûd telgraf ve tahrirât-ı siyasiye icmâlidir.

Paris'deki murahhasımızdan vârid olan 7 Haziran tarihli bir telgraf-nâmeye Venizelos'un Lloyd George'un daveti üzerine Londra'ya vürûd ettiği iş'âr kılınmaktadır.

O günlerde intişâr eden *Morning Post*'da Ankara'nın hatt-ı hareketi tenkid ve İngiliz siyaseti takbîh edilerek vaziyetin gerek İngiltere gerek Türkiye için mehâlîle mâlâmâl bulunduğu beyân edildiği Londra murahhasımız tarafından iş'âr kılınmıştır. Reşid Paşa hazretleri Türklere dostluğu malûm olan bir zât. Türkiye'nin bekâsı arzu ediliyorsa üserânın tahliyesiyle Fransa ile akd-i sulh icrası lâzım geldiğini beyân ettiği bildirilmiştir.

Nâbi Beyefendi'den mevrûd 7 Haziran 1921 tarihli tahrirâtta İngiltere ile Fransa arasında gerginliğe en mühim sebep Silezya Meselesi olduğu ifade olunmakta ve meselenin halli için Lloyd George tarafından vuku' bulan tahdid-i hudud teklifi Almanya lehinde bir teklif telakki olunarak Mösyö Briand tarafından kabul edilmediği bildirilmektedir. Mezkûr tahrirât müfâddına nazaran Mösyö Lloyd George meselenin mahallinde tahkik ve tedkiki hakkındaki Fransız fikrini kabul ve aynı zamanda meclis-i alînin ictimâ'ını teklif eylemiştir. Fransa Hükûmeti tahkik komisyonunun vazifesini ikmâl eylemeden evvel meclis-i âlî müsmir bir iş göremeyeceğini iddia etmiştir. Bu mükâlemât, Yukarı Silezya'nın taksimi hususunda nihayet Müttefiklerin itilâf edebileceğini ümid ettirmektedir. Fransız mehâfili bu havalide Alman memurîn-i hafiyesi tarafından ihdâs edilen vekâyî'i dikkatle takib eylemektedir. Alman ihtilâlcilerinin sergerdesi olan General Hoffer'in kat'î bir hareketi Fransızlar tarafından hoş görülmecek ve mühim vekâyî'i tevîd edebilecektir.

Türkiye'ye gelince, Nâbi Beyefendi'nin fikirlerine nazaran konferansın bir an evvel ictimâ'ı elzemdir. Paris'e gelen haberlere nazaran Mösyö Lloyd

George konferansın hîn-i müzâkeresinde aleyhimize tedâbîr-i zecriye ittihâzını teklif edecektir. Ancak Fransa Hükûmeti bir karar ittihâzından evvel Ankara Hükûmeti'nin maksadını bilmek istemekdedir. Şu kadar var ki esasen Türk-Fransız İtilâfnâmesi'nin reddinden dolayı muğber olan Fransız efkâr-ı umumiyesinde Türklerin Kilikya'da Fransızlara bir taarruzu vahim bir aksülamel intâc edeceği bedîhîdir. Tahrirâtın müfâdına nazaran Mösyö Briand İngiltere'nin nokta-i nazarına iştirak vekâyi‘ tarafından icbâr olunacaktır.

Londra'dan 8 Haziran tarihinde vürûd eden bir telgraf dahi İngiltere'nin istihzârâtı hakkındaki haberleri mü'eyyedir. İngiliz Hükûmeti'nin ma'kûs ifadâtına rağmen Yunanistan'a muâvenet etmek üzere İngiliz donanmasının hazırlandığı bazı gazetelerde beyân olunduğu işbu telgrafda iş'âr ve ancak bazı fırak-ı siyasiyenin şedîd bir mukâvemeti sayesinde bu iştirak men' edilebileceği beyân olunmaktadır.

Londra'dan mevrûd 10 Haziran tarihli telgrafnâme meâline göre İngiliz gazeteleri vuku‘ bulan teşebbüsât neticesi olarak Yunan mezâliminden bahsetmeğe başlamışlardır. Hatta mesele Avam Kamarası'na akseyleyerek iki istîzâh vâki olmuştur. İngiltere'nin müdahalesine gelince, üserânın tahliyesi keyfiyeti vaziyetin vehâmetini azîm mikyâsda tahfif edeceği Reşid Paşa hazretleri tarafından beyân olunmaktadır.

Aynı tarihte Paris'den mevrûd bir telgrafda Fransa Hükûmeti'nin Londra Kabinesi tarafından teklif olunan teşebbüsâta girişmeden evvel Yunan taarruzunun neticesine intizâr eyleyeceği bildirilmektedir.

Yine Nâbi Beyefendi hazretlerinden vürûd eden 14 Haziran tarihli telgrafnâmeye göre iki-üç günden beri Anadolu aleyhinde ittihâz edilecek tedâbîre Fransa'nın iştirâki hususunda şâyân-ı dikkat bir tebeddül-i efkâr hâsıl olmuştur. Kilikya hakkında imza edilen fakat tasdik edilmeyen itilâfnâmeyi tekrar müzâkere ve bir neticeye îsâli ciheti tercih edilmektedir. Fransız kıta'âtının Kilikya'da tekrar harbe girmesi ihtimali Fransız efkâr-ı umumiyesinin kat'iiyen hoşuna gitmemektedir.

14 Haziran 1921

HR. SYS, 2310/8_6-7

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Kalem-i Mahsus**

General Townshend'in Pall Mall gazetesi sermuharririne göndermiş olduğu mektubun tercümesidir.

Pall Mall And Globe Gazetesi Sermuharriri'ne

Efendim

Şark-ı Karîb ve Vasatî Şark Meseleleri yekdiğerinin aynıdır. Sulh Türkiye ile te'min edildiği takdirde Irak'da, İran'da ve Afganistan'da derhal iade edilecek ve Hindistan'da ise sükûn avdet edecektir. Acaba hükûmet Türkler ile Yunanlılar arasındaki harbe nihayet vermek suretiyle bu meselenin haline geçen Mart'dan daha ziyade takarrub eylemiş midir? Zannetmiyorum. Bilakis istikbal muzlimdir.

İngiliz siyasetine olan ehemmiyeti nokta-i nazarından hatta İrlanda Meselesi bile Şark-ı Karîb Meselesi kadar hayatî bir mahiyeti hâiz değildir. Sevr Muâhedeşi şimdiye kadar Fransız Meclis-i Mebusânı tarafından tasdik edilmediği gibi asla da tasdik edilmeyecektir. Muâhedeği İngiliz Parlamentosu dahi tasdik etmemiştir.

Bu muazzam hatadan kimin mes'ul olduğunu defaât ile sual etdik.

Türkler gibi bahadır bir kavmin tahkîr ve nefret edilen Yunanlının bârid bir muamelesi altında kalacağını ve Yunanlıların İngiliz ve Fransız süngüleri tarafından muhafaza edilmedikçe beş dakika bile barınamayacakları İstanbul şehrinden bir top menzili mesafesinde Yunan arazisi bulunmasına Türklerin razı olacağına kim inanabilir? Böyle bir muâhedenin ta'dîli elzem idi. Bu olmadığı takdirde netice bir cihan harbine müncer olacaktır.

Müttefiklere pek cüz'î bir mikdarda muâvenet etmiş Yunanistan'ın lehinde olan böyle bir muâhedenin neticesi ancak Türk milliyetperverlerini Rusya'nın âgûşuna atmak olacağını İngiltere Hükûmeti'ne tâ geçen Kânûn-ı Evvel'de Avam Kamarası'nda ihtar eylemişdim. Aynı zamanda Şark-ı Karîb

Meselesi'nde ittihâz edilecek tedâbir hakkında Fransa ile bir ittifak akdi lüzumunda ısrar eyledim.

Bilakis İngiltere Hükûmeti şarkda Fransa ve İtalya siyasetine mani oldu. Bu iki devlet Türkiye'nin yaşaması hakkını ve lüzumunu tasdik etdikleri gibi Yunanistan zararına olarak Trakya ile İzmir'in Türkiye'ye iadesini arzu ediyorlar. Diğer siyasî ve aynı zamanda sevku'l-ceyşî hatâ-yı azîm dahi İstanbul şehrinin kıta'ât-ı askeriye ile işgali suretinde irtikâb edildi.

Evvel emirde İstanbul'da zât-ı şahanenin sarayı önünde lenger-endâz bir filonun orada mevcudiyeti bir tek bahriye neferinin karaya ihracını bile lüzumsuz bir hâle ifrâğ ederdi. Aynı zamanda siyasî bir hata idi. İstanbul'un işgali İngiltere'nin mukaddes şehri asla terk etmeyeceği kanaatini tevlîd ile Türk milliyetperverliğini hâl-i faaliyete getirdi. Hindistan, Mısır ve Şimalî Afrika'daki Müslümanlar dahi bu fikre iştirak eylemekdedir. Hükûmetimizin delice hareketi bütün Müslüman imparatorluğumuzu kendi aleyhimize çevirdi.

Geçen Mart'da Sevr Muâhdesi'ni ta'dîl teşebbüsünde bulunduğu zaman İngiltere Hükûmeti'nin Yunanistan lehinde ve Türkiye aleyhinde olan siyasetini terk eylediğini ümid eylemiştik. Fakat bu ne teşebbüs idi!

Trakya'nın Yunanistan uhdesinde kalmasına müsaade edilmişti. İzmir lafzan Türklere iade edilecek ise de nefis-i İzmir şehrinde Yunan kıta'âtı bulunacak idi. Bir kıta-i askeriye'nin orada mevcut bulunmasının her gün münaza'ât-ı rûz-merreye ve kargaşalığa sebebiyet vereceğini söylemek bilmem ister mi?

İdare eylediği müzâkerâtın akîm kalmasını arzu etmiyor ise ciddî hiçbir racul-i devletin böyle bir kayıd ilâve edeceğine inanamıyoruz. Mustafa Kemal şehir derûnunda bir Yunan kıtası ârâm-sâz olduğu hâlde İzmir'in iadesine nasıl razı olur?

Maamâfih Yunan Hükûmeti Mustafa Kemal'in bu kabîl şerâiti kabul etmeyeceğini evvelce hisseylediğinden taarruza kıyâm ile Mütâreke'yi ihlâl eyledi ve ric'at ile hitâm bulan ağır bir mağlubiyete dûçâr oldu.

Bu suretle geçen Mart'daki Londra Konferansı akîm kaldı ve buna zamîmeten Türk milliyetperverleri İngiltere'nin bî-taraf sulardan bile istifade

eylemelerine ve taarruz için muktezî askerın İzmir tarîkıyla sevkine müsaade eylemek suretiyle Yunanlılara açıktan açığa muâvenet eylediğine kanaat getirdiler.

Şarkdaki siyasetimiz hakkında Palmerston, Beaconsfield ve Salisbury gibi büyük ve müdebbir ricâl-i devletın nesâyihini dinlemek hükûmet için kâbil değil mi?

Hükûmetimiz şarkda, güzergâhımızda Türk'ün mevcut bulunmasının elzem olduğunu görmüyor mu? Hindistan tarîkına başka kimi ikame edebilirsiniz?

Fransızlarla askerlerimiz, Adalar Denizi'ne ve Hindistan güzergâhına bir Hun Prensini ikame etmek için mi Selanik'de helâk oldular?

Yarın Kral Kostantin'i İzmir ve Trakya'dan ihrac ile Atina'ya iade etmek neden kâbil olmasın? Makedonya'nın Yunan ihtirâsâtı için kâfi olduğu muhakkaktır. Biz Mısır'ı ne gibi esaslar üzerine muhafaza ediyor isek, Düvel-i Muazzama dahi Boğazları o suretle muhafaza etsin.

İstanbul serbest bir liman hâline ifrâğ edilebilir. 1918 senesinde Mütâreke için şerâit tanzim ederken bunu söylememe salâhiyet vermişlerdi.

Kıta'âtımız Dersaâdet'den çekilmelidir. Bunlar ancak bütün vaziyeti teşvîş ediyor. Ayastefanos, kıta'âtın ikâmesi için münasib bir mahal olarak irâ'e ediliyor.

Hükûmetimizin her türlü icraatında pek sevdiği yarım tedbirler, ister Şark-ı Karîb'de, ister İrlanda'da ve ister Hindistan'da olsun siyasetde ve meydan-ı harbde daima elîm neticeler verir.

Bir şeye kanaat getirdik: Hükûmet eğer Yunanistan lehine harbe dahil olduğu takdirde bu memleket ne bir asker ne bir zırhlı ne de bir tek akçe verecektir ve hakikatde ise Türk milleyetperverlerine ilân-ı harb bu hükûmetin ölümü olacaktır.

29 Temmuz 1921

Charles Townshend

HR. SYS, 2467/52_3-5

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Kalem-i Mahsus**

***Hulâsa:** 1-İtalya'nın Türkiye'ye karşı olan vaziyet-i siyasiyesine dair. 2- İngiltere'nin Türkiye'ye olan vaziyetine dair. 3- Fransa'nın bize karşı olan vaziyetine dair.*

Kuvâ-yı Milliye'nin son zamanlarda İtalya memurîn-i askeriyesine karşı hasmâne bir vaziyet almaları ve memurîn-i mezkûreye İtalyan izzet-i nefsinin rencide edecek bir tarzda ilân-ı harb tehdidini mutazammın tebligâtında bulunmaları Menderes vadisini tahliye karar vermiş olan İtalya Hükûmeti'ni tebdil-i fikre mecbur etmiştir. İşbu mecburiyet de tahliye kararının efkâr-ı umumiyeye Kuvâ-yı Milliye tarafından vâki olan tehditlerden ileri geldiği suretiyle tefsir edileceğinden ve parlamentonun hükûmeti cebânet ve alçaklıkla itham etmesi ihtimalinden ileri gelmiştir. Maamâfih bütün bu hâdisât-ı müessifeye rağmen İtalya Hükûmeti şark siyasetini tebdil etmek fikrinde olmayıp Bahr-i Sefid muvâzenesini idâme için kabiliyet-i hayatiyeyi haiz ve müstakil bir Türkiye'nin vücudu lâzım bir âmil olduğu kanaatinde ber-devamdır.

İngiltere Hükûmeti son zamanlarda şark mesâili için İtalya'yı kendi nokta-i nazarına imâleye sâ'î olmuş ve İngiltere Hariciye Nezâreti'nin nâşir-i efkârı olan *Daily Telegraph* gazetesi de bu bâbda hükûmet mehâfilinden mülhem bir makale neşreylemiş ise de İtalya Hükûmeti İngiltere'nin bu hususdaki nokta-i nazarına temâyül edemeyeceğini *Tribune* gazetesiyle neşretirdiği bir makalede vâzihan izah eylemiştir.

Osman Nizamî Paşa İtalya'nın Türkiye siyasetinde mûcib-i endişe bir hâl olmadığını ve herhangi bir kabine mevki-i iktidara gelir ise gelsin İtalya Hükûmetince Bahr-i Sefid muvâzenesinin idâmesi için kuvvetli ve müstakil bir Türkiye'nin vücuduna lüzum-ı kat'î olduğu kanaatinin mevcut bulunması ve bu kanaatin İtalya'nın şark siyaseti için bir esas olarak kabul edilmiş olması itibarıyla tebeddül-i vükelâ ile siyasetin tağayyür edemeyeceğini ve

İngiltere ile İtalya arasında şark mesâiline dair bir itilâf hâsıl olduğuna dair deverân eden şâyi'âtın hilâf-ı hakikat olduğunu te'min eylemekdedir.

İngiltere'nin Türkiye'ye karşı olan vaziyeti son konferansdan beri hissölunacak bir tebeddüle uğramamışdır. El-yevm Silezya Meselesi için in'ikâd eden konferansda Şark Meselesi'nin de mevzû'-ı bahs olacağı tebey-yün etmekdedir. Paris ictimâ-ı ahîrinde Lord Curzon'un İzmir hakkında vâki olan teklif-i malûmu Müttefiklerce İngiltere Hükûmeti tarafından lehimize atılmış büyük bir hatve olarak telakki olunmakda ise de müşârunileyh Şarkî Trakya meselesinin lehimize halli müzâkerâtına girişmekden istinkâf eder gibi görünmekdedir. Yunan taarruzunun kemal-i suhûletle ilerlemesi ve Kü-tahya ile Eskişehir'in sukûtu haberleri Türkiye'ye hasım olan İngiliz mehâ-filinde memnuniyeti mûcib olmuş ve İngiltere matbuâtı bidâyeten Yunan menâbi'inden alınan mübalağalı haberleri bilâ-tefsir neşr u ilân eylemiş ise de bilâhare hakikat tavazzuh edince kemâl-i mübâlağa ile ilân edilen Yunan muvaffakiyetlerine artık inanılmadığı ve Rumların neticede harben mağlub olacakları zan ve tahmin edildiği yolunda neşriyâtda bulunarak efkâr-ı umumiye-yi doğru havâdislerle tenvîre başlamışdır.

İngiltere kabinesinin erkân-ı mühimmesinden olan Churchill, Montague gibi zevâtın Türkiye'ye karşı muvâfık bir siyaset takibi İngiltere menâfi'î iktizâsından olduğu fikrinde bulunduklarına ve hey'et-i askeriye ile Rumlara tarafgîr olmakla tanınmış olan General Milne'in bile tebdil-i fikr ederek Rumlara gayr-ı muvâfık bulunduğuna dair resmî malûmât alınmışdır.

İngiltere ricâl ve matbuâtının vaziyeti bu merkezde iken Reşid Pa-şa'dan alınan son bir telgrafnâmede vaziyetde zâhiren bir tebeddül olma-makla beraber İngiltere Hariciye Nezâreti'nde Ankara'ya karşı hissölunacak derecede bir adem-i hoşnudî mevcut olduğunu müşâhede eylediği ve nezâ-ret-i müşârunileyhâda gerek Londra'da vâki olan vesâyâyâ sükût ile muka-bele olunması gerekse üserâ meselesinde alınan tavır ve hareket ile General Harington'un mülâkâtı hususunda gösterilen inadın Ankara'nın İngiltere ile anlaşmak istemediğine delil olduğunu imâ eyledikleri bildirilmekdedir.

Paris'den alınan malûmâta nazaran Şark Meselesi mevzû'-ı bahs ol-duğu takdirde Düvel-i İtilâfiye Yunanistan'ın pek mübalağalı olan ve bil-

hassa İzmir ile Trakya'ya aid bulunan müdde'iyâtının hey'et-i mecmû'asını kabul etmemek arzusunda bulunmakdadır. Yunanlılar Kuvâ-yı Milliye'yi ezerek mukâvemet edemeyecek bir hâle getirmiş olsa idiler Yunan müdde'iyâtı başka bir ehemmiyeti haiz olacak imiş. Halbuki ordunun kuvâ-yı külliyesinin kâmilten masûn bulunması ve Yunanlıların müdde'iyât-ı mübâlağa-kârânesi Türk kavmini mukavemete ve muharebenin idâmesine mecbur edeceği gibi Yunanlıları tervîcen verilecek bir kararın da Ankara'yı Bolşeviklerin kucağına atacağından endişe edilmektedir. Binâenaleyh Paris'de Şark Meselesi mevzû'-ı bahs olduğu takdirde Düvel-i İtilâfiye'nin Londra Konferansı'ndaki nokta-i nazarında sâbit-kadem olacağı zan ve tahmin olunmaktadır.

Roma mehâfili Yunan muvaffakiyât-ı askeriyesi hakkındaki haberleri pek mübalağalı bulmakda ve Yunanistan'ın işgal ordusunu idâmeye gayr-ı muktedir olduğunu beyân ile hakikî bir muvaffakiyet hâlinde bile hükûmet-i mezkûrenin tavassut talebinde bulunacağını tahmin eylemektedir.

Ankara Büyük Millet Meclisi tarafından tasdik edilmemiş olan Londra İtilâfnamesi'nin hususât-ı askeriye ve bilhassa üserânın iadesine aid kısmının adem-i tatbiki Fransa Hükûmetiyle efkâr-ı umumiyesi üzerinde derin bir te'sir hâsıl ettiği ve her fırsattan bi'l-istifade ve hatta İngiltere'yi gücendirecek derecede Türkiye hakkındaki hayrhâhlığını isbat ve izhârdan geri kalmayan Fransa'ya karşı Ankara ricâli tarafından daha mücâmelekâr bir vaziyet beklendiği ve derdest-i müzâkere olan itilâfın neticesine intizâr edilmeksizin Fransız esirlerinin hemen tahliyesi büyük bir kiyâset-i siyasiye olacağı ve menâfi'-i hayatiyemizi haleldâr etmeyecek olan böyle hareketin Fransa efkâr-ı umumiyesi üzerinde hâsıl edeceği te'sirden Türkiye için bilâhare netâyic-i hasene istihsâl olunacağı gibi Fransa'nın müzâhereti bir kat daha te'min edilmiş olacağı ve vaziyetin netâyic-i vahime tevlîd etmesi muhtemel olan ta'allüllere gayr-ı müsaid olduğu Paris'deki Osmanlı Murahhası Nâbi Beyefendi tarafından kemâl-i ehemmiyetle bildirilmektedir.

Fî 9 Ağustos [13]37 / [9 Ağustos 1921]

HR. SYS, 2310/9_15-17

Stockholm Sefâret-i Seniyyesi

Aded

256/159

Mahrem

*Hulâsa: Başvekil ve Hariciye Nâzırı
Mösyö Branting ile mülâkât*

*Hariciye Nâzır-ı Âlîsi übbehetlû devletlû
Ahmed İzzet Paşa Hazretleri'ne*

Ma'rûz-ı çâkerânemdir.

Yevm-i kabul-ı süferâ olmak münasebetiyle dün Başvekil ve Hariciye Nâzırı Mösyö Branting ile mülâkât etdim. Mühim kuvvetler ve menâfi'-i azîme-i mütezâddenin tesâdüm etmekde olduğu Washington Konferansı'ndan bahis ile bu ictimâ'-ı meşkûrdan sulh-ı âlem ve cemiyet-i beşeriye için netâyic-i müfide ve maddiye husûl bulması temenniyâtını pek de inanamayarak müttefikan tekrar eyledikten sonra söz vaziyet-i hususiyemize intikâl etdi. Tabîî Fransız ve Ankara itilâfından bahsedildi. Kendisine lâzım gelen izahâtı verdim ve bu itilâfın umum için bir mukaddime-i hayr olabilmesi el-yevm İngiltere'nin yed-i kudretinde olduğunu ifhâm ederek itilâf-ı mezkûru çürütmek, hiç değil ise tatbikini ta'vîk ve te'hir maksadıyla ortaya atılan esbâb-ı vâhiye ve mevhûm korkuların ne kadar nâ-be-mahal ve nâ-be-mevsim olduklarını birer birer anlatdım. "Düşmanlarımız yine kırmızı mantoyu savurup Avrupa efkâr-ı umumiyesini zehirlemeğe uğraşıyorlar. Kıtâl vukû'u ihtimalinden, ekalliyetler hukuku yine ayaklar altına alındığından bilâ-hayâ dem vuruyorlar. Bir kere haricin parmağı olmaksızın Türkiye İmparatorluğu dahilinde bir damla kan akmamışdır. Fakat Hristiyan idare-i medeniyesi altına geçen bedbaht Osmanlı eyalâtında heder edilen yüz binlerce bî-günah Müslüman kanı acaba aynı derecede nazar-ı rahm ve şefkat ve mürüvveti celbe lâyıf değil mi idi? Sâniyen de milel-i muhtelifenin asırlarca yan yana ve karındaşçasına yaşayarak kemâl-i serbestî ile muhafaza-i diyânet ve milliyet eylediği Türkiye'den gayrı acaba ikinci bir memleket var mıdır? İnsaniyet, medeniyet ve adalet ve güyâ hürriyet-i akvâm nâmına dün-

yanın en kavî ve müterakkî devletleri tarafından en âlî ve tabîî hukuk ayaklar altına alınarak, silah-bedest olarak cebren elimize tutuşturulan ve bir numûne-i kin ve gadr ve hıyanet olan ma'hûd "Sèvres" paçavrasının güyâ ekalliyetler hukukunun halelden sıyaneti bahanesiyle tesbit ve cem' ettiği mevâdd-ı garîbe ve mütezâdde kadar dünyada gülünç bir şey var mıdır? Bu mevâd farzedelim ki hakikaten muvâfık-ı adl ve nasfet ve cidden lâzımü't-tatbîk olsun. Ya acaba mesela Yunan idare-i zâlimânesinde senelerden beri inleyen altı yüz bin Müslümanın da bu hukukdan istifade etmesi lüzumu da der-pîş edilmeli değil mi idi? Bizde ananevî bir suretde asırlardan beri her türlü hukuku mahfûz bulunan anâsır-ı Hıristiyanî'nin dahil-i memâlikimizin her köşesinde el-yevm ve bunca vekâyî' ve fecâyî'e rağmen mütena'im ve müstefîd oldukları refah ve saadetten Girid'de, Epir'de, Makedonya ve Trakya'da asırların mahsulü hukuk-ı tabiiyeye mâlik bulunan İslâm ahali acaba zerre kadar hissemend midir?" dedim.

Mösyö Branting: "Asr-ı hâzırda vücud bulan milliyet ve demokrasi prensipleri milletlerin ve be-tahsis ekalliyetlerin hukuk-ı tabiiyesini inkişâf bulmasını her türlü halelden sıyânet esbâbının istikmâlini istilzâm ve bi'l-cümle hükûmâtı bu yolda tedâbîr ittihâzına sevk ediyor. Ancak Cemiyet-i Akvâm bu bâbda müttehaz usul ve mukarrerâtın cemiyete bilâhere kabul edilecek hükûmâtça vâcibü'r-ri'âye olduğu esasını kabul etmiş bulunuyor." demesi üzerine: "Derece-i medeniyeti ve vüs'at-i karîha ve kiyâseti malûm ve mücerreb olan Düvel-i Mu'azzama'nın bir dereceye kadar bu kuyûddan âzâde olabilmeleri kabul edilebilse bile fevâidi muhakkak ve tatbiki lâ-büd addedilen mevâdd-ı mezkûrenin dünyanın her tarafında mutâ' olması icab eder.

Bâ-husus ki Yunanistan gibi Cemiyet-i Akvâm'ın azâ-yı asliyesinden bulunup da Rum olmayan bi'l-cümle anâsır ve bilhassa ehl-i İslâm aleyhinde bidâyet-i mevcudiyetinden beri yani bir asırdır envâ'-ı mezâlîm ve i'tisâfât îkâ'ını kendisine meslek ittihâz edinmiş olan bir memleketde yüz binlerce nüfusun muntazam ve müteselsil bir suretde tazyik ve imha edildiği meydana olunca cemiyet-i beşeriyenin bir rûkn-i mühimmini teşkil eyleyen Müslümanların dahi muhafaza-i ırz, can ve malı için tedâbîr-i âcile ve mües-

sire-i mâni'a ittihâzı düvel-i mütemeddine-i muzafferinin ve be-tahsis Cemiyet-i Akvâm'ın vazifesi değil midir?" cevabını verdim. Müşârunileyh: "Evet, hakkınız vardır. Cemiyet-i Akvâm bu noktayı nazar-ı dikkate almalıdır." diyerek keyfiyeti defter-i hâtırâtına kemâl-i itina ile kayd eyledi. Fırsatdan bi'l-istifade Mösyö Branting'e: "Balkan Harbi'nden itibaren Yunan idaresine geçen vilâyâtımızda meskun ahali-i İslâmiye'nin ne derece hakaret ve mezâlime ma'rûz kaldığını ta'dâd edip fî 1 Teşrîn-i Sânî sene [1]913 tarihinde Yunanistan'la akd ve imza eylediğim Atina Ahidnâmesi mücebince Yunanistan'daki müftülerin intihâb ve Bâb-ı Meşihat'ın kabulüyle Kralın tasdiki üzerine bir başmüftü tayini ve cemaât-ı İslâmiye teşkilatı icrası lâzım gelir iken Atina'da icra-yı sefâret etdiğim üç sene zarfında ibzâl eylediğim mesaî-i mütevâliyeye rağmen ne işbu taahhüdâtın icrâsına ve ne de ahali-yi İslâmiye hakkında revâ görülmekte bulunan mezâlime bir nihayet verdirebildim. Tarih-i mezkûrdan beri sekiz sene geçdiği halde el-ân Yunanistan'da bir başmüftü yoktur. Yüz binlerce Müslüman ahali müracaat edecekleri bir makam-ı âlî-i şer'î yoksuzluğundan cemaat teşkilatının adem-i mevcudiyetinden hâtır ve hayale gelmedik cevır ü cefaya ve mahrumiyetlere marûz bulunuyor. Beş asır evvel Fatih Sultan Mehmed hazretleri Kostantiniyye'yi feth eylediği zaman ilk işi Rum Patriği'ni an'anât-ı tarihiyesine ittibâ'an ve bizzat taht-ı ruhanîsine ısrâd etmek oldu! Beş yüz seneden beri nân u nimetimiz ile perveriş-yâb olan ve padişahlarımızın envâ'-ı lutf u iltifatına müstağrak bulunan Patrik, el-yevm payitahtımızda alenen düşmanlarımız ile müttefikane aleyhimize hareket etmekden çekinmiyor! İşte birisi zulüm ve taassubu, diğeri adl ve medeniyeti temsil eyleyen iki hükûmet veya milletin farkı!" dedim.

Cemiyet-i Akvâm'ın azâ-yı mühimmesinden olan Başvekil üzerinde bu son izahât daha ziyade bir te'sir icra etdi ve bu malûmâtı dahi kaydederek Cemiyet-i Akvâm'ın bu bâbda nazar-ı dikkatini celbe sarf-ı mesaî eyleyeceğini va'd etdi. Bî-taraf devletler vasıtasıyla cemiyet-i mezkûrede şimdiden hayli işler görülebilmesi mümkündür. Brezilya ve İspanya'nın ne kadar mühim mevkileri olduğu cereyan eden mübâhasâtdan anlaşılıyor. İsveç Hükûmeti de bir ân-ı muhtemelde rol oynayabilir. Mesâil-i mütenevvi'a hakkında Dersaadet Sefiri Mösyö Wallenberg taraf-ı sâmi-i nezâ-

ret-penâhîlerinden dahi telkinât-ı lâzımede bulunulması bittab‘ re’y ve takdir-i âlî-i seniyyelerine muhavveldir. Ol bâbda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Teşrîn-i Sâni sene [1]921 / [23 Kasım 1921]

Stockholm Sefiri
Galip Kemalî

HR. SYS, 2310/4_8

21

Roma Sefâret-i Seniyyesi

Numara
790
468

Gayet mahremdir.

Hariciye Nâzırı übbehetlü devletlü Müşir Ahmed İzzet Paşa Hazretleri'ne

Ma‘rûz-ı çâkerleridir.

10 Kânûn-ı Evvel tarihli ve 460 numaralı telgrafnâme-i çâkerîye zeyldir:

Bu kere sefâret-i seniyyeye gelen bir Bulgar vaktiyle İngiltere'nin kabul edeceği şerâit-i sulhiyeyi anlamak üzere merhum Talat Paşa tarafından Londra'ya i‘zâm edildiğini ve bilâhare geçen yaz esnasında aynı maksatla İngiltere Hükûmetiyle Cami Bey arasında tavassutda bulunduğunu ve bu sefer de İngiltere Hükûmeti tarafından kendisine tevdi‘ olunan şerâit-i sulhiyeyi Cami Bey'e tebliğ me'mur edildiğini beyân ederek bu işin bir hüsn-i neticeye îsâli zımnında ihtiyâr eylediği küllî masârif yekûnunun müşârunileyh Cami Bey tarafından tesviye edilmek istenilmediğinden bast-ı şikâyet eylemiştir. Merkûmun irâ'e etdiği şerâit-i sulhiyeye nazaran Boğazlar Meselesi'nin Sevr Muâhedenâmesi mücebince halledilmesine ve Ankara Hükûmetince "Panislamisme" ve "Pantouranizme" siyâsetinden tamamen sarf-ı nazar olunmasına ve Bolşevik Ruslarla kat'iyen akd-i ittifak edilmeyeceğine dair te'minât itâsına mukâbil İngiltere tarafından Türkiye'nin istiklâli tasdik edileceği ve İzmir'in Yunanlılara tamamen tahliye etdirileceği ve Trakya'da da ya Rum bir vali taht-ı idaresinde bir hükûmet-i

mahalliye teşkili veyahud Silezya'da yapıldığı vechile bilâhare ârâ-yı umumiyyeye müracaat edilmek üzere her iki Trakya'nın da şimdilik İngiltere'nin taht-ı idaresine vaz'ı ve İstanbul meselesinin Türkiye'ye muvâfık bir suretde halli teklif edildiği gibi beş yüz bin İngiliz lirası râddesinde bir istikrâr akdi dahi va'd edilmektedir.

5 Kânûn-ı Evvel tarihli telgrafnâme-i sâmiyelerinde mevzu'-ı bahs müzâkerâtın işbu teklifâtıdan galat olması muhtemeldir. Ancak tavassut eden zâtın İngiliz olmayıp vaktiyle Sofya Hükûmeti'nin istihbarât-ı hafiyeye memûrîninden olması ve gerek Cami Bey'den ve gerek sefâret-i seniyyeden para talebinde bulunması İngiltere Hükûmeti tarafından bu işe memur edilmediğine bir delil-i kavî teşkil etdiğinden mâadâ Cami Bey'in de şu sırada Ankara Hükûmeti tarafından böyle bir işe memur edilmeyeceği tahmin olunmaktadır. Bâ-husus ki mevsûk bir menba'dan vâki olan istihbarâtıma nazaran İngilizler sulh müzâkeresi için Miralay Henry'yi birkaç memur-ı mahsusla beraber İnebolu'ya i'zâm etmişlerdir. Binâenaleyh sâlifü'l-arz Bulgar'ın ifadâtının şâyân-ı itimad olmadığı ve bazı menâfi'-i maddiye temini maksadıyla tertib edilmiş tasnî'atdan ibaret bulunduğu ağleb-i ihtimalâtandır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Kânûn-ı Evvel sene [1]921 / [16 Aralık 1921]

Roma Murahhas-ı Mahsusu
(İmza)

HR. SYS, 2310/4_17

22

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemî

Hariciye Nezâreti Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Ma'rûz-ı çâkerleridir

Bazı garazkârânın ihbarâtı üzerine birçok İslâm kızlarının hanelerinden alınarak Patrikhâne'ye ve Rum ve Ermeni eytâmhanelerine nakledilmekde ve bir takımının da Hıristiyan aileleri nezdine hizmetçi sıfatıyla verilmekde olduğu şikâyet ve müsted'iyâtı vâki'adan anlaşıldığından bahisle

bu hâle nihayet verilmesine dair Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'den yazılıp taraf-ı âlî-i Meşihat-penâhî'den gönderilen müzekkirenin sureti ve ol bâbdaki liste Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ kararıyla savb-ı âlî-i dâverîlerine tesyâr kılınmış olmağla teşebbüsât-ı mukteziye ifâ ve neticesinin inbâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Cumâdelûlâ sene 1340 / Fî 25 Kânûn-ı Sânî sene 1338 / [25 Ocak 1922]

Sadrıazam nâmına
Müsteşar
Ali Fuad

*

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye'nin 96 numaralı müzekkiresi suretidir.

Mütâreke'den beri ekseriyâ vâki olduğu üzere bazı Rum ve Ermeni garazkârânı taraflarından mahzâ Müslimînin iz'âcî ve müdahalât-ı ecnebiyenin tevsî'i ve bir kısım casusların te'min-i menâfî-i şahsiyeleri emeliyle mütemâdiyen vâki olan ihbarât üzerine İslâm hanelerine dühûl ve birçok İslâm kızlarının Patrikhâne veya Rum ve Ermeni eytâmhanelerine naklolunduğu ve bunlardan bazılarının da Hıristiyan aileleri nezdine hizmetçi sıfatıyla verilmekte olduğu müte'addid şikâyetnâmelerden müstebân olmaktadır. Haysiyet-i İslâmiyye'ye bi'l-küllîye münâfî olan bu gibi ahvâl-i gayr-ı lâyıkanın merkez-i Hilâfet-i Aliyye'de cereyân ve devamı gayr-ı kâbil-i tecvîz bulunduğu nezd-i sâmi-i cenâb-ı veliyyü'n-ni'amîlerinde de müsellemler bulunacağı cihetle buna bir nihayet verilmesi veya hiç değilse bir sâlim bir usule rabtı zımnında makam-ı Sadâret-i Uzmâ'ya tahrirât tastîr buyurulması hususuna müsaade-i celîle-i Fetvâ-penâhîleri müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Aslına mutâbıktır.
Mektubî Kalemi Müdürü
(İmza)

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

***Hulâsa:** Rum ve Ermeni
eytâmhanelerine nakledilen
İslâm kızları hakkında*

Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye tezkire

Bazı garazkârânın ihbarâtı üzerine birçok İslâm kızlarının hânelerinden alınarak Patrikhâne'ye ve Rum ve Ermeni eytâmhanelerine nakledilmekde olduklarına dair şeref-vârid olan fî 25 Kânûn-ı Sânî sene [13]38 tarih ve 15 numaralı tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine İngiltere Fevkalâde Komiserliği nezdinde teşebbüsât-ı şifâhiye icra edilerek bu bâbda gayet bî-arafâne bir suretde tedkikâtta bulunulacağına ve Müslüman oldukları sâbit olan kızların ebeveynine iade edileceklerine dair te'minât alındığı ve bu hususda Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ne de talimât-ı lâzıme i'tâ kılındığı ma'rûzdur. Ol bâbda.

20 Şubat sene [1]922

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

İstid'ânın Evrak Numarası ve Tarihi	Müsted'î ve Müsted'îyelerin Esâmîsi	Mahall-i İkametleri	Alınan Çocuğun			
			İsmi	Tevellüdü	Pederi	Vâlidesi
680 Mayıs sene [1]337	Hafize Hanım	Şehremâneti memurelerinden olduğu	Süleyman	—	Cemil	Hafize
2 istid'â 1685 Teşrîn-i Sâni sene [1]336	Fatma Sultan Hanım	Topkapı civarında Takyeci Mahallesi'nde 19 numaralı hanede sâkine	Nesibe	1321	Ali Kavas	
123 ve 1720 numaralı mükerrer iki kıt'a istid'â Tarihleri 29 Kânûn-ı Sâni sene [1]337 ve 15 Kânûn-ı Evvel sene [1]337	Ümmü Gülsüm Hanım	Şişli'de Bulgar Çarşısı'nda 88 numaralı hânedâ mukîme merhum Ahmed Faik Bey zevcesi	Latife	1325	Ali Mahall-i vilâdeti Bursa	Saide
İstid'â 1800 31 Kânûn-ı Evvel sene	Nazmi Bey	Şehzâdebaşı'nda Kalenderhane Mahallesi'nin Kovacılar Caddesi'nde 105 numaralı hanede	Nuriye	Sinni: 8	Ömer	Fatma

[1]337						
--------	--	--	--	--	--	--

Suret

İstid'ânın Hulâsa-i Meâli	Alınan Çocuğun el-Yevm Nerede Bulunduğu
<p>Mahdûmu merkûm Süleyman nâm çocuğun Kuleli Mekteb-i İdâdisi'nde iken bir sene mukaddem Hıristiyanlara mahsus ser-pûş ve boynunda salîb bulunduğu hâlde geldiği ve el-ân Ada'daki Ermeni Dârü'l-Eytâmı'nda bulunduğu hakkında</p>	<p>Ada'daki Ermeni Dârü'l-Eytâm'ı</p>
<p>Mezkûr haneden Ermeni yetimi olduğu bahanesiyle Beyne'l-Mü'telifin Zâbıta Müdüriyeti tarafından alındığı beyânıyla bir an evvel istihlâsı hakkında</p>	<p>Mechûl bulunduğu ve Müttefikîn Zâbitası kuyudâtından anlaşılması muhtemel idiği.</p>
<p>25 Kânûn-ı Sâni sene [1]337 günü müsted'iyenin hanesinden muhtelit bir zâbıta hey'eti tarafından "Ermenidir" diyerek cebren alınmıştır ve Ermeni olmadığı tahakkuk ettiği için Rum Patrikhânesi tarafından bâ-makbuz Ermeni Patrikhânesi'nden alınmıştır. Makbuz sureti mevcuttur.</p>	<p>El-yevm Beşiktaş Köyiçi Rum Kızlar Yetimhanesi'nde 26 numarada Eleni nâmıyla mukayyedir. Müessesesi-i mezkûre delâletiyle Rum hânelerinden birine hizmetçi olarak verilmesi de muhtemeldir.</p>
<p>İzmit Fabrikası ustabaşlarından ve İzmit'in Çini karyesi eşrâfından Dursun Usta vasıtasıyla evlâd-ı maneviye olarak ahz ettiği Batum'un İçkale nâhiyesinin Makret karyesi ahalisinden Ömer Çipoğlu Ömer kerîmesi Nuriye binti Fatma'nın [1]337 senesi Martı'nın On Beşinci Salı günü ikamet etmekde bulunduğu Kadıköyü'nde Kuşdili'nde Sepetçi Sokağı'nda 81 numaralı haneden İngiliz ve Türk polisi memurlarıyla Ermeni tercümanı taraflarından "Ermeni çocuğudur" deyu ahz edildiğinden bir an evvel tahlîsiyle tarafına iadesi hakkında.</p>	<p>El-yevm nerede bulunduğu meçhul, çocuğun Müslime olduğuna dair sahib-i istid'ânın tedarik ettiği vesâikin bir kısmı İngiltere Sefârethânesi'nde Kaptan Naker'de, bir kısmı da Kroker Oteli'nde Kaptan de Frantias nezdinde olduğu istid'âsında mündericidir.</p>

20 Şubat 1922

HR. SYS, 2669/10_1-4

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıtname

Müddet-i medîdeden beri Avrupa'da bulunan Yunan Başvekili Gonnaris'in metâlib-i Yunaniye'yi tervîc ettirmek için makamât-ı muhtelifeye mütevâliyen müracaat etmekde olmasına karşı bizim taraftan da ââmâl ve metâlib-i meşrû'amızın izahıyla Düvel-i Müttefika'nın temâyülât-ı hâzırasından bi'l-istifade şâyân-ı kabul bir suret-i sulhiye ihzârı maksadıyla teşebbüsât-ı mümâsile icrası lâzım ve ale'l-husus mesele-i şarkiye hakkında karîben kat'î bir karar verileceğine dair gelen haberler bu tedbirin tesrî'ini müstelzim olduğu cihetle Hariciye Nâzırı İzzet Paşa hazretlerinin bu iş için Avrupa'ya azîmeti bir-iki ay evvel kararlaştırılmış ve lede'l-muhabere Londra ve Paris mümessillerinden alınan cevablar dahi bunun lüzum ve fâidesini müeyyid olmakla beraber evvel emirde İngiltere Hükûmeti'nin bir vasıta-i hususiye ile istimzâc olunacağı Paris mümessilimiz Nâbi Bey'in cümle-i iş'ârâtından bulunmuş idi.

Şu sırada şerâit-i sulhiyenin esasları hakkında Anadolu ile ittihâd-ı efkâr husûlüne sarf-ı mesâî olunması dahi icab-ı hâlden görülmesiyle bunun için görüşülmek üzere Ankara'dan intihâb olunacak zevât ile münasib bir mahalde birleşilmesi paşa-yı müşârunileyh tarafından Ankara'ya bi'l-vasıta teklif olunması üzerine yakında memuren Avrupa'ya gönderilecek bir hey'etin İstanbul'dan geçeceği cevabı alınıp müteâkiben de Ankara Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey İstanbul tarîkıyla Avrupa'ya müteveccihen hareket ve buraya muvâsalat eylemiş ve birkaç defa Sadırazam ve Hariciye Nâzırı paşalar hazerâtı ile mülâkî olmuşdur.

Müşârunileyhimâ hazerâtı tarafından meclisde tafsilen beyân ve hikâye olunduğu üzere Yusuf Kemal Bey'e hükûmet-i merkeziyenin esasât-ı sulhiye hakkındaki mütâlaası izah edildikten sonra Ankaraca ne gibi şeyler düşünölmekde olduğuna dair kendisinden istîzâhâtda bulunmuş ise de mîr-i müşârunileyh bu hususda beyânât-ı muvazzaha ve sarîhadan ictinâb ederek yalnız esasât-ı sulhiye bahsinde İstanbul'un fikir ve mütâlaası umumiyet itibarıyla Ankara'nın nokta-i nazarına tevâfuk etmekde olduğunu ve Av-

rupaca vâki olacak teşebbüsâtında İstanbul'u dahi temsil edeceğinden kendisine hey'etimiz nâmına İzzet Paşa hazretleri cânibinden vekâlet verilmesi münasib olacağını beyân etmiştir. Bu bâbda bir şey denilebilmek için kendisinin ne gibi talimâtı haiz olduğu sorulunca bunu söylemeğe me'zûn olmadığını ifade ile beraber paşa-yı müşârunileyhin İstanbulca her türlü teşebbüsât-ı siyasiyenin Ankara'ya terk edildiğini tazammun edecek tarzda bir varakayı imza etmesi lüzumunda dahi ısrar etmiş ve fakat istenilen izahatı vermemesine nazaran teklifinin münakaşasına imkân görülmemiştir. Bu esnada İngiltere Fevkalâde Komiseri Sir Hurst Rumbold Hariciye Nâzırı paşa hazretleri nezdine azîmetle Lord Curzon'un kendilerini kabule müheyyâ olduğunu söylediği gibi Nâbi Bey'den gelen bir telgrafnâmede paşa-yı müşârunileyhin azîmeti hakkındaki karar Lord Curzon'a ismâ' edilerek kendileriyle maa'l-memnuniye görüşmeğe hâzır ve azîmetlerine muntazır bulunduğu cevabı vürûd ettiği bildirilip müteâkiben Bâbîâlî'ye gelen Fransa Fevkalâde Komiseri General Pelle dahi karar-ı vâkı'ı tasvîb yolunda idare-i kelâm etmiş olmasıyla sadriazam paşa hazretleriyle vuku bulan bir mülâkâtında cereyan-ı keyfiyetden Yusuf Kemal Bey'e malûmat verildikde mîr-i müşârunileyh izhâr-ı adem-i memnuniyetle kendisi memuren Avrupa'ya gitmekde iken İzzet Paşa hazretlerinin dahi azîmetini maksad-ı hafî ile müretteb bir tedbir-i mahsus gibi telakki eylediğini beyân ve diğer bir mülâkâtında dahi Hariciye Nâzırı paşa hazretlerinin Müttefikîn tarafından davet edilip edilmediğini anlamak için General Pelle'yi ziyaret ve davetin adem-i vuku'unu müşârunileyhden tahkik ettiğinden bahisle bazı itirazâtda bulunarak nâzır-ı müşârunileyhin te'hir-i azîmetini musırran taleb eylemiş ve halbuki re'sen davet vuku'una dair kendisine bir gûne ifade sebk etmeyip cereyan-ı hâl bâlâda hikâye olunan tarzda olduğundan mîr-i müşârunileyhe yeniden tavzîh-i hakikat edilmiştir.

İzahât ve tafsîlât-ı mesrûdeye nazaran miyânemizde teâtî-i efkâr olunarak gerek esasât-ı sulhiyede gerek tarafeynce vaki olacak teşebbüsâtın şeklinde Ankara ile tevhd-i fikr ve nazara en ziyade ihtiyac messeden bir zamanda ihtilâf ve mübâyenet hudûsü asla şâyân-ı temenni olmamakla beraber karar-ı vâkı' hadd-i zâtında esbâb-ı kaviyyeye mübtenî olduğuna ve Lord Curzon'dan o yolda cevap geldikten sonra karar-ı müttehazın te'hir-i

icrası mehâzîri dâ'î olabileceğine binâen paşa-yı müşârunileyhin hemen azîmet ve maa-hâzâ Ankara Hey'etiyle te'min-i âheng ü vifâka bezl-i makderet eylemeleri muvâfık-ı hâl ve maslahat görüldü.

4 Mart sene [1]338 / 5 Receb sene 1340 / [4 Mart 1922]

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

MV, 223/69

24

Dersaâdet'de bir Fransız âsâr-ı atîka ve tarih mektebi te'sisi tasavvuruna dair olan muhtıra tercümesidir

Fransa Hükûmeti bir lüzum-ı hakikî üzerine Dersaâdet'de bir âsâr-ı atîka ve tarih mektebi imkân-ı te'sisini derpîş etmiştir. Hükûmetin maksadı Bizans'a aid âsârın tedkikine münhasır enstiyo nâmıyla zaten mevcut olana müşâbih bazı ufak tefek şeyler ihdâs etmek değil, fakat her gûne makâsıd-ı siyasiyeden berî olup Roma ve Atina'daki Fransız mekâtibi kabilinden bir müessese vücûda getirmekdir ki bu müessesenin niyet ve maksadı Dersaâdet ve Asya-yı Suğrâ'da âsâr-ı atîka ve tarih ale'l-husus sanayi tarihini üç nokta-i nazardan tedkikden ibaret olacaktır. İşbu taharriyât Devlet-i Aliyye'nin merkezine aid zamana münhasır kalmaksızın Bizans ve Türk devirlerine teşmîl kılınacaktır. Mârru'z-zikr mektebin azâları Fransız ve ecnebî âlimlerini kabul ve bunlar ile mahallinde sâkin Osmanlıların mu'aveneti[ni] taleb edecektir. Fransa Hükûmeti meselâ topoğrafya, epigrafi ve sanayi-i İslâmiye tarihine aid olmak üzere inde'l-iktifâ Türk mütehassıslarına be-gâyet istinâd eylemektedir. Bu te'sisin makâsıd-ı evveliyesinden biri kuvveden fî'le ihracı şübhesiz ruhsat-ı resmiye istihsâline mütevakıf olan âsâr-ı atîka hafriyâtında muntazam bir program tanzim eylemekden ibaretdir. Mezkûr mekteb edvâr-ı kadîmeyi ve ale'l-husus Türkler zamanına aid âsâr-ı atîka taharriyâtı haricinde olarak suver-i muhtelif tahtında tarih-i siyasiye ve diniye, ilm-i elsine ve ırkıye ile coğrafya fenlerine de hasr-ı evkât edecektir. İşbu müessese medeniyet-i İslâmiye'yi tedkik etmek için mühim bir merkez olacak ve Fas, Cezayir, Tunus ve Kahire'de zaten icra edilmiş olan taharriyâtın muktezî olan mütemmimâtı Dersaâdet'de ikmâl olunacaktır. Te'sisi mutasavver bulunan mekteb Roma ve Atina'daki mekâtibde bulunanlara müşâbih bir suretde intihâb olunan kalîlü'l-mikdar Fransız pansiyoner-

lerini ihtivâ edecektir. Bu pansiyonerlere mektebde icra kılınacak tarih ve âsâr-ı atîka müzâkerâtına iştirak edebilecek azâlar alâka kılınacaktır. Mektebde berây-ı vazife ve memuriyet veya seyahat gelecek âlimler ikâmet edebilecek ve mektebin koleksiyonlarıyla kütübhânesi Dersaâdet'de başka ve Memâlik-i Osmaniye'de başka bir menfaat takib etmeksizin icrâ kılınan taharriyâtı takip edecek olanlar, serbestçe küşâd bulunacaktır. Bu müzâkerâta yalnız Türk âlimler değil, fakat bu bâbda sahib-i ihtisas Türk talebe devama me'zûn olacaktır. Ulûm ve fûnûn için bu derece hâiz-i ehemmiyet bulunan ve Osmanlı ve Fransız iki millet beynindeki revâbıtı tevsîk ve tahkim eyleyecek olan bu müesseseyi vücûda getirmek için bunu yalnız kendisi yapmağa muktedir olan Hükûmet-i Osmaniye'nin dârülfünûn ve başlıca âsâr-ı atîka kurbunde ve tercihen İstanbul (Ayasofya, Sultanahmed Meydanı, Eski Saray) cihetinde bir mahall-i münasib tahsisine muvâfakat eylemesi arzu olunur. Müessesenin vücûda getirilmesi ve müessisleri için bilâ-şek büyük bir şeref teşkil edecek olan bu eserin ifa-yı vazife eylemesi için Hükûmet-i Seniyye'den talep edilen muâvenet bundan ibaretdir.

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

Hulâsa: Dersaâdet'de bir Fransız âsâr-ı atîka ve tarih mektebi ihdâsı

Sadâret-i Uzmâ'ya

Dersaâdet'de ihdâsı mutasavver olan bir Fransız âsâr-ı atîka ve tarih mektebinin projesine müte'allik muhtıra bu kere Fransa Fevkalâde Komiserliği'nden bâ-takrîr irsâl edilerek Hükûmet-i Seniyye'nin mekteb-i mezkûrun ihdâsını tasvîb edip etmediğinin ve münasib bir daire tedârîki suretiyle işbu teşebbüse iştirake mütemâyil olup olmadığının sür'at-i mümkün ile bildirilmesi iltimâs kılınmış ve sâlifü'l-arz projede Fransa Hükûmeti'nin Devlet-i Osmaniye'ye aid hususâtta ibrâz eylediği hayrhâhâne alâkanın nişâne-i cedîdi meşhûd olacağı ve projenin kuvveden fî'le ihracı Türkiye ve Fransa uleması arasında ve bi'n-netice iki millet beyninde revâbıt-ı kadîmenin tecdîdine yardım edeceği izbâr ve mezkûr muhtıranın tercümesi leffen takdim ve

tesyâr edilmiş olmağla bu bâbda ittihâz buyurulacak kararın taraf-ı aci-zâneme tebliği re'y-i sâmi-i cenâb-ı fahîmânelerine vâbestedir. Emr u fer-mân.

19 Şubat sene [1]338 / sene [1]922

*

Bâb-ı Âli
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
43

Hariciye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi Cânib-i Sâmi'si'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemineleridir

Dersaâdet'de bir Fransız âsâr-ı atîka ve tarih mektebi ihdâs ve kü-şâdına dair Fransa Fevkalâde Komiserliği'nden verilen muhtıranın leffîyle makam-ı âlî-i fahîmânelerinden vârid olan 19 Şubat sene [1]338 tarihli ve 42 numaralı tezkire ve merbûtunun tevdi'i üzerine bu bâbda bazı mütalaâtı hâvi Maarif Nezâret-i Celîlesi'nden gelen tezkire evrak-ı müteferri'asıyla Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da lede'l-mütâlâa ba'dehû icabı taht-ı karara alınmak üzere evvel emirde Atina ve Roma'da mevcudiyeti mezkûr muhtırada beyân olu-nan mekteblerin suret-i te'sisleri ile vaziyet-i hâzıraları ve nizâmnâme-i da-hilîleri hakkında tedkîkât-ı lâzıme icra etdirilerek istihsâl olunacak malûmât-ın inbâsı hususunun savb-ı âlî-i dâverîlerine iş'ârı tezekkür kılınmış olmağla iktizâsının ifa buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Receb sen [1]340 / Fî 15 Mart sene [1]338 / [15 Mart 1922]

Sadırazam nâmına
Müsteşar
Ali Fuad

HR. SYS, 2694/3_5-7, 9

Sadâret-i Uzmâ'ya

Dün mutasarrıflık dairesine gelen 84'üncü İngiliz Fırkası Kumandanı General Emery ile vukû bulan mülâkâtda mûmâileyhin Divan-ı Harb ve Dârülfünûn meseleleri ile Temmuz'un evâsıtına doğru Haydarpaşa Çayırı'nda yapılması mukarrer olan at koşusuna 84'üncü Fırka nâmına zât-ı hazret-i Padişahînin davet edilmek istenildiği hakkındaki ifadâtına ne yolda cevap verildiğine dair malûmâtı hâvî Üsküdar Mutasarrıflığı'ndan alınan 24 Mayıs sene [13]38 tarihli tahrirâtın sureti manzûr-ı sâmi-i fahîmâneleri olmak üzere leffen takdim kılınmış olmakla ol bâbda.

Fî 27 Mayıs sene [13]38 / [27 Mayıs 1922]

*

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsine

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir.

84'üncü İngiliz Fırkası Kumandanı General Emery dün nezd-i çâkerâneme geldi. Yine Divan-ı Harb meselesini mukaddeme ittihâz ederek mevcudiyeti mantiken zâid ve maslahaten muzır olan divan-ı mezkûrun lağvı için teşebbüsât-ı cedîdede bulunacağını beyân sırasında -sadede münasebeti olmadığı halde- Dârülfünûn hadisesini zikir ile küçük bir kıvılcımın seyyi'e-i tesâmühle büyük bir harîka tahavvül edebileceğini ve şimdilik böyle bir ihtimal kuvvetle mevzû'-ı bahs edilemezse bile 21/22 Mayıs sene [13]38 gecesi idare memurlarına hakaret ve bir zâbitin başına su dökmeğe cesaret eden Tıbbiye-i Askeriye talebesinin başka bir şekilde de âsâr-ı fevârân ve galeyân gösterebileceklerini -hasbe'l-vazife- nazar-ı dikkate almak mecburiyetinde bulunduğundan çâkerlerinin dahi bu işde lâkayd kalmaklığı ve lede'l-iktizâ meselenin polis mıntikasına aidiyeti düşünülmeyle jandarma sevkiyle nâ-münasib ve nâ-becâ etvâr-ı şûrişkârânenin şiddet ve kat'iyetle men'ine şitâb etmeliğimi ve hatta Tıbbiye civarında ârâm etdirilen Essen Alayı'nın kumandanı Colonel Churchill'e de -vukû'-ı müracaatda- tebliğ-i çâkerâneme ittibâ' etmesinin emrolunacağını söyledi. Bu temhîdâtı muhassala-i fikr-i ihtiyat olmak üzere telakkî ve maamâfih Dârülfünûn hadiselerinden bir vâkı'a-i ihtilâl-âmîz doğması ihtimalini kabul

etmekden daima tevakkû edeceğimi ve farz-ı muhâl olarak Üsküdar sahasında muhill-i sükûn yaygaralar tahaddüs ederse kudret-i hükûmeti irâeden elbette hâlî kalamayacağımı söyledim. General bilâhare bir at koşusu tertibatından bahisle Temmuz sene [13]38 evâsıtına doğru Haydarpaşa Çayırında yapılması mutasavver olan bir koşuya zât-ı hazret-i Padişahînin dahi 84'üncü Fırka nâmına davet edilmek istenildiğini beyân etdi. Bu garib düşünceye, an'anât-ı Saltanat'dan ve âdâb-ı memleketden bahs olunarak suret-i tahzîr-kârânede mukabele edildi. Emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Ramazanü'l-mübarek sene [1]340 ve Fî 24 Mayıs sene [1]338 / [24 Mayıs 1922]

Üsküdar Mutasarrıfı
Samih Fethi

DH. KMS, 62/19

26

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus

Huzur-ı Sâmi-i Sadâret-penâhî'ye

Akvâm-ı Şarkiye menâfi'ini müdafaa programı ile Cenevre'de *Tribune d'Orient* nâmı altında her on beş günde bir neşredilen siyasî gazetenin sahib ve muharriri al-Ghayatî'den alınan mektubun gönderildiği ve muharrir-i mûmâileyh işbu mektubunda gazetesine muâvenet-i nakdiyede bulunmaklığımızı musırran taleb etmekde ve hal ve şanı malûm ve mazbut olan bu zâtın gazetesinin her nüshasında hakikaten dediği gibi Türkiye'ye nâfi' neşriyât görülmekde olduğu, gerek bu sebebden ve gerek kendisine rûy-ı iltifat gösterilmediği suretde tebdil-i meslek ve lisan ile aleyhimizde neşriyâtda bulunması pek muhtemel olduğu cihetle mûmâileyhe bir defaya mahsus olmak üzere bin İsviçre frangı mikdarında bir meblağ itâsı muvâfık-ı maslahat olacağı Bern Sefiri Cevad Beyefendi tarafından bildirilmiştir.

İş'âr-ı vâkı'ın Meclis-i Mahsus-ı Vükelâca tezekkürü menû-ı müsaade-i aliyye-i fahîmâneleridir. Emr u ferman.

12 Temmuz 1922

HR. SYS, 2287/9_9

27

Hariciye Nezâreti Tercüme Müdüriyeti

Hariciye Nezâreti'nden İngiltere, Fransa ve İtalya Fevkalâde Komiserliklerine yazılan 3 Teşrîn-i Sâni sene 1921 tarihli ve 30762/596 numaralı müzekkirenin tercümesidir.

28 Teşrîn-i Evvel sene 1921 tarih ve 476 numara ile ve rüfekâ-yı asilâneleriyle müştereken irsâl olunan Müttefikîn tebaası tarafından tebaa-i Osmaniye ve tebaa-i Osmaniye tarafından Müttefikîn tebaası aleyhlerine kezâ Müttefikîn veya sair devletler tebaası tarafından îkâ' olunan cinayet ve cünha fi'illeri mürtekeblerinin muhakemesi için devre-i Mütâreke esnasında beyne'l-Müttefikîn bir mahkeme-i cezaiye-i askeriye teşkilini mutazammın bulunan takrîri ahz eyledim.

İşbu tedbirin Bâbîâli üzerinde tevlîd eylediği hiss-i elîmi zât-ı asilânelerinden ketm edemem. Bütün dünyaca tanınmış olan usullerin tatbiki kendilerinden dirîğ edildiği ve hakka tevfiğ olunamayan bir usule tâbi tutulacakları zehâbına düşen Türk ahali de bundan aynı derece müteessir olmuşlardır.

Fi'l-vâki İstanbul'un tarz-ı işgaline bir vech ile müşâbeheti olmayan harben işgal hâlinde bile arazi-i meşgûle üzerindeki mehâkimin tamamî-i hakk-ı kazası münâza'un fih değildir. Zirâ bu işgal bi'l-küllîye muvakkat olup harbin netice-i tabiîyyesine vüsûl için mehâkim-i mahalliyyenin ilgâsına asla zaruret yoktur.

Esna-yı muhâsamâtta bile bir vech ile inkâr edilemeyen bu hakikat Mütâreke zamanında bir kat daha nazar-ı itibarda bulundurulmak lâzımdır.

Mehâkim-i mahalliyyenin hakk-ı kazası yerli ve ecnebler arasında bütün cerâimin tecziyesine şâmil olduğu inkâr olunamaz. Bir millet arazisinin düvel-i ecnebiye asâkiri tarafından işgaline mütedâir emsal-i sâbika bu

nokta-i nazarı te'yidden gayrı bir şeyi irâ'e etmemekdedir.

Dördüncü Lahey Mukavelenâmesi'ne merbut nizamnâme bu hususdaki ahkâmı asla ta'dîl etmiyor. Ahkâm-ı mezkûre bir memleket üzerindeki hükûmetin çekilmesi hâlinde hidemât-ı umumiyenin devlet-i müstevliye tarafından deruhde olunmasını göstermekdedir ki bu meselede hâl böyle değildir. Ahkâm-ı mezkûre asayiş ve ahalinin hayatını te'min edecek tedâbîri mutazammın olup mehâkim-i mahalliye'nin sekene-i belde arasında ikâ'olunan cerâimi rü'yet etmesi hakkını takyîd etmemekdedir.

Maa-zâlik şurasını da nazar-ı dikkate arz eylemeği arzu ederim ki Düvel-i İtilâfiye Fevkalâde Komiserleri'nin 16 Mart sene [1]920 tarihli takrîri ile melfûfu, işgali müteâkib Harbiye ve Bahriye Nezâretleriyle Posta ve Telgraf ve Telefon ve zâbitanın murâkabesi ve sulh ve asayişin ve emniyet ve masûniyet-i ahalinin te'mini zımında neşr ve tatbik olunacak nizâmâtı tayin edip mehâkim-i mahalliye'nin hakk-ı kazasını ıskât eylememekde idi. Bundan başka işgal ordularının hedef ittihâz eyledikleri gaye kendilerinin masuniyetini tehlikeye ilkâ edecek ef'âle meydan vermemekden ibaret olup yoksa sekene-i belde beyninde mürtekib ve bu masûniyeti gayr-ı muhil olan cünha ve cinayetlere müdahale etmek değil idi.

Osmanlıları muhakeme etmek salâhiyetini haiz olan işbu mehâkim-i te'dîbiye teşkili keyfiyet-i cedîdesi Müttefik Fevkalâde Komiserler'in 19 Kânûn-ı Sâni sene 1919 tarihli notalarıyla idâmesini talep eyledikleri uhûd-ı atîka düstûrları ile kâbil-i te'lif değildir. Çünkü uhûd-ı atîka usulüne göre bile Osmanlılar hiçbir zaman mehâkim-i ecnebiyede muhakeme olunamazlar idi.

Osmanlılar tarafından ecânib aleyhine ve ecânib tarafından Osmanlılara karşı irtikâb olunan cerâim Osmanlı Kanun-ı Ceza ve Usul-i Muhakemât-ı Cezaiyesi'ni tatbik eden mehâkim-i Osmaniye cânibinden nâm-ı nâmî-i hazret-i Padişahîye olarak muhakeme olunurlar idi. Bâbîâli o kanaatdedir ki herhangi mahkeme-i ecnebiye olur ise olsun sekene-i mahalliye beyninde hukuk-ı umumiye'ye karşı irtikâb olunan cünha ve cinayât cerâimini rü'yet selâhiyetdâr olmadığı gibi Osmanlılar hakkında hükmetmeğe hiç de saâhiyetdâr değildir.

Bütün bu mülâhazâtdan başka mehâkim-i askeriye-i mezkûrenin kanun nâmına hükmetmek ve ceza-yı nakdîleri on misline iblâğ ile altın olarak te'diyesini talep etmek ve idam cezalarını ecnebi rüesâ-yı hükûmetine arz ile afvlarına müracaat eylemek gibi selâhiyetleri kavâ'id-i hukukiyeye bâriz bir tecavüz teşkil etmekde ve zât-ı hazret-i Padişahînin hukuk-ı hükümdarîlerini muhil bulunmaktadır.

Kanun nâmına hükmetmek keyfiyetine gelince; vaktiyle muhârib bir devlet tarafından teklif olunan bu suret kavâ'id-i beyne'l-milele tecavüze tasaddî mahiyetinde görülerek reddedilmiş idi. Osmanlı kanununa mugayir olarak yüzde sekiz bin derecesinde mâ-lâ-yutâk bir mertebeye iblâğ olunan ceza-yı nakdî meselesi ise ahali-i Osmaniye'ye bu cezaya ma'rûziyeti takdirinde tamamıyla mahv olacağı kanaatini ilham eylemekdedir.

Bu nikât nazar-ı malûm olduktan sonra emsal-i sâbika hilâfında olarak Türkiye hakkında ittihâz olunan bu muamelenin Hükûmet-i Osmaniye'nin haysiyet ve hukukuna mühim bir darbe indirmekde ve işgal ordularının bir vechile menfaatini mûcib olmaksızın Osmanlı milletinin hissi-yâtını rencide etmekden başka bir şeye yaramayacağını da dermiyân eylemek lâzımdır.

Eğer ahvâlin mûcib olduğu esbâb dolayısıyla mehâkim-i Osmaniye'nin cerâim-i muhtelitanın rü'yeti hakkındaki selâhiyeti mûcib-i itiraz görülüyorsa bu müşkil dahi ahîren muhtelit de'âvî-i hukukiyeye hakkında kabul edilmiş olan usule mûmâsil bir usulün ittihâzıyla hallolunabilir.

Eğer bütün intizârları hilâfına bu teklif reddedilecek olursa Bâbîâlî cidden ihdâs olunan bu hâle karşı protesto etmekden başka bir şey yapamayacaktır.

Bâlâda dermiyân olunan mütâlaâtı zât-ı asilânelerinin takdirât-ı muhik ve kâr-ı âgâhîlerine arz eder ve rüfekânızla birlikde hukuk ve mukteziyât-ı ahvâl nokta-i nazarından keyfiyeti mülâhaza eyleyerek ahîren tatbikine karar verilen tedâbîrin ta'dîli ve Bâbîâlîce şâyân-ı kabul olabilecek bir usulün itti-hâzı hususâtının icrasını dirîğ etmeyeceklerini ümid eylerim.

21 Ağustos 1338 / [21 Ağustos 1922]

HR. SYS, 2599/10_1-4

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus

Binbaşı Johnstone'un sözleri

General Harington Müttefikîn generalleriyle dün uzun uzadıya müdâvele-i efkâr eyledi. Yevm-i mezkûrda Mudanya Mukavelenâmesi, General Harington'a vârid olup kendisine münâza'unfih nikâtın halli zımında serbestî-i hareket bahşeden talimât mûcebince tamamıyla tashih edildi.

Akşam saat yedide Müttefikîn generalleri İsmet Paşa ile mülâkâ olmağa tekrar hazır idi. Generaller İsmet Paşa'ya Mudanya Mukavelenâmesi'nin son kısmını tevdi' etdiler. Konferans hüsn-i suretle devam eyledi. Lâkin Yunan murahhasları mukaveleyi iki kuyûd-ı ihtirâziye dermiyân ederek kabul eylediler. Evvelâ Şarkî Trakya'nın tahliyesi tarihinin ta'dîlini, sâniyen Neuilly Muâhedesi ile tasdik edildiği vechile Meriç'in şarkında 1915 hududunun te'sisini arzu eylediler. Maamâfih İsmet Paşa Mudanya Mukavelenâmesi'ne Müttefikîn menâtık-ı işgalinin de idhal edilmiş olması yeni bir şey olmadığını beyân eyledi ve bu meseleyi bizzat General Harington ile halledeceğini ümid eylediğini söyledi. General Harington evvelce bu meseleyi İsmet Paşa ile bizzat halletmeği niyet etdi ise de Müttefik devletler aynı esasâtı Paris'de kabul eylediklerinden nâşi meselenin üç Müttefik devlet tarafından halledilmek üzere bir mukavelenâmeye idhal edilmesi lâzım geldiğini söyledi.

İsmet Paşa bunu makul bir şart olarak kabul eyledi.

General Harington hangi menâtıkın Müttefiklerin zîr-i işgalinde bulunması lâzım geldiğini İsmet Paşa ile görüşmek arzu eylediğini beyân ile İsmet Paşa ve zâbitleriyle teşrîk-i mesai ederek menâtık-ı askeriye'nin tahdîdi için hükûmet-i metbû'asından salâhiyetnâme aldığını müşârunileyhe bildirdi. Bu sözler İsmet Paşa'nın mesele hakkındaki nokta-i nazarını değiştirir gibi göründü.

Bî-taraf menâtık meselesi mevzû'-ı bahs olduğu zaman İsmet Paşa işbu mesele hakkında alâkadâr görünmüyordu. Lâkin murahhaslar Müttefiklerle Türkler beyninde bir Müttefikîn mıntıkası tahdîdi hakkında idare-i kelâm eyledikleri vakit hâlimden bunu tasvib etdiği hissölunuyordu. İsmet Paşa Türk kıtaâtının ancak kendi emri ile ilerlediğini kat'iyetle beyân eyledi. Eğer ilerlememeleri zımnında emir verdiği hâlde bazı kıtaât fi'l-hakika ilerlemişler ise keyfiyeti tahkik edeceğini ve mes'ullerini tecziye edeceğini söyledi. General Harington Türk kıtaâtı İsmet Paşa'nın emri hilâfına hareket eyledikçe İngiliz tayyâreleri tarassud edileceğini izah eyledi.

General Harington İsmet Paşa'ya İngiltere'nin pek çok gemilere, mühim mikdarda asâkire ve pek çok topa mâlik olduğunu ve İngilizlerin muharebe etmek için fena bir muhâsım olduğunu söyleyerek hatm-i kelâm eyledi.

10 Teşrîn-i Evvel sene [13]38 / [10 Ekim 1922]

HR. SYS, 2306/23_1-4

**İSTANBUL HÜKÜMETLERİ İLE KUVÂ-YI MİLLİYE
ARASINDAKİ MÜNASEBETLER**

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Eskişehir
Tarih-i Keşîdesi: 8 Temmuz sene [13]35

İkinci Fırka Kumandanlığı'ndan bugün aldığım bir şifrede mevkiimizin ehemmiyet ve nezâketine nazaran kuvvete ihtiyac hâlinde Kuvâ-yı Milliye ile ordu tezyîd edilmedikçe vazife-i müdafaayı ifa edemeyeceği cihetle bu bâbda teşebbüsât-ı lâzımede bulunulması lüzumunu mıntika kumandanlarına tebliğ etdiğinden bahisle taraf-ı çâkerîden de icab edenlere tebligât ifası iş'âr olunuyor. Evvelce de arîza ile arz edildiği üzere bu bâbda makam-ı nezâret-penâhîlerinden bir emir ve tebliğ olunmadığından tayin-i hatt u hareketim ma'rûzdur.

Fî 7 Temmuz sene [13]35 / [7 Temmuz 1919]

Mutasarrıf
Mehmed Azîm

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Eskişehir Mutasarrıflığı'na

Şifre

C. 7 Temmuz sene [1]335.

Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı için teşebbüsât icrası kat'ıyyen caiz değildir.

9 Temmuz 1919

DH. KMS, 53-2/11

Eskişehir Sancağı
Tahrirât Kalemî
Umumî: 8705
Hususî: 295

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuad Paşa tarafından tebliğ edilen emrin sureti leffen takdim-i pîşgâh-ı sâmilîleri kılındı. Mütâlaasından müstefâd buyurulacağı üzere bu bâbda mutasarrıflığa Bâbîâlî'den ve nezâret-i celîlelerinden dediği emirler tebliğ edilmediği gibi iş'ârâtı makam-ı mutasarrıfîye tebliğ edilen evâmire de muhalif bulunduğu ve binâenaleyh işbu tebliğ müşârunileyh kumandanın indî bir iş'ârı mıdır yoksa Bâbîâlî'den ısdâr edilmiş bir emir midir? Azîm iş'âr buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i azîm lehü'l-emrindir.

Fî 6 Temmuz sene [1]335 / [6 Temmuz 1919]

Mutasarrıf
Mehmed Azîm

*Üç gün evvel Meclis-i Vükelâ kararıyla Konya
 Vilâyeti'ne gönderilen telgraftâmenin ilk fıkralarının
 cevaben şifre telgrafla tebliği için Kalem-i Mahsus'a
 Fî 13 Temmuz sene [1]335 / [13 Temmuz 1919]*

*

Eskişehir Mutasarrıflığı
Evrak Kalemî

1-Mütâreke'yi müteâkib vatan ve milletimizin ma'rûz kaldığı ahvâl-i fevkalâde sebebiyle vezâif-i askeriyeden başka asayiş ve sair umûr-ı memleketin te'min-i hüsn-i cereyanı maksadına binâen Meclis-i Vükelâ kararıyla Memâlik-i Azîm dokuz kolordu mıntıkasını ihtivâ eden üç ordu müfettişliğine taksim edilmiş ve ordu müfettişleriyle kolordu kumandanlarına

vezâif-i askeriyeden gayrı umûr-ı dahiliye hakkında dahi memurîn-i mülkiyeye talimât i'tâ ve bu talimâtın icra ve infazına da salâhiyetdâr kılınmış olduğu Harbiye Nezâreti'nin 5/6/[13]35 tarih Erkân-ı Harbiye-i Umu-miye Ş / 33770 numara emirnâmeleriyle tebliğ buyurulmuştur.

2-Bu emre nazaran Ankara, Kastamonu vilâyetleriyle Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar müstakil sancakları ve Konya Vilâyeti'nin Isparta ve Burdur livâları Yirminci Kolordu dairesini teşkil etmektedir.

Kolordunun dairesi de ber-vech-i zîr mıntıka ve mevâki' kumandanlıklarına taksim edilmiştir.

a-Ankara ve Kastamonu Vilâyetleri [Birinci Mıntıka] Kumandanı 24. F[ırka] Kumandanı Mahmud Bey

Eskişehir Müstakil Mutasarrıflığı [İkinci Mıntıka] Kumandan Vekili, Eskişehir Ahz-ı Asker Reisi Kaymakam İbrahim Bey.

Kütahya, Afyonkarahisar Müstakil Mutasarrıflıklarıyla Konya Vilâyetlerinin Isparta ve Burdur Livâları [Üçüncü Mıntıka Kumandanı] ve 23. F[ırka] Kumandanı Ömer Lütfü Bey.

Mıntıka kumandanları üçüncü maddedeki vezâifden dolayı doğruca kolorduya merbût bulunacaktır.

b-Her sancak merkezine de birer mevki kumandanı tayin edilecek ve bu mevki kumandanlarının vazife ve salâhiyeti o sancağın mülhakâtına da şâmil olacaktır.

Birinci Mıntıka'da; Yozgad Mevki Kumandanlığı'na Mahallî Ahz-ı Asker Şube Reisi Binbaşısı Azîm, Çorum Mevki Kumandanlığı'na Çorum Şube Reisi Binbaşısı Ali Rıza, Kastamonu Mevki Kumandanlığı'na 58. Alay Kumandanı Mustafa Beyler tayin edilecek ve diğer mevâki'e tayin olunacak mevki kumandanlarının da ismi kolorduya bildirilecektir.

c-Mahallî Ahz-ı Asker icabında mıntıka kumandanlarının müsta'cel her nev' taleblerini bilâ-te'ehhur icraya mecburdurlar.

d-Mıntıka kumandanlarının valiler hazerâtına olan teklifleri kolordu vasıtasıyla olup diğer memurîn-i mülkiye ile doğruca muhabere edebileceklerdir.

3-Mıntika kumandanlarının vazifesi kendi mıntikalarında en büyük memurîn-i mülkiye ile tevhd-i fıkır u mesâî ederek mıntikalarında asayişin muhafaza ve istikrarı muhill-i asayiş-i ahvâli tedkik ile tedâbîr-i mâni‘a itti-hâzı beyne'l-anâsır hüsn-âmîzişin idâmesi adi eşkıyanın takib ve tenkîli ma-hallî jandarmalara terk ile siyasî maksadla teşekkül etmiş veyahud büyük çetelerle köylere îrâs-ı havf u zarara başlamış çetelerin kahr u tedmîri ve bilhassa muhafaza-i asayiş hususunda jandarmaya müzâhir olarak Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetlerinin teşkiline muâvenet ve bun-lar vasıtasıyla yapılacak sair intihâbâtta kemâl-i sükûn ve bî-tarafının muha-fazasından ibaret olacaktır. Mıntika kumandanları lüzum gördüğü mevâki‘i teftiş ile icab edecek tedâbîri tesbit ve ittihâz etmelidir.

4-Düvel-i İtilâfiye'nin Wilson Prensipleri'nde ilân edilen hak ve adl azîmresindeki mevâ‘id-i sulhperverâneye itimaden asker terhisî, eslihayı tahdid, kendi mülkümüzde ma‘rûz kalınan bunca hakaret ve haksızlığa karşı sükût ve sükûneti takrîr eylediğimiz hâlde ahkâm-ı Mütâreke'ye külliye mugayir olarak Düvel-i İtilâfiye'nin vatanımızdan en mühim kısımlarını iş-gal ve bu işgali tevsî‘ eylemesi ve bu esnada bilhassa Yunanistan'ın ihti-râsâtını vahşetle tatbik ederek İzmir'de ve Menemen'de binlerce masum er-kek, kadın, çocuk ve ahaliyi ve memurîn-i mülkiye ve askeriye gaddârâne şehid etmelerine iğmâz olunması hem Yunanistan'ı ve hem de birçok senelerden beri vatan ve mukaddesâtımız hakkında haricin telkin-i fesadkârîsine kapılan bir kısım ahali-i Hıristiyanıye teşcî‘ ile ihtirâsât-ı fâsidelerini bilhassa Samsun ve Edirne vilâyetlerinden çetelerle bi'l-amel tatbik başlamaları her gün kemâl-i teessürle resmen anlaşılmaktadır. Harb-i Umumî'nin intâc eylediği azîm zâyîât ve yorgunluk hasebiyle galib ve mağ-lub için de muntazam harble istirdâd-ı hukuk gayr-ı mümkün ve seyyiât-i idare ile her zamandan ziyade vatanımızda muhafaza-i sükûn ile mâ-fâtı telâfiye masum milletimiz kemâl-i iştiyak ile tâlib ve sâ‘î ise de muhafaza-i vatan ve istiklâl için tekâmül Kuvâ-yı Milliye'nin tertib ve istirdâd-ı hukuk için suver-i muhtelif ile mevcudiyetini ihtâra çalışması da o derece vucûb-ı kat‘î hâlinedir. Zaten İzmir'in işgali sırasında zât-ı hazret-i Padişahînin hatt-ı hümayûnlarıyla sadriazam paşa hazretlerinin beyânnâmelerinde de

Müdafaa-i Hukuk emrindeki vezâif-i milliye sarâhaten irâde ve izah buyurulmuşdu.

Binâenaleyh dūçâr-ı taarruz olan vatan ve mukaddesâtı müdafaa maksadıyla teşkil ve günden güne tezyîd-i azm-i vukûf ederek çarpışan bir avuç kahraman milletdaşlarımızın icabında imdadına koşmak ve başka tarafda çıkması muhtemel dahilî bir fesad veya haricî bir işgali karşılamak üzere Kuvâ-yı Milliye'nin şimdiden tertib ve tanzimi hayatî ve millî bir vazife olduğunu bütün vilâyâtda takdir ve teemmül ile her tarafda Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri teşkil ve mevcudiyeti ilân edilmekde bulunmuşdur.

Gerçi sırf vatan ve mukaddesâtın muhafaza endişesinden mütevellid bu azîm ve irâde-i milliyenin icraâtını dūçâr-ı sekte edecek suretde Dahiliye Nâzırı Ali Azîm Beyefendi tarafından tebligâtda bulunulduğu gazetelerde görülmüş ise de vatan ve milletin günden güne uğradığı felâket karşısında şübhesiz her hamiyetli ferd-i millet gibi yüreği sızlayan mûmâileyhin de azîm imza ve ilân edilen bu emirnâme menfaat-ı vatana sarâhaten mugâyir tebligâta mecbur kaldığından başka suretle tasrîh edilemez. Zaten bunun neticesi olarak Harbiye Nâzırı Şevket Turgud Paşa da vazife-i nezâretten çekilmiştir.

Te'sir altında ve azm-i irâde-i milliyeden bî-haber bir hükûmetin icraât ve mukarrerâtıyla ma'âzallah istiklâl ve her nev' hukuk ve mukaddesâtımızın dūçâr-ı tehlike olacağını te'min eden ordular müfettişi, kolordu ve fırka kumandanları, valiler hazerâtı mutasarrıfın-i kirâm ve mülkiye kaymakamlarından kısm-ı a'zamı vatan ve istiklâlimizi müdafaa maksadıyla tev-hîd-i mesâîye teşebbüs eylemekde bulunmuşlardır.

Bu ahvâli ve teşkilatsız teşebbüsât ve kuvvetin müsmir ve pâyidâr olamayacağını bi't-teemmül sırf endişe-i istiklâl ve istikbal ile milletin sîne-i hamiyetinden doğan siyaset ve sair ihtirâsâtdan kat'iyen münezzeh ve müte'âl bulunan Müdafaa-i Hukuk-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetlerinden teşekkül etmişlere müzâheret ve teşkil edilmeyen yerlerde sür'at-i teşkiline a'zamî muâvenet edilmesini bi'l-cümle kumandanlara emir ve memurîn-i mülkiyeden rica eylerim.

Bir milletin asırlarca uğrunda kan dökdüğü mukaddesâtına azîm edilen tecavüze karşı ihzâr edilmekde olan müdafaa-i meşrû'asına bu dünyada hiçbir mani olamayacağını her ferde bir defa daha ihtar eylerim.

Herhangi bir memur veya şahıs bi'l-vasıta veya bilâ-vasıta teşkilatı iş-kâl-i azîm' ve muzır ve ifsâdât ile heyecanı mûcib olur ise mîntika kumandanlarınca derhal kanunun emrettiği en ağır ceza tatbik edilecektir. İca-bında mevki'-i memuriyetimden de bi't-tecerrüd bir ferd-i millet olarak mübarek vatan ve mukaddes milletim uğrunda çalışmağa devam edeceğimi alenen taahhüd ediyorum.

Bi'l-cümle arkadaşlarımın da bu mücâhede-i milliyede bana pey-rev olacağına kat'ıyyen eminim. Tevfîk Allah'dan.

5- Bu emir bilumum zâbitâna kadar tebliğ edilecek ve her makama vusûlü telgrafla bildirilecektir.

Yirminci Kolordu Kumandanı

Mirlivâ

Ali Fuad

*

Tarz-ı Tebliğ

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Cevad Paşa Hazretleri'ne Tahrirât

Berây-ı Malûmât

Şifreli telgraf

Üçüncü Ordu Müfettişliği'ne

İkinci Ordu Müfettişliği'ne

Üçüncü Kolordu Kumandanlığı'na

On İkinci Kolordu Kumandanlığı'na

On Dördüncü Kolordu Kumandanlığı'na

Kastamonu Vilâyet-i Celîlesi'ne

Mahrem tahrirât

Ankara Vilâyet-i Celîlesi'ne

Çorum Mutasarrıflığı'na

Kırşehir Mutasarrıflığı'na

Eskişehir Mutasarrıflığı'na

Kütahya Mutasarrıflığı'na

Afyonkarahisar Mutasarrıflığı'na

Isparta Mutasarrıflığı'na

Burdur Mutasarrıflığı'na

Çorum Ahz-ı Asker Şube Riyâseti'ne

Yozgad Ahz-ı Asker Şube Riyâseti'ne

Mahrem tahrirât

- 7 Mıntıka ve 24. F[ırka] Kumandanlığı'na
 2. Mıntıka Eskişehir Mevki Kumandanlığı Vekâleti'ne
 3. Mıntıka ve 23. F[ırka] Kumandanlığı'na, 17. K[olordu] haberdâr edecektir.
- Ankara Ahz-ı Asker Hey'eti Riyâseti'ne

Fî 6 Temmuz sene [1]335 / [6 Temmuz 1919]

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Eskişehir Mutasarrıflığı'na

Şifre

C. 6 Temmuz sene [1]335 tahrirât.

Hükûmet-i Seniyye Müdafaa-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri teşkilatına mesâğ gösteremez. Bazı ordu müfettişlerine Meclis-i Vükelâ kararıyla verilen salâhiyet memleketin te'min-i asayişine müte'allik tedâbîri memurîn-i mülkiye ile müştereken ittihâz ve tatbik etmek ve yalnız bu noktada mülkî ve askerî kuvvetlerin tevhiidi ile müsmir netâyic istihsâl eylemek gâyesine ma'tûf olup bunun kâffe-i muamelât-ı mülkiyeye müdahale ve beyân olunan daireyi tecavüz etmeleri caiz değildir. Ona göre muamele ifası.

Fî 14 Temmuz sene [1]335 / [14 Temmuz 1919]

DH. KMS, 53-2/13

31

Bâb-ı Âli

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Konya

Gayet müsta'celdir. Te'hiri gayr-ı caizdir.

Isparta Mutasarrıflığı'ndan şimdi şifre ile tebliğ olunan iki kıt'a beyân-nâmenin suretleri ber-vech-i zîr aynen arz u takdim olunur.

Fî 23 Temmuz sene [13]35 / [23 Temmuz 1919]

Vali
Cemal

Suret

Üç yüz on, üç yüz on bir, üç yüz on iki ve üç yüz on üç ve üç yüz on dört numaralı olan efrâd bütün esliha ve techizât ve elbiseleriyle kırk saat zarfında şubelerine müracaat edecek, etmedikleri takdirde tebligâta azîm-i riâyât gösterdikleri anda derdest edilerek bilâ-muhakeme idam edileceğini, evlâdlarını kıtasına göndermeyen pederleri derhal idam ve hanelerini ihrâk etdireceğimi bütün millete selâmet-i vatan nâmına istiklâl-i Osmanî'yi te'min maksadıyla ilân ediyorum. Fîmâ-ba'd kıtalarından firar vâki olmayacaktır. Her kazâda münâdîler vasıtasıyla ilân edilecektir. Bu telgraf aynı zamanda şube riyâsetlerine aynen gönderilecektir.

20 Temmuz sene [13]35 / [20 Temmuz 1919]

Çete Reisi

Demirci Mehmed Efe

Diğer suret

Kalbi vatan aşkıyla memlû' istiklâl-i Osmanî için istihkâr-ı hayatı minnet addeden ne kadar ihtiyât zâbitânı kendilerine Ordu-yı Osmanî'de verilen muhassesât kadar bir para ile Kuvâ-yı Milliyemde berây-ı istihdâm bu şartla gelecek zâbitân varsa hemen gönderilmesi hususunun icab edenlere tebliğ ve sür'at-i inbâsını rica ederim.

Fî 20 Temmuz sene [13]35

Aydın Havalisi Fedai-yi Milliye'den

Hacı Şükrü

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne,

Sadâret-i Uzmâ'ya

Müsta'cel

Çete Reisi Demirci Mehmed Efe ve Aydın Havalisi Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Hacı Şükrü imzalarıyla Isparta'da neşrolunan iki kıt'a beyânnâmenin şifreli telgrafla Konya Vilâyeti'nden tebliğ olunan suretleri leffen takdim/irsâl kılındı.

Menâfî‘-i âliye-i vataniye ile aslâ kâbil-i te‘lif olmayan bu gibi harekât-ı hod-serâne ve bâğiyânenin sûratle önüne geçilerek mütecâsirlerinin derdest ve te‘dîb edilmeleri için icab edenlere tebligât-ı şedîde ifası lüzumu cevaben vilâyete yazıldı ise de cihet-i askeriyede bu hususda vilâyetle hem-dest-i vifâk olmadıkça tebligât-ı vâkı‘adan bir semere beklenemeyeceğinden taraf-ı âlî-i nezâret-penâhîlerinden kumandanlıklara ona göre tebligât-ı müessire ifasıyla taraf-ı acizîye de malûmat i‘tâsı hususuna müsaade buyurulması bâbında.

23 Temmuz sene [13]35 / [23 Temmuz 1919]

*

Sadâret'e

Kumandanlıklara ona göre tebligât-ı müessire ifası hususu kemâl-i ehemmiyetle Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne yazılmışdır. Ol bâbda.

23 Temmuz [1]335 / [23 Temmuz 1919]

*

Konya Vilâyeti'ne

C. 23 Temmuz 1335.

Memurîn-i mülkiye ile elele vererek menâfî‘-i âliye-i vataniye ile aslâ kâbil-i te‘lif olmayan bu gibi harekât-ı hod-serâne ve bâğiyânenin sûratle önüne geçilerek mütecâsirlerin derdest ve te‘dîb edilmeleri için kumandanlıklara tebligât-ı müessire ifası ehemmiyetle Harbiye Nezâreti'ne yazıldı. İcab edenlere ona göre tebligât-ı kat‘iye ifa buyurulması.

[23 Temmuz 1919]

DH. KMS, 53-2/20

32

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Karesi

Karesi ve Saruhan livâları Redd-i İlhâk Hey‘etleri mümessillerinden ve Kuvâ-yı Milliye kumandanlarından mürekkebe bir hey‘etin kongre hâlinde Balıkesir‘de bugün ictimâ ettiği haber alındı. Rûesâdan bazıları celb edilmiş ve 24 Temmuz sene [1]335 tarihli şifreli telgrafnâme-i nezâret-penâhîleri

mûcebince kendilerine hüsn-i suretle nesâyih-i lâzîmede bulunulmuşdur. Cevaben memleketleri, ırz ve namusları, hayat ve istikballeri hunhar bir düşmanın pây-ı kahrı altında mustarib iken kendilerinin icmâ'-ı ümmetle ahd ü mîsâk etdikleri müdafaa-i vatan ve namus teşebbüsâtından sarf-ı nazar edemeyeceklerini ve hükûmete her suretle mutî' ve müzâhir olup mukâbeleten bu maksad-ı mukaddes uğrunda hükûmetden de müzâheret bekledikleri iki aydan beri düşman karşısında Aydın, Salihli ve Akhisar cebheleriyle müştereken ibrâz etdikleri mukâvemeti son nefeslerine kadar idâmeye karar verdiklerini beyân eylemişlerdir. Makam-ı devletlerine gerek şifâhen gerek takdim ettiğim mufassal raporla tahriran arz ettiğim vechile Yunan istilâsına karşı başlamış olan hareket-i milliye bütün ahali-i livânın ve Aydın Vilâyeti'nin mücâvir mülhakâtı ahalisinin iştirâkiyle azîm' etmiş ve kongre azâsının zîr-i idaresinde bulunarak muhtelif cebhelerde harb eden ve bir kısmı maiyyetleriyle Balıkesir'e vürûd eden Kuvâ-yı Milliye mevcudu on beş, yirmi bin râddelerinde tahmin olunmakda bulunmuşdur. Kuvâ-yı Milliye tarafından merkez ve mülhakâtda hükûmet ve asayiş aleyhinde bir hareket emâresi meşhûd olmaması ve bu cihetin rüesâ tarafından da te'yid ve te'min edilmekde bulunması hasebiyle yine ma'rûz raporda izah eylediğim cihetle bu râbitanın birdenbire kırılmasıyla tahaddüs edecek neticesi meşkûk vaziyeti memleket hakkında daha hayırlı göremiyorum. Esasen yerli olmaları hasebiyle milislere karşı vaziyetlerinden emin bulunmadığım livânın cüz'î jandarma kuvvetiyle tedâbîr-i şedîdeye tevessül etmesini dahi muvâfık-ı ihtiyât bulamıyorum. Kongre müzâkerât ve mukarrerâtını vesâit-i mahsusa ile takib ediyorum. Neticesinden peyderpey malûmat verileceği tabîîdir. Vaziyetin bu tarzda idâmesi evâmîr ve tebligât-ı nezâret-penâhîlerine mugayir olduğundan mevkiimin müşkilâtı azîm nazar-ı dikkate alınarak ona göre bi'l-müzâkere tensîb buyurulacak hatt-ı hareket hakkında talimât-ı lâzîme ahz ve telakkisi ve mesâil-i ma'rûza hakkında izahât-ı şifâhiyede bulunulması için Dersaâdet'e azîmetime müsaade buyurulması arz olunur.

Fî 27/28 Temmuz sene [1]335 / [27/28 Temmuz 1919]

Mutasarrıf

Hilmi

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Karesi Mutasarrıflığı'na

Şifre telgraf

C. 28 Temmuz sene [13]35

Yunanlıların tevkif-i tahattîâtı ve azîm'-i tecavüzâtı için hükûmetçe evvel ve âhir vâki olan teşebbüsât-ı siyasiye bugün te'kîd olunmuştur. Netâ-yicinin karîben husûlü me'mûldür. Bir takım gayr-ı mes'uller tarafından hod be-hod bazı teşebbüsât ve harekâtta bulunulması vehâmet-i hâzırayı tezyîd ve vatani tehlikeye ilkâ etmektedir. Buralarının icab edenlere tekrar tefhîmi ile kongre akdi gibi kanuna mugayir ve ecânibin iştibâh ve müdahalesini dâ'î harekâtdan tevakkî edilmesi ve efrâd cem'î ve Yunanlıların taarruzât-ı müttekâbilesini câlib harekâtta bulunulması menâfî'-i âliye-i memlekete pek muzır olduğundan bu hâllere de artık nihayet verilmesi lüzumunun da kendilerine anlatılması ve ona göre tedâbîr-i lâzıme ittihâzı reviiyyetinizden muntazardır. Hâl malûm ve binâen alâ-zâlik bu bâbda izahât i'tâsı bî-lüzum olduğundan buraya gelmeğe hâcet yoktur.

28 Temmuz sene [1]335 / [28 Temmuz 1919]

DH. KMS, 53-2/40

33

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Kayseri

Aynı makam-ı celîl-i Sadâret'e de yazıldığı metinde muharrer ve bugün telgrafhânedan mevdû' 28 Temmuz sene [1]335 tarihli Erzurum Kongre Hey'eti imzalı muzır bir telgrafın bir sureti Belediye Riyâseti'nden taraf-ı acizîye iade olundu. Böyle şeylerin kabul ve keşîde edilmemesinin lâzım gelenlere irâde buyurulması ma'rûzdur.

Fî 6 Ağustos sene [1]335 / [6 Ağustos 1919]

Mutasarrıf
Ulvi

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Kayseriye Mutasarrıflığı'na

Şifre

C. 6 Ağustos sene [1]335.

İcab edenlere buraca tebligât-ı lâzıme icra olunmuştur. Böyle muzır telgrafnâmelerin kabul ve tevdî'i kat'ıyyen memnû' olduğundan ve hilâf-ı tebligât hareketde bulunan telgraf memurlarının Divan-ı Harb'e tevdî'iyile haklarında kanunen terettüb edecek mücâzât-ı şedîdenin icrası mukarrer bulunduğunun oradaki telgraf memurlarına kat'ıyyen tefhîmi ve her tarafa icra olunan bu tebligâta mugayir olarak diğer merkezlerden telgraf çekilecek olursa bunun mürselün-ileyhe vermeyip doğruca tarafınıza teslimi lâzım geleceğinin ilâveten ifadesi ve tarafınıza tevdî' olunacak bu gibi telgraf-nâmelerden nezâretin derhal haberdâr edilmesi muktezîdir.

7 Ağustos sene [1]335 / [7 Ağustos 1919]

DH. KMS, 53-2/60

34

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Denizli

Şifre Telgrafnâme

Müsta'celdir.

Yunanîlere karşı ahali tarafından gösterilen mukâvemet-i fi'liyeye ve bunun istinâd etdiği teşkilat ve harekât-ı milliyeye hükûmetin tarafdâr olmadığı ve teşebbüsât ve harekât-ı mezkûreyi tervîc etmediği makam-ı sâmilêrinden mükerreren tebliğ edildiği hâlde bunun azîm' ve tahdidi için kuvvet talebine dair vâki olan istirhâmâtım tervîc edilmedi. Ne hâlâ asker ne de bir nefer jandarma gönderilmedi. Diğer taraftan İkinci Ordu Müfettişliği'nin Ahz-ı Asker Kalemi Riyâseti'ne yazdığı şifreli telgrafda harekât-ı milliyenin

azîm‘i değil her suretle takviye ve tanzimi umum memurîn-i mülkiye ve askeriye ve azîm-ı memleketin vazife-i vataniyesi olduğu bildirildi ve Harbiye Nezâreti'nce harekât-ı milliyeye her taraftan müzâheret ve muâvenet olunduğu ve bu husus hakkında makamât-ı askeriye emirler verildiği gibi Meclis-i Vükelâ'nın da muvâfakatı istihsâl edildiği anlaşıldı. Hükûmetin hemfikri olması lâzım gelen nezâretlerden birinin bir türlü, diğerrinin başka türlü emirler vermesindeki garâbet ve gayr-i tabîlik malûm ve bunun mahzuru bedîhîdir. Halk gözleriyle gördüğü ve acısını bi'n-nefs tatdığı Yunan Mezâlimi'ne karşı silaha sarılmağa meyyâl ve bunda haklı olmakla beraber bir nezâretin muâvenetine mazhar olursa harekâtını yalnız hiss-i azîm ve hakk-ı tahaffuza müsteniden değil, belki de hükûmetin fikrine ve vatanın menfaatine muvâfık telakki etmekte şübhesiz haklıdır. Aydın civarında teşekkül eden Kuvâ-yı Milliye bir ay evvel oradan Yunanlıları harben tard ve azîm‘ ederek tezyîd-i nüfuz ve kuvvet etmiş ve halkın kendilerine muâveneti günden güne tezâhür eylemiştir. Aydın Mutasarrıfı'nın Yunanlılar tarafından alınıp götürülmesi kuvve-i işgaliye altında olmayan aksâmını tamamen Kuvâ-yı Milliye'nin eline düşürmüş ve oralarda hükûmet bir şekl-i bî-te'sirden ibaret kalmıştır. Kuvâ-yı Milliye'nin nüfuzunu peyderpey azîm‘ ederek livâ-yı acizîye de geçmiş ve Aydın etrafında toplanan mühim kuvvetden istimdâd ederek günden güne tezâyüd etmekte bulunmuştur. Vekâyî‘i günü gününe tahkik ve tedkik eyleyerek mütâlaa ve ictihâd-ı daimî ile beraber arz etmekden geri durmadım. Hükûmetçe harekât-ı milliyenin tervîc edilip edilmediği meçhûl ve her iki suretde dahi maksadın te'mini buralarda kuvvetli asker ve jandarma kıtâ'âtının bulunmasına vâbeste olduğunu arz eylerim. Meselenin safahat-ı muhtelifesiyle mütâlaât veistirhâmât-ı acizânemden tekrar ve tafsîlâtdan sarf-ı nazar ile bu işe dair eslâf-ı devletleri zamanındaki telgraflarımın mütâlaası rica olunur. Mezkûr telgrafnâmelerin mütâlaasından müstebân buyurulacağı vechile ma'rûzâtım nazar-ı ehemmiyete alınmamış, yalnız harekât ve teşebbüsât-ı milliyemenâfi‘-i vataniyeye muhalif olduğu bildirilmekle azîm edilmiş ve i'zâmı va'd buyurulan iki tabur asker henüz gönderilmemiştir. Bu vaziyet içinde yalnız hükûmete karşı değil, tarihe ve Cenâb-ı Hakk'a karşı da mes'ul bir mevkide bulunan bir mutasarrıfın ne hale geleceği muhtac-ı izah değildir. Bir kere

vatanı a‘dâdan sıyânet ahalinin vazifesi olduğı gibi, bizzat can ve mallarını muhakkak olan Yunan taarruzundan muhafaza en tabî ve en meşrû‘ haklarıdır. Bu vazife ve hakkın isti‘mâlinden onları azîm‘ etmeğe hükûmetin salâhiyeti olmaması ve binâenaleyh yardıma muktedir değil ise müşkilât îkâ‘ından mucânebet eylemesi icab eder. Diğer taraftan harekât-ı milliye milletin intibâhına en bâriz delil olmak itibarıyla hükûmetin vatana ma‘tûf teşebbüsâtını teshîl ve takviye edeceğinden şâyân-ı tervîc ve tasvîb olmak azîm gelir. Bunun ile beraber tamamen meçhûlümüz olan vaziyet-i hâzıraya göre harekât-ı mezkûre hükûmetin aczine dâl ve bi’n-netice felâkete bâ‘is olmak ihtimali de vâridir. Bu takdire göre ihtimal ki hükûmet aksâm-ı saire-i vatanın halâsı ve selâmeti için oralara gelecek felâkete rıza göstermek mecburiyetindedir. Fakat hükûmetin siyaseti buraca da tamamen meçhûl olup şimdiye kadar hiçbir suretle tenvîr edilmediğimiz gibi, iki mühim ve alâkadâr nezâretin mütezâdd tebligâtında bulunması pâyitahtın emirlerini muhtac-ı selâmet ittihâz etmemize de mâni oluyor. Vatanın yalnız bazı aksâm-ı kıymetdârı değil belki de maa’t-teessüf hey’et-i mecmû‘ası ma‘rûz-ı mehâlik iken meçhûlât içinde ise görmek ne kadar nâ-kâbil-i tecvîz ise düşman tarafından ihdâs edilen vekâyi‘-i müessifenin tevlîd ettiği cereyanlara çaresizlik sebebiyle bi’l-ıztırâr tâbî‘ olmakda ise de tehlikelidir. Bunlar hukuk-ı tabîiyeye değil, aynı zamanda kuvvete de istinâd ediyor. Binâenaleyh açık bir siyasetle hareket elzem ve zarurîdir. Harekât-ı milliye azîm‘i müsellahan vatanı müdafaa ve ırz ve canlarını muhafaza eden kimselerin tenkîli menâfi‘-i milliyemiz için muktezî ise vâzihen emirler i‘tâ ve kâfi kuvvetler i‘zâm buyurulmasını rica ederim. Şâyed menâfi‘-i âliye-i milliye ve vataniye bunun aksini müstelzim ise hükûmetin hilâfgîr bir vaziyet alarak teşkilat-ı milliyeyi erbâb-ı şekâvete bırakması kat‘iyyen azîm olamaz. Azîm memleketimizin malûm olan hâline ve hükümrân olan cehâletine binâen ifrât ve tefrîtlerin haricen dahi dâ‘î-i felâket-i ahvâle sebebiyet vermesi muhakkaktır. Bundan da nazar-ı dikkat-i hükûmetin gayr-ı mer’î bir surette emin memurîni vasıtasıyla harekât-ı milliye azîm ve onları idare etmesi elzem ve aksi takdirde mazarrat ve belki de felâket muhakkaktır. Ma‘rûzâtımızın lâayık olduğu ehemmiyetle tedkikini ve vazife-i vataniyede ve emniyet-i devletlerinin suistimâl edilmeyeceğine itimad

buyurularak talimât-ı kat'îye ile azîm buyurulmaması istirhâm ve aksi takdirde evvelce mükerreren ve müdellelen arz ettiğim ve mukaddemâtını görmekte bulunduğum fenalıkların mes'uliyet-i maddiye ve maneviyesini kabul edemeyeceğimi arz eylerim.

Fî ¾ Ağustos sene [13]35 / [3/4 Ağustos 1919]

Mutasarrıf
Azîm

*

Şifre Telgrafnâme

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Denizli

Nazilli Kaymakamlığı'ndan alınan şifre telgrafnâme Bâbîâlî şifresine bi't-tahvîl zîre naklen arz olunur.

Mutasarrıf
Azîm

Suret

Yunan işgalinin temâdîsi dolayısıyla harekât-ı milliye azîm' etmiş ve kuvâ-yı askeriye-i milliye vaziyete azîm bulunmuşdur. Harekât-ı milliyenin icabâtına göre evâmîr-i nezâret-penâhîlerinin infâzı gayr-i mümkündür. Bu cihetle başka bir mahalle naklime müsaade veya istifamın kabulü müsterhamdır.

Fî 4 Ağustos sene[1]335 / [4 Ağustos 1919]

Nazilli Kaymakamı ve Mutasarrıf Vekili
Hasan Naci

*

Şifre Telgrafnâme

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Denizli

Nazilli Kaymakamlığı'ndan alınan şifre telgrafnâme Bâbıâli şifresine bi't-tahvîl zîrde naklen arz olunur.

5 Ağustos sene [13]35 / [5 Ağustos 1919]

Mutasarrıf
Azîm

Buralarda hükûmetin nüfuzu emr-i nezâret-penâhîlerinin infâzına kat'ıyyen gayr-i müsaîd ve gayr-i kâfidir. Mahzâ Yunan işgalinin temâdîsin-den dolayı Kuvâ-yı Milliye vaziyete hâkimdir. Hükûmet asayiş ve inzibatın te'minine çalışmaktadır. Evâmir-i nezâret-penâhîlerini azîm edememek mevkiinde kaldığımdan dolayı başka bir mahalle naklime müsaade buyurulması veya istifamın kabulü müsterhamdır.

Fî 4 Ağustos sene [13]35 / [4 Ağustos 1919]

Nazilli Kaymakamı ve Aydın Mutasarrıf Vekili
Hasan Naci

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Denizli Mutasarrıflığı'na

Şifre

C. 3 ve 4 ve 5 Ağustos sene [13]35.

Bugünkü tarihli mufassal telgrafnâmemden müstebân olacağı vechile çetelerin hemen dağıtılması İtilâf Devletleri tarafından kat'ıyyen talep edilmektedir. Ahalinin muhafazası hükûmete aiddir. Bunun için de tedâbîr-i lâzıme ittihâzı mukarrerdir. Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne tekrar tebligât icra olundu. Nezâret-i müşârunileyhâdan icab eden memurîn-i askeriye evâ-

mir-i ekîde i'tâsı tabîîdir. Mezkûr telgrafnâme ile tavsiye olunduğu üzere cihet-i mülkiye ve askeriyece müttehiden ittihâz-ı tedâbîr olunarak toplanan kuvvetlerin ber-vech-i taleb azîm'an dağıtılması azîm ve elzemdir.

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Bugünkü tarihli diğer tezâkir-i acizâneme zeyldir:

Nazilli ve havalisinde Kuvâ-yı Milliye'nin hâl ve vaziyete hâkim ve cihet-i askariyenin bunlara müzâhir olmasından ve İkinci Ordu Müfettişliği'nden Ahz-ı Asker Riyâseti'ne Kuvâ-yı Milliye'nin azîm'i değil, takviyesi lâzım geleceği tebliğ edilmesinden dolayı nezâret-i acizîden verilen evâmirin tatbik ve infâzı mümkün olamayacağını mutazammın Denizli Mutasarrıflığı'ndan alınan telgrafnâmelerin suretleri leffen savb-ı âlîlerine takdim kılınmış azîm iş'âr-ı sâbık-ı acizî vechile icab edenlere azîm'an talimât-ı kat'îye i'tâ ve keyfiyetin inbâ buyurulması bâbında.

8 Ağustos sene [13]35 / [8 Ağustos 1919]

DH. KMS, 53-2/63

35

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Memurîn ve Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti

Umumî: 39602

Hususî: 1401

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemineleridir

Kalem-i Mahsus'dan muharrer 2 Ağustos sene [1]335 tarihli ve 17160/732 numaralı tezkire-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

İzmit Mutasarrıf-ı sâbıkı İbrahim Süreyya Bey'in İttihad ve Azîm gayretiyle bir takım harekât ve teşebbüsât-ı fesâdkârâneye tevessül ettiği ve kendisi Bolşeviklik menviyâtını hayyiz-i husûle getirmeğe çalıştığı mev-sûkan istihbâr kılınması üzerine hemen derdestiyle mahfûzan Dersââdet'e i'zâmı ve elde edilecek vesâik ve tanzim olunacak evrak-ı tahkikiyenin de birlikde gönderilmesi İzmit Mutasarrıflığı'na tebliğ edildiği gibi Geli-

bolu'daki Fransız kabristanına karşı yapılan hürmetsizlikden mûmâileyh Süreyya Bey'in mes'ul olduğu beyânıyla hakkında lâzım gelen tahkikâtın müstehak olduğu cezanın icrası General Franchet D'Esperey cânibinden nezâret-i celîlelerine yazılan takrîrde taleb edildiği Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bildirilmesiyle esna-yı muhakemede bu meselenin de tahkik ve takibi lüzumunun 1 Nisan sene [1]335 tarihli tezkire ile Divan-ı Harb-i Örfî Riyâseti'ne yazıldığı bi't-tedkik anlaşılmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Azîm sene [1]337 ve fî 14 Ağustos sene [1]335 / [14 Ağustos 1919]

Dahiliye Nâzırı
Âdil

HR. SYS, 2634/5_18

36

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Ankara Vilâyeti'ne Şifre

Dahil-i vilâyetde Teşkilat-ı Milliye için bazı zâbitân ile ihtiyât zâbitleri tarafından propagandalar icra edilmekte ve bunların ale'l-ekser tebdil-i kıyafet ile kasaba ve karyeleri dolaşmakta olduğu ve hissiyât-ı ahaliyi tahrik edecek oyunlar tertib edilmekte, el-hâsıl efkârı tesmîm için her vasıtaya müracaat olunmakta bulunduğu mevsûkan haber veriliyor. Hiçbir yerde böyle propagandalara meydan verilmemesi ve tahrikâtta bulunanların da hemen derdest edilerek mahfûzan Dersaâdet'e gönderilmesi ve bu bâbdaki malûmatın bi'l-etraf bildirilmesi muktezîdir.

25 Ağustos [1]335 / [25 Ağustos 1919]

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Ankara

Şifre Telgrafnâme

C. 25 Ağustos sene [13]35.

Mülhakâtdan alınan malûmat-ı cevabiyeye nazaran Teşkilat-ı Milliye için propaganda yapan kimse olmadığı ve bu gibi azîm vuku'unda emr-i devletleri vechile hareket olunmak üzere müteyakkızâne davranıldığı anlaşılmıştır. Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuad Paşa'nın azliyle kumandan vekâletine tayin buyurulan Hulusi Paşa ifa-yı vazifeye başlamış, dün Dersaadet'e azîmetle Ali Fuad Paşa kumandan vekâletini deruhde eylediğinden bugün îd-i adhâ olmak hasebiyle refakatinde erkân ve zâbitân-ı askeriye bulunduğunu hâlde berây-ı tebrik ber-mu'tâd makam-ı vilâyete geldiğinden aldığı bir telgrafnâmeye atfen Sivas'da Teşkilat-ı Milliye, Kongre'nin in'ikâd ettiği ve riyâsete de Mustafa Azîm Paşa'nın intihâb olduğu ve kongrenin el-yevm seksen azâsı bulunduğunu beyân ve ilâve [ve] Mütâreke'den beri milletin menâfi'i te'min edilemediğinden milletin efkârına müracaat ve maddî-manevî müzâheretin istihsâli için bu kongrenin akdi elzem ve hayırlı bulunduğunu açıkça dermiyân eylemiştir. Evvelce arz olduğu üzere memurîn-i mülkiye ve ahali Ali Fuad Paşa'nın bugün izhâr eylediği bu fikre temâyül etmemişlerdir. Kumandan-ı sâbıkın ifade-i vâkı'ası şâyân-ı ehemmiyet görülmesine mebnî arzına mübâderet kılındı. Azîm.

6/7 Eylül sene [13]35 / [6/7 Eylül 1919]

Vali Vekili
Mektubcu **Halid**

DH. KMS, 53-3/12

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Konya

Şifre Telgrafnâme

İlgın Belediye Riyâseti'ne Umum Türk Kongresi imzasıyla Kara-hisar'dan keşîde olunup İlgın Kaymakamlığı'ndan sureti mübellağ telgraf-nâme aynen zîre derc ile arz olunur.

Fî 11 Eylöl sene [1]335 / [11 Eylöl 1919]

Vali Vekili
Burhaneddin

Suret

Sivas'da Umum Türk Kongresi'nin küşâd edilmekde olduğu ve İzmir Kuvâ-yı Milliyesi'nin meşrû' harekâtına karşı İngilizlerin Konya-Eskişehir şimendiferini işgal etmekde olduğu ve bu suretle hükûmetin takib etdiği siyasetin milleti dil-hûn etdiğinden makam-ı Saltanat ve milletin istihlâsı icabında müdafaa etmek üzere milletin azm ü azîm ile çalışmasını ve lâzım gelen mahallere millî kumandanlar tayin edilmiş olduğundan bunların hükûmet-i milliye ve askeriyei zîr-i idarelerine alacağını ve kat'iyen asayişsizliğe meydan bırakılmayacağını ilânı ve bu tebligâtın ilânını te'hir edenlerin millet nâmına tecrîm edileceği.

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Konya Vilâyeti'ne

Şifre

C. 11 Eylöl sene [1]335.

Sivas ve Ankara Vilâyetlerindeki kumandanlar ile Sivas valisi de hükûmet-i merkeziyeye karşı bir azîm'-ı muhalefet alarak tahrikâta fî'len ve alenen iştirak etmişlerdir. Niğde Vak'ası malûm-ı âlîleri olduğü gibi Kırşe-

hir ve Kayseriye taraflarında da bazı teşebbüsât ve tahrikâtta bulunmakda oldukları ve her tarafa kongre nâmına telgraflar keşîdesiyle tahrikâtı tevsî'e çalışdıkları anlaşıldığından ve Harbiye Nezâreti'nden Azîm Paşa'ya tebligât icra olunduğundan müşârunileyhle bi'l-müzâkere mümkün olan tedâbîrin tesrî-i ittihâzıyla fitnenin azîm'-i azîm' ve intişârı esbâbının istikmâline sarf-ı mesâî edilmesi ve ittihâz olunan ve olunacak tedâbîrden peyderpey muvazzahan malûmat i'tâsı mütemennâdır.

12 Eylûl sene [1]335 / [12 Eylûl 1919]

DH. KMS, 53-3/20

38

Telgrafnâme

Devlet-i Azîm

Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti

Mahreci: Alaşehir

Numarası: 2675

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı Mehmed Mahir Beyefendi'ye

Kalbler vatan aşkından başka hiçbir his taşımayan hey'et-i milliye-lerinin teşebbüsât ve icraât-ı vatanpervânelerine ta'kîme çalışanların en gayretkârları miyânında zât-ı âlîlerinin de bulunduğunu büyük bir teessûf ve teessürle haber alıyoruz. Zât-ı âlîlerine hayat-ı irfan ve refah te'min eden Türk muhitinin ma'rûz kaldığı azîm ve misli nâ-mesbûk felâketlere karşı lâkayd ve bîgâne kalacak bir Azîm ve hele bir racûl-i zî-irfân kalbinin tasviri bile husûle sürer iken kongremizin ya zât-ı âlîlerini bu harb-i bî-şuurun bilfi'l sancakdarı gönüllü Müslümanlık nâmına afvedilmez bir hâl-i azîm olmak üzere tel'indeki mazereti teslim edersiniz zannında bir hareket-i milliye ve Redd-i İlhak hey'etleri meşrû'una kâni' bir muhabbet olarak azîm-ı vatan sıfatıyla giriştiği bu harb-i millîye karşı hükûmet-i merkeziyenin takındığı azîm'-ı hilâf-gîrîye hasbe'l-memuriye teba'iyet-i mecburînizi takdir eder, fakat bu tebaiyetin zât-ı âlîlerini pîş ve âyât-ı ehl-i ihanet derekesine indirecek mahiyetde olmadığına da kâni' olmak istediğinden

harekât-ı âtiyenizin ona göre tanzimini henüz hiyanetle şâibedâr görmek istemediği hüviyet-i İslâmiyeniz nâmına tavsiye eder.

26 Ağustos sene [13]35 / [26 Ağustos 1919]

Alaşehir Kongre Reisi
Hâcim Muhiddin

*

Karahisar-ı Sahib Sancağı Mutasarrıflığı

Aded

18

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Selanik İttihadcılığının siyaseti ile idareye başlayan harekât-ı milliye için mühim bir merkez manzarasını kazanmak üzere bulunan Karahisar-ı Sahib Sancağı'nın idare-i umumiyesi ibresini, Hükûmet-i Seniyye'nin siyaset-i merkeziyesi istikâmetinde tutmakda ısrar etmekde olduğum için buranın ecnebileri ile İttihadiyûnun harekât-ı isyankârânesi arasında ne kadar vahim, nasıl her vasıta-i icraiyyeden mahrum yalnız bir vaziyetde kaldığımı yalnız buranın ecnebi mümessilleri değil, "Harekât-ı Milliye Kongresi Reisi" imzasıyla dün akşam Alaşehir'den gelen şu –aynen takdim-i hâk-i pâ-yı âlî kılınan- telgafnâmenin tehdid-âmiz metni bile takdir etmekde olduğundan vaziyet-i vahimemin azîm takdirini azîm eder ve sûratle tevâlîye başlayan hadisâta karşı bir medâr-ı hareket ve istitlâ' olmak için tahsisât-ı mestûreden istenilen beş yüz liralık kadar bir havalenâmenin müsta'celiyetle irsâli emr u irâdesi lüzumunun tekraren arz u beyânına müsaade istid'â eylerim. Fermân.

Fî 1 Eylül sene 1335 / [1 Eylül 1919]

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı
M. Mahir

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıflığı'na

Tahrirât

Fî 1 Eylül sene [13]35 tarih ve 18 numaralı tahrirât-ı vâlâlarıyla mel-fûfu mütâlâa olunmuş ve mesele zaten tavazzuh ederek azîm-i istitlâ' bir ciheti kalmamış olduğundan havalesi istenilen beş yüz liranın ne gibi hususâtta sarf edileceği hakkında izahât i'tâsı bâbında.

Fî 3 Eylül 1335

*

Burada münteşir Halk Sözü gazetesinin ilâvesidir.

Milli Kongre'nin Telgrafları

Karahisar Mutasarrıfı ve Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Riyâseti'ne

Bi'l-cümle devletlerin İstanbul süferâ ve mümessillerine berây-ı malûmat isâl olunan muhtıradır:

Sekiz ay evvel fesh edilmiş olan Meclis-i Millîmizin Kanun-ı Esasî mûcebince nihayet dört ay zarfında yeniden ictimâ'ı lâzım geldiği hâlde Mütâreke'nin akdinden beri te'âkub eden hükûmetler intihâbâtın icrasından ta'allül etmiş ve bu suretle Meclis-i Millî hâlâ ictimâ' edememiştir. Bu sebeble bilhassa hükûmet-i hâzıranın takib etmekde olduğu siyaset-i dahiliye şekl-i idaremizi Mutlakiyet'den azîm edilmez bir hâle getirmiştir. Bu vaziyet üzerine harekât-ı milliye icrasında hiçbir fikr-i meşrutiyet kalmayan Ferid Paşa Kabinesi nefret-i umumiye karşısında zulüm ve şiddetle pâyidâr olabilmek siyasetine sülûk ederek kendi aleyhinde bulunan millî vahdeti ihlâl için anâsır-ı İslâmiye'yi yekdiğeriyle kıtâle sevk etmek istemiş ise de bu teşebbüse aid vesâik milletin eline geçerek memleketin emniyet-i umumiyesi haleldâr olmakdan kurtulmuştur. Bunun üzerine millet vaziyeti zât-ı hazret-i Padişahîye arz ile itimad-ı umumîye müstenid bir kabine teşkilini istirhâm etmek istemiş ise de hükûmet-i hâzıra millet ve Padişah'ın temasına da mâni olmuş ve bu suretle millet için bir hükûmet-i meşrû'a teşekkül

edinceye kadar hey'et-i hâzıra-i vükelâ ile kat'-ı münasebâtdan başka çare kalmamıştır. Çünkü böyle bir tedbire tevessül edilmediği takdirde Ferid Paşa Kabinesi'nin teşvikâtıyla Anadolu asayişinin haleldâr olacağı muhakkaktı. İstanbul'da itimad-ı milliyeye müstenid bir kabine teşekkül edinceye kadar devam edecek olan bu vaziyetin meşrû'iyetini ve bilhassa hükûmet-i metbû'aları nokta-i nazarınca da lüzumuna mebnî vâreste-i izah addederiz. Çünkü hükûmet-i hâzıranın Versailles Konferansı'na gönderdiği hey'et-i murahhasa sırf âmâl-i milliyeyi temsil eden bir hükûmet tarafından gönderilmiş olmadığından dolayı bir ehl-i hibre telakki edilmişti. Binâenaleyh sulhun takrîrinde ancak millete müstenid bir Osmanlı kabinesi teşekkül etmek ile kâbil olabilir.

Bu suretle gerek milletimizin ve gerek Avrupa ve Amerika menâfî'-i âliyesinin icabât-ı âtiyesine tevâfuk etmekte olan vaziyet-i hâzıra-i milliyemizin muhill-i asayiş hiçbir fıkre müstenid olmadığını ve emniyet-i umumiye-i ihlâl edecek hiçbir azîm zuhur etmeyeceğini ve bütün azîmsıyla muslihâne bir hatt-ı hareket takib edilebileceğini Sivas'da mün'akid umum Anadolu ve Rumeli murahhaslarından müteşekkil umumî kongre suret-i kat'iyede tekeffül ve te'min ederek kesb-i fahr ile cihana adalet va'd eden Düvel-i Muazzama'nın müzâherât-ı maneviyelerinden emin olduğunu ayrıca arz eyleriz.

12 Eylül [1]335 / [12 Eylül 1919]

Sivas'da mün'akid
Azîm Kongre Hey'eti

Karahisar Mutasarrıflığı'na

1-Hükûmet milletin sevgili Padişahına olan maruzât ve irtibâtını kesmekde ve tahakkuk eden harekât-ı hâinânesinde devamda temerrüd eylediğinden milletde meşrû' bir hey'et-i hükûmet re's-i kâra geçinceye kadar hükûmet-i merkeziye ile münasebât-ı idariyesini ve İstanbul ile her türlü telgraf ve posta muhaberât ve mürâselâtını tamamen kat'a karar vermiştir. Mahallî memurîn-i mülkiye askerî kumandanlarıyla müttehiden bu hususu te'min edecek ve neticeyi Sivas'da Umumî Kongre Hey'eti'ne bildirecektir.

İşbu tebligât bi'l-cümle kumandanlara ve rüesâ-yı memurîn-i mülkiyeye verilmiştir.

Fî 13 Eylûl [1]335 / [13 Eylûl 1919]

Umum Kongre Hey'eti

Lâhikadır.

Bu tebligâtın icra olunduğu haberi kongrede hey'etçe malûm olduktan sonra aynı vechile muhaberâta devam olunacağından telgrafhânelerde adam bulundurulması mercûdur.

Kongre Hey'eti

*

Karahisar-ı Sahib Sancağı Mutasarrıflığı

Aded

24

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Fevkalâde ve mahremdir.

Devletli efendim hazretleri

Karahisar-ı Sahib mıntıkasının geçirmekde olduğu şu buhranlı devrede mesele yalnız Alaşehir Kongresi'nden gelen bir telgrafnâmeden ibaret olsa ortada vâkı'â mûcib-i istitlâ' daha bir mesele kalmazsa da maalesef ahvâl yalnız bu bir meseleden ibaret olmayıp hall ü izâlesi müsâra'aten elzem gelen hâlât ve hadisâtın günden güne nasıl azîm' bir sû-i sirâyetle tevessü' etmekde olduğunu ecnebiler bile esef ve hayretle temâşâ etmekdedirler. Mesela: "Sadriazam Ferid Paşa hazretleri İngilizlerden iki milyon lira almış da onun için Anadolumuzu kolay kolay parçalamak üzere harekât-ı milliye aleyhinde bu derece şiddetle aleyhdârâne bir siyaset takib ediyor." Propagandası birkaç günden beri umumun efvâhında sair ve hatta jandarma kumandanı olacak zâtın akîde-i siyasiyesinde bile dair bir hâlde olduğu gibi veliahd-ı Saltanat hazretlerine mensub şu melfûf lâyihanın matbû' nüshaları dahi livânın en ücra köyleri ile köşelerine kadar pek çirkin sû-i tefsirler ile meccânen tevzî' edilmekde ve gafil avâmın felsefesi cidden pek muzır mefsedetlerle tasmîn ve izlâl kılınmakda bulunduğundan irsâli

irâdesi bi'd-defaât azîm edildiği hâlde henüz gönderilmeyen beş yüz liralık havale işte şu hâlât ve tahrikâtın ta'kîmini istihdâf etmekde bulunan harekât-ı hükûmeti daha müessir düşürecek esbâb u vesâilin tesrî'inde sarf edileceği fî 14 Eylûl [1]335 tarihli ve 7703/314 Kalem-i Mahsus numaralı emirnâme-i devletlerine cevaben arz olunur. Ol bâbda emr u azîm hazret-i azîm lehü'l-emrindir.

Fî 15 Eylûl sene [1]335 / [15 Eylûl 1919]

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı
M. Mahir

DH. KMS, 53-3/24

39

Karahisar-ı Sahib Sancağı Mutasarrıflığı

Aded: 14

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Pek mühim ve mahremdir.

Devletli efendim hazretleri

Karahisar'da İtalyanlar yerine ahz-ı mevki eden İngilizlerin kumandanı buraya geldiğinin hemen ferdâsı akşamında ansızın şehrin ötesinde, berisinde, civarında bulunan cephanelerimize nöbetçi neferi ikame ediyormuş ve şu icraâtına bir akşam evvel, geceleyin çetelere cephane kaçırırken İngiliz karakollarının rast geldiklerini sebep göstermiştir.

İngiliz kumandanının şu muamelesi pek habersiz ve nâ-muntazır suretde vuku'a geldiği için birdenbire vahim bir sû-i tefehhüme meydan vermiş ve hatta bunun üzerine İngiliz nöbetçilerine cephane kaldırmağa kalkışdıkları hâlde üzerlerine hemen ateş edilmesi emrinin verilmesine bile ramak kalmış iken Polis Komiseri Azîm Efendi'nin nazar-ı dikkatine çarpan hâlin vahim manzarası ale'l-acele bendenize telefon edilmiş ve derhal bir taraftan İngiliz tercümanı celb olunarak meselenin hakikati istîzâh ve bir yandan da alınan izahât üzerine ne yapılmak lâzım geleceği karargâhımıza

bildirilerek bir vehâmete meydan kalmadan tarafeynin sû-i tefehhümü izâle kılınmış ve mesele dahi İngiliz kumandanına buna dair eylediği istîzânın cevabı azîm'inden gelinceye kadar cephanelerin tarafeynin nöbetçileri taht-ı nezâretinde bırakılması suretiyle kapanmıştır.

Nezâret-i Celîlece nazar-ı dikkate alınacak mahiyettedir ki selâmet-i vatan nâmına mevsûk ve askerî bir zât tarafından gayet mahremâne bir surette haber verildiğine göre hadisenin henüz sû-i tefehhüm devresinde bulunmakta olduğu bir esnada Fırka Kumandanı Kaymakam Ömer Lütfî Bey'in vehâmeti meydanda olan böyle bir hâle karşı hazm ve ihtiyât ile davranacak yerde kendinden geçerek karargâhının civarlarında hemen mit-ralyözlerin ta'biyesine ve şâyed oralardan İngilizlerin gelip geçtikleri veya dolaşdıkları görüldüğü hâlde hemen üzerlerine ateş edilmesine emir vermiş olmasıdır. Haber veren zât kime emir verildiğini dahi ismi ile, sıfat-ı resmiyesiyle bildirmiştir.

Bu fırka kumandanının –yine kendi siyaset-i hod-serânesiyle meydan vermekde olduğu bu vahim hâdisâta- bir de üstde olarak inzimâm etmekde olan şu iz'ânsız harekâtı er geç İngilizlerin kendisinin aleyhinde perverde eylemekde oldukları pek derin bir emniyetsizliğin netâyiciyle müsâdeme edilebileceği için devletin hukuk-ı azîmesi nâmına olarak hâl-i hâzırın man-zarasının en mühim safahâtıyla hasbe'l-vazife şimdiden arzına müsâra'at ediyorum. Fermân.

Fî 28 Ağustos sene 1335 / [28 Ağustos 1919]

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı
M. Mahir

*

Alaşehir Kaymakamlığı

Bi'l-cümle devletlerin İstanbul süferâ ve mümessillerine berây-ı malû-mât îsâl olunan muhtırada sekiz ay evvel fesh edilmiş olan Meclis-i Millîmizi Kanun-ı Esasî mücebince nihayet dört ay zarfında yeniden ictimâ'ı lâzım geldiği hâlde Mütâreke'nin akdinden beri ta'âkub eden hükûmetler intihâbâtın icrasında ta'allül etmiş ve bu suretle Meclis-i Millî hâlâ ictimâ edememiştir. Bu sebeble hükûmet-i hâzırının takib etmekde olduğu siya-

set-i dahiliye şekl-i idaremizi Mutlakîyet'den tefrîk edilmez bir hâle getirmiştir. Bu vaziyet üzere harekâtıyla icraâtında hiçbir fikr-i meşrutîyet kalmayan Ferid Paşa Kabinesi nefret-i umumiye karşısında zulüm ve şiddetle payidâr olabilmek siyasetine sülûk ederek kendi aleyhinde millî vahdeti ihlâl için anâsır-ı İslâmiye'yi yekdiğerine sevk etmek istemiş ise de bu teşebbüsündeki vesâik milletin eline geçerek memleketin emniyet-i umumîyesi haleldâr olmakdan kurtulmuştur. Bunun üzerine millet vaziyeti hazret-i Padişahî'ye arzla itimad-ı umumîye müstenid bir kabine teşekkülünü istihâm etmek istemiş ise de hükûmet-i hâzıra milletiyle Padişah'ın temasına mani olarak bu suretle millet için bir hükûmet-i meşrû'a teşkil edilinceye kadar hey'et-i hâzıra-i vükelâ ile kat'-ı münasebâtdan başka çare kalmamıştır. Çünkü işbu tedbire tevessül edilmediği takdirde Ferid Paşa Kabinesi'nin teşvikâtıyla Anadolu asayişini haleldâr edeceği muhakkaktır. İstanbul'da itimad-ı milliyeye müstenid bir kabine teşekkül edinceye kadar devam edecek olan bu vaziyetden meşrû'u ve bilhassa hükûmet-i metbû'alarının nokta-i nazarında da lüzumuna mebnî vâreste-i izah addederiz. Çünkü hükûmet-i hâzıranın ve hepimiz Versailles Konferansı'na gönderdiği hey'et-i murahhasa sırf âmâl-i milliyeyi temsil eden bir hükûmet tarafından gönderilmiş olmadığından dolayı bir ehl-i hibre telakki edilmiştir. Binâenaleyh sulhun takarrurundan ancak millete müstenid bir Osmanlı kabinesi teşekkül etmekle kâbil olabilir. Bu suretle yine, gerek milletimizin ve gerekse Avrupa ve Amerika menâfi'-i âliyesine icabât-ı âtiyesine tevâfuk etmekde olan vaziyet-i hâzıra-i milliyemizin muhill-i asayiş hiçbir efkâra müstenid olmadığı ve emniyet-i umumiye'yi ihlâl edecek hiçbir azîm tahaddüs etmeyeceği ve bütün manasıyla muslihâne bir hatt-ı hareket takib edileceği Sivas'da mün'akid Umum Anadolu ve Rumeli murahhaslarından müteşekkil Umumî Kongre suret-i kat'iyede tekeffül ve te'min ederek kesb-i fahr ile cihana adalet va'd eden Düvel-i Muazzama'nın müzâheret-i maneviyelerinden emin olduğumuzu ayrıca arz eyleriz.

*

*Bilumum Hey'et-i Milliye'ye
Mevki K[umandanlıklarına]
Şube Riyâsetine
Kaza Kaymakamlıklarına*

Sureti bâlâya çıkarılan Umumî Kongre mukarrerâtına tevfiğ-i hareket ile neticesinin inbâsı tebliğ olunur.

Fî 13 Eylül sene [1]335 / [13 Eylül 1919]

Karahisar ve Alaşehir Havalisi
Millî K[umandanı]
Kaymakam
Ömer Lütfi

*

Alaşehir Kaymakamlığı

Bilumum Kaza Kaymakamlıklarına

İşbu talimât dairesinde harekâtınızı tedvîr etmek arzu-yı millî iktizâsından olmakla müsellemler olan hamiyet ve dirayetinizden a'zamî suretde menâfî-i millet ve hukuk-ı Padişahî'yi muhafaza eylemenizi ve yevmî raporlarınızla muntazaman malûmât vermenizi rica ederim.

Fî 13 Eylül sene [1]335 [13 Eylül 1919]

23. Fırka K[umandanı] Kaymakam
Ömer Lütfi

Suret

Sivas Millî Kongresi 23'üncü Fırka kumandanını mıntıkasıyla Alaşehir ve Havalisi Millî Kumandanlığı'na her nev' salâhiyetlerle tayin etmiştir. Menâtık-ı mezkûrede bulunan Kuvâ-yı Milliye ve askerîyesinin emr-i kumandasını bugünden itibaren deruhde etdim. Vaziyet-i hariciye ve dahiliyemiz makâm-ı Hilâfet ve Saltanat'ın muhafazası, millet ve vatanın istiklâlini te'min edecek bir hâlde olduğundan yalnız azimkârâne ve fedakârâne hareketin muvaffakiyet olacağına kâni' olmalıyız. Mu'înimiz tevfiğ-i Allah. Binâen âtîdeki talimâtı göre hareket ve icraâtda bulunulmasını taleb ederim. Her türlü harekâtımız hukuk-ı milliyeyi a'zamî suretde te'min edecek bir suretde tanzim edilmesi gayr-ı kanunî ahvâlde asayişsizliğe meydan verme-

melidir. Âlem-i insaniyet ve adl Düvel-i Muazzama'nın kabul etdikleri prensiplerle Mütâreke ahkâmına mugâyir olacak her nev' dahilî ve haricî tecavüzâta karşı hukuk-ı millî icabında müdafaa edilecektir.

*

Karahisar-ı Sahib Sancağı

Mutasarrıflığı

Aded

349

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûzdur

Harekât-ı Milliye ile Yirmi Üçüncü Fırka Kumandanı Ömer Lütî Bey'in bilâhare ve şimdi re'yü'l-ayn gördüğüm ahvâliyle harekâtı şimdiye kadar hakkında vuku bulan ma'rûzâtımı hata ile mâlâmâl olarak göstermiş ve kumandan Ömer Lütî Bey'in cidden din ve devletine sadâkatle meşbû' pek değerli bir şahsiyet-i askeriye olduğunu bir hakikat-ı bedîhiye hâlinde tecellî ettirmiş olduğunun arzına ve güya ahaliden seksen bin yahud yetmiş bin lira toplatdırılmış diye kâzib rivayât üzerine müstenid olan bi'l-cümle ma'rûzât-ı sâbıkamdan istiğfâra müsara'at ediyorum. Fermân hazret-i azîm lehü'l-emrindir.

Fî 17 Eylöl sene [1]335 / [17 Eylöl 1919]

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı

M. Mahir

DH. KMS, 53-3/27

40

Bâb-ı Âlî

Sadâret-i Uzmâ

Mektubî Kalemi

290

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Başkâtibi Ali Fuad Beyefendi tarafından bugün Bâbıâli'de senâverlerine tevdi' ve telgrafla vilayât ve elviyeye ta'mîmen tebliğ olunan beyânnâme-i hümâyûnun bir suret-i münîfesi

leffen savb-ı âlî-i âsafânelerine tisyâr kılınmağla nezâret-i celîle-i dâverânelerince de muamelât-ı mukteziyenin sür'at-i ifası bâbında emr u fermân hazret-i azîm lehü'l-emrindir.

Fî 24 Azîm sene [1]337 / Fî 20 Eylûl sene [1]335 / [20 Eylûl 1919]

Sadırazam nâmına
Müsteşar **Azîm**

*

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Beyânnâme-i Hümayûn suret-i münîfesidir.

Bugün Anadolu'da ser-zede-i zuhur olan ahvâl ve harekâtın safahâtı mahallerinden vürûd eden telgrafnâmelerden vâsıl-ı azîm'-i ıttılâ'ımız olmuştur. Bu hâl-i esef-iştimâl İzmir işgaliyle onu takib eden vekâyî'-i fecî'anın ve Anadolu vilâyât-ı şarkıyesi mukadderâtı hakkında işâ'a edilen rivayâtın efkâr-ı ahalide hâsıl eylediği te'sirât neticesi olup vukûât ve şâyi'ât-ı mezkûreden bi'l-cümle efrâd-ı ahalimizle beraber kalbimizde husûle gelen teessürât pek amîk ve hukuk-ı devlet ve milletin sıyâneti emrinde sarf-ı mâ-hasal gayret etmek cümlemiz için pek tabîi ise de şu ân-ı mühimde hükûmete ve millete terettüb eden vazife teşebbüsât-ı ma'kûle-i siyasiye ve ittihâd-ı re'y-i umumiye ile muhafaza-i hukuka çalışmakdan ibaretdir. Hükûmetimizin takib etdiği siyaset neticesinde İzmir fecâyî'i Avrupa düvel ve milel-i mütemeddinesinin nazar-ı dikkat ve meveddetini celb ile mahalline bir hey'et-i mahsusa i'zâm ve bî-tarafâne tahkikâta ibtidâr olunarak enzâr-ı medeniyetde hakkımız tezâhür etmekde bulunduğu ve Anadolu vilâyât-ı şarkıyesine dair olan rivayât ve şâyi'âta karşı da hükûmetçe her türlü teşebbüsâtıdan hâlî kalınmayıp zaten vahdet-i milliyemizi ihlâl edecek hiçbir karar ve teklif olmadığı hâlde dahil-i memâlikde asayiş ve inzibâtı sektedâr ve nüfuz-ı hükûmeti haleldâr eyleyecek her gûne harekât ve efrâd-ı millet beyninde tefrika ve şikâkı müeddî olacak her türlü teşebbüsât devletimizin menâfî'-i siyasiye ve hayatiyesiyle kâbil-i te'lif değildir.

Bazı kimseler tarafından memleketin vaziyet-i hakikiyesi tebdil ve güya ahali ile hükûmet arasında muhalefet vücudu ilân edilerek hakkımızda Avrupa efkâr-ı umumiyesinin tağlît kılınması menâfi‘-i âliye-i memleketi külliyyen rahnedâr edebileceği gibi bi'l-vücûh şâyân-ı teessüf olan bu hâl şerâit-i kanuniye dairesinde bir an evvel icrasını arzu eylediğimiz intihâbâtı da dûçâr-ı te'ehhurât ederek sulhun takarrub etmekde bulunduğu bir sırada vücudu lâ-büdd olan hey'et-i mebusânın ictimâ'ını ta'vîk ve bu yüzden hükûmetin müşkilâtını tezyîd eyleyecektir.

Bugün umum efrâd-ı milletimden intizârım hâl ve mevkiin nezaketini bi't-takdir muhafaza-i sükûn ve itidâl ve ahkâm-ı kavânîne ve evâmîr-i hükûmete tamamî-i ittibâ' ile memleketin intizam ve asayişini muhîll harekâtdan ictinâb eylemek ve bu suretle karîben sulh müzâkeresine davet olunacak Osmanlı murahhasları konferans muvâcehesinde milletle hem-aheng olarak isbat-ı mevcudiyet edebilmektir.

Altı buçuk asırdan beri Avrupa muvâzenesinde bir âmil-i mühim olan devletimizin vahdet ve tamamîyetini ve millet-i Azîm'nin azîm‘-i haysiyetini te'min edecek bir sulha karîben nâîliyetimizi eltâf-ı Sübhâniyeden ümid etmekdeyim. Düvel-i Muazzama'nın hissiyât-ı nasfetkârânelerine ve hakikate gitdikçe nüfuz etmekde olan Avrupa ve Amerika efkâr-ı umumiyesinin itidâlperverliği de bu ümidimi tevsîk eylemekdedir. Hükûmetin her türlü müşkilât-ı dahiliyeden masûn kalarak takviyesi ve memâlikimizin her tarafında ahkâm-ı Kur'âniye['ye] harfîyen riâyette sunûf-ı tebaamızın mahfûziyet-i hukuku ehass-ı âmâlîmiz olup hey'et-i hükûmetimizin de bu bâbdaki âmâl-i hümayûnumuzu tamamıyla azîm-i hareket ittihâz edeceğine eminim.

Şu efkâr ve âmâl-i hâlisânemizin memâlikimizin her cihetine neşr u ta'mîmiyle sadakat ve hamiyetlerinden mutmain olduğum bi'l-cümle efrâd-ı milletimin azîm‘-i ittilâ'ına îsâlini irâde eylerim.

Fî 24 Azîm sene [1]337 / Fî 20 Eylül sene [1]335 / [20 Eylül 1919]

Mehmed Vahideddin

HR. SYS, 2606/5_9-10

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Sivas

Zeyl 20 Ağustos sene [1]335.

Erzurum Kongresi'nin Hey'et-i Temsiliyesi imzasıyla şimdi aldığım telgrafda mütâlaât-ı acizânem üzerine hey'et-i mezkûrece uzun uzadıya cereyan eden müzâkerât neticesinde Sivas Kongresi'nden sarf-ı nazar edilmesine imkân olmadığı bu teşebbüs-i millîye mümâna'at etmek isteyenlerin mukâvemet görecekları bildirilmekde olduğuna nazaran 20 Ağustos sene [1]335 şifre ile vuku bulan ma'rûzâtımın cevabına intizâr etmekdeyim, efendim.

Fî 22 Ağustos sene [1]335 / [22 Ağustos 1919]

Vali
Reşid

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Sivas Vilâyeti'ne

Şifre

C. 22 Ağustos sene [13]35.

Evvelki telgrafnâmenizin cevabı yazılmış idi. Vilâyetçe ittihâz olunan tedâbîre mukâvemet edebileceklerine kâil değilim. Bir taraftan beyân-ı mutâva'at, diğer taraftan hükûmetin ahkâm-ı kanuniyeye ve icab-ı siyaset ve maslahata müstenid olan tebligâtına muhalif hareketde devam olunuyor. Siyaseten pek muzır te'sirât îkâ' etmekde olan bu hâllere artık nihayet vermek ve hükûmetin tebligâtına tevfiik-i hareket etmek zamanı gelmiştir. Belki de geçmiştir. Tebligâtıma tevfiik-ı hareket etmeleri mûcib-i selâmet olacağını lâzım gelenlere suret-i mahsusada anlatınız.

Fî 23 Ağustos sene [13]35 / [23 Ağustos 1919]

*

Telgrafnâme
Devlet-i Azîm
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti

Suret

Sivas Memurunun Mâbeyn-i Hümayûn Memuruna İfadesi

Sivas: Baş ucumda duran zâbit sizin mâbeyn olduğunuzdan şübhe ediyor. Birkaç sual soracağım, bilirler ise emin olurum diyor.

Mâbeyn: Sorabilirler.

Sivas: Esvâb-ı ahînin ismi nedir?

Mâbeyn: Münir Bey.

Sivas: Simâsı nasıldır?

Mâbeyn: Makriköyü'nde mukim gençden bir zâtdır. O zâbit, biraderi midir? Geçende başkâtibin de sıhhatini sormuş idi.

Sivas: (Biraz sükûtdan sonra) Pekâlâ.

*

Telgrafnâme
Devlet-i Azîm
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Sivas
Numarası: 14276

Azîm'de Südde-i Seniyye-i Hilâfet-penâhî'ye

Tarihimizin kaydetmediği en büyük felâket-i milliyeden çıkarak inkıyâdına mecbur olduğumuz Mondros Mütârekenâmesi ahkâm-ı fecî'ası bile haricen ve dahilen teselsül eden hak-şiken tecavüzât ile hakdan ıskât edilip gayr-ı mer'î kaldı. Bu hâle karşı en hissiz bir siyaset-i mutâva'atkârâne takib etmek suretiyle ümmet-i Muhammed'i dil-hûn eden Hey'et-i Vükelânın irâde-i milliyeye istinâd etmediğini ve âmâl-i milliyeye tercüman olmadığını ve mahzâ bu sebeble devlet ve milletin hukuk-ı sarîhasını pâ-y-mâl etdirdiğini nazar-ı itibara alan bu bedbaht millet Meclis-i Umumî'nin Kanun-ı Esasî-mizdeki sarâhat-i mutlakaya rağmen hâlâ ictimâ etdirilmediğini görerek hakk-ı meşrû'una istinâden ve hiçbir fırka hırs ve ictimâdına tâbi olmayarak

vatanın izmihlâlâline mâni olacak son tedâbîri ittihâz için bütün Memâlik-i Şahaneleri murahhaslarının iştirakiyle Sivas'da umumen kongresini akdetdi. Kongre Hey'et-i Umumiyesi tevfikât-ı İlâhiyeye müsteniden makam-ı mu'allâ-yı Hilâfet-i celîleleriyle Saltanat-ı Seniyyelerinin ve milletle memleketin hukuk-ı meşrû'asını gerek şimdiye kadar vâki olan ve gerekse bundan sonra vuku'u muhtemel bulunan tecavüzâta karşı müdafaa hususunda ittihâz edeceği tedâbîri tezekküre başlamıştır. Bu vesile-i müteyemmene ile südde-i seniyye-i Hilâfet-penâhîlerine te'yid-i sadakat ve ubûdiyeti bir vazife-i diniye ve milliye addederek îd-i sa'îd-i edhânın hakk-ı hümâyûn-ı mülûkânelerinde ve hanedân-ı zîşân-ı Saltanat-ı Seniyyeleri hakkında müteyemmen ve mesud olmasını bütün vahdet-i maneviyesiyle tazarru' eder kâtibe-i ahvâlde emr u fermân Hilâfet-penâh efendimiz hazretlerininindir.

Fî 5 Eylûl sene [1]335 / [5 Eylûl 1919]

Sivas'da mün'akid
Umumî Kongre Hey'eti

*

Telgrafnâme
Devlet-i Azîm
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Sivas
Numarası: 14479

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Vilâyetimize başka bir valinin tayin edildiğini ajansda gördük. Sivas efkâr-ı umumiyesi Reşid Paşa'nın âmâl ve icraâtından memnundur. Memleketin bu gibi azl ü nasbdan ve bilhassa vekâleten idareden maddeten [ve] manen ne derece müteessir ve mutazarrır olduğu malûmdur. Hükûmetin icraâtında milletin azîm ve arzusuna da bir ehemmiyet-i mahsusa atfetmesi lüzumu kâbil-i inkâr değildir. Buna binâen âmâl ve mesâîsinin nef'-i millî ve vatanîye hâdim olduğu tahakkuk etmiş olan müşârunileyhin vilâyetimizden mufârakatı sebebini hükûmetimizden istîzâh etmek hakkımızdır. Vatanın âtîsi mukadderâtı kocaman bir memleketin idaresi elden ele tevdi' etmekden

mutazarrır olacağı nezd-i sâmilерince de malûmdur. Binâenaleyh esbâb-ı iftirâkın tasrîh ve teşrîhine bi'l-istihkâk intizâr etdiğimizi arz eyleriz.

7 Eylûl sene [13]35 / [7 Eylûl 1919]

Sivas Vilâyeti Müftüsü Abdurrauf	Belediye Reisi Abdullah	Ulemâdan Kadri	Müderris Rahmi	Ulemâdan Zekeriya	Tüccardan Osman
Tokuş Ağazâde Âli	Nasuhîzâ- de Semâi	Ticaret Odası Reisi Hayri	Mütevelli-zâ de Mehmed Zeki	Hacı Receb oğlu Rıza	Sığircioğlu Abdi
Ticaret Odası Reis-i Sânisî İsmail	Baytarzâde Hakkı	Tüccardan Rıdvanzâde Bekir	Tüccardan Handanzâde Hasan	Muhsipan- zâde İhsan	

*

Telgrafnâme
Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Sivas

Müdür-i Umumî Beyefendiye

Gayet müsta'celdir.

Dün gece kongreden doğruca Mâbeyn-i Hümâyûn'a keşide edilmek istenen bir telgraf için İstanbul merkezi yol vermediğinden Kongre bi'l-cümle muhabereyi tatil etdi. Telgrafhâne hâl-i mu'attaliyetde bulunuyor ve mebhûs telgraf yazılmadıkça muhabereye müsaade olunmayacağı beyân olunuyor. Emirlerine makine başında intizâr ediyorum.

10/9/[13]35 / [10 Eylûl 1919]

Başmüdür Vekili
Tevfik

Müsaade edilmeyeceği tebliğ olunmuştur.

10/9/[13]35 / [10 Eylûl 1919]

*

Kütahya Mutasarrıflığı

Tahrirât Kalemi

Umumî: 10601

Hususî: 540

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Sivas'da mün'akid Umumî Kongre Hey'eti'nden alınan 12 Eylül sene 1335 tarihli telgrafnâme berây-ı malûmat aynen savb-ı sâmililerine arz u takdim kılınmıştır*. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Eylül sene [13]35 / [14 Eylül 1919]

Kütahya Mutasarrıfı

Fevzi

*

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Sivas

On İkinci Kolordu Kumandanlığı'na

Şifre telgrafnâme

Devlet ve memleketin Mütâreke ahkâmı haricinde külle yevm uğradığı ta'addiyât ve tecavüzât istikbal-i millet için ümid bırakacak râddeye varmış deyu hâle bâdî esbâb en ziyade hükûmetin hatt-ı hareketinden ibaret bulunduğu maalesef teyyüd eylemiştir. Meclis-i Mebusân'ın tesrî'-i ictimâ'ı emniyeti ve istikbal-i memleketin muhafazası esbâbını teemmül için geçende Sivas'da mün'akid Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kongresi bu türlü temenniyâtıyla...

(Hatda ârıza bulunduğundan üst tarafı alınamamıştır.)

*

* Söz konusu telgrafnâme 103-104. sayfada yayınlandığı için burada tekrar verilmemiştir.

Telgrafnâme
Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti

Trabzon Valisi'nden Defterdar Bey'e

Bi'n-netice Damad Ferid Paşa'nın makam-ı Sadâret'den çekilmesi talebine varan Sivas Kongresi müdde'iyâtı muhıkk veya gayr-ı muhıkk esbâba binâen hükûmet-i merkeziye ile münasebet-i resmiyeyi kat'a karar vermiş ve bir haftadan beri tatbik eylediği bu karara valileri ve bilumum memurîni ittibâ'a davet ve icbâr eylemekde bulunmuşdur. Şu hâlin idarî, malî, ticarî, adlî ve hatta siyasî ihdâs edebileceği eşkâl dolayısıyla nâm-ı âlî-i hazret-i Padişahîye olarak vazife-i vilâyetde devamı müte'assir ve iki kapıya hizmeti be-gayet müte'azzir gördüğümünden her türlü mes'uliyetden ictinâben ve ilcâât-ı vicdaniyeye teba'an umûr-ı vilâyetin vekâleten temşiyetini uhde-i vâlâlarına terk eylediğimi beyân ile tezkire-i muhibbî terkîmine ibtidâr kılındı.

Fî 20 [Eylül 1335] / [20 Eylül 1919]

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Silifke

Gülzar kaymakam vekilinden alınan şifreli telgrafnâmede Sivas Millî Kongre Hey'eti ve hey'et-i mezkûrenin Üçüncü Fırka Mıntıkasıyla Alaşehir [ha]vali[si] Millî Kumandanı Ömer imzasıyla aldığı iki kıt'a telgrafnâmede meşrû' bir hükûmet re's-i kâra gelinceye kadar hükûmet-i merkeziye ile kat'-ı münasebet ve muhabere edilmesi teklif edildiği bildirildi. Kaymakamlığın bu bâbdaki şifresi telgraf muhabere memurlarının dikkatsizliği neticesi olarak tamamen halledilemediğinden telgrafnâmelerin aynı süvari-i mahsusla livâya irsâli ve mündericâtına kat'iyyen ehemmiyet verilmemesi ve kaymakamların âmiri livânın mutasarrıfı olup bunun gayrı makamdan vali ve kumandan imzasıyla alınacak evrakın asla nazar-ı dikkate alınmayarak hemen livâya gönderilmesi ve vatanın izmihlâlini mûcib olacak bu gibi ah-

vâle kat'ıyyen meydan verilmemesi hakkında kaza-i mezkûr kaymakamlığına cevap ve diğer kazalara ta'mîm yazıldı. Avn u inâyet-i Bâri ile bu li-vâda veli-nimetimiz Padişah-ı akdes efendimiz hazretlerinin irâde ve fermânlarıyla teşekkül eden hükûmet-i merkeziyenin emr u tebligâtı hilâfına harekete hiçbir zaman meydan ve imkân bırakılmayacağını arz eylerim. Fermân.

Fî 21 Eylül sene [1]335 / [21 Eylül 1919]

Silifke Mutasarrıfı
Rauf

DH. KMS, 53-3/34

42

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Şifre telgrafnâme
Mahreci: Eskişehir

Merkez-i livânın en büyük memurî olan köprü ile diğer bir mahalle Millî Kongre Hey'et-i Temsiliyesi tarafından iki aded beyânnâme ta'lik edildiği ale's-sabah istihbâr kılınması üzerine beyânnâmeler celb edilerek tedkik edildi. Meâli Kuvâ-yı Milliye'nin meşrû'iyetini ilândan ve bugün alafranga saat ikide hükûmet meydanlığında bilumum memurîn-i mülkiye ve askeriye, ulemâ, eşrâf ve mu'teberân ve tüccar ve esnaf ve zürrâ'ın bi'l-ictimâ' mutasarrıf ve kumandanın arzu-yı millîye ser-fürû etmeleri yani hükûmet-i hâzıra ile irtibâtlarını kat' ederek Millî Kongre Hey'et-i Temsiliyesi'ne kesb-i irtibât için kat'î teklifâtta bulunulması ve yine kabul edilmezse bi'l-cümle hâzırûnun intihâbıyla tayin edilecek zâtın mutasarrıf, kadı ve kumandan vekili tayin edilerek arzu-yı millînin bi-tamamihâ taht-ı te'mine alınmasını temenniden ibaretdir. Esasen halkın yüzde doksan dokuzu bu gibi işlerle alâkadâr olmadığı cihetle teşebbüsât-ı vâkı'a emsali misillü hiçbir semere-i

fi‘liye vermemiş ve ancak mürettib ve mütecâsirlerinin zâhire ihracı için tahkikâta tevessül edilmiştir. Netice başkaca arz olunacaktır.

Fî 3 Teşrîn-i Evvel sene [1]335 / [3 Ekim 1919]

Mutasarrıf

Hilmi

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Huzur-ı Âlî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Merkez-i livânın en büyük memmerri olan köprü ile diğer bir mahalle Millî Kongre Hey'et-i Temsiliyesi tarafından iki aded beyânnâme ta‘lik ile ne gibi teklifâtta bulunulduğuna dair tafsilâtı ve bazı ifadâtı hâvî Eskişehir Mutasarrıflığı'ndan bu kere alınan telgrafnâmenin sureti manzûr-ı sâmi-i fahîmâneleri olmak üzere leffen takdim kılınmış olmağla ol bâbda.

4 Teşrîn-i Evvel sene [1]335 / [4 Ekim 1919]

DH. KMS, 53-3/43

43

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemî

Mahreci: Konya

Meclis-i Mebusân'ın mahall-i ictimâ'ının tayini hususunda Hey'et-i Temsiliyece Kuvâ-yı Milliye şubelerinin ârâ ve mütâlaâtına müracaat edildiği müstahberdir. Pek ziyade haiz-i ehemmiyet ve şâyân-ı teemmül olan bu meselenin ağıâr ve ecânibe karşı hâsıl edeceği te'sirin şekil ve mahiyeti bittab' şimdiden kesdirilemez. Fakat bu ictimâ'ın merkez-i Hilâfet'den başka bir yerde yapılması teâmül ve i'tiyâd-ı kadîmin hilâfında muameleden mütevahhiş olan halkın teşvîş-i efkârına ve birçok kıl u kâl ve belki vahdet-i milliyeyi ihlâle sebebiyet vereceği mütâlaasıyla mebusânın mahall-i ictimâ'ının tedkik ve tezekküre vaz'ı mukarrer ise bunun intihâb-ı mebusân

muamelâtının hitâmından sonraya ta'likı muvâfık olacağının arzına cür'et eylerim.

Fî 13 Teşrîn-i Sâni sene[1]335 / [13 Kasım 1919]

Vali
Subhi

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Sadâret-i Uzmâ'ya

Meclis-i Mebusân'ın mahall-i ictimâ'ının tayini hususunda Hey'et-i Temsiliyece Kuvâ-yı Milliye şubelerinin mütâlaât ve ârâsına müracaat edildiği istihbâr olunduğuna ve pek ziyade haiz-i ehemmiyet ve şâyân-ı teemmül olan bu meselenin şimdi mevzû'ı bahs olması ne gibi esbâba binâen münasib olmadığına dair izahâtı ve o bâbda bazı mülâhazâtı hâvî Konya Vilâyeti'nden alınan 12 Teşrîn-i Sâni sene [1]335 tarihli telgrafnâmenin sureti manzûr-ı sâmi-i fahîmâneleri olmak üzere leffen takdim kılındı. Fi'l-hakika Meclis-i Mebusân'ın mahall-i ictimâ'ının tayini hususunun el-hâletü hâzihî mevki'-i tedkik ve müzâkereye vaz'ı şöyle dursun bu yolda bir teşebbüs ve müracaatın şuyû'u bile dahilen ve haricen husûle getireceği sû-i te'sirât sebebiyle pek muzır olacağından icab edenlere ona göre evâmîr-i lâzime i'tâsı menûr-ı re'y-i âlî-i dâverâneleridir. Ol bâbda.

13 Teşrîn-i Sâni sene [1]335 / [13 Kasım 1919]

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Diyarbakır

Meclis-i Mebusân'ın pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'den başka bir mahalde ictimâ' edeceğine dair bir rivayet deverân edip duruyordu. Ahîren Rumeli ve Anadolu Müdafaa-i Milliye Hey'et-i Temsiliyesi'nden bu bâbda şubelerine bir ta'mîm gönderilerek muhassenât ve mehâzîri hakkında istif-

sâr-ı mütâlaa edildiği haber alındı. Böyle bir meselenin mevzû'-bahs-ı tedkik edilmesini bile bendeniz muzır görürüm. Milletin o pâyitaht-ı İslâmiye'ye mümkün olduğu kadar manen ve maddeten daha ziyade sarılarak takviye-sâz-ı mâlikiyet olmağa çalışılması lazım geldiği bir sırada meclisin vilâyâtdan birinde ictimâ'ı vaziyet-i hâzırası zaten meşkûk ve cây-ı endişe olan belde-i tayyibenin hâkimiyet-i Osmaniye'den büsbütün çıkmasına vesile teşkil etmesi pek muhtemeldir. Ferman.

Fî 16 Teşrîn-i Sânî sene [13]35 / [16 Kasım 1919]

Vali
Faik Âlî

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Huzur-ı Sâmi-i Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

13 Teşrîn-i Sânî sene [1]335 tarih ve 8382 numaralı tezkire-i çâkerâ-neme zeyldir:

Meclis-i Mebusân'ın pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'den başka bir mahalde ictimâ' edeceğine dair deverân eden rivâyetden ve bu bâbda Rumeli ve Anadolu Müdafaa-i Milliye Hey'et-i Temsiliyesi'nden şubelerine vuku'u haber alınan müracaatdan bahisle şâyân-ı dikkat bazı ifadât ve mütâlaâtı hâvî Diyarbakır Vilâyeti'nden alınan telgrafnâmenin sureti leffen takdim kılınmış olmağla mündericâtına ve iş'âr-ı sâbık-ı acizî[ye] nazaran muktezâsının ifası menût-ı müsaade-i sâmiye-i cenâb-ı Sadâretpenâhîleridir. Ol bâbda.

18 Teşrîn-i Sânî sene [1]335 / [18 Kasım 1919]

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Konya Vilâyeti'ne

Şifre

7 Teşrîn-i Sânî sene[1]335 tarihli tahrirât-ı aliyyeleri cevabıdır:

Meclis-i Mebusân'ın pâyitaht-ı Hilâfet ve Saltanat'da ictimâ'ı suret-i kat'iyede mukarrerdir. Bu bâbda muhabere icrasına hâcet yoktur. İntihâb-ı

mebusânda hükûmetin nokta-i nazarı bi'd-defaât iş'âr kılınmış olduğundan tebligât-ı vâkı'a dairesinde intihâbâtın bir an evvel ikmâliyle neticesinin inbâsı muntazardır.

13 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 / [13 Aralık 1919]

DH. KMS, 57-1/61

44

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Sivas

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Hey'et-i Temsiliyesi'nin bugün Sivas'dan Ankara'ya müteveccihen hareket ettikleri berây-ı malûmat arz olunur.

Fî 18 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [18 Aralık 1919]

Vali

Reşid

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Hey'et-i Temsiliyesi'nin 18 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 tarihinde Sivas'dan Ankara'ya müteveccihen hareket etmiş oldukları Sivas Vilâyeti'nden bildirilmiştir. Ol bâbda.

20 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 / [20 Aralık 1919]

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Sadâret-i Uzmâ'ya

Mustafa Kemal Paşa ile rüfekâsının evvelki akşam saat üç râddele-
rinde Ankara'ya muvâsalat ettiklerine dair tafsilâtı hâvî Ankara Vali Vekâ-
leti'nden bugün alınan 28 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 tarihli telgrafnâmenin

sureti manzûr-ı sâmi-i fahîmâneleri olmak üzere leffen takdim kılındı.

Fî 29 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 / [29 Aralık 1919]

*

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Ankara

Mustafa Kemal Paşa ve rûfekâsı dün akşam saat üç râddelerinde Ankara'ya dahil olarak doğruca Hazret-i Bayram-ı Velî kuddise sırruhu'l-âlî hazretlerinin türbe-i şeriflerini ziyaret etdikden sonra hükûmet pîşgâhına toplanan binlerce ahali tarafından meserretkârâne alkışlarla ortaya alınıp kurbanlar zebh ve Hilâfet-penâh-ı a'zam ve Padişah-ı muazzam efendimiz hazretlerinin ve devlet ve milletimizin saadeti nâmına dualar edildikten sonra mûmâileyh tarafından aynı meâlde bir nutuk irâd edilerek makam-ı vilâyetde ve Kolordu Kumandanlığı Dairesi'nde çay ve kahve ikram edilmiş ve ba'dehû iki seneden beri boş olan ve ikametlerine tahsis olunan Ziraat Mektebi'ne gitmişlerdir. İstikbâle şehre üç saatlik mesafeden umum Ankara ahalisiyle mülhakâtından gelen eşraf ve ayân ve Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Hey'et-i İdareleriyle kezâlik mülhakâtından gelen binlerce süvari Kuvâ-yı Milliye efrâdı iştirak ettiği ve yüz binlerce ahali ve kadın ve çocuklarla da bir saatlik mesafeden bed' ile hükûmete kadar iki geçeli olarak istikbale şitâb ettikleri ve hey'etin pek hârr ve samimî alkışlar içinde geçtiği ve Ankara zeybekleri tarafından ve kılıç ve kalkan oyunu oynandığı ve müstakbilînin bir kısım-ı mühimmi müsellağ gelmediği ve hey'etin Hacıbektaş karyesinde Çelebi Cemaleddin Efendi tarafından misafir edildikleri ve dergâh-ı şerif dedegânı tarafından ziyafet verildiği ve tarikat-ı nâzenîn ricâliyle Alevîlerin Kuvâ-yı Milliye'ye dahil oldukları ve kezâlik Kırşehir'i'nde de yağmurların kesret-i nüzûlüne rağmen pek büyük bir merâsim icra edildiği Mutasarrıflık Vekâleti'nden alınan telgraf mündericâtından müstebân olmakla ilâveten arz olunur.

Fî 28 Kânûn-ı Evvel sene [13]35 / [28 Aralık 1919]

Vali Vekili Defterdar

Yahya Galib

DH. KMS, 53-4/21

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi
Şube
1

Suret

Konya'dan Harbiye Nezâreti'ne mevrûd şifrenin hallidir.

C. 13/1/[13]36 tarih ve 1. Şube 38 numaralı tahrirâta:

Demirci Mehmed Efe'ye isnâd edilen vak'a-i mebhûsenin mazhar-ı afv olmazdan ve harekât-ı milliyeye iştirak etmezden evvelki zamana aid olduğu ve hâlen mûmâileyhin asayişin muhafazası ve vatanın müdafaası uğrunda çalışmakta olduğu Elli Yedinci Fırka'dan cevaben bildirilmiştir, efendim.

Fî 3 Şubat sene [1]336 / [3 Şubat 1920]

On İkinci Kolordu Kumandanı
Fahreddin

*

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi
Şube
1
Numara
754

Harbiye Nâzırı Fevzi Paşa tarafından
Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

29 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 tarih ve Kalem-i Mahsus 8794/1231 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

On İkinci Kolordu'dan vârid olan cevab suretinin leffen takdim kılındığı ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Cemâziyelevvel sene [1]338 ve fî 9 Şubat sene [1]336

Harbiye Nâzırı
Fevzi

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Adliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Umûr-ı Cezaiye Müdüriyeti ifadesiyle makam-ı devletlerinden vârid olan 25 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 tarihli ve 2923/671 numaralı tezkireye cevabdır:

Bozdoğan Kasabası hadisesinin Demirci Mehmed Efe'nin mazhar-ı afv olmazdan ve harekât-ı milliyeye iştirak etmezden evvelki zamana aid olduğu ve mûmâileyhin el-yevm asayişin muhafazası ve vatanın müdafaası uğrunda çalışmakta bulunduğu On İkinci Kolordu Kumandanlığı'nın iş'ârına atfen Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bu kere bâ-tezkire-i cevabiye bildirildiği beyânıyla tezkire.

12 Şubat 1336 / [12 Şubat 1920]

DH. KMS, 53-4/31

46

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
Emniyet-i Umumiye
48663/88

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Müsta'celdir.

Devletli efendim hazretleri

10 Şubat sene [1]336 tarihli ve 48640/87 numaralı tezkireye zeyldir:

Urfa'nın Kuvâ-yı Milliye tarafından işgal olunarak ahalinin de kuvvete iltihâk eylediği ve vezâif-i hükûmeti ellerine aldıkları ve henüz Fransızlarla müsâdeme başlamadığı Urfa Mutasarrıflığı'ndan bugün alınan 9 Şubat sene [1]336 tarihli telgrafnâmede izbâr kılınmış ve kuvve-i hükûmetin gayr-ı mes'ul ellere tevdi'i kat'iiyen gayr-ı caiz ve mes'uliyeti dâ'î olduğundan vezâif-i hükûmetin kemâ-kân hüsn-i ifası ve fevkalâde iltizâm-ı dikkat ve basîret olunarak muhill-i sükûn ve asayiş bir hâl hudûsuna zinhâr meydan

verilmemesi için mutasarrıflığa cevaben tebligât icra kılınmış olduğu beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 21 Cemâziyelevvel sene [1]338 ve fî 12 Şubat sene [1]336 / [12 Şubat 1920]

Sadırazam ve
Dahiliye Nâzırı Vekili
Ali Rıza

HR. SYS, 2606/9_6

47

İzmit Mutasarrıflığı
Tahrirât Kalemi
Numara: 211

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Karamürsel Ahz-ı Asker Şubesi'nden Yüzbaşı Ahmed Kemal ve Li-man Reisi Yüzbaşı İhsan Efendi ve Binbaşı mütekaidlerinden Mahmud Bey ile Yazıcı Çavuşu Garibo Salih ve Hafız Saim'in ve Arnavud Talib nâmında birinin Kuvâ-yı Milliye'ye iltihâk etmek üzere Karamürsel'den hareket ettikleri ve daha bir takım kesânın da hareketleri melhûz idüğü Şube Reisi Fuad Bey'in ifade-i şifâhiyesine atfen Karamürsel Kaymakamlığı'ndan bildirilmiş ve cevaben lâzım gelen vesâyâ ve tebligât icra kılınmış olduğu arz olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Receb sene [1]338 ve fî 19 Nisan sene [1]336 / [19 Nisan 1920]

İzmit Mutasarrıf Vekili
(İmza)

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Harbiye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi Cânib-i Sâmisî'ne

Karamürsel Ahz-ı Asker Şubesi'nden Yüzbaşı Ahmed Kemal ve Li-man Reisi Yüzbaşı İhsan Efendiler ile binbaşı mütekaidlerinden Mahmud

Bey'in ve Yazıcı Çavuşu Garibo Salih ve Hafız Saim'in ve Arnavud Talib nâmında birinin Kuvâ-yı Milliye'ye iltihâk etmek üzere Karamürsel'den hareket ettikleri ve daha bazı kesânın da azîmetleri melhûz bulunduğu Karamürsel Kaymakamlığı'nın iş'ârına atfen İzmit Mutasarrıflığı Vekâleti'nden bildiriliyor. Dersââdet ve Mülhakâtı Jandarma Alayı'ndan bir takım efrâd ve zâbitânın da kıt'alarını terk ile firar etmekde ve gün geçdikçe firarın tevâlî eylemekde bulunduğu Umum Jandarma Kumandanlığı'nın iş'ârât-ı vâkı'a-sından anlaşılıp muhafaza-i inzibâta memur olan jandarma efrâd ve zâbitânının terk-i vazife etmelerinden tevellüd edecek mahzûrâtın derecesi müstağnî-i izah olduğu gibi gerek Dersââdet ve mülhakâtının ve gerek İzmit ve havalisi asayişinin te'min ve idâmesindeki lüzum ve ehemmiyet dahi vâreste-i arz u beyân bulunduğundan İstanbul ile İzmit arasında icrası mukarrer teşkilat-ı mahsusanın bir an evvel mevki'-i tatbiki vaz'ı menû-ı müsaade-i sâmiye-i fahîmâneleridir. Ol bâbda.

Fî 25 Nisan sene [13]36 / [25 Nisan 1920]

DH. KMS, 53-4/48

48

Harbiye Nezâreti

Adliye-i Askeriye Dairesi

Aded: 1911

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Müsta'celdir.

Devletli efendim hazretleri

Takvim-i Vekâyî'in 11 Nisan sene [1]336 tarihli ve 3824 numaralı nüshasında "Hükûmetin Beyânnâmesi" serlevhası ile neşrolunan beyânât ve fîkarâtta bazı kesânın Kuvâ-yı Milliye unvanı altında çıkardıkları fitne ve fesadın hükûmetin vaziyet-i siyasiyesini ihlâl ve Kanun-ı Esasî hilâfında ahaliden cebren para toplamak, asker almak ve hilâfında hareket edenlere işkence ve ezâ ederek tahrib-i bilâda kadar nice fezâhatla irtikâb eyledikleri ber-tafsil izah edilerek bunların mürettib ve müşevviklerinin ber-mûceb-i şer' ve kanun te'dîb edilecekleri ve işbu mürettib ve müşevviklerin iğfalât ve tehdidâtına kapılarak harekât-ı mezkûreye iştirak edenlerden bir hafta zar-

finda izhâr-ı nedâmet ve arz-ı sadakat edeceklerin mazhar-ı afv-ı âlî olacakları gösterilmiş ve mürettib ve müşevvikler ile onlara iştirakde ısrar ve inad edeceklerin bu müddetin mürûrundan sonra dûcâr-ı mucâzât edilecekleri de fîkarât-ı mezkûre delâletiyle anlaşılmakda bulunmuşdur. Ahîren neşrolunan 23 Nisan sene [1]336 tarihli kararnâmede Divan-ı Harb-i Örfîlerin tehcir ve taktil mesâilinden başka isyan, tahrib-i bilâd ve Devlet-i Aliyye'nin emniyet-i dahiliye ve hariciyesini ihlâl edenlere aid de'âvîyi de takib edeceği muharrer bulunmasına mebnî mezkûr müşevvik ve mürettiblerle beraber bunlara iştirakde inad edenler hakkında sâlifü'z-zikr kararnâme mücebince Divan-ı Harblerce takibât ifası lâzım gelmekle beraber bu gibi kesânın harekât-ı vâkı'aları neşir buyurulan fetâvâ-yı şerife mazmûn ve mûndericât-ı münîfeleri mücebince ceza ve ikâbı icab eylemekde ise de beyânname muharrer bir hafta mehlin taşralarda ne suretle tatbik edildiği kesdirilememiş ve cereyan-ı hâle göre müddetin mûnkazî olması vârid görülmüş bulunmakla bu bâbdaki mütâlaa-i aliyyelerinin izah ve inbâ buyurulması ve takibat icrasına fi'l-hâl ibtidâr edilmesi muktezî olduğu hâlde bu gibi kesânın kimlerden ibaret bulunduğunun ve derdest edilenler ile edilmeyenler hakkında ayrı ayrı takibat icra edileceğine göre bunların nerelerde bulunduğu ve hüviyetlerinin ale'l-müfredât inbâ buyurulması bâbında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 17 Şaban sene [1]338 - Fî 1 Mayıs sene [1]336 / [1 Mayıs 1920]

Sadriazam ve

Harbiye Nâzırı Vekili nâmına
(İmza)

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Nezâret-i Celîle'den Harbiye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Mahrem tezkire

Adliye-i Askeriye Dairesi ifadesiyle şeref-vârid olan 1 Mayıs sene [1]336 tarihli ve 1911 numaralı emirnâme-i fahîmâneleri cevabıdır:

Kuvâ-yı Milliye nâmı altında harekât ve teşebbüsât-ı gayr-ı meşrû'aya ictisâr suretiyle memleketin emniyet ve selâmetini tehdid ve halkın huzur ve rahatını ihlâl edenlerle bunların mürettib ve müşevviklerinin te'dibi mukar-

rer olduğuna ve iğfal olunanlardan bir hafta zarfında dehâlet edeceklerin mazhar-ı afv-ı âlî olacaklarına dair olan 11 Nisan sene [1]336 tarihli beyân-nâme ile fetâvâ-yı şerife malûm olduğu üzere gerek *Takvim-i Vekâyî* ile gerek cerâid-i saire ile neşr u ilân olunduğu gibi muhabere ve mürâselesi sek-tedâr olmayan aksâm-ı memlekete vesâit-i mahsusa ile irsâl ve tevzî‘ edilmiş ise de bunların mezâmîn ve muhteviyâtına kuvâ-yı mezkûrenin yed-i teshîrinde bulunan mahaller ahalisince de kesb-i ittlâ‘ edilip edilmediği hâlen mechûl bulunduğundan o mahaller ahalisinden Kuvâ-yı Milliye’ye iltihâk etmiş olanlara Hükûmet-i Seniyye’ye dehâlet için bahş olunan mehi-lin tayin-i zaman-ı inkızâsı şimdilik kâbil olamayacağı ve maamâfih ahîren Kuvâ-yı İnzibâtiye’nin mahall-i malûmede bâ-emr-i hükûmet harekât-ı te’dî-biyeye ibtidâr etmesi fetâvâ-yı şerife ve beyânnâme ahkâmının mahall-i mezkûrede âmmece malûmiyeti nazar-ı hükûmetde mütehakkık bulundu-ğuna delâlet etmekde olmasıyla bu nokta-i nazara göre oralarda mühlet-i muayyene münkazî addedilmek lâzım geleceği âşikârdır. Muayyen olan müddetin inkızâsından sonra isyan ve muhalefetde ta’annüd edenlerle mürettib ve müşevvik olanların tayin-i esâmîsi cihetine gelince bu husus mahallen tahkikât icrasına vâbeste olup iktizâsının ifası Kuvâ-yı İnzibâtiye tarafından istirdâd edilmiş mahallere ta’mîmen tebliğ edildiğinden gerek mahall-i mezkûreden gerek ba’demâ işgal olunacak mahallerden ol bâbda alınacak olan tafsilât ve malûmatın Nezâret-i Celîle-i fahîmânelerine arz u iş‘ârına müsâra‘at olunacağı tabîi bulunmakla ol bâbda.

Fî 4 Mayıs sene [1]336 / [4 Mayıs 1920]

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Asayiş: 49334/922

*Ta ‘mîm**

Hükûmetçe neşredilen beyânnâmede tayin olunan müddet münkazî olduğu hâlde el-ân Kuvâ-yı Milliye nâmı altında harekât-i bâğiyan ve asa-

* Bu ta ‘mîm Edirne Vilâyeti, İzmit, Bolu, Kale-i Sultaniye Mutasarrıflıkları ile Gerede ve Safranbolu Kaymakamlıklarına gönderilmiştir.

yiş-şikenâneye devam edenlerle harekât-ı mezkûrenin mürettib ve müşevviki oldukları tahakkuk iden eşhâsın isim ve hüviyetlerinin ve derece-i iştiraklerinin iş'ârına Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan tezkirede lüzum gösterilmiş olduğundan bu bâbda tahkikât icrasıyla inkızâ-yı mühlet-i muayyeneden sonra harekât-ı bâğiyânede temerrüd edenlerin kimler olduğuna dair istihsâl olunacak malûmat-ı sahîhanın serî'an ve muvazzahan inbâsı ta'mîmen tebliğ olunur, efendim.

Fî 8 Mayıs sene [13]36 / [8 Mayıs 1920]

DH. EUM. AYŞ, 40/33

49

İstanbul Emniyet Müfettişlik-i Vâlâsı'na

Dünkü gün Kuvâ-yı Milliye tarafından Sapanca Nahiyesi tekrar taht-ı işgale alınmış olduğundan eşya ve yolcu treninin yarınki Çarşamba günü İzmit'e kadar seyr u sefer edeceği ve şu sebeble Sapanca Nahiyesi'nin ahali Kuvâ-yı Milliye rüesâsı tarafından vuku bulan ihtar üzerine tamamen tahliye edilerek ahalinin civar köylere ve İzmit'e hicret etdikleri ve İzmit'de dahi İngilizler tarafından fevkalâde teyakkuzâtta bulunulmakda ve ez-cümle Kuvve-i İnzibâtiye'ye mensub hiçbir zâbit ve efrâd şehir dahilinde bırakılmayıp üçüncü tel örgü haricine çıkarıldığı ve İngilizlerin Eskişehir'i terk etdikleri zaman mevâdd-ı infilâkiye ile tahrib etdikleri Lefke Köprüsü bu kere Kuvâ-yı Milliye tarafından kemâl-i faaliyetle tamir edilmekte olduğu re'yü'l-ayn müşâhedâtta bulunan bazı zevâtdan istihbâr kılınmağla arz-ı malûmat olunur. Ol bâbda.

Fî 18 Mayıs sene [13]36 / [18 Mayıs 1920]

İstasyon Emniyet Polis Memuru
(İmza)

DH. EUM. SSM, 41/50

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi*Suret*

*Harbiye Nâzır-ı Celili Paşa hazretlerine İngiliz Mümessil-i Askerîliği'nden
mevrûd 8 Teşrîn-i Evvel sene 1921 tarih ve 1/19 numaralı tezkire
tercümesidir.*

22 Eylül tarihli tezkire-i devletlerinin ahz olunduğunu ve evvelce de arz edilmiş olduğu vech ile suikasdla alâkadâr eşhâsın mufassalan tarif edilmemiş olduğunu iş'âra ve i'tâ edilen malûmatın ikmâli hususunda memurîn-i Osmaniye'nin herkesden ziyade mücâz add ü telakki edilmekte olduğunu arza memur kıldım.

General Harington, memurîn-i Osmaniye'nin istenilen eşhâsın taharrî ve tevkifine kemâl-i gayretle devam edeceklerini ümid etmekde ve Kaymakam Muğlalı Mustafa ve Hafız Besim Beyler hakkında olduğu gibi tevkif edilecekler arasında firar vukuâtına ba'd-ezîn sebebiyet verilmeyeceğini zannetmekdedir.

Mektubunuzda bahsedilen diğer nikât hakkında zât-ı devletleri bilâhare haberdâr edilecektir. General Harington Osmanlı makamât ve memurînini tarafından mazhar olduğu muâvenet hakkında Londra'da şâyân-ı memnuniyet bir suretde izahât vermeğe muktedir olursa bu keyfiyet Hükûmet-i Osmaniye'nin nasfetini mûcib olabileceğini arza memurum. General Harington Teşrîn-i Evvel nihayetinde veya Teşrîn-i Sânî bidâyetinde avdet ettiği vakit meselenin memnuniyet-bahş bir suretde takib edilmiş olduğunu görecektir olursa bu husus daha ziyade kesb-i kuvvet edecektir.

İngiliz Mümessil-i Askerîsi
Miralay **Beckwitt**

*

Harbiye Nezâreti
Nezâret Dairesi
Kalem-i Mahsus

Harbiye Nezâreti'ne İngiliz Mümessil-i Askerîliği'nden mevrûd 16 Eylül sene [1]921 tarih ve 1/12 numaralı tezkirenin suret-i tercümesidir.

İtilâf Kuvâsı Karargâhı'nda Erkân-ı Harbiye miralayından ahz etmiş olduğum bir kıt'a tezkire suretini takdim ediyorum.

İngiliz Mümessil-i Askerîsi
Erkân-ı Harbiye Miralayı
Beckwitt

Numara: 340

Suret

Osmanlı Harbiye Nezâreti'nden İngiliz Mümessil-i Askerîliği'ne

Osmanlı Harbiye Nâzırı paşa hazretleri tarafından gönderilen 15 Eylül sene [1]921 tarih ve 340 numaralı tezkirenin ahz edilmiş olduğunu tasdik ve iş'âra başkumandan tarafından memur edildim. Halâs-ı Vatan Cemiyeti hey'et-i fa'âliyesi tarafından verilen talimâtta isimleri zikrolunan katillerden üç kişinin Osmanlı memurîni tarafından tevkif edildiklerine başkumandanın kemâl-i memnuniyetle muttali' olduğunu beyân eylerim. Başkumandan işbu üç şahsın İngiliz zâbitasına teslim edilmiş olduğundan malûmatdârdır.

Tevkifleri taleb olunan eşhâs hakkında başkaca malûmat elde edilmesi hususunda Osmanlı Harbiye Nezâreti'nin göstermiş olduğu arzuyu başkumandan tamamen takdir etmiştir. Fakat kendisi de aynı müşkilat içinde bulunmaktadır.

Listede muharrer olan katiller sadece "meşhur çete rüesâsı" ve "kahraman gönüllüler" olarak tavsîf olunmuşlardır. Mikdarları on yedi olup isimleri tarafınızdan Harbiye Nezâreti'ne verilmiş listede mündericdir.

İşbu fedailer nazar-ı dikkati kendi üzerlerine atfetmekden ictinâb hususunda talimât-ı mahsusa ahz etmişlerdir.

Miralay Fazıl Bey'in külliyetli miktarda bir parayı İstanbul'a getirmiş olduğu zannolunur. Yakub Cenânî Bey'in ordu zâbiti olduğu malûm değildir. Sivil olabilir. Osmanlı cihet-i askeriyesiyle Osmanlı zâbitasının istihbârât teşkilatının ittihâz edeceği tedâbîr-i müteyakkıza sayesinde Mü'telifin zâbitasına nazaran daha büyük bir suhûletle işbu eşhâsın derdest olunabileceği başkumandan tarafından mülâhaza olunmakta ve şimdiye kadar Osmanlı memurîni tarafından yapılan tevkifât da bunu müeyyid bulunmaktadır.

Başkumandan işbu tevkifâtdan dolayı Osmanlı memurînini tebrik eder ve bugün talep olunan eşhâsın Mü'telifin memurînine teslimine kadar işbu mesâî-i azimkârâneye devam olunacağını ümid eyler.

16 Eylül sene [1]921

İtilâf Karargâh-ı Umumîsi
Erkân-ı Harbiye Miralayı **H. Grabon**

*

BEYNE'L-MÜTTEFİKİN KONTROL HEY'ETİ'NE SEVK EDİLENLER		
	Esâmî	Tarih-i Sevkleri
1	Arab Mehmed	15 Eylül sene [13]37 tarih ve 5375 numaralı tezkire ile
2	Trabzonlu Hasan bin Mehmed	15 Eylül sene [13]37 tarih ve 5375 numaralı tezkire ile
3	Bursalı Mehmed bin İhsan	15 Eylül sene [13]37 tarih ve 5374 numaralı tezkire ile
4	Adanalı Mekteb Müdürü İsmail Hakkı Bey	15 Eylül sene [13]37 tarih ve 5387 numaralı tezkire ile
5	Tarsuslu Tüccar İsmail Hakkı Bey	16 Eylül sene [13]37 tarih ve 5387 numaralı tezkire ile
6	Taharrî Memuru İsmail Hakkı Bey	16 Eylül sene [13]37 tarih ve 5387 numaralı tezkire ile
7	Mütekâid Miralay Ragıb Kemalî Bey	17 Eylül sene [13]37 tarih ve 5398 numaralı tezkire ile
8	Boşnak Hüseyin	17 Eylül sene [13]37 tarih ve 5399 numaralı tezkire ile
9	Yalovalı Ali bin Mehmed	17 Eylül sene [13]37 tarih ve 5399 numaralı tezkire ile

10	Tüccardan Tefvîk Cenânî Bey	17 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5400 numaralı tezkire ile
11	Yüzbaşı Fethî Bey	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5426 numaralı tezkire ile
12	Fethî Bey	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5426 numaralı tezkire ile
13	Cevad Bey	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5426 numaralı tezkire ile
14	Selanikli Yakub Sabri	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5426 numaralı tezkire ile
15	Arab Mehmed	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
16	Ereğlîli Receb	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
17	Bursalı Mehmed bin Hakkı	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
18	Yalovaî Ali	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
19	Trabzonlu Hasan	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
20	Ereğlîli Topak Receb	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
21	Ünyeli Salih bin Ahmed	18 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile
22	Prizrenli Celal	17 Eylûl sene [13]37 tarih ve 5427 numaralı tezkire ile

İKÂMETGÂHA RABTAN SERBEST BIRAKILANLAR		
	Esâmî	Tarih-i Tahliyeleri
1	Cevad Efendi	İkâmetgâha rabtan 15 Eylûl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
2	Çatlak Hüseyin oğlu Mehmed	İkâmetgâha rabtan 15 Eylûl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
3	Fethî Efendi	İkâmetgâha rabtan 16 Eylûl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
4	Nakkâş Arab Mehmed	İkâmetgâha rabtan 17 Eylûl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
5	Hasan bin Ahmed	İkâmetgâha rabtan 17 Eylûl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.

6	Rizeli Hasan İbrahim	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
7	Arab Mehmed	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
8	Mehmed bin Cemal	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
9	Ereğlilil Faik	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
10	Rizeli Hasan bin Ahmed	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
11	Trabzonlu Hasan	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
12	Şaban	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
13	Receb Usta	İkâmetgâha rabtan 17 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.
14	Ünyeli Salih bin Abdullah	İkâmetgâha rabtan 18 Eylöl sene [13]37 tarihinde serbest bırakılmışdır.

DH. KMS, 61-2/45

51

Harbiye Nezâreti
Nezâret Şubesi
Kalem-i Mahsus
Hususî: 343

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-ı Sâmisî'ne

Ma'rûz-ı çâkerleridir

İtilâf Kuvâ-yı Askeriyesi'nin nüfuzunu kesretmek maksadıyla Dersaâdet'de bir teşkilat vücûda getirildiği hakkında bazı ifadât ve tafsîlâtı ve bu bâbda bir takım metâlibi hâvî Dersaâdet Kuvâ-yı İşgaliye Başkumandanı General Harington tarafından geçende bi'l-vürûd bir suret-i mütercemesi elden tevdi' ve takdim edilmiş olan muhtıra üzerine Hükûmet-i Seniyyece bu bâbda vuku bulan icraâtdan bahisle mevâdd-ı matlûbe hakkında istîzâhâtı mutazammın tastîr kılınan tezkire-i âcizîye cevaben kumandan-ı müşârun-ileyhden bu kere alınan tezkire ve müşârunileyh ile vuku bulan mülâkât-ı

âcizîyi mutazammın gönderilen zabıt varakasının suret-i tercemeleri leffen takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Eylöl sene [1]337 / [18 Eylöl 1921]

Harbiye Nâzırı
Ziyaeddin

*

Harbiye Nezâreti
Nezâret Dairesi
Kalem-i Mahsus

Suret

Osmanlı Harbiye Nezâreti'ne muhtıra

İtilâf Kuvâ-yı İşgaliyesi hüküm ve nüfuzunu devirmek maksadıyla İstanbul'da bazı teşkilat vücuda getirildiği hakkında delâil-i kat'iyeye mâlik olduğumu nazar-ı dikkatinize îsâl etmek isterim.

Bunlardan başlıcaları Ankara Millet Meclisi nüfuzu altında hareket ettiğini beyân eden "Halâs-ı Vatan Cemiyeti"dir.

İşbu cemiyetin hedef ve maksadı âtîdeki noktalar olduğunu göstermek için delâil-i kat'iyeye mâlik bulunuyorum:

a-İstanbul'da bir ihtilâl çıkarmak.

b-El-hâletü hâzihî Mü'telifin Kuvâ-yı Askeriyesi muhafazasında bulunan Türkiye Hükûmeti tarafından teslim edilmiş mevâdd-ı harbiyeyi zabt ve tevzî' etmek.

c-Kumandam altında bulunan Hind kıta'âtı arasında adem-i memnuniyet neşretmek.

d-Bizzat beni ve Kuvâ-yı Mü'telif beyinde mühim mevkiler işgal etmekde olan diğer bazı zâbitânı ve bazı Türk mu'teberânını katletmek.

Mezkûr cemiyet erkânının isimleriyle bu maksad için Dersaâdet'e getirilmiş olan bazı çete reisleri ve fedailerin isimleri bence mazbûtdur. Propaganda yapmak ve İtilâf Kuvâ-yı İşgaliyesi aleyhinde icra-yı faaliyet için lüzumlu olan mevâdd-ı infilâkiyeyi mübâyâ'a etmek maksadıyla Ankara'dan para alındığı hakkında dahi delâile malikim.

Bu teşkilatın derhal dağıtılacağı "Mü'telifin Kuvâ-yı İşgaliyesi Başkumandanı" sıfatıyla bu hâle bir nihayet vermek üzere lüzumlu göreceğim her türlü tedâbiri ittihaz edeceğimi bu muhtıramla ihbar eyliyorum.

Size hatırlatmak isterim ki İtilâf Kuvâ-yı İşgaliyesi burada bulundukları müddetçe İstanbul ahalisine sulh u sükûnet dairesinde iş ve güçleriyle meşgul olmaları ve eğlencelerine devam etmeleri hususunda serbesti-i azîm bahşetmek suretiyle ahali-i mezkûnenin bârını tahfif etmek için imkân dairesinde ve ale'd-devam ellerinden geleni yapmışlardır.

İşgal altında bulunan memâlikde mu'tad olduğu üzere ahaliye karşı mesela "ışık söndürmek", seyahatin tahdîdâtı ve mecburi tescil-i eşhâs ve idare-i örfiyyenin mu'tad olan hâlâtı gibi hiçbir takayyüdât yapılmamıştır.

Bütün bunlar arasında beni en ziyade müteessir eden cihet bu şekilde mutasavver bir suikasdın muhitimizde tertib edildiğinin tahakkuk etmesi ve aldığım malûmâta göre bunun mevki'-i fi'le vaz' edilmek üzere bulunmasıdır.

Böyle bir suikasd kumandam altında olup emniyetlerinden doğrudan doğruya mes'ul bulunduğum Kuvâ-yı İtilâfiye'nin emniyetini doğrudan doğruya tehdid eder. Binâenaleyh Düvel-i İtilâfiye'ye karşı böyle bir hâlin önünü almak vazifemdir.

İşbu teşkilatda zî-medhal olduklarına inanmak için esbâba malik olduğum eşhâsın bu vesikanın imzasından itibaren yedi gün zarfında bana teslim olunmalarını ihbar eylerim. Bu eşhâsın listesini leffen irsâl ediyorum. Bir suretini de Osmanlı Polis Müdürü'ne gönderdim.

Dersaadet'de bulunduklarını me'mûl etmek için esbâba malik bulunduğum eşhâsın bâlâda beyân olunduğu vechile teslim olunmaları için memurîn-i âidesine evâmir-i kat'ie i'tâsına intizâr ediyorum.

"Kuvâ-yı Mü'telife İşgal Kuvvetleri Başkumandanı" sıfatıyla verilen işbu evâmirin icrasından sizi mes'ul tutduğumu ihtar ederim.

Bundan mâadâ âtîdeki mevâddı da ihtar eylerim:

a-Hâl-i hâzır techizâtı için fazla görüldüğüne karar vereceğim tüfekleri Mü'telifin muhafazası altına vereceksiniz.

b-Bu emrin vusûlünden kırk sekiz saat sonra Nişantaşı'ndaki Türk Harbiye Mektebi tahliye olunacaktır.

c-İtfâiye Alayı karakolları yalnız her birisi için mikdarını tayin edeceğim tüfekleri alıkoymalarına müsaade olunacaktır.

d-Emr-i ahîre değin Kuvâ-yı İtilâfiye idaresi altında bulunan depolar-dan silâh ve mevâdd-ı müştâ'ile veya sair malzeme-i askeriye'nin başkaca ihrac veya nakline müsaade olunmayacaktır.

Kezâlik ihtar ederim ki teslim olunmalarını bâlâda emrettiğim eşhâsın ahvâli bir Mü'telifin Divan-ı Tahkikâtı tarafından tahkik olunacaktır ve tahkikâtın hitâmında her bir hâl için lüzum göreceğim kararı vereceğim.

Nihayet ihtar ederim ki bu eşhâs teslim olunduktan ve Osmanlı me-murîninin bu kabîl hâdisâtın önünü almak hususunda Mü'telifin Kuvâ-yı İşgalîyesi ile birlikde müstakîmâne teşrîk-i harekât niyetinde olduklarına kanaat getirdikten sonra Kuvâ-yı İşgalîye nâmına şehrin sükûneti için elzem bulunan imtiyâzâtı bahş ve riâyeti göstermeğe devamla tamamen müheyyâ bulunacağım. Fakat işbu tarihten itibaren yedi gün zarfında verilen emirle-rin adem-i ısgâsı takdirinde Kuvâ-yı İşgalîye Kumandanlığı'nın bütün salâhi-yetini bilâ-tereddüd isti'mâl edeceğini size ihtar etmek vazifemdir.

1921 senesi Eylûl'ünün on birinci günü İstanbul'da imza edilmiştir.

Türkiye Mü'telifin Kuvâ-yı
İşgalîyesi Başkumandanı
Ferik **Harington**

*

Harbiye Nezâreti
Nezâret Dairesi
Kalem-i Mahsus

Şübhelî Eşhâsın Listesi

Âtîdeki eşhâs İtilâf memurînine karşı sû-i niyet şübhesi altında bulun-makdadırlar. Eşhâs-ı merkûme nerede görölürler ise tevkif ve İtilâf Polis Komisyonu Karargâh-ı Umumisi'ne teslim olunacaklardır.

Miralay Fazıl Bey		
Yakub Cenânî		
Süvari Yüzbaşı Şevki Bey	Mustafa Kemal'in yâveri	Tevkifleri pek mühimdir. Fakat adresleri gayr-ı malûmdur.
Sadık Hilmi Bey		
Fethi Bey	Ankara'dan Kadıköyü'ne müteveccihen yolda	
Cevad Bey		
Selanikli Yakub		
Prizrenli Celal		
Yalova'lı Ali		
Ereğlili Faik		
Edirneli Kemal		
Ereğlili Receb		
Bursalı Mehmed		
Trabzonlu Hasan		
Arab Mehmed		
Ünyeli Salih		
Pasneli Tara		
Boşnak Hüseyin		
Adanalı Hakkı		
Bursalı Şaban		
Cavid Trabzonlu		
Geredeli Akif		
Bigalı Tahsin		
Kaymakam Muğlalı Mustafa	Parmakkapı'da Reşid Paşa'nın hanesinde	
Ali Bey		
Binbaşı Kâzım Bey	Sâbık 21. nci Osmanlı Ordusu Karargâhı'ndan	

Harbiye Nezâreti

Nezâret Dairesi

Kalem-i Mahsus

Suret

İstanbul Beyne'l-Mü'telifîn Kuvâ-yı İşgaliye Başkumandanlığı'na tezkire

11 Eylül sene [1]921 tarihli muhtıralarına cevabdır:

İtilâf Kuvâ-yı İşgaliye hüküm ve nüfuzunu devirmek maksadıyla İstanbul'da bazı teşkilat vuku'a getirildiğine iş'âr-ı âlîleri üzerine ıttılâ' hâsıl olmuş ve bundan evvel o yolda bir teşkilatın mevcudiyeti Hükûmet-i Osma-

niyece kat'iyen mechûl bulunmuşdur. Teşkilat-ı mezkûrede zî-medhal oldukları beyân olunanlar hakkında derhal tedkikât ve tahkikât-ı lâzime icrasına tevessül edilerek ol bâbda istihsâl olunan malûmât merbûtan takdim kılınan cedvelde muharrerü'l-esâmî olanların isimleri hizasında gösterildi. Binâenaleyh bu bâbdaki taharriyât ve tedkikâtın tesrî'yle teşkilat-ı mebhûsede zî-medhal olanların zâhire bi'l-ihrac tevkiif edilerek talebiniz üzerine İngiliz memurînine teslimleri emrinde bir gûnâ te'hîr vukû'una mahal olmamak üzere mezkûr pusulada gösterildiği vechile muhtac-ı muvazzah görülen hususât hakkında izahât-ı kâfiyenin bir an evvel i'tâ buyurulmasını suret-i mahsusada rica ederim.

Nişantaşı'ndaki Harbiye Mektebi tahliye etdirilmiş ve esliha ve mühimmât hakkında iş'âr-ı âlîleri vechile ifâ-yı muameleye müsâra'at olunması memurîn-i âidesine tebliğ kılınmıştır.

Mevzû'-ı bahs listede esâmîsi muharrer bulunanlardan sivil eşhâsın tevkiif ve teslimi emrinde Dahiliye Nezâreti'nin mes'ul olacağı hakkındaki 14 Eylül sene [1]921 tarihli muhtıraları üzerine keyfiyet nezâret-i müşârunileyhâya iş'âr kılınmıştır. Mesrûdât-ı ânifeye nazaran meselenin hâiz olduğu ehemmiyetin Hükûmet-i Osmaniyece tamamen takdir olunarak icab eden tedâbîrin ittihâzına müsâra'at kılınmış olduğu nezd-i vâlâlarınca da anlaşılacağı ve asayiş-i mahallîyi ve ale'l-husus Kuvâ-yı İtilâfiye'nin huzur ve rahatını ednâ mertebe ihlâl edecek ufak bir hadisenin bile zuhuruna kat'iyen meydan bırakılmaması için zâbıta-i Osmaniyece son derecede sarf-ı gayret ve mesai edilmekde olduğu ve edileceği tabiidir. Bu bâbda İtilâf zâbitasının da muâvenet ve müzâheret-i mahsusasına ihtiyac müstağnî-i tezkârdır. Şu hâle nazaran her iki tarafın yekdiğerini vakt ü zamanıyla haberdar ederek maksad-ı müştereki teşkil eden huzur ve emniyet-i memleketin te'minine yek-âmâl ve yek-vücut olarak çalışmaları şâyân-ı temenni olduğundan ve bu bâbda memurîn-i Osmaniye'ye tebligât-ı mahsusa ifâ kılınmış bulunduğundan taraf-ı âlîlerinden de lâzım gelenlere ol vechile evâmîr ve talimât-ı mahsusa i'tâ buyurulmasını rica ve bi'l-vesile te'yid-i hürmet eylerim.

Fî 15 Eylül sene [1]337 / [15 Eylül 1921]

*

Harbiye Nezâreti
Nezâret Dairesi
Kalem-i Mahsus

Miralay Fazıl Bey	Bu nâmda orduda bir zât mevcut değildir.
Yakub Cenânî	Hangi rütbe ashâbından olduğu hakkında sarâhat görülmemiş ve orduda bu nâmda birinin mevcut olduğuna dair malûmât-ı kaydiye ve resmiye bulunamamıştır. Yalnız Yakub nâmında bazı kimseler mevcut ise de istenilen şahsın bunlardan biri olup olmadığı kesdirilememektedir.
Süvari Yüzbaşı Şevki Bey (Mustafa Kemal'in yâveri)	Süvari Yüzbaşı ve Mustafa Kemal Paşa'nın yâveri olduğu gösterilen Şevki Bey vaktiyle mezkûr yâverlikde bulunmuş ve binbaşılıktan tekaüd edilmiş olduğu hâlde tevkif olunmuş ve talebiniz vechile İngiliz memurînine teslim edilmiştir.
Sadık Hilmi Bey Fethi Bey Cevad Bey	Mûmâileyhimin asker olup olmadıkları ve asker oldukları hâlde rütbeleri bilinmemektedir.
Kaymakam Muğlalı Mustafa	Kumkapı'da Reşid Paşa'nın hânesinde olduğu işaret edilen Mustafa Bey sivil bir Mustafa Bey olup mevzû'-ı bahs Kaymakam Mustafa Bey taharriyât-ı şedîdeye rağmen şimdiye kadar elde edilememiş ve maamâfih taharriyâta devam edilmekte bulunmuştur.
Ali Bey	Yirmi Birinci Kolordu'da bulunmuş Ali Bey nâmında bir kimse taharrî edilerek vaktiyle mezkûr kolorduda bulunmuş Binbaşı Mehmed Ali Bey nâmında biri taht-ı tevkife alınmış ve talebiniz üzerine İngiliz memurînine teslim edilmiştir.
Binbaşı Kâzım Bey	Yirmi Birinci Kolordu'da bulunmuş Binbaşı Kâzım Bey Anadolu'daki Yirminci Kolordu'da İstihkâm Taburu kumandanı olup el-yevm Anadolu'da bulunmakta olduğu tahkikât-ı vâkı'adan anlaşılmıştır.

Gerek yukarıda isimleri muharrer olanların ve gerek kâtil oldukları ve ahîren Ankara'dan gelip ikametgâhları mechûl olduğu bildirilen on yedi şahsın hüviyetleri hakkında dahi izahât-ı kâfiye i'tâsı mercûdur.

*

İstanbul'da Kuvâ-yı İtilâfiye aleyhinde bir cemiyet teşekkül etdiğine dair şimdiye kadar delâile dest-res olunamadı. Şâyi'ât-ı vâkı'a Rumların ve Yunan zâbitlerinin burada husûle getirdikleri teşkilat-ı milliyeden müteessiren ahali-i İslâmiye arasında husûlü muhtemel infîâl dolayısıyla cereyan eden lâf ü güzâf ile hükûmet-i hâzıra hilâf-gîrânının asayiş-i memleketi muhil gösterecek suretdeki propagandalarından bi'l-istifade tağlît-i ezhâna kıyâm eylemelerinden münba'is olması melhûzdur. Binâberîn her hâlde istihbarât hususunda istihdam olunanların sözlerine itimad olunur erbâb-ı namusdan intihâb edilmesini nazar-ı dikkat-i âlîlerine bu vesile ile arz ederim.

Maznûnların Mü'telifîn Hey'et-i Askeriyesi tarafından icra edilecek isticvâbâtına Osmanlı zâbitânının dahi iştirak eylemelerini rica eylerim.

*

Harbiye Nezâreti

Nezâret Dairesi

Kalem-i Mahsus

Mü'telifîn Kuvâ-yı İşgaliye Kumandanı General Harington tarafından Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd 17 Eylül 1921 tarih ve 142 numaralı İngilizce mektubun suret-i mütercemesidir.

Nâzır paşa hazretleri

11 Eylül tarihli ve 142 zâtî numaralı mektubuma cevaben irsâl buyurulan 15/9/1921 tarihli mektubunuzu ahz eylediğimi bildirmekle kesb-i şeref eylerim.

Âtîdeki mevâdda aid evâmirimin bilâ-te'hir mevki'-i icraya vaz'ını intâc eden talimâtlar vermiş olduğunuzu kaydetmekle mahzûz olurum.

a- Osmanlı Mekteb-i Harbiyesi'nin seddi.

b- Fazla tüfeklerin teslimi.

c- İtfaiye Alayı karakolları yedinde bulunan silahların taklîli.

Tevfikât icra edilmiş olmakla beraber malik olduğum delâil, İtilâf nüfûz-ı askerîsine karşı koymak için Dersââdet'de bazı tehlikeli teşkilatın mevcud olduğunu kanaat-bahş bir suretde isbat ediyor.

Anlıyorum ki zât-ı âlîniz ve memurîn-i mes'ule bazı teşkilatın mevcudiyetinden haberdâr edilir. Lâkin ihtimal bunların tehlikeli bir vüs'atde olduğu bilinmiyordu. Binâenaleyh âtiyen zât-ı âlîlerinin daha iyi haberdâr olmalarını te'min edecek tedâbîrin ittihâz edileceğini ümid ederim. O suretle ki haklarında zât-ı âlîleri malûmât-ı mufassala almaksızın şehirde bu gibi teşkilatın mevcudiyeti büsbütün gayr-ı mümkün olsun.

Bu gibilerin mevcudiyeti derhal izâle edilmelidir. Zât-ı âlîlerinin ve memurîn-i mes'ulesinin 11 Eylül tarihli mektubumu alır almaz taleb ettiğim bazı eşhâsın tevkîfi hususunda hüsn-i niyetle icra-yı faaliyet eylediklerini memnuniyetle kaydederim ve Dahiliye Nâzırı paşa hazretlerinin bu bâbda teşrîk-i mesai etdiklerini işitmekle memnun olurum.

Makâsıd-ı hainâne ile bu eşhâsdan birçoğunun ahîren İstanbul'a idhal edildiklerini ve cesâmetli bir şehirde bunun tevkîfi kolay bir mesele olmadığını takdir ediyorum.

Bunların bazıları tevkif edilmiştir. Mütebâkîsi de bulunmalıdır ve Polis Müdüriyeti'nin bunu yapabileceğini zannetmekde her vechile haklıyım.

Bu teşkilatın [ne] esbâb ve mana-yı siyasîsiyle ne de menşe'yle asla alâkadâr değilim. Kezâlik teşebbüsâtımın bazı siyasî ehemmiyeti olduğu hakkında bazı mehâfilde yapılan propaganda da beni alâkadâr etmiyor. Ben yalnız İstanbul'da kanun ve asayişin idâmesiyle ve uhde-i mes'uliyetime tevdi' edilmiş olan İtilâf Kuvâsı'nın emniyetiyle alâkadârım ve bu maksadla vermiş olduğum evâmire kat'iyen riayet edilmelidir.

İnbarâtım şehrin asayişini ihlâl etmek için suikasdla mükellef eşhâsın İstanbul'da bulunması itikadından ileri gelmiştir.

Binâenaleyh ben bunların faaliyetlerine bir nihayet vermek için harekete gelmeğe mecburum. Bizce yapılacak yegâne şey budur.

Yukarıdaki şerâitle beraber tevkiflerini emrettiğim eşhâs hakkındaki taharriyâta bilâ-inkitâ' devam edilmesi lüzumu iyice anlaşılacak şartıyla 11 Eylül tarihli ve 142 zâtînumaralı mektubumun ihtivâ ettiği "yedi" günlük mühleti ibtâl etmeğe tamamen mütemâyilim. Bir de bu gibi teşebbüsâtı tekrar etmekliğime mahal bırakılmamalıdır:

Yedi günlük mühleti ibtâl etmek suretiyle bir hareket-i mürüv-
vetkârânede bulunmağa mütemâyil olmaklığım şu esbâbdan neş'et ediyor.

Evvelen: Sizin hüsn-i niyetle hareket ettiğinizi müşâhede ettiğimi
bildirmek arzusunda bulunmaklığım.

Sâniyen: Size hüsn-i niyetle hareketde devam etmek istediğinizi bana
karşı isbat etmek fırsatını bahşetmek ve bu suretle lüzumlu göreceğim tedâ-
bîri te'yiden Kuvâ-yı Bahriye'nin dahi iştirakiyle -nitekim böyle olacaktı-
taht-ı emrimde bulunan kuvâ-yı askeriyenin isti'mâli mecburiyet-i elîme-
sinden beni kurtarmak.

Tekrar izhâr etmek isterim ki mesele sırf bir tedbir-i askeriye ve
şayed kumandam altında bulunan Kuvâ-yı İtilâfiye'nin emniyetini tehlikeye
düşürecek bu kabîl bir suikasdın ileri götürülmesine müsaade etmiş olsa
idim vazifemde kusur etmiş olurum. Şurasını açıkça söylemek isterim ki
böyle yapmak maksadında değildim.

Kezâlik evvelce dahi birçok defa bildirmiş olduğum gibi hatırlatmak
isterim ki Osmanlı Ordusu'nun teslim olunan malzeme-i harbiyesini muhtevî
olup taht-ı nezâretinizde bulunan depolar muhteviyâtı Düvel-i İtilâfiye'nin
malıdır. Emirlerime muhalif olarak vuku bulan zıyâ'larından tamamıyla ha-
berdârim. Bu zıyâ'lara şimdi bir nihayet verilmelidir. Aksi takdirde tedâbîr-i
şedîde ittihâzına mecbur kalacağım.

Memleketinizde sükûn-ı tâmmenin teessüsünü görmeyi benden ziyade
arzu eden yoktur ve İstanbul ahalisinin sükûn dairesinde işleriyle meşgul ol-
maları için her türlü teshîlâtı ibrâz etmeyi benden ziyade arzu eden yoktur.

Binâenaleyh i'tâ ettiğim talimâta tamamıyla riayet olunacağını ve
ba'd-ezîn hiçbir hadise zuhura gelmeyeceğini ümid ederim.

Zât-ı devletlerinin hizmetkârı
Türkiye İtilâf Kuvâ-yı İşgalîyesi Başkumandanı
Lieutenant General **Harington**

*

Harbiye Nezâreti
Nezâret Dairesi
Kalem-i Mahsus

Suret

Harbiye Nâzırı Paşa Hazretleriyle Mülâkât

1-Paşa hazretleri, bugün bu ictimâ'ı akidden maksad vaziyet-i hâzıra hakkında sizinle açıkça ve ciddî görüşmekdir. Bir münasebetsiz hâl zuhuru onda daima karşı gelmek lâzımdır. Başka usul bilmiyorum.

2-Buraya muvâsalat ettiğim günden beri bir müddet şehirdeki bazı teşkilat işlerini takib etdim. Size hâlisâne söylerim ki sizin şübhe edeceğinizden pek çok ilerlemiş şeylere vâkıfım. İstihbârâtımdan bazıları bazı büyük memurîn nezdinde tamamen şâyân-ı ehemmiyet görülmüyor.

3-Benim yegâne alâkadâr olduğum şey, Mütâreke şerâitine riayet olunması ve Dersaâdet'de nizâm ve kanunun ve kumandama tevdi' olunan İtilâf kuvvetlerinin emniyetinin muhafazasıdır. Vekâyi'in cereyanına sabûrâne ve sâkinâne müterakkı oldum. Bu müşkil aylar zarfında İstanbul şehrinin vaziyet-i sâkinânesini muhafaza etmesi bütün alâkadârân için pek ziyade şâyân-ı takdirdir.

4-Şehrin asayişini ve İtilâf Kuvvetleri'nin emniyetini tehdid eden bir suikasdın tertib edildiğine dair şâyân-ı emniyet delâile dest-res olduğum zaman bu hakikati Mü'telifin fevkalâde komiserlerine, amirallerine ve generallerine bildirdim ve bu bâbda ta'mîk-ı tahkikât için lâzım gelen teşebbüsâtta bulundum. Bu hususda yalnız ben mes'ulüm.

5-Meseleyi tamamen bir mesele-i askeriyye gibi tedkik etmek ve siyâsî mülâhazalardan tamamıyla tecrîd etmek -ki bu mülâhazât bana ta'alluk etmez- maksadıyla meseleyi sizinle doğrudan doğruya halle karar verdim. Bu vechile 11 Eylül tarihli mektubumu size gönderdim ve taleb olunan eşhâsın teslimi mes'uliyetini size tevcih etdim.

6-İcra olunan tedkikât ve elde bulunan evrâk istihbarâtımı ciddiyetle telakki etmiş olduğuma isabet etmiş olduğumu neticede isbat etmektedir. Emn ü asayiş hizmetine aynı derecede iştirak arzusunda olduğunuzu mektu-

bunuzda beyân eylemeleri ve kezâ Dahiliye Nâzırı'nın da teşrîk-i harekâtta aynı arzuyu göstermiş bulunması memnuniyetle telakki olunmuştur.

7-Bunu gördüğümden dolayı memnunum. Geçen Pazar gününden beri bizzat sizin ve Türk memurînin her vechile hüsn-i niyet göstermiş olduklarını evvelâ ben kayd ederim. Âtiyen de bu suretle hareket olunacağına benim için şübhe etmeğe sebep yoktur.

8-Binâenaleyh şimdi zât-ı âlînize ittihâz edeceğim kararı mu'lin resmî bir tezkire takdim ediyorum. Hâl-i faaliyetde bulunan eşhâs-ı muzırranın maksadlarını imha ve şehrin ve ahalisinin sükûn ve rahatını te'min hususunda hareketinizle göstermiş olduğunuz arzu mûcib-i memnuniyet olduğundan yedi günlük müddeti iki şartla ref'e muvâfakat ediyorum. Şöyle ki:

a-Taleb olunan mütebâkî eşhâsın taharrîsine bilâ-tevakkuf devam edeceksiniz.

b-Bu ve buna mümâsil sâir teşkilatı imha hususunda tedâbîr ittihâz edecek ve bu gibi vukuâtın vücuduna mani olacaksınız.

Size açıkça söylerim ki ben daha sair teşkilatın vücudundan haberdâ- rım ve bunlara medhaldâr olanların isimlerini münasib gördüğüm zamanda size bildirmekden ve tevkiflerini talep etmekden çekinmeyeceğim.

9-Şimdilik yalnız mevki'-i münakaşada bulunan teşkilatla ve mal- zeme-i harbiye zâyîâtıyla alâkadâr olacağım. Bu mesele hakkında mü- kerreren nazar-ı dikkatinizi celb etdim. İade olunan bütün malzeme-i harbiye sizin mes'uliyetiniz altında bulunmakla beraber Mü'telifin hükûmetlerinin malıdır. Malzeme-i mezkûrenin mes'ul nüzzâr ve memurîn malûmâtı tah- tında zıyâ'a uğraması Mü'telifin memurîn-i askeriyesi aleyhinde bir ha- reketdir ve buna nihayet verilmelidir. Aksi takdirde tedâbîr-i ciddiye ittihâz etmeğe mecbur olacağım.

10-Yedi günlük müddetin ref'i hususunda tarafımdan gösterilen mu'âmele-i lutufkârâne tarafınızdan verilen mevâ'idin tahakkukunu isbat hususunda size fırsat bahşetmek maksadına mübtenîdir ve size bu fırsatı verdiğimden dolayı memnunum.

11-Henüz memleketinizde hâl-i tabînin avdet etmemiş olmasından dolayı hiçbir kimse benim kadar müte'essir değildir. Bu hal rucû' edinceye kadar Mütâreke hâlinin mevcut olacağını söylemekle müteessifim. Bu müddet zarfında işgal kuvvetleri toprağınızda ve filo limanınızda kalacaktır.

12-Size tekrar ederimki bu tamamıyla bir tedbir-i askerîdir. Menba'ına tamamıyla vâkîf olduğum merdûd işâ'ât yapılmaktadır. Bu işâ'âta nazaran elde ettiğim delâilin hakikî olmadığı ve bazı fırkalara mensub siyasî eşhâs tarafından ihzâr edilmiş olmasıdır. İstihbârâtımın menşe'i beni alâkadâr etmez. Ben yalnız neticesiyle alâkadârim. Herkes biliyor ki Dersaâdet'e muvâsalat ettiğim günden beri kendimi siyasî mesâilden tamamen uzak tuttum. Ben İstanbul'da nizâm ve asayîşi muhafaza etmek maksadıyla gönderilmiş bir askerim.

13-Mesele şudur ki benim fikrimce İstanbul'da asayîşi ihlâl etmek maksadını takib eden bazı eşhâs vardır. Maksadım nerede olursa olsun onların bulunması, tevkif ve teslim edilmesidir.

14-Arkadaşlarınız diğer nüzzâra bu hususda malûmât vererseniz çok memnun olacağım. Başkaca şunu ilâve etmek isterim ki eğer siz hüsn-i niyet göstermemiş olsa idiniz başkumandan sıfatıyla yedimde bulunan bütün salâhiyeti isti'mâl etmek niyetinde idim. Beni böyle bir tedâbîr ittihâzından tahlîs etmiş olmanızdan dolayı pek ziyade memnunum ve şübhesiz bundan İstanbul ahali de memnun olacaklardır.

Bunları size doğrudan doğruya size söylemeyi daha münasib gördüm ve böyle bir mülâkâta artık lüzum olmayacağını ümid ederim.

17/9/1921

Harington

Türkiye Mü'telifin Kuvâ-yı
Askeriyesi Başkumandanı

*

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıtname

Hulâsa-i Meâli

Dersaâdet'de Kuvâ-yı İtilâfiye nüfuzunu kesr maksadıyla mevcudiyeti

ihbar olunan teşkilata dair Mü'telifin Kuvâ-yı İşgaliye Başkumandanı General Harington tarafından mürsel tezkire ile bu bâbda mûmâ-ileyh ile vuku bulan mülâkâtı hâkî zabıt varakası suret-i mütercemelerinin gönderildiğini mutazammın Harbiye Nezâreti'nden vârid olan 18 Eylül sene [1]336 tarihli ve 343 numaralı tezkire okundu.

Kararı

Evrâk-ı mezkûre muhteviyâtına ve Harbiye Nâzırı paşa tarafından verilen izâhâta nazaran eşhâs-ı matlûbenin tevkif ve teslimleri hususunda cihet-i askeriye ve zâbitaca gösterilen sür'at ve ciddiyet ve hüsn-i niyet mû-mâileyh general tarafından takdir ve teslim edilmekle beraber;

1-Eşhâs-ı matlûbeden şimdiye kadar teslim olunanlardan gayrilerinin dahi tevkif ve teslimi.

2-Bu eşhâsın medhaldâr olduğu teşkilat ile buna mümâsil teşkilatı imha hususunda tedâbîr ittihâz olunarak bu gibi vukuâtın vücuduna mümâ-na'at ve Harbiye Nezâreti'nin malûmâtı olmaksızın şehirde bu gibi teşkilatın mevcudiyetini gayr-i mümkün kılacak tedâbîrin ittihâz edilmesi.

3-Harbiye Dairesi'nin taht-ı nezâretinde olan malzeme-i harbiyenin ziyâ'ı Mü'telifin memurîn-i askeriyesi aleyhinde bir hareket olduğundan buna nihayet verilmesi taleb ve teklif edilmekde bulunmuşdur.

Eşhâs-ı matlûbeden bir kısmının mûmâileyh general tarafından da lisan-ı sitâyişle beyân edildiği vechile nasıl müsâra'atan teslim edilmiş ise diğerlerinin dahi taharrîsine gerek cihet-i askeriye ve gerek zâbitaca teşrîk-i mesai suretiyle ve kemâl-i germî ile devam edilmekde ve ele geçtiklerinde derhal teslimleri tabîi bulunmakda ise de bunların hüviyetlerine dair elde izahât-ı kâfiye bulunmaması taharriyâtı işkâl etmekde olduğundan bu bâbda daha etraflıca malûmât ve İtilâf zâbitasınca da muâvenet ifası tesrî'-i husûl-i maksada hâdim olacağıının ve bu kere istihbâr ve iş'âr kılınan teşkilat ile âtiyen buna mümâsil teşkilatın mevcudiyetini gayr-i mümkün kılacak suretde cihet-i askeriye ve zâbitaca lâzım gelen tedâbîre tevessül edilmekde bulunmuş olduğunun ve maa-hâzâ teşkilat-ı mümâsile hakkında Kuvâ-yı İtilâfiye nezdinde malûmât ve vesâik olduğu takdirde hükûmetçe bu bâbda takibât ve taharriyâta ve tertibât-ı mukteziyeye âcilen tevessül edilmek üzere

beyânı hususunun ve malzeme-i harbiyenin zıyâ'ına meydan verilmemesi için hükûmetce ez-ser-i nev tedâbîr-i lâzime-i takayyüdkârî ittihâz ve memurîn-i müte'allikasına bu bâbda evâmîr-i kat'îye ve şedîde i'tâ edildiğinin Harbiye Nâzırı paşa tarafından mûmâileyh generale cevaben iş'ârı ve bir de evrâk-ı mürsele meâllerinden ve izahât-ı vâkı'adan, hükûmetin teşkilat-ı mebhûsenin vücudundan evvelce haberdâr olduğu imâ edilmek istenildiği ve bunun için de eşhâs-ı matlûbeden hüviyetleri pek de malûm ve muayyen olmayan bir takımının tevkif ve teslimleri hususunda gösterilen muvaffakiyet ve sür'atin makam-ı te'yidde dermiyân edildiği anlaşılmakda ise de tevkifât, malûmât-ı tâmmе ve kâmile üzerine yapılmayıp elde tafsîlât-ı kâfiye olmamasından dolayı isimleri bildirilen eşhâsın yalnız nâmları ve men'-sub oldukları şehir ve kasabât itibarıyla icra edilmekde ve bir kişi yerine aynı isimden ve kasaba veya şehirden müte'addid eşhâs tevkif ve teslim olunmakda bulunduğu şimdiye kadar teslim edilen eşhâsdan bir takımının taraflarından tahliye edilmiş olmasıyla da sabit idüğünden bu cihetin de yazılacak cevabnâmede kemâ-yelîku izah ve ityânı hususunun ilâveten paşa-yı müşârunileyhe izbârı ve Dahiliye Nezâreti'ne malûmât i'tâsı tezekkür kılındı.

18 Eylül 1921

HR. SYS, 2698/1_12-20, 29-34, 52-53

İŞGALLER VE MİLLÎ MÜCADELE

İstanbul Vilâyeti Mektubculuğu**Umumî: 793****Hususî: 206***Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Yarınki Cuma günü ba'de'z-zevâl saat bir râddelerinde Bayezid Meydanı'nda bazı millî tezahürât icrası mukarrer bulunduğuy beyânıyla muamele-i mukteziye-i kanuniye ifası hakkında Nüzhet Sabit ve rüfekâsı imzalarıyla verilen arzuhâl leffen irsâl kılınmış olmağla ol bâbda emr u ferman hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Rebîülevvel sene[1]337 ve fî 30 Kânûn-ı Sâni sene [1]335 / [30 Ocak 1919]

İstanbul Valisi

Yusuf Ziya

*

İstanbul Vilâyet-i Aliyyesi Cânib-i Vâlâsı'na

Arz-ı acizânemizdir.

Önümüzdeki Cuma günü ba'de'z-zevâl saat bir râddelerinde Bayezid Meydanı'nda bir takım tezahürât-ı milliye icrası mukarrer bulunmuş olmağla bu bâbda ifası muktezî muamele-i kanuniyenin ifasına müsaade buyrulmasını istid'â ederiz. Ol bâbda emr u irâde efendim hazretlerininindir.

Fî 28 Kânûn-ı Sâni sene [1]335 / [28 Ocak 1919]

*

Bâb-ı Âlî**Dahiliye Nezâreti****Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti***İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ne**Gayet müsta'celdir.*

Atûfetli efendim hazretleri

Yarınki Cuma günü ba'de'z-zevâl saat bir râddelerinde Bayezid Meydanı'nda bir takım tezahürât-ı milliye icra edileceğiy Nüzhet Sabit, Hasan

Tahsin ve İrfan imzalarıyla İstanbul Vilâyeti'ne verilip bâ-tezkire gönderilen beyânnâme ancak bugün geç vakit nezâret-i senâverîye vürûd etmiştir. Halbuki bu gibi ictimâ' akdetmek isteyenlerin kırk sekiz saat evvel merci'ine yani makam-ı vâlâya müracaatla kanunda musarrah şerâit-i malûmeyi haiz olduklarını isbat eylemelerine ve beyânnâmede ictimâ'a ne sebep ve maksadla vuku bulacağını izan etmeleri mütevakkıf olduğu hâlde müsted'îler bunu ne vakitte ne şekilde teferrüsî vechile ifa etmemişlerdir. Diğer taraftan hükûmet İctimâ'ât Kanunu'nun fıkra-i müzeyyesinde: "Açık yerlerde vuku bulacak ictimâ'ât memleketin huzur ve sükûnunu muhafazadan men' edebilir." denilmesine istinâden böyle ictimâ'âtı ve ale'l-husus efkâr-ı âmmenin pek müteheyyic bulunduğu ve idare-i örfîyenin cârî olduğu bir zamanda men'ine salâhiyât dârdır. Miting akdetmek isteyenlerin evvel emirde şerâit-i kanuniyeyi ifa etmemelerine ve sâniyen hükûmetin haiz olduğu salâhiyete binâen bunu yapmakdan ferâğat eylemeleri iktizâ eder. Ancak tezahürât-ı mütesavveren menâfi'-i vataniyeyi müdafaa sadedinde vâki olacağı dahi mahsûs ve meczûm olduğundan kendilerinin vakt-i muayyeninden evvelce hususât-ı mebsûtayı nazar-ı dikkatine vaz' ile ferâğata imâle ve ikna'a bezl-i makderet-i hasâfetkârî eylemesi ve ısgâ etmedikleri takdirde tedâbîr-i münasibe ittihâzıyla men'-i ictimâ'a gayret edilmesi mütemennâdır.

İctimâ'ât Kanunu ahkâmına tevfikân asayiş-i memleketi ve âdâb-ı umumiyeyi ihlâl edecek nutuklar irâd edilmemesine ve îkâ'-ı cerâime teşvik misillü akvâlde bulunulmamasına dikkat olunması ve muhill-i inzibât ve intizam-ı ahvâl vuku'unda ictimâ'ın derhal feshi lüzumu beyân olunur. Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Rebûlâhir sene [1]337 ve fî Kânûn-ı Sâni sene[1]335 / [Ocak 1919]

Dahiliye Nâzır Vekili

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Kalem Numarası
65

İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Gayet müsta'celdir.

Yarınki Cuma günü ba'de'z-zevâl saat bir râddelerinde Bayezid Meydanı'nda bir takım tezahürât-ı milliye icra edileceği Nüzhet Sabit, Hasan Tahsin ve İrfan imzalarıyla İstanbul Vilâyeti'ne verilip bâ-tezkire gönderilen beyânnâmede istid'â edilmiştir. İctimâ'ât Kanunu ahkâmına tevfiқан asayiş-i memleket ve âdâb-ı umumiyeyi ihlâl edecek nutuklar irâd edilmesine ve îkâ-'ı cerâime teşvik misillü akvâlde bulunulmamasına dikkat olunması ve muhill-i inzibât ve intizam-ı ahvâl vuku'unda ictimâ'ın derhal feshi lüzumu beyân olunur. Ol bâbda.

Fî 30 Kânûn-ı Sâni sene [13]35 / [30 Ocak 1919]

DH. EUM. KLU, 13/51

53

Harbiye Nezâreti
Merkez Dairesi
Birinci Tanzimât Şubesi
Numara: 795/106

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Dersaâdet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Kumandanı General Wilson'dan alınan tezkire ile merbûtâtı suret-i mütercemeleri leffen takdim kılınmıştır. Cümlesi İstanbul Muhafızlığı'na başka yalnız filmlere aid olan mukarrerât Kordolu Kumandanlıklarıyla Ahz-ı Asker Hey'etler Riyâsetlerine de tebliğ edilmiş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

16 Mart [1]335 / [16 Mart 1919]

Harbiye Nâzırı nâmına
(İmza)

*

Harbiye Nezâreti
Kavânîn ve Nizâmât Şubesi

*Dersaâdet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Kumandanı General Wilson tarafından i'tâ
olunan emir suretinin tercümesi*

Alman, Avusturya, Macar veya Bulgar mamulâtı veya menşe'leri mezkûr memleketler olan sinema filmlerinin gösterilmesi suret-i kat'iyede memnû'dur. İşbu emre muhalif herhangi bir hareket Kuvâ-yı İtilâfiye'ye karşı bir tecavüz olarak bi't-telakki buna cür'et eden müessese emr-i ahîre değin seddedilecektir.

Fî 16 Mart sene [1]335 / [16 Mart 1919]

*

Harbiye Nezâreti
Kavânîn ve Nizâmât Şubesi
Dersaâdet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Karargâh-ı Umumîsi

*Dersaâdet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Başkumandanı Ferik General Wilson tara-
findan ısdâr edilen emir suretinin tercümesi*

Önümüzdeki 15 Mart tarihinde ve işbu tarihten sonra tiyatrolar, musikî holleri, sinemalar ve zîrde mezkûru'l-esâmî lokantalar derûnunda içki satılan müessesâtın saat 12 nisfu'l-leyle kadar açık kalmasına müsaade edilecek ve bu saatde kapanmış olacaktır. Bu saatden sonra müessese memurîni veyahud orada mukim bulunanlar müstesna olmak üzere işbu binalarda hiç-bir kimse bulunmayacaktır.

Bâlâdaki nizâmın icrasına muhalefet, bu müsaadenin geri alınması[nı] mûcib olacaktır.

Beyoğlu'nda Cadde-i Kebîr'de bulunan birahâne, lokanta ve pastacılar

Tokatlıyan, Winter Palace, 198 numaralı Parisienne, 220 numaralı Santral, 230 numaralı Londra, 380 numaralı Suisse, 332 numaralı Yani, 140 numaralı Tokatlı, 141 numaralı Zafer, 188 numaralı Rieu, 189 numaralı Azmenyen, 168 numaralı Française, 345 numaralı Mulvenya, 62 numaralı

Anciyopulo, 43 numaralı Yordon David, 438 numaralı L'Union, 44 numaralı Mina, 94 numaralı Polko.

Beyoğlu'nda Tepebaşı

Garden Bar, beş numaralı Revüiyal, 22 numaralı Paksimada, 35 numaralı Elizes, 43 numaralı Meşrutiyet Koscala, Avrupa Pasajı'nda beş numaralı Dansier.

Derûnunda içki satılan sair bi'l-cümle lokantalar, kahvehâneler veya dükkânlar ba'de'z-zevâl saat onda kapanacak bu saatdan sonra müesseseler memurîni veyahud orada mukim bulunanlar müstesna olmak üzere işbu binalarda hiçbir kimse bulunmayacaktır.

Bu emir lüzum-ı hâlinde İtilâf polisi ve jandarması tarafından muâvenet edilecek olan Osmanlı polisleri tarafından icra edilecektir. Bu emir hilâfında bir hareket vuku'u Kuvâ-yı İtilâfiye'ye bir tecavüz suretinde telakki edilerek mütecâsiri şedîden [tecziye] edilecektir.

13 Mart [1]919

Emriyle
Erkân-ı Harbiye Mirlivâsı
General Fuller

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
43908/585

Nezâret-i Celîle'den İstanbul Polis Müdüriyeti-i Umumiyesi'ne

Sinema filimleriyle umum lokanta, birahâne ve tiyatroların vakt-i muayyenden sonra seddedilmelerine dair Dersâadet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Kumandanı General Wilson'dan alınarak Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezkire irsâl kılınan mukarrerâtın mütercemelerinin birer sureti leffen tisyâr kılınmış olmakla müdüriyet-i vâlâlarınca da iktizâsının ifası bâbında.

25 Mart [1]335 / [25 Mart 1919]

DH. EUM. AYŞ, 2/2

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi**Şube: 2****Numara: 1860/1493***Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Sâmi'si'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Uzunköprü istikâmetine gidecek yolcuların tâbi olacağı muamelât hakkındaki hakikatin iş'ârı 2/3/[13]35 tarih ve 2/1000 numaralı 2/3/[13]35 tarih ve 2/1265 numaralı 3/3/[13]35 tarih ve 2/1289 numaralı arızalarla istirhâm olunmuş idi. Ahîren Mü'telifnin Karadeniz'de ve diğer istikâmetlere seyahat için vaz' etdikleri bazı kuyûd ve şürûtu zâbitâna da teşmîl etdikleri ve vesikasını vize etdirmeyen hiçbir kimsenin seyahatine müsaade eylemedikleri cihetle bu bâbda mevcut mukarrerâtın lutf-ı iş'ârı rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Receb sene 1337 / Fî 16 Nisan sene 1335 / [16 Nisan 1919]

Harbiye Nâzırı
Şakir

*

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi****Kalem Numarası: 7527/9596**

*Hulâsa: Düvel-i İtilâfiye'nin Karadeniz'e ve
diğer istikâmetlere seyahat için vaz' etdikleri
bazı kuyûd ve şürût*

Dahiliye Nezâret-i Aliyyesi'ne

13 Mart sene [1]335 tarihli ve 14366/257 numaralı tezkire-i senâ-verîye zeyldir:

Düvel-i İtilâfiye'nin Karadeniz'e ve diğer istikâmetlere seyahat için vaz' etdikleri bazı kuyûd ve şürûtu zâbitâna da teşmîl etdikleri ve vesikasını vize etdirmeyen hiçbir kimsenin seyahatine müsaade eylemedikleri bu kere

de Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bildirilmiş olmakla tezkire-i mezkûrede iş'âr edildiği üzere bu mesele hakkında nezâret-i aliyyeleriyle düvel-i müşârunileyhimin polis müdüriyeti nezdindeki mümessilleri arasında itilâf mevcut olup olmadığının ve Osmanlı limanları arasında tebaa-i Osmaniye'nin ve be-tahsis zâbitânın ne gibi kuyûdâta tâbi olduklarının ilâve-i mütâlâa-i aliyyeleriyle serî'an izbâr buyurulması mütemennâdır, efendim.

1 Mayıs 1919

HR. SYS, 2633/8_6-7

55

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Pâyitahtdaki Hristiyanların hayatı tehlikede ve daima zulüm ve tazyik altında bulunduğuna dair Avrupa efkâr-ı umumiyesinde bir fikir hâsıl etmek maksadıyla Rum ve Ermeniler tarafından muntazam bir program dahilinde yapılan tahrikât birçok şekillerde cereyan ettiği gibi nazar-ı kanunda hâiz oldukları şekl-i ruhanîden bi't-tecerrüd Hükûmet-i Osmaniye'nin aleyhinde birer merci'-i millî-i siyasî hükmünü iktisâb etmiş olan Ermeni ve Rum Patrikhânelerinin teşvikiyle Fransız ve İngiliz polisi kaydolunan ve mikdarı binlere bâliğ olan gayr-ı Müslim gençlerin İngiliz ve Fransızlardan gördükleri itimad suistimâl ederek bütün faaliyetlerini İslâm ve Türk ahalinin tahkir ve tazyik ve tahfîfine hasretmekde ve içlerinde pek çok sâbıkâlı sârik ve mahkûm eşhâs bulunmakda olduğundan ve sevâhil-i mütecâvire vapurlarına konulan bombaların Rumlar tarafından vaz' edildiği muhakkak iken bunlara karşı mezkûr polislerin bir şey yapmayacakları tabîi olduğundan bahis ile hiç olmazsa İngiliz ve Fransız, hizmet-i fâikasına alınacak eşhâsın erbâb-ı namusdan ve ağrâz-ı şahsiye ve siyasiyeye alet olmayacak takımdan intihâbının taht-ı te'mine alınması lüzumunu mutazammın Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'nden alınan tezkirenin sureti arz ve takdim kılınmış olmakla bu hususda İngiliz ve Fransız mümessil-i siyasîleri nezdinde teşebbüsât-ı

mukteziyenin icrasına müsaade-i aliyye-i fahîmâneleri şâyân buyurulmak bâbında.

Fî 4 Haziran sene [1]335 / [4 Haziran 1919]

*

İstanbul

Polis Müdüriyet-i Umumiyesi

1. Şube

Hususî: 1968

Gayet mahremdir.

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Mütâreke'nin akdinden sonra esbâb-ı siyasiye ve ilkâât-ı hariciye te'siriyle muhtel olan pâyitaht asayişinin te'mini ile hilâf-ı marzî bir hâle meydan verilmemesi hususunda ittihâz olunan tedâbîrin son zamanlarda netâyic-i hasenesi görüldüğü hâlde bu defa vekâyî'-i siyasiyenin tarz-ı cereyanından memnun olmayan bazı anâsır-ı gayr-ı Müslimenin tahrikât-ı mütemâdiyesi emniyet ve asayiş-i memleketi yine tehlikeye düşürecek bir ehemmiyet kesb etmiştir.

Pâyitahtda mukim Hristiyanların hayatı tehlikede ve daima ma'rûz-ı zulm ve tazyik olduğuna dair Avrupa efkâr-ı umumiyesinde bir fikir hâsıl etmek maksadıyla bir program dahilinde icra kılınan bu tahrikât birçok şekillerde tezâhür etmektedir. Bunların en mühimleri Mütâreke'nin akdıyla Dersaadet'de Kuvâ-yı İtilâfiye Zâbıta Teşkilatı hizmetine alınan Osmanlı tebaasından Rum veya Ermeni cemaatlerine mensub bazı gençlerin muamelâtıdır.

Nazar-ı kanunda hâiz oldukları şekl-i dinî ve ruhânîden bi't-tecerrüd Hükûmet-i Osmaniye zarar ve aleyhinde birer merci'-i millî-i siyasî hükümünü iktisâb etmiş olan Rum ve Ermeni Patrikhânelerinin teşvik ve tergîbiyle Fransız ve İngiliz polisi olarak kaydedilen ve mikdarları binlere bâliğ olduğu tahakkuk eden bu gayr-ı Müslim yerli gençler kendilerine telkin edilen Türk düşmanlığı fikri sevkıyla ve âmirleri olan Fransız ve İngiliz

zâbitânının ahvâl-i hakikiye-i mahalliyeyi ve emzice ve âdât-ı halkı bittab‘ bilmemeleri cihetle itimadlarını suistimâl ederek en ufak bir fırsattan bi'l-istifade İslâm ve Türk ahali aleyhinde hiçbir sebebe müstenid olmaksızın heyecan-bahş bir suretde takibât ve tevkifât icrasına ve bi'l-vesile ahali-i İslâmiyye'yi heyecana sevk ve ecnebi makamâtına memleketde anarşi olduğu fikrini ilkâ edecek vesileler ihzârına çalışmaktadırlar. Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ndeki kuyûdâtdan müstebân olacağı vechile aralarında sevâbık ve mahkûmîn-i mükerrere ashâbından birçok kimse bulunan bu Rum ve Ermeni milletinden Fransız-İngiliz zâbıta mensubîni makam-ı senâverîye vâki olan şikâyet-ı müte‘addide ile anlaşıldığı üzere ahali-i Müslime üzerinden şantaj ve tehdid ile para istemek ve merci‘-i ruhanîlerinden aldıkları talimât mücebince sebepsiz ve esassız tevkifât ve tazyikât icra eylemek ve bu esnada âdât-ı mahalliyeye ve diniye ile kâbil-i te’lif olmayacak bir takım haysiyet-şikenâne tahkirâta tevessül eylemek suretiyle heyecan ve Hudâ-negerde bir karışıklık zuhuruna meydan vererek menviyât-ı muzırralarını te’min edecek bir vaziyet ihdâsı ümid ve emelindedirler. Hâmil oldukları Kuvâ-yı İtilâfiye elbise-i askeriyesiyle Osmanlı polisinin müdahalesinden âzâde kalan ve Patrikhânelerden aldıkları talimât dahilinde hareket ederek efkâr ve makâsıd-ı muzırralarını istihsâl emelinde bulunan bu eşhâs pâyitaht asayiş ve emniyeti için ciddî bir tehlike teşkil etmektedir. Binâenaleyh İngiliz ve Fransız düvel-i fahîmesi nezdinde teşebbüsât-ı cidiye-i siyasiyede bulunarak:

1-İçlerinde birçok sâbıkâlı ve mahkûm eşhâs bulunan ve evvelce tarîk-i şer ve sirkatde hempâ ve hem-meslek oldukları birçok eşirrânın bilhassa memleketi asayişsiz göstermek için katl ve sirkat gibi ef‘âl-i cina-yetkârânesine iğmâz-ı ayn ve hatta teşvik etmekde oldukları bedîhî olan Osmanlı tabiiyetindeki Rum ve Ermenilerden mürekkeb efrâd-ı muâvene-i askeriye'nin pâyitahtın umûr-ı inzibâtiyesinde âdem-i istihdamı ve pâyitahtda bulundurulmamaları. Osmanlı tebaasının ecnebi hizmet-i askeriyesinde ve yine Osmanlı memleketinde şu suretle istihdamı hukuk-ı düvele ve kavânîn-i umumiyyeye ve nezâket-i siyasiyeye ne dereceye kadar muvâfık olduğu cây-ı teemmüldür.

2-Sevâhil-i mütecâvire vapurlarında mevâdd-ı infilâkiye ve 1-2 gecesi Yüksekaldırım'daki bomba meselelerinde de olduğu vech üzere zuhur eden bombalar ale'l-umum Rumlar tarafından vaz' edildiği âşikâr iken aynı millete mensub İtilâf zâbıta memurlarının ma'rûz-ı tazyik olmayacağı bedîhîdir.

3-Hiç olmazsa İngiliz veya Fransız zâbıta hizmetine alınacak Rum-Ermeni yerlilerin namuslu ve hukuk-ı medeniyesine sahib kısmından intihâbına dikkat ve ihtirâsât-ı siyasiye ve ağrâz-ı şahsiye ile hareket etmelerini külliye men' edecek tedâbîr ittihâzı hususâtının te'mini menâfî-i âliye-i memleket nokta-i nazarından suret-i kat'iyede elzem olmakla icra-yı icabı menûr-ı re'y-i âlî-i cenâb-ı nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda emr u fer-mân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Haziran sene [1]335 / [3 Haziran 1919]

Polis Müdür-i Umumîsi

Halil

DH. KMS, 49-2/25

56

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıtnâme

Hulâsa-i Meâli

İtalyanların Konya Vilâyeti'nde küllî asker ve mühimmât sevkîyle mütemâdiyen ilerlemekde ve sefk-i dimâyâ sebep vermekde oldukları ve ahali-i vilâyetin pek ziyade teessür ve heyecan içinde bulunduğu iş'ârât-ı mahalliyeden ve İzmir şehrinde İslâm hânelerinin kapılarına iş'ârât-ı mahsusa vaz' edilmekde ve bunun zımnında olduğu gibi bir katliama mukaddime olmasından havf ile ahali-i İslâmiye'nin müteheyyic bir hâlde bulunmakda oldukları istihbârât-ı vakı'adan anlaşılmıştır.

Kararı

İtalyanların ekseriyet-i azîmesi Türk ve Müslüman olan vilâyet-i mezkûredeki hareket-i vâkı'ası Mütârekenâme ahkâmına ve Wilson Prensipleri'ne külliye muhalif olmakla beraber bu bâbda ne Paris Sulh Konferansı'nın bir kararı mevcut ne de Düvel-i Mü'telif tarafından bu yolda bir

tebliğ-i mesbûk olmadığı cihetle min külli'l-vücûh şâyân-ı tecvîz görülemeyeceği derkâr bulunan sâlifü'z-zikr harekât-ı askeriyeden dolayı düvel-i mezkûre mümessilleri nezdinde acilen protestoda bulunulması ve Paris'deki murahhaslarımıza da malûmât verilmesi ve İzmir'de ahali-i Müslimenin teskin-i heyecanı ve muhafazası için acilen kuvâ-yı muhtelif sevk ve ihracı zımında mümessilîn-i mezkûreye kemal-i ehemmiyetle tebligât-ı müessire ifası hususlarının Hariciye Nezâreti Vekâleti'ne tebliği tezekkür kılındı.

30 Ramazan sene 1337 / 29 Haziran sene 1335 / [29 Haziran 1919]

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

MV, 216/66

57

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Edirne

Şifre Telgrafnâme

Çorlu'daki İngiliz askerinin Dersaadet'e müteveccihen hareket ettiği ma'ruzdur.

Fî 11 Ağustos [13]35 / [11 Ağustos 1919]

Vâli
Sâlim

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Edirne

Şifre Telgrafnâme

Zeyl. 11 Ağustos sene [1]335.

11/12'nci gecesi yirmi beş vagonluk bir tren-i mahsusla Varna'dan beş

yüz kadar İtalyan askerinin Edirne'ye vürûd etdikleri ma'rûzdur.

Fî 12 Ağustos sene [1]335 / [12 Ağustos 1919]

Vâli
Sâlim

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Edirne

Şifre Telgrafnâme

Dün posta treniyle on üç vagon cephaneye ve üç vagon Hind ve Arab askeri ve dört adet otomobil ve birkaç yük arabası Dersaadet'e geçmiştir.

Fî 14 Ağustos [1]335 / [14 Ağustos 1919]

Vâli
Sâlim

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Edirne

Şifre Telgrafnâme

Ağustos'un on sekizinci akşamı Selanik'den gelen marşandiz treniyle bir vagon cephaneye sandığı ile harp esnasında sükût etmiş dört adet tayyarenin ve on dokuzuncu günü posta treniyle on altı vagon Fransız askerinin Dersaadet cihetine geçtiği ma'rûzdur.

Fî 19 Ağustos [13]35 / [19 Ağustos 1919]

Vâli
Sâlim

HR. SYS, 2633/2_32, 33, 36, 41

Devletli efendim hazretleri

Rami Kışlası'nda ikamet eden On Birinci Avcı Fransız Alayı kumandanı tarafından iki küçük Fransız zâbiti memleketimizin kavânîn ve âdâtı hilâfına olarak yanlarına zâbıta-i mahalliye ve muhtar ve hey'et-i ihtiyâriyeden hiçbirisi olmaksızın keşfetmek üzere ve süngü ile tehdid ederek cebren hânelerimize girmişlerdir. Muhâceretden sonra bin müşkilâtla tedarik ve tasarruf ettiğimiz hânelerimizden bu kış bizi ihrac etmek niyetinde bulunan Fransız Kumandanlığı bir emr-i vâki karşısında bulundurmak fikrindedir.

Esasen kendi hânelerimizde dört-beş aile bulunmakda iken İstanbul'un da yangınlar sebebiyle ahalisine kifayet etmeyen meskenleri arasında yenden kendimize kiralari pek pahalı hâne tedariki bizim için adîmü'l-îmkân ve bu kirayı vermeye fakirliğimiz mânidir. Binâenaleyh hânelerimizden çıkarılacak olursak kesret-i aile dolayısıyla pek perişan olmakla beraber meskensizlikden nâşi sokaklar ortasında bulunacağımız tabîîdir. Bu perişanîyet ve tehdidâtıdan vikâyemizi arz u istirhâm eyleriz. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

10 Teşrîn-i Evvel sene [1]335 / [10 Ekim 1919]

Rami ahalisinden Eşref, Hüsnü	Topcular ahalisinden Timur, Sâlim	Erkân-ı Harbiye yüzbaşlarından Faik
---	---	---

HR. SYS, 2525/9_14

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Şube: Seyr u Sefer
Hususî: 240

Müsta'celdir.

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Mütâreke'nin bidâyet-i akdinde Galata Rıhtımı'nın salona kadar olan kısmıyla o saha dahilinde bulunan bilumum mebânî ve depolar İngiliz Kuvâ-yı Askeriyesi tarafından işgal edilmiş ve salondan bi'l-itibar rıhtımın intihâsını teşkil eden ve Tophâne'ye kadar mümted bulunan saha dahi Marmara havzasında seyr u sefer eden vapur yolcularının girip çıkmasına terk ve tahsis olunmuş iken bu kere İngilizlerin mezkûr sahayı da işgal altına aldıkları, yolcuların vapurlara girip çıkmalarına mahsus olan ahşab iskeleyi de hedm ve Osmanlı vapurlarının rıhtımın herhangi bir köşesine yanaşmalarına müsaade etmemekde oldukları ve seyyahînin teftiş ve murâkabesini nâ-kâbil-i icra bir vaziyete koyan bu hâle bir nihayet vermek üzere rıhtımın herhangi bir noktasının Dersaâdet'e vürûd ve Dersaâdet'den gidecek vapurların yolcularının kontrol muamelâtını icra için deniz zâbitasına terkinin elzem bulunduğu İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'nden bâ-tezkire izbâr kılınmakta olduğundan icab eden teşebbüsâtın icra ve neticenin inbâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Şubat sene [1]335 / [20 Şubat 1919]

Dahiliye Nâzırı Vekili
(İmza)

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Seyr u Sefer Kalemi
Aded
1707

***Hulâsa:** Galata Rıhtımı'na
İngilizler tarafından mevzû'
memnû'iyetin ref'ine dair*

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Galata Rıhtımı'nın Karaköy kapısı cihetiyle salon kısmında hadd-i fâsıl teşkil eden mahallin İngilizler tarafından işgal altında bulundurulmasıyla mürûr u ubûr men' edilip bu sebeble Karaköy kapısı cihetine yanaşan vapurlara giren ve çıkan yolcuların eşya-yı zâtiyeleri muayene edilememekte olduğu ve bu bâbda Galata salon gümrük memurlarına sebk eden müracaat üzerine müdüriyet ancak salona gelecek eşyanın muayenesinden mes'ul olmasıyla muayene memurlarının mahall-i mezkûrda ifa-yı vazife etmeleri gayr-ı kâbil olduğu cevabı alındığı Emniyet Müfettişliği'nden bildirilmekle İngilizler tarafından mahall-i mezkûra mevzû' memnû'iyetin ref'i esbâbı istikmâl kılınmak üzere keyfiyet fi 26 Mart sene [1]335 ve 13 Ağustos sene-i minh, 2 Teşrîn-i Evvel sene-i minh tarihli ve 14339/245, 12991 mükerrer 12991 numaralı tezâkir-i acizî ile arz edilmiş idi. Bir an evvel intâcına müsaade-i aliyye-i nezâret-penâhîleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Teşrîn-i Evvel sene [1]335 / [25 Ekim 1919]

Dahiliye Nâzırı nâmına
Müsteşar
(İmza)

HR. SYS, 2633/6_1, 12

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Matbuât Müdüriyet-i Umumiyesi**

Şu‘abât-ı muhtelif-i idariyeye mensub erkân ve rüesâ-yı memurînden bazılarının ahvâl-i siyasiye-i memleket hakkında gazetelere beyânât ve ifadâtta bulundukları manzûr-ı acizî olmaktadır. Vaziyet-i hâzıra-i devletin pek nâzik olduğu bir sırada siyaset-i dahiliyemizi alâkadâr eden ve devletin siyaset-i hariciyesini şaibedâr edebilecek mahiyetde olan bu gibi beyânâtın gazetelerle neşr ve ilânı netâyic-i muzırta tevlîd eylemekde olduğundan erkân ve memurîn-i devletin hod be-hod tavzîhât ve teşrîhâtta bulunmayıp iltizâm-ı sükût ve muhafaza-i ketûmiyet eylemeleri ve muhtelif cereyanlar ve telakkilere çıkır açan beyânâtta bulunmaktan ba‘d-ezîn suret-i kat‘iyede tevakkî ve ictinâb eylemeleri hususunun ekîden emr u tenbih buyurulması menût-ı irâde ve tensîb-i âlî-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Safer sene [1]338 ve fî Teşrîn-i Sânî sene [1]335 / [Kasım 1919]

Hariciye Nâzırı

HR. SYS, 2633/2_51

Erkân-ı Harbiye-i**Umumiye Dâiresi****Şube****Numara**

113

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

1-20/12/ [1335]'den 2/1/[13]36 tarihine kadar Rumeli ve Anadolu ci-hetlerinde İtilâf kıta‘âtı tarafından şimendifer ve gemilerle yapılan nakliyatı müş‘ir grafik leffen takdim edilmiştir*.

* Söz konusu grafik kitabın fotokopiler bölümünde 486. sayfada yer almaktadır.

2-Fransızlar Rumeli cihetinden Dersaâdet'e külliyetli miktarda efrâd getirmekde ve bunların kısm-ı a'zamını berren ve bahren Suriye ve Kilikya'ya sevk etmekde ber-devamdır. Gelen kıta'âtın ekserîsinin merkezi Sofya olan Fransız Cezayir Fırkası'na mensub oldukları anlaşılmıştır. En son alınan malûmâta nazaran Suriye'de bir ve Kilikya ile Urfa, Ayntab, Maraş ve civarındaki mıntıkada birçok Fransız fırkası ve bir süvari alayı olduğu tahakkuk etmiştir.

3-İngilizler son hafta zarfında gemi ile Batum'a dört yüz mevcudunda yalnız bir İskoç taburu sevk etdikleri ma'rûzdur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Rebûlâhir sene 1338 / fî 11 Kânûn-ı Sânî sene 1336 [11 Ocak 1920]

Harbiye Nâzırı
Cemal

HR. SYS, 2635/3_22

62

Bâb-ı Âlî

Matbuât Müdüriyet-i Umumiyesi

*Meclis-i Vükelâ'da Hariciye
Nâzırı Paşa hazretlerine tak-
dim kılınmıştır*

Hey'et-i teşrî'anın şahsiyet-i maneviyelerini tahkîr ve tezlîl etmek ve her fırsattan bi'l-istifade hükûmetin nüfuz ve kudretinin düçâr-ı vehn olduğunu işrâb eylemek maksadıyla yazılan siyasî ve mizahî makalâtın Osmanlı Sansür Hey'eti tarafından muntazaman tayyedildiği ve bunların intişârına meydan verilmemesi için müfettişlerimiz tarafından bi'l-iltizâm ısrar olduğu hâlde ecnebi sansür memurları bu kabîl neşriyâtın tayy-i hürriyet-i matbuâtı takyîd manasını mutazammın olduğu bahanesiyle makalât-ı mezkûrenin neşrine müsaade eylemekdedir. Osmanlı Sansür Hey'eti'nin kendisine terettüb eden vazifeyi kemâ-hiye hakkıhâ ifa edebilmesi siyaset-i dahiliye ve hariciyemize temas eden hususâtta hükûmetden telakki eylediği evâmiri tatbikde serbestî-i harekete mâlik bulunmasına mütevakkıf olduğu müstağnî-i arz ve izahdır. Halbuki şifâhen arz etmiş olduğum vechile

el-yevm sansür vazifesini ifa eden Osmanlı memurları hiçbir nüfuz ve salâhiyete mâlik olmadıkları cihetle memurîn-i mûmâileyhim gazete prova-larının hîn-i kırâatinde hükûmetin nokta-i nazarına muvâfık olmayan makalât ve fıkârâtı yalnız işaret ve bunların tayyını ecnebi sansür memur-larının nazar-ı takdirine vaz‘ etmekle iktifâ eylemekdedirler ki bu şekil ve salâhiyet dairesinde cereyan eden sansür muamelâtında bittab‘ Düvel-i İtilâ-fîye sansür memurlarının nokta-i nazarı nâzım ve hâkim bir vaziyetde bulunmakdadır.

Mesâil-i dahiliyemize ta‘alluk eden hususâta müdahale edilmemesine dair her haftaki ictimâda vâki olan teşebbüsât-ı müessire-i âcizânemden bir semere hâsıl olmadığından şehri bin liraya karîb bir masraf ihtiyârına külle yevm arzu-yı millî ve umumîye muhalif tarzda vuku bulan neşriyâtdan do-layı hükûmete manevî bir mes’uliyet dahi tahmîline sebep olan sansürün bu şekil ve salâhiyet dairesinde ifa-yı vazife eylemesi gayr-ı caiz olduğu zât-ı sâmi-i nezâret-penâhîlerince de kabul buyurulacağından ya Osmanlı Sansür Hey’eti’nin Hükûmet-i Osmaniye’ye ta‘alluk eden mesâil-i siyasiye ile umûr ve hususât-ı dahiliyesine aid nikâtda bî-arafâne ve talimât-ı hükûmet daire-sinde ifa-yı vazife edebilmesi için esbâb-ı mûcibe dermiyânıyla bundan ak-dem Düvel-i İtilâfîye mümessilleri nezdinde vuku bulan ve henüz cevabı alınamamış olan teşebbüsât-ı nezâret-penâhîlerinin te’kîd ve bir netice-i kat’iyeye iktirânı veyahud şekli-i hâzırıyla vücudundan hiçbir fâide te’mîn edilemeyen ve bilakis envâ‘-ı güft ü gûyu mûcib olan sansürün tarafımızdan lağvıyla matbuâta bir hatt-ı hareket tayini ve bunun haricinde neşriyâtda bulunacak erbâb-ı kalem hakkında hemen takibât-ı kanuniye icra olunabil-mesi için bir Matbuât Divan-ı Harbi teşkili şıklarından birinin kabulü ve bu bâbda Meclis-i Hâss-ı Vûkelâca bir karar ittihâzı taht-ı vücûbda bulundu-ğunu kemâl-i ehemmiyetle arza müsâra‘at eylerim. Fermân.

4 Şubat sene [13]36 / [4 Şubat 1920]

HR. SYS, 2633/2_54

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
8951/46

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Evvelki akşam Gelibolu Sancağı'na muzâf Eceabad Kazası'nın Akbaş mevkiindeki silah deposuna Anadolu'dan geçende yüz elli kadar eşhâs-ı mechûlenin bi'l-vürûd Osmanlı topçu efrâdını bağlayarak ve Binbaşı Bahri Bey'le Mülâzım Hulusi ve Osman Efendileri ve orada bulunan altı Fransız neferini ve anbardaki esliha ve cephaneyi ve eşya-yı saireyi alarak avdet etdikleri ve anbarda kalan perakende cephanenin muhafazası için de bir jandarma ile bir topçu neferini terk etdikleri Gelibolu Mutasarrıflığı'nın iş'ârına atfen Edirne Vilâyeti'nden bugün alınan 28 Kânûn-ı Sânî sene [13]36 tarihli telgrafnâmede bildirilmiş ve keyfiyet Harbiye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne yazıldığı gibi bu bâbda derdest-i icra bulunduğu anlaşılan tahkikât neticesinin izbârı dahi tabîi bulunmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Cumâdelûlâ sene [1]338 ve fî 29 Kânûn-ı Sânî sene [1]336 / [29 Ocak 1920]

Dahiliye Nâzırı
Mehmed Şerif

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

On Dördüncü Kolordu Kumandanlığı'nın 6-7 Şubat sene [1]336 tarihli şifre telgrafnâmesi suretidir.

1-Bugün sabahleyin saat onda bir İngiliz harb kruvazörü ve bir saat sonra da ayrıca bir büyük harb gemisi Bandırma Limanı'na gelmişler ve

fakat karaya asker çıkarmamışlardır. Bandırma ve Balıkesir İngiliz mümes-silleriyle İngiliz kruvazörü süvarisi ve Bandırma'daki İngiliz müfrezesi kumandanı bugün saat iki buçuk sonra da kolordu karargâhında ziyaretime gelerek Akbaş'dan kaçırılmış olan esliha ve cephaneden başka Bandırma mevkiinden de son hafta içinde ayrıca yüz araba kadar silah ve cephanenin Balıkesir ve Bursa'ya sevk ve nakledilmiş olduğuna kâni' olduklarını müt-tefikan beyân etmişler ve İngiliz müfrezesi kumandanı iki gün evvelki mülakâtımızda Akbaş meselesinin İngiltere Hükûmeti'nce suret-i dostânede halli arzu edilmekde olduğunu beyân etmiş olmasına ilâveten bugün âtîde ikinci maddede muharrerdir.

2-Gerek Akbaş'dan gerekse Bandırma'dan çıkarılmış ve kolordu mıntı-kasına sevk edilmiş olan tekmi'l esliha ve mühimmâtın bu ayın on ikisinden itibaren yirmi dokuzuncu gününe kadar behemehâl Bandırma'daki İngiliz müfrezesine teslimi ve gerek Akbaş ve gerek Bandırma'daki esliha nak-liyâtından mes'ul olan eşhâsın dahi behemehâl bu ayın on beşinde kezâlik müfrezeye teslimi.

3-İngilizler gerek Akbaş ve gerekse Bandırma'daki esliha ve cephane sevkîyât ve nakliyâtının Kuvâ-yı Milliyece tertib ve icra edildiğine kâni' olduklarını ifade ediyorlar ve şâyed bu esliha ve cephanenin kolordu mıntı-kasına geçirilmiş olduğu tahakkuk etse dahi bunların istirdâdı hususunda kolordu [K M E] alâkadâr olduğu, kumandanlığın bu bâbda hiçbir mes'uliyet ve kefalet deruhde edemeyeceği hakkındaki beyânât-ı kat'iyeme de Kolordu Kumandanlığı'nın Teşkilat-ı Milliye rüesâsına da manevî bir nüfuz ile icrâ-yı te'sir edebileceğini ve bu meselenin İngiltere Hükûmeti aleyhinde bir hareket diye telakki edilmekde ve hükûmet-i mezkûrenin de doğrudan doğruya kendisine müteveccih olan bu hareket-i hasmâneiy tamir ettirmek azm-i kat'îsinde bulunduğunu beyân ile Teşkilat-ı Milliye rüesâsına Akbaş teşebbüsâtındaki vehâmetin tamamen anlatılması ve her hâlde tayin olunan müddet zarfında kaçırılan esliha ve cephanenin Bandırma'da teslimini talep etmişlerdir. Ben de teşkilat rüesâsıyla şimdiye kadar münasebâtta bulunmadığım gibi bu bâbda re'sen kendilerine tebligâtta bulunmak salâhiyetini dahi haiz olmadığımı ve ancak bir taraftan

Karesi mutasarrıfı ve diğer taraftan Bursa valisi gibi rüesâ-yı hükûmete ve ayrıca maiyet-i kumandanîlerine kemal-i ehemmiyetle meseleyi bildirerek kendi mıntıkaları dahilinde bu bâbda ifası mümkün olan tedâbîrin müttehiden ittihâzını teklif ve tebliğ edeceğimi söyledim.

4-İngilizlerin bugün Kolordu Kumandanlığı'na yapmış olduğu teklifi zât-ı âlînize tebliğ ve bu tebligâtın bir suretinin 61. Fırka için mutasarrıflığa, 56. Fırka için vilâyet-i celîleye ve fırka merkezindeki Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hey'et-i Merkeziyesi'ne tevdi'ini müsâra'aten rica ediyorum. Benim bu bâbdaki şahsî mülâhazâtıma gelince; Kolordu mıntıkasında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetince neşredilmekde olan gazetelerde alenî bir suretde İngiltere Hükûmeti'ne karşı aleyhdârâne neşriyâtdan tevakkî edilmesini lâzıme-i siyaset gördüm. Kezâlik Akbaş'dan alınmış olan esliha ve cephaneler Kolordu mıntıkasına nakledilmiş olsa dahi bu teşebbüsün Müdafaa-i Hukuk Cemiyetince tertib ve idare edilmediğini ve gerek cemiyetçe ve gerekse bu gibi esliha ve cephane tedârîki teşebbüsât-ı millîsince asla İngiltere aleyhdârlığı mevzû'-ı bahs olmayıp ancak İzmir'in Yunanlıların taht-ı işgalinde bulunmakta devam etmesi ve Yunanlıların birçok mezâlim ikâ' etmekde bulunmalarının ve bilhassa şu son günlerde Rumeli'den ve Trakya'dan ve Yunanistan'dan birçok Yunan kuvvetlerinin İzmir'e ihrac ve cephe'deki Yunan kuvvetlerinin mütemâdiyen tezyîd ve takviye edilmekde bulunmasından mütevellid heyecan ve teessür-i umumînin bir aksü'l-amel olmakdan başka bir mahiyeti haiz olamayacağı ve İzmir'in yakın bir zamanda Yunanlılar tarafından tahliye etdirilerek tamamîyet ve istiklâl-i mülkiyemizin te'min edileceği İtilâf Hükûmetlerince bir lisan-ı resmiyle ilân ve te'min edildiği takdirde Akbaş'dan alındığı dermiyân edilen esliha ve cephanenin daha fazlasının derc ve teslimini taahhüd edileceği cevaben bildirilmelidir. Akbaş mevâki'inden çıkarılmış olduğu dermiyân edilen esliha ve cephane hakkında Kolordu hiçbir mes'uliyet kabul edemez. Maamâfih 27-28/1/[13]36 gecesi birçok esliha ve cephanenin müsellaah ahali tarafından bahren Burgaz Limanı'na getirilip dahile sevk edildiği tahakkuk etmiş olduğundan bu bâbda hükûmât-ı mahalliyyeden serî'an malûmât-ı vâzıha istihsâl ve inbâsını rica ederim ve son hafta zarfında gerek Bursa ve gerekse Balıkesir kasabalarına bir hayli esliha ve cephaneyi hâmil ahali arabalarının dahil

olduğu İngiliz mümessillerince pek kat'î ve mevsûk menâbi'e istinâden ifade edilmiş olduğundan bu bâbda her iki fırka kumandanlığınca tahkikât-ı mahalliye icrasıyla bu gibi esliha ve cephaneye gelmiş olup olmadığının meydana çıkarılmasını ve bu bâbda kolordunun tenvîrini rica ederim.

5- Bu telgrafın vusûlünün ve bir suretinin vilâyet-i celîle ve makam-ı mutasarrıfiye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine takdim kılındığının iş'ârı mercûdur.

Aslına Mutâbıktır.

Fevzi

*

Harbiye Nezâreti

Numara: 321

*Harbiye Nâzırı Fevzi Paşa tarafından
Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

31/1/[13]36 tarih ve 235 numaralı tezkire-i acizî ile 26-27/1/[13]36 gecesi vuku bulduğunu arz eylediğim Akbaş Hadisesi'nden pek az mukaddem Düvel-i İtilâfiye memurîni tarafından Mütârekenâme hilâfına Gelibolu Şibh-i Cezîresi'nde ve sair mahallerde ikâ' edilen hâdisât ile Akbaş Vak'a-si'ndan sonra cereyan eden ahvâlin hulâsasını berây-ı malûmât arz eyliyorum.

Gelibolu Şibh-i Cezîresi'nde:

1/12/[13]35'de	Yüz Yirmi Üçüncü Fransız-Senegal Taburu'ndan bir çavuş kumandasında Akbaş'a gelen bir müfreze Akbaş cephaneye anbarının kilidini kırmış, bir takım karyola, kova, kazgan ve sair eşyayı hod be-hod almışlardır.
5/12/[13]35'de	Bir Fransız müfrezesi aynı depolardan bir miktar Rus fişenklerini almışlar ve silah anbarının pencerelerini kırarak avdet eylemişlerdir. Aynı müfreze edevât anbarının da kilidini kırarak bomba fitili ve saire almışlardır.
6/12/[13]35'de	Yüz Yirmi Üçüncü Senegal Taburu Üçüncü Bölüğü Kumandanı Mülâzım-ı Evvel Merşyupav tarafından Akbaş esliha anbarının kapısı hod be-hod açılmıştır. Bu husus Gelibolu mevki kumandanı tarafından 7/12/[13]35'de Kilidülbahr'daki Fransız Kuvâsi Kumandanlığı'na tahrîren protesto edilmiştir.

7/12/[13]35'de	Bir Fransız zâbiti tarafından müsaadesiz yemek tabağı, çay tası gibi eşya alınmıştır.
10/12/[13]35'de	Akbaş'daki Fransız müfrezesi efrâdı cephanesinden hayli Rus tüfengi ve cephanesi alarak bütün gün öteye beriye ve kuşlara silah atmışlar ve mahallinde bir intizamsızlık tevliid eylemişlerdir.
11/12/[13]35'de	Fransızlar depolardan almış oldukları esliha ve cephanesini ile kuş vurmada devam eylemişler ve bu hususun men'î hakkındaki müracaat müsmir olmamıştır.
13/12/[13]35'de	Bir Fransız zâbiti cephanesinin parkının kilidli olan bir anbarını açmak istemiş ise de men'î edilebilmiştir.

Bu hâdisât 26/1/[13]36 'da Kuvâ-yı İtilâfiye Şark Orduları Kumandanı General Franchet D'Esprey cenablarına 31/1/[13]36'da Mütâreke Komisyonu'na iş'âr kılınmıştır.

6/12/[13]35 ve 11/12/[13]35 tarihli tezkireleriyle İngiliz Başkumandanı General Milne cenâbları Denikin Ordusu için Gelibolu Şibh-i Cezîresi'nden ber-vech-i âtî malzeme-i harbiyenin teslimini talep eylemiştir.

Çanakkale'den	Aded
Rus tüfengi	1.500
Rus fişengi	1.500.000
Makineli tüfenk	21
Tayyâre topu	3
Tayyâre mermisi	950
Gelibolu'dan	
Rus fişengi	550.000
Rus sürgü kolu	4.000
Muhtelif sürgü kolu	135
Kilidülbahr'dan	
Hartuç	60.000
Rus tüfengi	600
Müte'addid kutular	-
3 putluk Rus toplarına aid kuyruk takımı	-
Bunların kısm-ı a'zamı 24/12/[13]35 tarihine kadar kaldırılmışdır.	
Akbaş'dan	
Rus tüfengi	8.500
Rus süngüsü	1.500
Rus makineli tüfengi	54
Hocksi makineli tüfengi	19

Makineli t�fengin yedek namlusu	200
Rus fişengi	3.150.000
Muhtelif edev�t	-

1-2/1/[13]36 Gecesi Maydos Cephaneliği'nde bulunan Fransız muhafız efr d  Osmanlı muhafızını tevkif ederek cephanelikden 36 sandık cephaneye aldıkları ve iki bomba cephaneliğinin tekmîl bomba sandıklarına su dökerek tekmîl cephanelik dahilini su ile doldurmu lardır.

26-27/1/[13]36'da: Akbaş Hadisesi vuku bulmu dur.

27/1/[13]36'da: İngilizler Akbaş  skelesi'ndeki 6.000 liralık bir motora vaz'-ı yed etmişler ve keyfiyet 29/1/[13]36'da İngiliz Ordusu Ba kumandanlığı'na bildirilmi dir.

27/1/[13]36'dan itibaren İngilizler Gelibolu sürgü kolu deposu muhteviy tını Çanakkale istikâmetinde bir semt-i mechûle sevk ve nakletmi lerdir. Depo bugün tamamıyla bo dur. Bu depoya ber-m ceb-i Mütâreke Osmanlı Ordusu'nun terhisinden sonra kalan tüfek ve makineli tüfeklerin sürgü kollarıyla kapak takımları ve topların kamalarına mahsus idi. Burada cem'an 300.000[e] karîb muhtelif tüfek, sürgü kolu ve 1.000[e] karîb muhtelif top kaması cem' edilmi di. Makineli tüfeklerin aksâm-ı hayatiyesi bu depoya sevk edilmeyerek İngilizler tarafından Ta k  la'da alıkonmu  olduğu haber alınm  dı. Bu aksâm cem'an 1.813 makineli t feğe aiddir. İngilizler tarafından denize atılan tüfek sürgü kollarıyla makineli tüfekler bu hesaba dahil değildir.

27-28/1/[13]36: Akbaş'a yeni bir taarruz vuku'u ihtimaline kar   denizden iki Fransız gemisi ve karadan bir Fransız bölüğü tarafından abluka edilmi dir ve Osmanlı z bit n  geceleyin Fransız z bit n  nezdinde alıkonmu  ve sabahleyin serbest bırakılmışlardır.

28/1/[13]36'da: Gelibolu Limanı'na kayıkları kontrol için bir Fransız nöbetçisi ikame olunmuş ise de bilâhare yapılan te ebb  t üzerine kaldırılmı dır.

29/1/[13]36'da: Bir Fransız torpidosu bir mavna ile Akbaş'daki m teb k  Rus tüfek ve cephanesini alıp g t rm  lerdir.

29/1/[13]36'da: İngiliz Binbaşısı Rolt Gelibolu depolarından nakliyâta devam etmiştir.

31/1/[13]36'da: Bir Fransız zâbiti Akbaş cephane parkında bulunan muhafız efrâdımız yedindeki eslihayı cebren ahz eylemiştir.

Bu tarihten itibaren de ber-vech-i zîr hâdisât vuku bulmuştur:

a-Kilidülbahr'daki Yüz Yirmi Üçüncü Senegal Taburu tarafından Bigalı Ešliha Tamirhânesi'nin kapısı kırılarak ne kadar cephane ve edevât var ise götürülmüştür.

b-Akbaş'daki telefon makinesi, iskeleye memur İngiliz ve Fransızlar tarafından alınarak muhabere iltizâmı olarak kat' edilmiştir.

c-Akbaş'daki techizât anbarının taht-ı muhafazaya alınması hakkındaki Gelibolu Mevki Kumandanlığı'nın müracaatı İngiliz miralayınca nazar-ı dikkate alınmamıştır.

d-Akbaş'daki fişek ve techizât anbarından bazı eşya malûmât verilmeden Fransızlar tarafından alınmaktadır.

e-Henüz kıtası tesbit edilmemiş olan bir İngiliz zâbiti Kabaltepe'de 213, 268 numaralı bataryaların dişli çarklarını alıp götürmüştür.

Bunlar kâmilten 9/2/[13]36'da İngiliz Ordusu Başkumandanlığı'na bildirilmiştir.

f-Akbaş'ı muhasara eden ve oradaki cephaneleri nakle çalışan Fransızların zâbitânıyla temasda bulunmak üzere 60'ıncı Fırka'dan gönderilen Osmanlı zâbiti Akbaş'a yaklaşınca Fransız nöbetçileri tarafından daha uzakdan silaha davranılarak takarrübden men' edilmiştir. Akbaş'da ikame edilen üç neferimiz Fransızlar tarafından mahall-i mezkûrdan kovulmuştur. Mer-kûmûnun ifadelerinden techizât anbarından bazı eşyanın kaçırılmakda olduğu anlaşılmıştır.

Dersââdet

17/1/[13]36'da: İngilizler Denikin Ordusu için 7.450 Rus tûfengi, 29 makineli tûfeği Maçka Silahhânesi'nden almışlardır.

15/1/[13]36'da: Gülhâne cephane anbarlarından 641 sandık Rus fişeği ve:

15/1/[13]36-1/2/[13]36 arasında: Bostancı civarındaki Başbüyük cep-
hane depolarından bilâ-müsaade 12.623 sandık Alman mamulü Rus fişek-
lerini almışlardır.

29/1/[13]36'da: İngiliz Ordusu başkumandanı Gelibolu Şibh-i Cezî-
resi'nde vuku bulmuş bir hadiseden dolayı Dersââdet'de böyle bir vak'anın
zuhuruna mâni olmak vesilesiyle bir İngiliz muhafız kıtasının Maçka Si-
lahhânesi'ne i'zâmını teklif etmiştir. (Bu hususdaki tafsilât evvelce arz
olunmuşdu.)

2/2/[13]36'da: Maçka Silahhânesi'nin hemen arkasındaki pavyonlara
bir İngiliz taburu gelmiş, Osmanlı muhafızları çıkarılarak onların yerlerine
yerleşmişlerdir. İşbu taburun kumandanı silahhânenin anahtarını cebren al-
mış ve Osmanlı nöbetçileri hakkında çirkin bir takım kuyûd vaz' etmiştir.
Bu hususta İngiliz Başkumandanlığı'na yazılan tezkire sureti merbûtdur.

5/2/[13]36'da: Bostancı civarındaki Başbüyük anbarlarındaki cepha-
nenin kendisine devri mahall-i mezkûrdaki İngiliz zâbiti tarafından talep
edilmiş ise de reddolunmuştur.

Derince:

9/2/[13]36'da: Derince'deki cephane depolarımıza Osmanlı nöbetçileri
yanına İngiliz nöbetçileri ikame olunmuştur.

Fî 20 Cemâziyelevvel sene [1]338 ve fî 11 Şubat sene [1]336 / [11
Şubat 1920]

Harbiye Nâzırı
Fevzi

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Mühimme Kalemî
20649/73

Huzur-ı Sâmi-i Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fransa, İngiltere ve İtalya fevkalâde komiserleri nezâret-i çâkerîye i'tâ
etdikleri 13 Şubat 1920 tarihli müşterek ve mümzâ notada Gelibolu Şibh-i

Cezâresi'nde ve Düvel-i Müttefika'nın bir müfreze-i askeriyesinin muhafazası tahtında bulunan bir silah deposuna vuku bulan bir akın neticesinde oradan âti'z-zikr levâzım-ı harbiyenin cebren kaldırıldığından ve işbu hadise Mütârekenâme'nin yirminci maddesinin alenen nakzı demek olup Mütâreke'nin ahkâmının ihlâlinden mütevellid her mes'uliyet ise Hükûmet-i Osmaniye'ye râci' bulunduğundan bahisle bu akın neticesinde hâsıl olan noksanı telâfi etmek üzere 8.500 tüfek ile otuz mitralyöz ve beş yüz bin tüfek fişeginin Mütârekenâme'ye tevfikân asâkir-i muvazzafa-i Osmaniye'ye bırakılan levâzımâtıdan tefrîkiyle sâlifü'z-zikr notanın tevdî'i tarihinden itibaren on beş gün zarfında Karadeniz Ordusu Başkumandanlığı cânibinden bu husus için tayin kılınan zâbite teslimi talep olunmağla meselenin Meclis-i Vükelâ'da müzâkeresiyle bir karara rabtı ve neticeden taraf-ı çâkerâneme malûmât i'tâsı müsaade-i celîle-i hazret-i Sadâret-penâhîlerine vâbestedir. Emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Şubat sene [1]336 / [18 Şubat 1920]

Hariciye Nâzırı
Safa

*

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye

Dairesi

Şube: 1

Numara: 1038

Harbiye Nâzırı Fevzi Paşa tarafından

Huzur-ı Me'âlî-mevfûr-ı Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Taraf-ı Sadâret-penâhîlerinden 18 Şubat sene [1]336 tarihiyle nezâret-i çâkerîye muhavvel Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin 18 Şubat sene [1]336 tarih ve 20649/72 numaralı tezkiresi arîza-i cevabiyesidir:

Hâlen Hükûmet-i Seniyyece ma'mûlün bih olarak tanımlığımız lâzım gelen Mütârekenâme'nin yirminci maddesi şudur: "Beşinci madde mücebinece terhis edilecek Kuvâ-yı Osmaniye'ye aid techizât, esliha, cephane

ve vesâit-i nakliyenin tarz-ı isti'mâline dair i'tâ edilecek talimâta riâyet olunacaktır".

İşbu maddede esliha ve cephane hakk-ı muhafazasının hükûmete aid ve fakat bunların suret-i isti'mâlinin de hey'et-i İtilâfiyece verilecek talimâta tâbi bulunduğu gibi pek sarîh iki tazammun mevcuddur. İşbu iki kayd-ı vâzının ikincisine nezâret-i acizî kendisini tamamen tâbi kılmış ve bi'l-misal mekanizmalarla kamaları vermek gibi tebellüğ ettiği talimâta tevfiik amel edilmiş iken maa't-teessüf Düvel-i İtilâfiye birinci kaydın hükmünü tatbikde ihtimâlen itimadsızlığa musâb olarak esliha ve cephane depolarından bazılarının ve hususan ahîren ekserîsinin hıfz ve tarassuduna da iştiraki deruhde eylemişlerdir. Fakat bu iştirak kendi nöbetçilerimizin adedini tesbit etmek ve depolardan keyfe mâ-yeşâ' öteberi çıkarmak gibi zaman ile tahakküm derecelerine kadar varmış ve hatta son zamanlarda vak'adan evvel Akbaş Deposu'ndaki nöbetçilerimizin silahları bile Fransızlar tarafından alınmışdır. Mütârekenâme'nin şu gayr-ı vârid şekl-i tatbikine, mücerred sû-i zanlar tevliidinden ictinâben itirazda nezâret-i çâkerî daha fazla ileri gitmekden ihtirâz eylediği hâlde her vücûh ile kendi ellerine aldıkları işbu emânetlerimizin ma'rûz-ı gâret olmasından dolayı yine bizlerin mes'ul tutuluşumuz mahzâ mağlub bulunuşumuzdan başka bir illete atf edilemez. Hususıyla işbu ziyana zâmin olarak ordunun istihdâf edilişi hiçbir adl ü hak ve hukuk ile ve be-tahsis Mütârekenâme'nin hiçbir maddesiyle te'lif edilemez. Ordu için tesbit edilen silah adedinde şâyed Mütârekenâme'nin beşinci maddesi mutâ' ise şu hâle göre mebhûs zıyâ'ın işbu mevcudla telâfisinden sonra asayiş-i dahilî ve muhafaza-i hudud mes'uliyetini nezâret-i bendegânenin ve binâenaleyh hükûmetin artık ne dereceye kadar deruhde edebileceği sezâ-yı te'emmüldür. Çünkü hâlen sekiz bin beş yüz tüfeği ordu mevcudundan tazmîn etmek altı fırkayı silahdan tecrîd etmek demekdir. Bundan başka sırf ahali tarafından yapılmış şu yağmanın âtiyen de vuku' bulmayacağı damân altına alınamayacağı için eğer her defasında tazmin deposu ordu buluncaksa şu takdire göre de Düvel-i İtilâfiye memleket halkının yani Kuvâ-yı Gayr-ı Muntazama'nın silahlanmasına karşılık olarak orduyu yani Kuvâ-yı Muntazama'yı silahsız bırakmış olacaktır. Mütâriklerimizce intihâb ve itti-hâz edilmek istenilen işbu tedbirden tevellüd edecek mehâlîki kemâl-i

ehemmiyetle pîş-i basîrete almalarına delâlet-i fahîmâneyi pek istirhâm eyle-
rim. Maa-hâzâ nezâret-i çâkerîce esasen Bandırma'ya gönderilmiş müfettiş
marifetiyle zâyî‘ esliha ve cepbane büyük bir dikkatle taharrî ve takib
edilmekde olduğundan her ele geçen aksâmın peyderpey teslim olunacağını
arz ederim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî selh-i Cumâdelûlâ sene [1]338 ve fî 21 Şubat sene [1]336 / [21 Şu-
bat 1920]

Harbiye Nâzırı
Fevzi

HR. SYS, 2611/4_5, 15-16, 100, 103, 106

64

İstanbul Emniyet Müfettişliği Huzur-ı Âlîsi'ne

Bu sabah ale's-seher Direklerarası'nda vâki Onuncu Kafkas Fırkası
Karargâhı ittihâz kılınan sâbık Belediye binasına bir İngiliz kıt'a-i askeri-
yesinin bağteten gelerek binanın tahliyesiyle eslihanın teslimi talebine karşı
efrâd-ı Osmaniye'nin vuku bulan muhalefeti hasebiyle mezkûr İngiliz kıt'a-i
askeriyesi tarafından endâht olunan silahlardan müteessiren efrâd-ı askeriye-
mizden dört kişi şehid ve beş-altı yaralı bulunduğu ve neticede mezkûr bina-
nın henüz İngiliz kıta'âtı tarafından işgal olunamadığı, kezâ Harbiye Nezâ-
reti'nin yalnız Bayezid Camii cihetindeki tâk-ı zafer köşkleri ile bunun ittisâ-
linde ahşab sıhhiye barakalarının İngiliz Kuvâ-yı İşgaliyesi tarafından işgal
edilmekde olduğu ve nezâret binasının Erkân-ı Harbiye kısmı koridorlarına
Kuvâ-yı İşgaliye tarafından nöbetçi ikame edildiği ve diğer şu'ubât-ı
askeriyeden mürûr u ubûrun serbest olduğu ve nezâret binası kapılarıyla
meydana muhrec büyük kapılarda el-ân efrâd-ı Osmaniye mevcut bulun-
duğu ve yalnız kulede İngiliz bahriye muhabere postaları tarafından siyah
renkli bayraklar ile Kuvâ-yı İşgaliye donanması amiral gemisiyle mütemâdi-
yen muhabere cereyan etmekde olduğu ve Gülhane Parkı'na bir saatden beri
ikame olunan Fransız efrâdı tarafından halkın dühûl ve hurûcu men'edilmekde
bulunduğu, ve Yeni Postahâne'nin de İngiliz efrâdı tarafından işgal
edilmekde olduğu ve şu suretle cereyan etmekde olan ahvâlden ve bin

türlü şâyi'âtdan müte'essir ve mütevehhim bulunan halkın ezhânını bir kat daha tahdîş etmek fikr-i mefsetet-cûyânesiyle çarşıda, pazarda ve'l-hâsıl muhtelif yerlerde "yağma olacak, kıtâl olacak!" diye koşuşmakda olan Rum ve Ermeni çocuklarının bedhâhâne telkinât neticesi olduğu anlaşılan bu gibi harekâtın zâbitamız tarafından men'î hususunda ihmali tecvîz olunamayacak bu gibi ahvâl ve zamana mahsus en büyük cümle-i vezâifden bulunacağı ve yegâne hükûmeti ve asayişî temsil eden işbu afv icraâtın[ın] faaliyete getirilmesi şu zamanda en mübrem ve mühim tedâbîr-i mâni'a olacağı malûm-ı âlîleri bulunmağla meşhûdât ve mesmû'ât-ı âcizânemi mübeyyin rapor-ı âcizî takdim kılınır efendim.

Fî 16 Mart sene [1]336 / [16 Mart 1920]

İstanbul İstıtlâ'ât Memuru

*

İstanbul Emniyet Müfettişliği Huzur-ı Âlisi'ne

Postahânenin işgalinden sonra fîrar eden memurîn miyânında Posta-Telgraf müdürü de bulunduğundan müdür-i mûmâileyhe ve sair muhabere memurîni Kuvâ-yı İtilâfiye tarafından derdest olunarak mevkilerine ikame olunmuşdur ve Kuvâ-yı İşgaliye Kumandanlığı tarafından elviye ve vilâyâta beş maddelik ültimatın keşîdesine mübâşeret olunduğu postahâne memurîni[i]nden biri vasıtasıyla bi't-takrîb istihbar kılınmış olduğundan işbu mevâd ber-vech-i zîr arz olunur. Şöyle ki:

1-Bilâ-kayd ü şart eslihasının teslimiyle Kuvâ-yı Milliye'nin dağıtılması.

2-Hükûmetin Kuvâ-yı Milliye ile muhaberât ve münasebâtının hemen kat'ı.

3-Konferans mukarrerâtının tebliğ ve tebellüğüne kadar İstanbul'un şedîd bir idare-i askeriye altında işgali ve her ihtimale karşı tedâbîr-i zecriye icrası.

4-Konferans mukarrerâtı mücebince İstanbul'un Türklere terk edilmesi.

5-Bu mesâil hallolundukdan sonra Türkler hakkında istifade-bahş olacak teşebbüsât-ı nâfi'anın tatbik olunacağından ibaret bulunduğu ve buna karşı Kastamonu, Bursa, Konya havalisinden adem-i muvâfakat cevapları vürûd etmekde bulunduğu ve el-yevm muhaberâtın Türkçe bilir İngiliz memurînin şiddetli kontrolü ve muhabere gişelerinde ikame olunan müsellah İngiliz nöbetçi neferinin muhafazası altında cereyan etmekde olduğu ve Beyoğlu Postahânesi'yle bi'l-cümle merâkiz-i telgrafîyenin bir anda işgal edilmiş olduğu ve'l-hâsıl Anadolu ve sair mevâki'le muhaberâtın ve şehir haricinde her türlü münâkalâtın kat' edildiği istihbârât-ı ahîre-i âcizânem cümlesinden bulunmağla arz-ı malûmât olunur efendim.

Fî 16 Mart sene [1]336 / [16 Mart 1920]

İstanbul İstidlâ'ât Memuru

(İmza)

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Vâlâsı'na

Bu sabah saat beş buçuk raddelerinde Şehzadebaşı'nda Muzika Bölüğü efrâdının ikamet etmekde olduğu Letafet Apartmanı'na iki İngiliz kamyonu derûnunda yüz kadar İngiliz askeri olduğu hâlde mezkûr apartmanı işgal etmek istediklerinden kapıda bulunan nöbetçi mümâna'atda bulunduğundan İngilizler tarafından derhal silah isti'mâl edilerek dört şehid ile on ağır yaralı olduğu gibi orada mevcut bulunan eslihayı dahi alıp gitdikleri,

Gene bu sabah Meclis-i Mebusân Reisi Arif Bey'in hususî yazıhânesini dahi İngiliz[ler] basarak buldukları evrakı alıp gitdiklerini istihbâr eylediğimi mübeyyin işbu rapor-ı âcizânem arz ve takdim kılındı.

Fî 16 Mart sene [1]336 / [16 Mart 1920]

Dersaadet Haydarpaşa İstidlâ'ât Memuru

Hamdi

*

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Âlisi'ne

İngilizler Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti binasında evvelce ictimâ' eden Millî Kongre Reisi Kemal, şehir Doktor Esad Paşa ve Yeni Postahane Müdüriyet-i Umumiyesi Kalem-i Mahsus müdürü ve Memurîn müdürü gibi

birçok zevâtı tevkif ve bunların evrak-ı hususiye ve müsâdere eylediği ve Kuvâ-yı Milliye ile temas ve muhâberâtı neticesi tevkifât-ı mezkûrenin icra olunduğu ve Meclis-i Mebusân Reisi Celaleddin Arif Bey'in hânesinde tahriyat icra edilmiş ise de kendisi bulunamamış maamâfih bi'l-cümle evrakı müsâdere edilmiştir. İşbu işgaller ve tevkiflerin Kuvâ-yı İtilâfiye'nin Kuvâ-yı Milliye ile arasındaki ahvâl-i marziyeden neş'et eylediği havâdisât-ı rûz-merre cümlesindendir.

16/3/[13]36 / [16 Mart 1920]

Dersaadet İstidlâ'ât Memuru
Hamdi

*

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Vâlâsı'na

İngiliz bahriye efrâdından mühim bir kuvvet bu geceden itibaren karaya ihrâc olunmağa başlamış, Harbiye ve Bahriye Nezâret-i Celîlelerini abluka eylemişlerdir. Harbiye Nezâreti'ne, kalemleri ve şu'ubâtına varıncaya kadar nöbetçilerini ikame Bahriye Nezâreti'nin ve Bahriye Hastahânesiyle Kışlasının etrafında silah çatıları önünde Kanada ve yerli İngiliz ve Hind asâkirinden mürekkeb müfrezeler bulunmaktadır. Ba'de'z-zevâl saat 1.30 'da Bahriye Nezâreti önüne gelen dört motor dahili cephaneye ve mühimmât dolu olduğu ve her birinin dahilinden karaya ihrac olunan beş yüzü mütecâviz bahriye askerinin dahi diğer İngiliz kuvvetlerine iltihâk eylediği ve Bahriye Nezâreti ve Hastahânesiyle müştemilâtını işgal etmek üzere şimdilik kuvvetin hâl-i intizârda kaldığı müşâhede edilmiştir. Beyoğlu'nda Galatasaray nâm mahaldeki postahâne dahi caddeye nâzır mitralyözle techîz ve kuvvetli kıt'a-i mütenazzıralar hâlinde askerî postaları müşâhede ve Cadde-i Kebîr ve mahallâtının asayişini için otuzar-kırkar kişilik devriyeler gezdirildiği Meclis-i Mebusân ve A'yân daireleri şimdilik işgal edilmemiş ise de deverân eden şâyi'âtta işgal edileceği ve telefon santrali Fransızlar tarafından işgal ve bahriye sefâin-i İtilâfiye'nin bi'l-cümle toplarının ağzı hîn-i hâcetde İstanbul'u ateş altına almak üzere tanzîm edildiği ve berrî [ve] bahrî tayyârelerin ahvâl-i umumiyyeyi tarassud ve teftiş için faaliyet-i tayarâniyede

bulundukları cümle-i müşâhedâtımızdan olmağla keyfiyet bâ-rapor arz olunur.

16/3/ [13]36 / [16 Mart 1920]

Dersaâdet İstıtlâ'ât Memuru
(İmza)

Huzur-ı Âlî-i Müdüriyet-i Ekremî'ye

Veliahd-ı Saltanat hazretlerinin sarayında, muhtelif mahallerde noktalar ikame edildiği,

Seryâver Naci Bey, Cemal Paşa, Cavid Paşa, Çürüksulu Mahmud Paşa, Doktor Esad Paşa tevkif edildikleri,

İstabl-ı Âmire tamamen işgal edildiği,

Yıldız Sarayı'nın muhtelif mahallerinde nokta ikame edildiği,

Meclis-i Mebusân Reisi firar eylediği,

İstıtlâ'ât memurları tarafından istihbâr edilip bâ-rapor bildirilmiş olmağla berây-ı malûmât arz olunur. Ol bâbda irâde efendim hazretlerinin-
dir.

Fî 16 Mart sene [13]36 / [16 Mart 1920]

İstanbul Emniyet Müfettişi
Vâsıf

*

Huzur-ı Âlî-i Müdüriyet-i Ekremî'ye

Tasvîr-i Efkar Matbaası'nın işgal edildiği,

Park ve Topkapı Sarayı'nın muhtelif mahallerinde nokta ikamesiyle dühûl ve hurûc kat'iyen men' edildiği,

Beylerbeyi'nde vâki Jandarma Zâbit Mektebi ile jandarma neferâtının bulunduğu mahallin işgali esnasında müsâdeme vuku bulduğu,

İstıtlâ'ât memurîni tarafından istihbâr edilip bâ-rapor bildirilen hadisâtın hulâsaları bâlâda mûnderic bulunmağla arz ve malûmât olunu. Ol

bâbda irâde efendim hazretlerininindir.

16 Mart sene [13]36 / [16 Mart 1920]

İstanbul Emniyet Müfettişi

Vâsıf

*

Huzur-ı Âlî-i Müdüriyet-penâhî'ye

Bugün Kuvâ-yı İtilâfiye'ye hitaben Türkçe matbû‘ varakaların neşr u tevzî‘ edildiğini maamâfih Polis Müdüriyet-i Umumiyesince toplatdırıldığını istihbâr eylemiş isem de mündericâtı neden ibaret olduğu lâıykıyla tahkik edilemediğinden Polis Müdüriyeti'nden istifsâr[1] icab edeceği ma‘rûzdur. Ol bâbda emr u irâde efendim hazretlerininindir.

İstanbul Emniyet

Müfettişliği'nde müstahdem

Mahmud Memduh

*

Dersaâdet Ahalisi'ne

Dersaâdet'de bulunan İtilâf Kuvvetleri'nin vikâyesi için âtîdeki beyân-nâmenin ta‘mîmi lüzumuna binâen zîrde vâzı‘u'l-imza Dersaâdet Müttefikîn Kuvveti kumandanı ber-vech-i âtî beyân ederim.

Ahalinin kemâl-i sükûnetle hareket ve mümkün olduğu kadar mu‘tâd iştigâl-i zâtîlerine devam etmesi icab eder. Ahali bu suretle hareket ve İtilâf Kuvvetleri'ne karşı harekât-ı düşmanânenen ictinâb ederse cihet-i askeriye-i Müttefika tarafından müdahaleye ma‘rûz kalmayacakları gibi hayatları hiç-bir tehlikeye dūçâr olmayacak ve serbestî-i şahsiyeleriyle emvâllerine riayet edilecektir.

Fakat ahali bu hususdaki vazifesini ifa etmediği takdirde icabât-ı harb ibret-misal teşkil edecek bir ceza istilzâm etdirecektir. Binâenaleyh her kim olursa olsun evâmirime muhalif veya kıta‘ât-ı Müttefika veyahud mezkûr Müttefikîn kıta‘âtına mensub bir şahsa düşmanâne veya zarar-cûyâne veya asayiş-i umumiyenin ihlâlını intâc edecek veya düşmanlarına muâvenet edebilir bir hareketde veya bir hareket teşebbüsünde veyahud işbu beyânnâme-

nin ahkâmına muhalif bir hareketde bulunursa Divan-ı Harb tarafından muhâkeme ve idam veya cürmün istilzâm edeceği daha hafif bir ceza ile hükmedilecektir.

Bâlâda zikrolunan muzır harekât her kimde olursa olsun demiryollarını, cadde, köprü, telgraf ve telefon telleri, su veya ziyâ, mahzen ve sistemlerini ve levâzım-ı askeriye'yi şâmindir.

H. F. M. Wilson
Lieutenant
Beyne'l-Müttefikîn
Kuvvet Kumandanı
Dersaâdet'de

Muhtelif elsin ile Beyne'l-Müttefikîn Kuvvet Kumandanlığı'ndan bazı mevâki'e ta'lik etdirilen beyânâmenin bir sureti çıkarılarak arz u takdim.

[16 Mart 1920]

Müfettiş
Vâsıf

DH. EUM. SSM, 40/26

65

Onuncu Kafkas Fırkası Kumandanlığı

Şube: 1

Aded: 126

Şehzadebaşı

26/3/[13]36

*Onuncu Kafkas Fırkası Kumandanı Kemaleddin Sami Bey
tarafından Yirmi Beşinci Kolordu Kumandanlığı'na*

16/3/[13]36 vak'ası hakkında zeyl:

Karargâhın musika efrâdı üst katda ikamet ediyordu. Aşağı koğuşda kıtâl devam ederken on beş kadar müsellağ İngiliz efrâdı musika koğuşuna gidip efrâdı koridora çıkartırlar ve iki sıra dizerler. Musika çavuşu kendileri-

nin musikacı olduğunu söylerler. Buna rağmen ve silahsız bulunan ve hem bir mukâvemet göstermeyen bu efrâda zâbit ateş emrini verir. Üç şehid ve iki yaralı olur. Mütebâkî efrâdın bir kısmı yere yatar. Diğerleri fîrar eder. Mütebâkînin bu suretle kurtulduğu ma'rûzdur.

Onuncu Kafkas Fırkası Kumandanı
Kaymakam
Kemaleddin Sami

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne Şehzadebaşı'ndaki vak'a-i fecî'aya dair raporlara nazaran lâzım gelen muamelenin ifası ma'rûzdur.

Fî [13]36 sene-i m.

Harbiye Nâzırı
Fevzi

*

Sabahleyin s[aat] 6'da elli neferlik bir İngiliz müfrezesi bir zâbit kumandasında otomobil ile gelerek karargâh civarında otomobilden inip karargâh efrâdının ikametgâhı önünde bulunan nöbetçiye evvela hücum edip nöbetçi neferinin nöbetçi onbaşısından imdad için bağırması üzerine nöbetçi onbaşısı nöbetçi yanına gelirken İngiliz zâbitinin rovelverle ateş etmesi üzerine merkûm onbaşı yaralanmış ve müteâkiben İngiliz efrâdı koğuşa hücum ederek henüz yatakda yatan efrâda ateşe başlamışlardır. Biraz sonra bir mikdar silahlı İngiliz Hindli efrâd dahi içeri girerek ateşe iştirak etmişlerdir. Bu vak'ada karargâh efrâdından iki nefer şehid, yedi nefer yaralı, musika takımından üç şehid, iki yaralı efrâd vardır. Tarafımızdan hiçbir mukâbele olunmadı. Karargâhın üst kat odasında yatan karargâh kumandanı Mülâzım-ı Evvel Nail Efendi ile Kâtib Arslan ve Bekir Zeki Efendileri ve efrâdımızın silahlarını alıp Bayezid Camii karşısındaki sâbık Jandarma Kumandanlığı binasına götürmüşlerdir. Yaralılara müdâvât-ı ibtidâiye yapılmış, ikisi Gümüşsuyu Hastahânesi'ne nakl olunmuştur. Diğer yaralılarla şühedâ henüz

karargâhda vesâit beklemekdedir. Efrâd ve zâbitân hâl-i galeyândadır. Esbâb-ı taarruz henüz meçhûl olduğu ma'rûzdur.

Fî 16 Mart sene [1]336 / [16 Mart 1920]

Onuncu Kafkasya Fırkası Kumandanı
Kaymakam
[Kemaleddin Sami]

HR. SYS, 2608/7_12-13

66

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi
Şube: 2
Numara: 1296

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

İstanbul'un işgali bidâyetinde bilhassa telgraf ve telefon muhaberâtının kat'ına İngilizlerce fevkalâde ehemmiyet verilmiş ve nezâret-i âcizânın kolorduları vaziyetden haberdâr ederek menâfi'-i mülk ü millete muhalif bir hâlin hudûsunu men' etmek için vereceği evâmîr, bilâ-kayd ü şart men' olunmuş idi. Şimdi ise her şeyde olduğu gibi Osmanlı makamâtına tevcîh-i mes'uliyet için muhaberâtın kat'ını te'vile çalıştıkları bazı muhâverâtdan istidlâl olunmaktadır. Bugün muhaberâtın İngilizler tarafından sansür edilmek suretiyle icrasına müsaade olunduğu hâlde el-ân muhaberenin kâbil olamadığı ve bu defa da Anadolu merâkizinin telgraf kabul etmediği haber alınmaktadır. Şu vaziyetden nezâret-i celîlelerinin malûmatdâr bulunması ve icabında bize tevcîh edilmek istenilen mes'uliyetin kendilerine red ve iadesi için arz-ı vaziyete mübâderet kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehû'l-emrindir.

Fî 30 Cemâziyelâhir sene [13]38 ve fî 22 Mart sene [13]36 / [22 Mart 1920]

Harbiye Nâzırı
Fevzi

*

Muhaberatın tekrar başlaması hakkında Bâbîâli cânibinden Düvel-i Mü'telife komiserlerine iki nota yazılmışdır. Fransa, İtalya Komiserlikleri memurları Beyne'l-tilâf Komiserlik Meclisi'nde muhaberatın devamı karargâr olduğunu ve yalnız şifreli muhaberâta müsaade edilip edilmemesi meselesi halledileceğini beyân etdikleri ve İngiliz menâbi'inden teraşşuh eden malûmâta nazaran ise muhaberatın el-ân hâl-i inkıtâ'da bulunması Türkçe'ye tamamıyla vâkıf eşhasdan mürekkebi bir teşkilatın henüz hitâm bulmadığı müzâkere edildiği cihetle Harbiye Nezâreti'ne ol bâbda cevab i'tâsı ve teşebbüsâta devam edilmekde olduğunun dahi ilâvesi.

Fî 23 Mart sene [1]920

*

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Kalem-i Mahsus

Harbiye Nezâret-i Celilesi'ne

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi İkinci Şubesi ifadesiyle vârid olan 22 Mart sene [1]336 tarihli ve 1296 numaralı tezkire-i aliyye-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

Telgraf muhaberatının tekrar başlaması için Bâbîâli cânibinden Düvel-i Mü'telife Komiserliklerine bile eden iş'ârât üzerine keyfiyetin Fevkalâde Komiserler Meclisi'nde mevzu-ı bahs edilerek muhâberât-ı telgrafiyenin yeniden te'sisine karar verildiği ve yalnız şifreli muhaberâta müsaade edilip edilmemesi meselesi halledilemediği Fransa ve İtalya Komiserliklerine mensub bazı memurîn tarafından ifade edilmiş ve İngiliz menâbi'inden teraşşuh eden malûmâta nazaran ise muhaberatın el-ân hâl-i inkıtâ'da bulunması Türkçe'ye tamamıyla vâkıf eşhasdan mürekkebi bir teşkilatın henüz vücuda getirilemiş olmasından neş'et etmekde olduğu merkezinde bulunmuş olmağla iş'âr-ı keyfiyete ve teşebbüsâta devam edilmekde olup neticesinin izbârına dahi tabîi bulunmuş olduğunun inbâsına ibtidâr kılındı. Ol bâbda.

1 Nisan [1]920

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Şube: Asayiş
Hususî: 416

*Bahriye Nezâreti nâmına gelen
evrak-ı resmiyenin Düvel-i Mü'telif
zâbitânınca sansür edilmekte olduğuna dair*

Hariciye Nezâret-i Celilesi Cânib-i Âlisi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Bahriye Nezâret-i Celilesi nâmına vârid olan evrak-ı resmiyenin Düvel-i Mü'telif zâbitânınca müvezzi' yedinden zabt edilerek sansüre tâbi kılındıktan sonra ertesi günü açık olarak müvezzi'e iade edildiği ve evrak-ı mezkûre üzerine de sansür edildiğine dair bir işaret konulmadığı Dersaâdet Başmüdüriyeti'nin iş'ârına atfen Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumiyesi'nden bildirilmiş olmağla ifa-yı muktezâsı menû-ı re'y-i sâmi-i fahîmâneleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Receb sene [1]338 ve fî 1 Nisan [1]336 / [10 Nisan sene1920]

Dahiliye Nâzırı nâmına
Müsteşar Vekili
Nihad

HR. SYS, 2608/7_40-42

67

İstanbul'un Düvel-i İtilâfiye tarafından işgal-i askerî altına alınması üzerine keyfiyet bir takım mübalağalı şâyî'âta meydan verdiği ve şâyî'ât-ı mezkûrenin bilhassa taşraca büsbütün mûcib-i heyecan bir şekil aldığı ve bu miyânda teşkilat-ı millieye bazı harekât-ı müfritaya teşebbüs edildiği haber alınmıştır.

Hükûmât-ı mü'telifenin icra etdirdiği tahkikât ile sabit olan İzmir fecâyî'i ile onu takib eden iş'ât-ı müheyyice üzerine vücud bulmuş olan ve ne teşekkülünde ve ne de idaresinde hükûmetin iştirâki bulunmayan işbu

teşkilat esas itibarıyla müdafaa-i hukuk-ı meşrû'a ve muhafaza-i ırz u can mecburiyetiyle müteşekkil olmakla beraber hiçbir sıfat-ı resmiyesi ve hükûmetde mevkii olmayan Mustafa Kemal Paşa ve bazı müdürânı taraflarından maksad-ı mezkûr haricinde ve devlet için zararı bâdî olacak suretde vuku bulan harekât-ı müfritanın Hükûmet-i Seniyyece tecvîz olunmadığı ilan olunur.

[Mart/Nisan 1920]

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Tercüme Müdüriyeti

Aded: 18129/1

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden Fransa, İngiltere ve İtalya Fevkalâde komiserlerine irsâl olunmuş olan 1 Nisan 1920 tarihli takrîrin tercümesidir.

Zât-ı asilânelerinin [Fransa, İngiltere] ve [İtalya] Fevkalâde komiserleriyle birlikde irsâl eylemiş oldukları 29 Mart 1920 tarihli müşterek takrîre cevaben Teşkilat-ı Milliye'ye dair ibtidâ taraf-ı âlîlerine irsâl olunan metin üzerinde Hükûmet-i Seniyye'nin icrasını mümkün addettiği ta'dîlât ile birlikde bu bâbdaki beyânnâme projesi metnini irsâle müsâra'at eylemiş idim.

Mu'addel metin ber-vech-i âtî idi:

"Dersâadet'in Müttelikîn tarafından işgal-i askerî altına vaz' olunması üzerine zuhur eden mübalağalı şâyi'âtın bilhassa vilâyâtda Teşkilat-ı Milliye'nin yeniden harekât-ı ifrât-perverâneye sülûkuna bâ'is olmuş olan bir galeyân husûlünü dâ'î bir mahiyet iktisâb etmiş olduğu Hükûmet-i Seniyye'nin vâsıl-ı sımâh-ı ittîlâ'ı olmuşdur.

Hükûmet-i Seniyye Aydın Vilâyeti'ndeki hâdisât-ı fecî'a ve akîbindeki şâyi'ât-ı müheyyice üzerine teşekkül edip esas itibarıyla gayesi ahali-i İslâmiye'nin hukuk-ı meşrû'asını müdafaa ve namus ve hayatını vikâyeden ibaret olan bu teşkilatın teessüs ve idaresi hususunda bir vechile medhaldâr olmadığını beyân eder. Maamâfih Hükûmet-i Seniyye bir vakitden beri bazı

mahallerde vuku'a gelmiş olan harekât-ı müfritayı takbîh eylediğinden mârru'z-zikr harekâtı idare edenlerle Mustafa Kemal Paşa'nın ne bir sıfat-ı resmiyeleri ve ne de nezd-i hükûmetde bir mevkileri olmadığını ve bu aşırı ef'âle tasaddîleriyle hükûmetin dil-hâhı haricinde hareket etmiş olduklarını kat'iyyen beyân eder. Binâberîn Hükûmet-i Seniyye ahaliyi ancak hükûmet-i meşrû'anın evâmirine itaat ve asayiş-i umumîyi ihlâl edebilecek her gûne hareketden mücânebet etmeğe davet eyler".

Mart'ın otuz birinci günü Müttefikîn Fevkalâde komiserleri müşavir-i siyasîleri Mösyö Ledoux, Ryan ve Galli ancak zât-ı asilâneleriyle rûfekâsı tarafından çizilmiş olan fıkraların tayyinden sonra tasvîb edebilecekleri beyânıyla metni Hariciye Nâzırı beyefendi hazretlerine iade etmişlerdir.

Bu suretle ta'dîl edilmiş olan beyânnâme projesi malûm-ı âlîleri olduğu vechile şekl-i âtîye ircâ' olunmuş idi:

"Bazı mübalağalı şâyi'ât zuhur ederek bilhassa vilâyâtda Teşkilat-ı Milliye'nin yeniden bir takım harekât-ı müfritaya tasaddî etmesine bâ'is olan bir galeyânı dâ'î mahiyet iktisâb etmiş olduğu Hükûmet-i Seniyye'nin vâsıl-ı sımâh-ittılâ'ı olmuşdur. Hükûmet-i Seniyye mârru'z-zikr teşkilatın teessüsü ve idaresi hakkında bir vechile medhaldâr olmadığını beyân eder.

Hükûmet-i Seniyye bu teşkilatı takbîh eylediğinden teşkilat-ı mezkûreyi idare edenlerle Mustafa Kemal Paşa'nın hiçbir sıfat-ı resmiyesi ve nezd-i hükûmetde de hiçbir mevkii olmadığı gibi Hükûmet-i Seniyye'nin niyyâtı hilâfında hareket etmiş olduklarını kat'iyyen beyân eder.

Binâenaleyh Hükûmet-i Seniyye ahaliyi ancak hükûmet-i meşrû'anın evâmirine itaat ve asayiş-i umumîyi ihlâl edebilecek her gûne hareketden mücânebet etmeğe davet eyler".

Metn-i ahîr Teşkilat-ı Milliye'nin bi'l-cümle tarafdârânının Hükûmet-i Seniyyece âsi telakki ve bilâ-istisna bunların ef'âlinin takbîh olunduğu hissinin verebilir. Redd ü takbîh keyfiyeti şemâtet-kâr ve iğtişâş-cû bazı rüesâyâ aid olacak yerde bu teşkilata dahil olan herkese şâmil olabilir.

İmdi Hariciye Nâzırı Safa Beyefendi hazretlerinin de zât-ı asîlânelerine izah eylediği vechile bu teşkilatı vücuda getiren efrâdın kısm-ı a'zamı Yunanîlerin Aydın Vilâyeti'nde irtikâb eyledikleri katliâmlar ve sair mezâlim ve tecavüzâtdan mütehassıl dehşet ve infî'âlin ve Trabzon Vilâyeti'nde Pontus Cumhuriyeti nâmında bir Rum Hükûmeti ile büyük bir Ermenistan teşkili hakkında o sıralarda musırrâne deverân eden şâyî'âtın mübeddil-i hakikat olacağını görmekten mütevellid haşyetin cebr ve zoru altında hareket etmişlerdir.

Bu cemiyetin bütün tarafdârânını alenen takbîh eylemek bi'l-amel bir tedbir-i gayr-ı müessir olacağından başka Hükûmet-i Seniyye'nin icrası lüzumuna kâil olup her türlü sû-i tefehhümâtın izâlesiyle tedâbîr-i zecriyeye müracaat etmeksizin Düvel-i Muazzama-i Müttefika'nın mukarrerâtını infaz ettirmekden ibaret bulunan vazifesinin ifasına da muzır bulunacaktı.

Hiçbir fırkaya merbût olmayıp tamamıyla müstakil bulunan hükûmet-i hâzıranın yegâne emeli yed-i iktidarındaki bütün vesâit-i meşrû'a ve sulhperverâne ile Düvel-i Muazzama-i Müttefika'nın hissiyât-ı ma'deletkârânesine karşı zâten perverde eylediği itmi'nânın kendisine her an ümid ettirdiği vechile adil bir sulh istihsâl eylemekden ibaretdir. Düvel-i Muazzama-i mezkûrenin mukarrerâtına mukâvemetin fâidesizliği ve böyle bir mukâvemetin Devlet-i Aliyye'ye bâdî olabileceği avâkıb-ı vahimeyi Hükûmet-i Seniyye tamamıyla müdrikdir.

Hükûmet-i Seniyye Yunanîler tarafından dûçâr-ı tehdid olan ahali-i Müslime'nin ırz ve canını vikâye etmeği istihdâf eyledikçe Teşkilat-ı Milîye'nin teessüsünü kâbil-i izah görmekdedir.

Şurası şâyeste-i tezkârdır ki can ve ırzlarını taht-ı tehlikede gören mutî' köylülerden mürekkeb ahalinin kısm-ı a'zamı işbu teşkilata karşı hüsn-i nazar perverde etmektedir.

Bütün bu kitleler üzerine havale edilecek bir darbe-i takbîh zaten şâyân-ı tezkâr bir suretde mütezil olan nüfuz-ı hükûmeti tamamen imha etmek suretiyle memleketde bir adem-i hoşnudî ve bir galeyân tevîd edebilecektir ki bu da memleket için bir devr-i sulh u sükûn küşâd etmeği

tas'ib eyleyecektir. Buna mukâbil zât-ı asilâneleriyle rüfekâsı tarafından kendi nokta-i nazarına iştirak olunduğu takdirde Hükûmet-i Seniyye millet-i Osmaniye'nin hukuk-ı meşrû'asını kâle alacağına kâni' bulunduğu sulhun bilâ-ihtilâc tatbikini te'min için iknâ' ve sair vesâit-i muslihâne ile ahalinin kısm-ı a'zamını teşkil eden efkâr-ı mu'tedileyi kendi nokta-i nazarına ilhâk ve anâsır-ı iğtişâş-cûyâneyi tecrîd etmeğe muvaffak olacağı ümidindedir. Eğer bazı iğtişâşperverân buna karşı itaatsiz davranacak olursa Hükûmet-i Seniyye bunları her an fermânlı ilân ve harekât-ı ihtilâl-kârâneleri te'sirâtını bi's-suhûle izâle edebilir.

Mesleğine sâdık olan hükûmet bir âmil-i sulh ve teskîn olarak hareket etmeği iltizâm eylemektedir ve bizzat Düvel-i Müttefika'nın tedâbîr-i zecriye-i muhtemeleden inbi'âs edebilecek teşevvüşât zuhûruna meydan vermemek arzusunda olduklarına kâni'dir.

Hükûmet-i Seniyye'nin itikadınca Düvel-i Müttefika bâlâda teşrîh olunan fikir dahilinde harekete kendisini ikdâr ve muâvenet-i hayr-hâhânelerini ibzâl eyledikleri takdirde bu tedâbîre lüzum kalmayacaktır.

Eğer Hükûmet-i Seniyye yeni bir takım âlâm ve ıztırâbât husûlüne meydan vermeksizin hedef edinmiş olduğu gayeyi hayyiz-i fi'le îsâle muvaffak olursa kendisini mesud addedecek ve insaniyete bir hizmet ifa eylediğine kâni' bulunacaktır.

Bu mütâlaâtı nazar-ı ittilâ'-ı âlîlerine îsâl eyleyerek bunun isabetini takdir ve hükûmetin ittihâz etmiş olduğu hatt-ı hareketin hakka makrûn olduğunu tasdik eyleyeceklerini ümid ederim.

Hatm-i makâl etmezden evvel zât-ı asilâneleriyle rüfekâsı tarafından teklif edilen şekilde beyânnâme ilânının netâyic-i vahimeyi mûcib olması ihtimaline mebnî Hükûmet-i Seniyye'nin kemâl-i teessüf ile ve talebinize mümâşât hususundaki arzusuna rağmen beyânnâme-i mezkûru bu şekil tah-tında cerâidde ilân edemeyeceğini ilâve eylerim.

1 Nisan 1920

HR. SYS, 2607/1_24, 2607/3_20

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi**Şube: 2****Numara: 1394***Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Harbiye Nezâreti'nin bidâyet-i işgalinde İngilizlerden General Shuttleworth ile birkaç zâtdan mürekkeb maiyyeti zâbitânı nezâretde birleşmiş idiler. Ahîren mûmâileyh generale Fransız zâbitânından Miralay Carré ve İtalyan zâbitânından Kaymakam Vitelli iltihâk etmiş ve nezâret-i âcizîde bir "Düvel-i Mü'telife Askerî Mümessilliği Komisyonu" teşekkül etmiştir. Mezkûr komisyondan bazı muamelâta aid olarak alınan üç kıt'a tebligât suretleri merbûtan takdim kılınmış ve birinci tebliğdeki taleblerine tevfiikan Erkân-ı Harbiye-i Umumiye İkinci Şube Müdürü Kaymakam Kadri Bey komisyon refâkatine tayin olunmuş ve matlûbât-ı saire dahi derdest-i icra bulunmuştur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Receb sene [13]38 ve fî 7 Nisan [13]36 / [7 Nisan 1920]

Harbiye Nâzırı Vekili
Mehmed Said

*

Numara: 150

Düvel-i Mü'telife Komisyonu'ndan Harbiye Nezâreti'ne mevrûd mukarrerât suretidir.

Paşa Hazretleri

Erkân-ı Harbiye ifadesiyle şeref-vârid olan 22 Mart tarih ve 1297 numaralı tezkire-i aliyyelerine cevaben Osmanlı Harbiye Nezâreti'nin kontrolünü tanzim etmek üzere Düvel-i Mü'telife Komisyonu tarafından mukarrerât-ı âtiye ittihâz olunmuştur:

a-Erkân-ı Harbiye Birinci Şube'den evrak-ı lâzıme diğer bir şubeye naklolunacak ve orada umûr-ı câriye rû'yet edilebilecektir. Harekât Şubesi kapalı kalacaktır.

b-Kuvâ-yı Harbiye Cedvelleri Şubesi: Bu şubenin vezâif-i yevmiyesi diğer bir şubeye, meselâ Muhasebât Şubesi'ne naklolunacak, orada icab eden muamele cereyan edecektir.

d-Sulh Muâhedeşi, Osmanlı Ordusu'nun mevcud-ı müstakbelini tayin edeceğinden kuvve-i umumiye cedvelleri şubesinin açılmasına bâlâdaki esbâbdan nâşi müsaade edilmeyecektir. Orada hiçbir şey değişmeyecektir.

h-Şûrâ-yı Askerî'nin şimdi olduğu gibi haftada üç defa toplanabilmesine karar verilmiştir. İhtirâmât-ı fâikamızın kabulünü rica ederiz.

30 Mart [1]920

*

2. Şube

1383

Düvel-i Mü'telif Komisyonu'ndan Harbiye Nezâreti'ne mevrûd mukarrerât suretidir.

Paşa Hazretleri

Harbiye Nezâreti'nin kontrolünde bazı ta'dîlât icrası talebini hâvî numarasız ikinci mektubunuza cevaben Düvel-i Mü'telif Komisyonu'nun mukarrerât-ı âtîyesini tebliğ ile kesb-i şeref eylerim:

a-Harbiye Dairesi için ber-vech-i âtî karar verilmiştir:

1-Bu dairenin her altı şubesi kapalı kalacaktır. Fakat hesabât ile meşgul olan şubeler diğer bir şubeye naklolunacak ve orada Mü'teliflerin nezâreti altında çalışacaktır.

2-Selâm topları için baruta ihtiyac hâsıl olduğu takdirde merkezden suret-i mahsusada vuku bulacak taleb üzerine mikdar-ı kâfi i'tâ kılınacaktır.

b-Levâzımât-ı Umumiye Dairesi hakkında âtîdeki karar ittihâz kılınmıştır:

Beşinci Şube artık küşâd edilmiştir.

1-Dördüncü Şube'deki memurîn adedinin tenkîsi.

2-Kıta'ât-ı askeriye için İstanbul'a erzak idhaline müsaade edilecek, fakat vilâyâtdaki kolordular için İstanbul'dan erzak ihracına müsaade olunmayacaktır.

3-Serbest bırakılmış üserânın İstanbul'u terk etmesine müsaade edilecektir.

d-Ahz-ı Asker Dairesi: Mezkûr dairede hiçbir şeyin ta'dîl edilmemesine karar verilmiştir.

İhtirâmât-ı fâikamızın kabulünü rica ederiz.

31 Mart [1]920

*

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Şube: 2

Numara: 1357

Türkiye Harbiye Nezâreti kontrolünün tanzimi zımında İtilâfîyyûn ma'rifetiyle teşkil kılınan komisyonun ilk ictimâ'ının zabıt varakasıdır.

1-Fîmâ-ba'd Türkiye Harbiye Nâzırı'nın bi'l-cümle tebligâtını evvelce olduğu misillü bizzat General Shuttleworth'e göndermeyip Müttefikîn Komisyonuna göndermesini talep etmek kararlaştırılmışdır.

2-Türkiye Harbiye Nâzırı'ndan Müttefikînce dünkü gün ziyaret edilmiş olan mektebler hakkında malûmât verilmesi talep edilecektir.

a-Topçu Zâbit Vekili (yahud Küçük Zâbit) Mektebi

b-Topçu Endaht Mektebi

c-Zâbitân yetişdirmeğe mahsus Mekteb-i Harbiye

Türkiye Harbiye Nâzırı malûmât-ı mezkûreyi iki kısımda olarak i'tâ eyleyecektir:

a-Hâl-i hâzır te'sisatı hakkında en mükemmel tafsilatla verilecektir.

b-Türkiye Harbiye Nâzırı fîmâ-ba'd mezkûr te'sisatla ve kezâ Türkiye'nin sair cihetlerinde kâin onlara mümâsil te'sisatla ne yapacaklarının kâffesini beyân edecektir.

3-Mart'ın on altıncı günü General Shuttleworth ma'rifetiyle Harbiye Nezâreti'nin kontrolü için verilen evâmirin kâffesinin birer nüshası hazır edilerek komisyon azasından beherine verilmiştir.

Mart'ın yirmi ikinci günü Harbiye Nâzırı ma'rifetiyle ve 1297 numara ile mektubun birer nüshası hazır edilip azâdan beherine i'tâ kılınmıştır. Pazartesi günü mezkûr meseleyi müzâkere edip Müttefikîn talimâtının Harbiye nâzırına i'tâsı için saat on birde birlikte ictimâ' kararlaştırılmışdır.

4-Türkiye Harbiye Nâzırı'ndan mekâtib-i harbiye ile cephane imal eden fabrikalar ve kezâ iâşe ve ilbâs ve her gûnâ harb eşya ve emti'aları hakkında mükemmel malûmât talep edilmesi takarrur etmiştir ve kezâ cephane depoları sair harbiyeye müte'allik urbalara ve eşyaya dâir malûmât alınması taht-ı karara alınmıştır.

Fi'l-hakika mezkûr fabrikaların gerek muharebe zamanında ve gerek İzmit-Kerpe Adası arasındaki bir hattın garb ve şimâlindeki harekât-ı askeriye esnâsında ne gibi mevâd ihzâr edildiğine dair mükemmel malûmât ve kezâ İzmit'in şarkında vâki fabrikalarda imal edilen mevâd hakkında da tafsilât-ı mükemmele verilmesini talep eylemek mukarrerdir.

Hâsılı Müttefikîn Komisyonu istediği zaman müessesât-ı mezkûreden bazısını ve bi'l-cümlesini ziyaret edebilmek için tafsilât-ı mezkûreyi talep ediyor. Mezkûr komisyonun ziyarât-ı mezkûreyi icra edebilmesi için Harbiye Nâzırı'nın alakadâr kimesneleri haberdâr etmeksizin komisyon maiyyetine ordugâh zâbitânından birini tayin edecek ve mezkûr zâbit dahi her zaman ve her yerde ve hiçbir mâni'aya tesadûf etmeksizin her şeyi görebilmesi için haiz-i salâhiyet olacaktır.

5-Dördüncü maddede olduğu vechile Türkiye Harbiye Nâzırı'ndan bütün Türkiye'de imal edilmiş olan mevâd hakkında malûmât-ı mükemmele vereceği talep olunacaktır.

6-Türkiye Harbiye Nâzırı'ndan ordunun kolorduları ile alayları ve onların techizâtları ve nerede bulundukları ve ihtiyatları ve kezâ depoları hakkında da malûmât-ı mükemmele i'tâ etmesi taleb olunması takarrur etmiştir.

Harbiye Nezâreti'ni kontrole memur Düvel-i İtilâfiye Komisyonu'ndan alınan tezkire sureti bâlâdadır. Bu tezkiredeki matlûbât ber-vech-i âtî infâz olunacaktır.

1-Tezkirenin birinci maddesine tevfikân fîmâ-ba'd Mü'telifine nezâretten yazılacak muharrerât General Shuttleworth nâmına yazılmayacak doğruca Düvel-i Mü'telif Komisyonu nâmına isrâ kılınacaktır.

2-Tezkirenin ikinci maddesinde taleb edilen malûmâtdan kendilerine aid olan aksâmı mekâtib-i askeriye ve topçu müfettişlikleri ile piyade ve süvari encümenleri ihzâr edecek ve müsvedde hâlindeki ihzârât Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Altıncı Şube'de tedkik ve tesbit edilecektir. Nezâret vasıtasıyla Düvel-i Mü'telif Komisyonu'na verilecek olan bu mufassal malûmât 5 Nisan [13]36 tarihinde gönderilmiş olacaktır.

3-Tezkirenin dördüncü maddesindeki matlûbâtda Harbiye ve Levâzım Daireleriyle İmalât-ı Harbiye Müdüriyeti tarafından ihzâr edilecektir.

Bu ihzârât da 10 Nisan [13]36 tarihinde Düvel-i Mü'telif Komisyonu'na irsâl olunacak vechile ikmal edilmiş bulunmalıdır.

4-Düvel-i Mü'telif Komisyonu refakatine Erkân-ı Harbiye-i Umumiye İkinci Şube Müdürü Kaymakam Kadri Bey tayin olunmuştur.

5-Tezkirenin altıncı maddesindeki malûmâtı Erkân-ı Harbiye-i Umumiye verecektir.

Harbiye Nâzırı
Fevzi

7 Nisan 1920

HR. SYS, 2608/7_36-39

Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve Telefon
Müdüriyet-i Umumiyesi
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti ve Kalemî
Umumî: 197717
Hususî: 57

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahrem

Devletli efendim hazretleri

Telgraf muamelâtının bugünkü şekil ve vaziyetiyle suret-i tedvîrini hulâsaten irâ'e eden varaka leffen takdim-i pîşgâh-ı sâmilere kılınmıştır. Mezkûr varakanın tedkikinden de anlaşılacağı vechile muhaberâtın ihtiyac-ı hakikî ile mütenâsib bir suretde tevsi'î muamelâta buraca mevzû takayyüdâtın ref'iyle kâbil olabileceğinden bu cihetin te'minine ma'tûf esbâb ve vesâitin istikmâli bilhassa arz ve istirhâm olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Şaban sene [1]338 ve fî 28 Nisan sene[1]336 / [28 Nisan 1920]

Posta ve Telgraf ve Telefon
Müdür-i Umumîsi
(İmza)

*

Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve Telefon
Müdüriyet-i Umumiyesi
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti ve Kalemî

1-16 Mart [1]336 tarihinden beri işgal-i askerî altında bulunan merkezler İstanbul, Beyoğlu, Üsküdar, Kadıköy ve Rumelihisarı olup bunlardan Beyoğlu, Üsküdar, Kadıköy ve Rumelihisarı merkezlerinde telgraf muhaberesi büsbütün mu'attal bulunmaktadır.

2-İstanbul Muhabere Odası sabahları saat onda açılarak ba'de'z-zuhr saat dördte kapanmakta olduğundan muhabere günde altı saate münhasır

kalmıştır.

3-Muhaberenin başında bir İngiliz telgrafçısı ile Mümeyyiz Leon Efendi kontrol vazifesini ifa etmekte olup iki muhabere memurumuz bilfi'l muhabere ile ve bir komitatör memurumuz pul vermek ve telleri muayene etmekle meşgul bulunur.

4-Geçen muhabereyi zabt etmek üzere İngilizler yalnız üç mürekkebli ve şeridli kontrol makinesi vaz' etmiş olduklarından muhabere edilecek merkezlerin daha çok olduğuna göre bu makinelerin ekseriya çalıştığı zamanlar diğer merkezlerle muhabere etmek kâbil olamamaktadır. Diğer taraftan muhabere saatleri de mahdûd olduğu için telgrafnâmeler kısmen ertesi güne kalarak te'ehhur etmektedir.

5-Mukâbil ve muhâbir merkezler atebe-i seniyyeye ve makamât-ı resmîyeye resmî ve hususî telgraf çekmek istiyorlar. Bunları almak kâbil olamıyor. Esasen İngilizce ve Fransızca lisanlarını bilen ve isti'mâl eden ashâb-ı mesâlih pek mahdûd olduğundan ahalinin telgrafla muhabere ihtiyacı tatmin edilemiyor.

6-Akşamları muhabere odası pek erken yani saat dörtte kapandığı için hükûmet-i merkeziyenin taşralara aid mühim telgrafnâmeleri ertesi güne kalmaktadır.

7-Hükûmet-i merkeziyenin resmî telgrafnâmeleri doğrudan doğruya telgrafhânece kabul edilemediğinden bunlardan yalnız pek mühim olanlar İngiliz kumandanı tarafından vize edildikten sonra tevdi' ve mahallerine keşide edilmektedir.

8-El-hâletü hâzihî İstanbul hududu haricinde Gebze, İzmit, Yalova, Karamürsel, Adapazarı, Sapanca, Bahçecik, Hendek, Akyazı, Düzce, Bolu, Gerede, Çerkeş, Safranbolu, Mudurnu ve Göynük merkezleriyle muhabere mümkün bulunmaktadır. Ancak bunlardan Gebze, İzmit, Yalova, Karamürsel, Adapazarı ve Bolu merkezleriyle üç ecnebi lisanıyla telgraf te'âtî edilmekde ise de diğer merkezlerde bu lisanlarla muhabere edebilecek memur olmadığı için telgraf te'âtî edilememektedir.

[28 Nisan 1920]

HR. SYS, 2608/7_44

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Mütâreke Komisyonu

1. Berây-ı tedavi İsviçre'de bulunan Fırkateyn Mülâzımı Mehmed Ali Bey
 2. Hamburg'da talebeden Mustafa Ragıb Efendi
 3. Berlin'de tüccardan Mehmed İhsan Efendi,
Pension Albrecht, Berlin W62. Kalkreuterstr 17
 4. İsviçre'de Lozan'da talebeden Adliye Nâzır-ı esbakı merhum Nâzım Paşa'nın mahdûmu Tayfur Nâzım ve Sermed Beylerle hemşireleri Samime ve Naciye Hanımlar ve hizmetçi kadın
 5. Zürih'de Ticaret ve Ziraat Nezâreti talebesinden Miralay Hâlid Bey mahdûmu Ahmed Sedad Halid Efendi
 - 6/7. Berlin'de talebeden Nizami ve İsmail Hakkı Efendiler
 8. Halle'de talebeden Turgud Kâmi Efendi
 9. İserlohn'da talebeden Hasan Tarık Efendi
 10. Davos'da Meclis-i Ayân Kâtibi Subhi Bey,
 11. İsviçre'de Cenevre'de Medine Muhafız-ı esbakı merhum Osman Paşa'nın mahdûmu Hamza Osman Bey.
 12. Roma'da süferâ-yı Saltanat-ı Seniyye'den Galib Kemalî Bey ve ailesi.
 13. İsviçre'de me'zûnen bulunan süferâ-yı Saltanat-ı Seniyye'den Sezai Bey ve ailesi.
 14. Peşte'de talebeden Mehmed Ali Efendi.
(Sihmas Tsazar Uba-e, M. K. Collegumé-Budapest)
 15. Avusturya'da Loeben'de talebeden Bekir Vehbi Bey
- Esâmîsi bâlâda muharrer zevâtın Dersaâdet'e avdetlerine Mütâreke Komisyonu'nun 26 Nisan sene [1]920 tarihli celsesinde Düvel-i İtilâfiye murahhasları tarafından müsaade edilmiş olmakla Bern Sefâret-i Seniyyesi

vâsıtasıyla kendilerine tebligât ifa buyurulması menû-ı re'y-i sâmi-i cenâb-ı hidiv-i eframileridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Nisan [1]920

Mütâreke Komisyonu Reisi
(İmza)

HR. SYS, 2497/53_1-2

71

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Vâlâsı'na

Evvelki günden beri İzmit'in İngilizler tarafından bombardımanına Kuvâ-yı Milliye tarafından cebel toplarıyla mukabele edilmekte olduğu ve nefis-i İzmit'in yarım saat kurbünde şiddetli muharebâtın devam ettiği ve dün Haydarpaşa'dan ekseriyet-i uzmâsı efrâd-ı Hindiye'den mürekkebe olmak üzere külliyyetlice asker sevk edildiği ve dün akşam gelen ilk ve son defa hâmil olduğu efrâdı karaya çıkarmaksızın avdet etmiş olduğu.

Kemerburgaz cihetlerinde dolaşan çetelerin o civardaki köylülere on altı bin lira teklif ederek tehdidâtda bulundukları ve o yoldaki mektubu getiren bir Rum'un elde edilmiş olduğu ma'razında rapor takdim edildi.

Fî 16 Haziran sene [13]36 / [16 Haziran1920]

İstitlâ'ât Başmemuru
(İmza)

DH. EUM. SSM, 43/19

72

2/502

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

21 Haziran sene [13]36 tarih ve Emniyet-i Umumiye Asayiş Şubesi 514 numaralı emirnâme-i nezâret-penâhîleri arıza-i cevabiyesidir:

İngilizlerin Maltepe'deki Tayyâre Endâht Mektebi zâbitânının hânele-

rini taharrî ve kendilerini tevkif eylemelerinin mûmâileyhimin Kuvâ-yı Mil-
liye'ye iltihâk edip aleyhlerine bir hareketde bulunmalarına meydan verilme-
mek maksadına mübtenî olmasının pek muhtemel bulunduğu ma'rûzdur. Ol
bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

22 Haziran sene [13]36 / [22 Haziran 1920]

İstanbul Valisi
Abdullah Lami

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
49622/351

*Hulâsa: İngilizler tarafından tevkif olunan Maltepe
Tayyâre Endâht Mektebi zâbitânı hakkında*

Nezâret'den Makam-ı Sâmi-i Sadâret-i Uzmâ'ya

Maltepe Tayyâre Endâht Mektebi zâbitânının İngiliz-Hind asâkiri
tarafından tevkif ve hâneleri taharrî olunduğuna dair takdim kılınan 14 Hazi-
ran sene [13]36 tarihli ve 815 numaralı arîza-i acizânem üzerine tevkifâtın
esbâb-ı mûcibesi hakkındaki ihtisâsâtın neden ibaret bulunduğu bildiril-
mesi emr u izbâr buyurulmasıyla keyfiyet İstanbul Vilâyeti'nden sorulmuş
idi. İngilizlerin bu suret-i hareketleri zubbât-ı mûmâileyhimin Kuvâ-yı Mil-
liye'ye iltihâk edip aleyhlerine bir hareketde bulunmalarına meydan verilme-
mek maksadından ibaret olması muhtemel bulunduğu vilâyet-i müşâ-
runileyhâdan cevaben iş'âr kılınmış olmakla ol bâbda.

24 Haziran sene [13]36 / [24 Haziran 1920]

DH. EUM. AYŞ, 42/71

73

Üsküdar Mutasarrıflığı
Tahrirât Kalemi
2971/492

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

8 Temmuz sene [13]36 tarihli ve 9540/224 numaralı tahrirât-ı celîle-i

nezâret-penâhî arîza-i cevabîyesidir:

Yunan kıta'âtı çekilmedikçe mahallince tahkikât-ı amîka icrasına imkân olmadığı ve binâenaleyh 7 Temmuz sene [13]36 tarihli ve 2924/472 numaralı arîza-i âcizîye merbûtan takdim kılınan rapor muhteviyâtı kanaat-bahş malûmâtı ihtivâ eylediği ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Temmuz sene[1]336 / [14 Temmuz 1920]

Üsküdar Mutasarrıfı
Ziver

*

Üsküdar Mutasarrıflığı
Tahrirât Kalemi
2973/493

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

11 Temmuz [13]36 tarih ve 225 numaralı tahrirât-ı celîle-i nezâret-penâhîleri arîza-i cevabîyesidir:

Dudullu'da İngiliz karargâhının te'sisinden beri ihtilât mümkün olmadığı ve telefon hutûtunun kat'ı sebebiyle nahiye müdüriyetiyle de muhabereye çare bulunamadığı ve esasen İngilizler karargâhlarına mütecâvir kurâyı her bâr تنها bulundurmağa çalışdıkları ve hicret eden ahali karyelerine iade olunmak üzere evvel emirde Moda'daki İngiliz Kumandanlığı'ndan ruhsat istihsâline lüzum olduğu ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

15 Temmuz sene [13]36 / [15 Temmuz 1920]

Üsküdar Mutasarrıfı
Ziver

*

İstanbul Vilâyeti Mektubculuğu
Umumî: 3043
Hususî: 754

Hulâsa: Dudullu'dan hicret edenler hakkında

Dahiliye Nizâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Asayiş Şubesi'nden muharrer 11 Temmuz sene [1]336 tarihli ve 564 numaralı tezkire-i aliyye-i nezâret-penâhîlerine cevabdır:

Dudullu'da İngiliz karargâhının te'sisinden beri ihtilât mümkün olmadığı ve telefon hutûtunun kat'ı sebebiyle de müdüriyetle muhabereye çare bulunmadığı ve esasen İngilizler karargâhlarına mütecâvir kurâyı her bâr تنها bulundurmağa çalışdıkları ve hicret eden ahali mahallerine iade olunmak üzere evvel emirde Moda'daki kumandan general hazretlerinden ruhsat istihsâline lüzum olduğu Üsküdar Mutasarrıflığı'ndan cevaben bildirilmiş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Zilkade sene [1]338 ve fî 21 Temmuz sene [1]336 / [21 Temmuz 1920]

İstanbul Valisi
Abdullah

DH. EUM. AYŞ, 44/13

74

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Sinekli Hudud Emniyet Müfettişliği'nin 6 Haziran sene [13]38 tarihli ve 96 numaralı mühim ve müsta'cel işaretti tahrirâtı suretidir.

Yunanîlerin oldukça mühim bir kuvvetle Dersaâdet'i işgal etmek için dün akşam taarruz edeceklerine dair bazı makamâtdan sudûr eden işâ'a üzere köylüler tarafından makam-ı âcizîye müracaat vâki olmuş olup ahaliye lâzım gelen te'minât i'tâ edilmekle beraber bu erâcîfin Kurfallı karyesinden

terahhuş etmiş olduğu anlaşılmağla heyecan-ı umumiyenin teskini zımnında lâzım gelen muamelenin emr u icrası ma'rûzdur. Ol bâbda.

10 Haziran 1338 / [10 Haziran 1922]

*

Çatalca Mutasarrıflığı'na

Mahremdir.

Yunanlıların İstanbul'u işgal etmek üzere mühim bir kuvvetle taarruz edecekleri işâ'a olunmasından teheyhüc eden civar köyler ahalisine, müracaat-ı vâkı'aları üzerine te'minât-ı lâzıme i'tâ olunmakla beraber bu erâcîfın Kurfallı karyesinden teraşsuh ettiği anlaşıldığı Sinekli Hudud Emniyet Müfettişliği'nden bildiriliyor. Burada şâyi' olan öyle bir haber üzerine hükûmetçe tedâbîr ve takayyüdât-ı lâzıme-i ihtiyâtkârî ittihâz kılınmış olduğundan icab edenlere ona göre te'minât-ı mukteziye i'tâsıyla teskin-i heyecana gayret olunması siyâkında şukka.

Fî 11 Haziran [13]38 / [11 Haziran 1922]

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Huzur-ı Sâmisî'ne

Mahremdir.

Devletlü efendim hazretleri

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti ifadesiyle şeref-vârid olan fî 11 Haziran sene [1]338 tarih ve 10511/4 numaralı emirnâme-i sâmilere arıza-i cevabiyesidir:

Dersââdet üzerine bir hareket-i askeriye icrası mukarrer olduğu hakkındaki şâyi'ât Sinekli Emniyet Müfettişliği'nin mütâlaası vechile Kurfallı karyesinden değil Akvıran Karakolu'nun istihbârât-ı hususiyesinden teraşsuh etmiş ve ahali-i mahalliyece husûlü tabîi olan heyecanın teskini maksadıyla ve zâhiren derdest-i inşa bulunan nahiye hükûmet dairesi hakkında tedkikât ifası vesilesiyle fî 6 Haziran sene [1]338 tarihinde Sinekli'ye gidilerek

tedâbîr-i mukteziye icra kılınmış olmağla arz-ı malûmât olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Haziran sene [1]338 / [13 Haziran 1922]

Çatalca Mutasarrıfı

Fevzi

DH. KMS, 60-3/48

YUNAN HAREKÂTI VE MEZÂLİMİ

İstanbul
Polis Müdüriyet-i Umumiyesi
Hususî: 700

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahrem ve gâyet müsta'celdir.

Devletli efendim hazretleri

Rumların dünkü gün kiliselerinde icra-yı âyin esnasında bir fevkalâde-lik müşâhede edilerek icra edilen tahkikâtta Kuzguncuk Kilisesi'nde Osmanlı Rumları'nın tabiiyet-i Osmaniye'den çıkarak Yunanîliği kabulleri hakkında teşebbüsâtta bulunacakları ve yedlerindeki nüfus tezkirelerini toplayarak lâzım gelen makama tevdî' edecekleri mevzû'-ı bahs olduğu ve Paşabahçe Kilisesi derûnuna icra-yı âyin esnasında Yunan bayrağı keşîde edildiği ve Kadıköy kiliselerinde dahi tabiiyet ve İstanbul'un mukadderâtı hakkında mübâhasât cereyan ettiği, Büyükada Kilisesi'ne keşîde edilen bayrak mahallî komiserliğinin ihtarı üzerine indirilmiş ise de Heybeliada Başpapazı Dimitri Efendi bayrağı indiremeyeceğini polis ve hükûmet hiçbir şey tanımadığını beyân eylemiş ise de serkomiserin ihtarı üzerine bayrağın indirildiği ve kilisede ictimâlarından maksad güya pâyitahtın Yunanistan'a verildiğine dair Paris Konferansı'nda karar verilmesi üzerine işbu meserreti tes'îden âyin-i ruhânî icra etdikleri ve bundan böyle ne kadar erkek Rum var ise cümlesinin şapka giyecekleri ve fes giyenlerin Rum olarak tanınmayacaklarını ve İstanbul'un Yunanistan'a terki kâbil olamadığı takdirde bile Fransız veya İngilizlere verilmesini ve Türk Hükûmeti'nin Anadolu içrilerine gönderilmesi hakkında Düvel-i İtilâfiye nezdinde teşebbüsâtta bulunulmasının tezekkür kılındığı anlaşılmış ve Beyoğlu'nda da müsellahan ve on beş kişiden mürekkeb olarak mürûr eden bir müfreze-i Yunaniye'nin arkasını yüzlerce Rum takib ederek Yunan lehinde nümayişler icra etdikleri müşâhede edilmiş olmakla arz olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Mart sene [1]335 / [17 Mart 1919]

Polis Müdür-i Umumîsi
Halil

*

İstanbul
Polis Müdüriyet-i Umumiyesi
İkinci Şubesi
Aded
Umumî: 1605

Mahrem ve müsta'celdir.

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Güzerân eden Mart'ın on altıncı Pazar günü vasatî saat ikide Taksim'de cadde-i kebîrde kâin Yunan Konsoloshânesi'ne vürûd eden on beş kadar Yunan Devleti jandarmalarını istikbâle gelen binlerce Rum ahalinin mezkûr konsoloshâne önünde ictimâ edip Rumca "zito" diye bağışdıkları ve caddeden mürûr eden tramvay arabaları tevakkuf ettiği gibi mürûr u ubûra mâni oldukları ve bu sırada ahalinin arasında Taksim'de Ahır Sokağı'nda on bir numaralı hânede mukim Tekfurdağı'nın Mürefte karyesi ahalisinden Yorgi veled-i Kiryako nâm şahıs bazı kimselerin ceblerini karışdırmakda olduğu görülerek memurîn-i zâbıta tarafından merkeze celb edildiği esnada isimleri anlaşılamayan ve konsoloshânedan çıkan Yunan Devleti askerlerinden bazıları binlerce Rum ahali arkalarında olduğu halde Taksim merkezinin kapısına kadar gelmişler ise de merkûm Yorgi karakoldan alındığı ve karakol önünde Yunan ahalinin dağılmaları için memurîn-i zâbıta tarafından suret-i nâzikânede edilen ihtar üzerine devlet-i müşârunileyhâ konsoloshânesi askerlerinden birisi memurîn-i zâbitanın göğsünden iterek Türkçe lisan ile: "Siz bu Rum ahaliye karışmayacaksınız, kat'ıyyen geri çekiliriz." diye ifa-yı vazife hâlinde bulunan memurîn-i zâbitayı tahkîr ve vazifelerine müdahale ettiği ve mütecâviz Yunan askerinin bu hâlinde cür'et alan ahaliden bazıları da dağılmaktan imtina etmekde oldukları görülerek keyfiyet derhal İtilâf Zâbitası Kumandanlığı'na ihbar edilerek vürûd eden İtalyan jandarmaları vuku'-ı hâli aynen müşâhede ettikleri ve merkûm Yorgi['yi] karakoldan hod be-hod almak isteyen diğer bir Yunan askeri İtalyan jandarmalarını görünce fikrinden vazgeçerek karakoldan infikâk ettiği ve saat beş buçukda mezkûr konsoloshâne önünde mevcut olan ahali

be-tekrar "zito" âvâzesinden sonra dağıldıkları ve bu esnada ifa-yı vazife etmekde olan Taksim Merkezi İkinci Komiseri Zühdü Efendi'yi tahkîr etmiş olan tebaa-i Yunaniye'den Lorenzo derdest edilerek hakkında muamele-i kanuniye ifa edilmekde olduğu Taksim Merkezi Memurluğu'nun iş'ârı üzerine keyfiyet berây-ı malûmat ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Mart sene [1]335 / [17 Mart 1919]

Polis Müdür-i Umumîsi
Halil

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
14593/298

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Dersaâdet'deki Rum tebaa-i şahanenin geçen Pazar günü vuku bulan bî-ser ü bün harekât-ı gayr-ı lâyıkaları dolayısıyla ittihâz olunması lâzım gelen tarz-ı muamelât ve tedâbîrin isti'lâmını mutazammın 18 Mart sene [1]335 tarihli ve 40 numaralı tezkire-i aliyyeleri mütâlaa-güzâr-ı senâverî oldu. Polis ve zâbita umûru hakkında İtilâf Hükûmâtı irtibât memurları ile memurîn-i âidesi arasındaki itilâf-ı ahîre nazaran onlarla teşrîk-i mesâîl edilecek muhafaza-i asayişe itina kılınması ve hükm-i nizâm ve kanunun da tatbikine devamda zerret-mâ ta'allül ve tesâmüh edilmemesi lâzım geldiği siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 24 Mart sene 1335 / [24 Mart 1919]

Hariciye Nâzırı
nâmına
A. Fuad

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Nâzır Cemal Beyefendi hazretlerinden Polis Müdür-i Umumîsi Halil Bey'e

17 Mart sene [1]335 tarihli ve 700 numaralı tezkireye cevabdır:

Polis ve zâbıta umûru hakkında İtilâf Hükûmâtı irtibât memurları ile memurîn-i âidesi arasındaki itilâf-ı ahîre nazaran onlarla teşrîk-i mesâî edilecek muhafaza-i asayişe itina kılınması ve hükm-i nizâm ve kanunun da tatbi-kine devamda zerret-mâ ta'allül ve tesâmüh edilmemesi lâzım geldiği Hari-ciye Nezâret-i Celîlesi'nden cevaben emir u iş'âr buyurulmuş olmakla ona göre tedâbîr-i lâzımenin ifası bâbında.

Fî 29 Mart sene [1]335 / [29 Mart 1919]

DH. KMS, 49-2/3

76

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline dair Osmanlı Harbiye Nezâreti'ne makamât-ı askeriyeden tevârih-i muhtelifede mevrûd raporlar suretleridir.

İZMİR İŞGALİNE DAİR MEVÂKİ'DEN MEVRÛD TELGRAFLAR

İzmir Kumandanlığı'ndan:

Buraya gelen Amiral Calthorpe'dan bir nota aldım. Bunda İzmir istih-kâmâtı ile civarında müdafaa tertibâtını hâiz bulunan arazinin Mütâre-kenâme'nin yedinci maddesi mücebince bugün öğleyin saat on ikide işgal edeceklerini ve bunun Düvel-i Müttefika tarafından Bâbîâli'ye bildirildiğini yazıyor. Emrinize muntazır olduğum ma'rûzdur.

14/5/[13]35 / [14 Mayıs 1919]

17. K[olordu] Kumandanı
Nadir

İzmir Kumandanlığı'ndan:

Bugün Düvel-i Müttefika tarafından vuku' bulacak işgal keyfiyetinin muvakkat bir mahiyeti haiz olup pek yakında Yunanlılara teslim edileceği

havâdisi musırıran deverân etmektedir. Bu bâbda nazar-ı dikkat-i nezâret-pe-nâhîlerini celb eylerim.

17. K[olordu] Kumandanı
Nadir

İzmir Kumandanlığı'ndan: 14 Mayıs sene [1]335 / [14 Mayıs 1919]

*İzmir Kışlası
Pek müsta'celdir ve
dakika te'hiri gayr-ı caizdir.*

Şimdi 14/5/[13]35 saat sekiz sonra da Amiral Calthorpe'dan aldığım notada şerâit-i Mütâreke'nin yedinci maddesi mûcebince Düvel-i Mü'telife nâmına İzmir'in Yunan kıta'ât-ı askeriyesi tarafından işgal olunacağı ve karar-ı vâki'in Bâbıâli'ye bildirildiği ve ihrac kuvvetinin yarın 15/5/[13]35 saat 8.00 sonra da İzmir'e muvâsalat edeceği ve Yunan Bahriye müfrezelerinin yedi saat evvelden itibaren iskeleleri işgal edeceğini ve vekâyi'-i mü'es-sifeye meydan kalmamak üzere kıta'âtımızın bulundukları mahallerde kalması ve bir İngiliz müfreze-i bahriyesi tarafından işgal edilecek olan telg-rafhânede sansüre edilmek üzere muhabere-i resmiyeye müsaade edileceği ve Yunan makamât-ı askeriyesinin kendilerine dair olan arzularının iş'ârına intizâr etmeleri lüzûmu bildirilmekte olduğu ma'rûzdur.

17. K[olordu] Kumandanı
Nadir

Aydın'dan:

Düvel-i İtilâfiye tarafından işgal edilen İzmir ile ve binâenaleyh kolordu ile muhaberemiz bugün saat beş-ondan itibaren inkıtâ'a uğramıştır. Mahiyet-i işgal henüz fırkaca tavazzuh edememiştir. Ahali heyecandadır.

15 Mayıs [1]335 / [15 Mayıs 1919]

57. Fırka Kumandanı
Şefik

*

On Yedinci Kolordu Kumandanlığı'ndan:

1-Bugün İzmir'de efvâh-ı nâsda İzmir'in mukadderâtı hakkında üç muhtelif şâyi'a deverân etmektedir. Birinci ihtimal İtalyanların yapacakları

bir ihrac ile, ikinci ihtimal Yunanîlerin yapacakları bir ihrac, bir üçüncü ihtimal de evvelce Yunanîler tarafından suver-i muhtelif ile İzmir'e idhal edilmiş ve teşkilatı yapılmış olan Salîb-i Ahmer efrâdının elbise ve esliha ile telbîs ve teslîh edilerek İzmir'in bunlar ile işgali bir emr-i vâki hâline getirilecektir. Sâlifü'z-zikr üç muhtelif ihtimal hakkında buradaki İngiliz mümessillerinin nazar-ı dikkati celb edilmiş ve birinci, ikinci ihtimaller hakkında ahali nezdinde şâyi' olan havâdise kendilerinin de muttali' bulunduklarını ve böyle bir hâle ihtimal vermemekle beraber buraya bu husus için birkaç İngiliz harb gemisinin geleceğini gayr-ı resmî bir surette beyân etmişler. Üçüncü ihtimalin vuku'una ihtimal vermemektedirler ise de en zayıf ihtimal ile böyle bir vak'anın tahaddüsü hâlinde İngilizlerce ne gibi tedâbîrin tasavvur ve mevki'-i tatbîke konulabileceği sualine cevaben bu husus için hiçbir şey düşünmediklerini ve maamâfih bu meselenin fevkalâde ehemmiyeti haiz olarak nazar-ı dikkate alındığını beyân etmişlerdir.

2-Son günlerde İzmir'e bir İtalyan ve bir Amerikan dretnotuyla Yunan'ın en büyük iki zırhlısının vürûdu ve Amerikalı Amiral Bristol'un İzmir'e vürûdu ve avdet etmesi bunu müteâkib Fitzmaurice nezdindeki İngiliz amiralinin vürûdu bugün akşama doğru bir İngiliz dretnotuyla firefly ve kumandanı Frederich Robeck'in gelmesi her hâlde şu günlerde İzmir hakkında mühim mukarrerât ve tasavvurât olduğunu işrâb ediyor.

3-İzmir'in mukadderât-ı âtiyesi hakkında makam-ı nezâret-penâhîlerince mevcut malûmatın sür'at-i emr u iş'ârına müsaade buyurulması birinci maddede işgalin üç şıkkından herhangi birinin vuku'u hâlinde kolorduca takib edilecek hareketin sür'at-i emr u iş'ârı ehemmiyetle ma'rûzdur.

14/5/[13]35 / [14 Mayıs 1919]

17. K[olordu] Kumandanı
Nadir

Menemen Kaymakamıyla muhabere: 15/5/[13]35

İzmir istihkâmâtı dün akşam işgal olundu ve bu sabah sekizin tamında İzmir şehri iki fırka Yunan asâkiriyle işgal olundu. Bugün saat on bire kadar tren ve telefon hatlarımızda muntazam muhabere te'min ediliyordu. Mezkûr

saatden beri vesâitin dahi işgali anlaşıldı. Tezâhürât-ı milliye pek hazin ve heyecan-engîzdir. İzmir Maşatlığı'nda tecemmu' eden kırk-elli bin nüfus-i Müslime Yunan ilhakını tazammun eden bu ilhâkdan müteheyyc ve hararetli mitingler yapmaktadırlar. Kıta'ât, kolordudan aldığı emri tamamen ifa eylemekte ve tecemmu' mahalli olan kışla önünde muhill-i asayiş bir harekete meydan verilmemek için her ferd çalışıyor. Bu sabah bir tren lokomotifi üzerinde Yunan bayrağı olup yolcuların ifadâtı yalnız devâir-i resmiyenin işgal olunmasından ibaret ve bir kısım asker ve zâbitânımızın Ödemiş istikâmetine çekildikleri gibi Tire, Bayındır, Aydın, Söke, İzmir üzerine yürüdükleri rivayet olunuyor, efendim.

*

Burdur'dan:

İzmir Redd-i İlhâk Hey'et-i Milliyesi'nden mevrûd telgrafda İzmir ve havalisinin Yunan'a ilhâk edileceği iş'âr edilmektedir. İzmir'le muhabere münkatı' ve İzmir Telgrafhânesi'nin İngilizler tarafından ve Selçuk İstasyonu'nun bir İtalyan müfrezesi tarafından işgal edildiği anlaşılmıştır. Umum ahali ilhâk aleyhindedir. Emr u talimât.

15 Mayıs [13]35 / [15 Mayıs 1919]

Burdur 12. Fırka
Ahz-ı Asker Kalem Reisi
İsmail

Burdur'dan:

14 Mayıs [13]35 akşamı Yunanlıların İzmir'i ve İtalyanların Kuşadasıyla Selçuk İstasyonu'nu işgal ettikleri ve Aydın-İzmir arasında telgraf muhaberesi münkatı' olduğu ve Kuşadası'na İtalya Sefîne-i Harbiyesi Kumandanı Aleksandros'un Kuşadası'ndan 14 Mayıs [13]35'de araba ile Söke'ye hareket ettiği ve İzmir'den 14 Mayıs [13]35'de Burdur'a gelen Marini nâmında bir İtalya generalinin Antalya'da İtalya mümessili ile olan muhaberesinden mümessilin 17 Mayıs [13]35 Burdur'a geleceği anlaşıldığı.

15 Mayıs [13]35 / [15 Mayıs 1919]

12. Fırka Ahz-ı Asker Reisi
İsmail

Konya'dan:

İzmir ve havalisinin Yunanistan'a ilhâk edilerek el-yevm işgal ameliyesinin başladığı müstahberdir. Hatta Redd-i İlhak Komisyonu reisi imzasıyla umum belediye riyâsetlerine keşide edilen bir ta'mimde bu husus zikredilerek İzmir'in son dakikalarını yaşamakta olduğu ve ahalinin son dakikaya kadar müdafaa maksadıyla bir millî ordu teşkil ettiği diğer vilâyet, livâ ve kazaların kendilerine müzâheret etmesi taleb olunmuştur. Bu bâbda malûmat ve talimât-ı kâfiye i'tâ buyurulmasını istirhâm ederim.

15 Mayıs [13]35 / [15 Mayıs 1919]

Yıldırım Kıta'âtı Müfettişi
Ferik **Cemal**

Denizli'den:

C. 16 Mayıs [13]35 tarih ve 756 tele:

Dünden beri İzmir'den alınan malûmata nazaran işgalin yalnız İzmir şehri istihkâmâtına münhasır kalmayıp Yunan askeri evvelâ İzmir Kışlası'nda toplu bulunan askerden üç yüz kadarını şehid ettikleri ve bir kısım askerin de silahlarıyla dağlara çekildikleri ve işgalin Ödemiş, Bayındır, Tire'ye kadar ilerlediği anlaşılıyor. Kuşadası'na çıkıp 15/5/[13]35'de Ayasluğ İstasyonu'nu işgal eden İtalya Kuvâsı'ndan bin beş yüz piyade, iki yüz süvari, dört makineli tüfenkden mükkeb bir kuvvetin Aziziye'ye gelip Balatlık İstasyonu'na ilerlemekde olduğu ve bir kısım kuvvetin de Söke'ye sevk olunduğu anlaşılmıştır.

16 Mayıs [13]35 / [16 Mayıs 1919]

16. Fırka Kalem Reisi
Miralay **Tevfik**

*

Aydın'dan:

1-Kuşadasıyla Selçuk İstasyonu İtalyan kuvve-i askeriyesi tarafından işgal edilmiştir.

2-Hükûmet-i mahalliye'nin protestosuna cevaben İtalyan Sefîne-i Harbiyesi Kumandanı Aleksandr beyânât-ı âtiyede bulunmuştur.

Asker çıkarmakda İtalya Hükûmeti'nin fena bir maksadı olmadığını memurîn-i hükûmet-i metbû'aları nâmına kemâ fi's-sâbık ifa-yı vazife ile bileceklerini gerçi asayiş-i mahallîde bir şey yok ise de istikbâlen asayişe müte'allik vuku bulacak herhangi bir hadiseye vuku'undan evvel mani olmak maksadına mübtenî olduğunu ve bu hareketlerinin Hükûmet-i Osmaniye ile İtalya Hükûmeti arasında verilen karar neticesi olduğu ve Mekri, Marmaris, Bodrum sevâhiline de bu vechile asker çıkarıldığını beyân ve mâ-fevkinden aldığı emri harfiyen ve bilâ-te'hir ifaya mecbur bulunduğunu dermiyân eylediği.

3-Mûmâileyh Aleksandr Kuşadası'ndan 14 Mayıs sene [1]335'de Söke'ye hareket ettiği 135. Alay kumandanının 14/5/[13]35 tarihli telgraf-nâmesine atfen ma'rûzdur.

15 Mayıs [13]35 / [15 Mayıs 1919]

57. Fırka Kumandanı
Şefik

Bandırma'dan:

1-Berây-ı teftiş bugün 16/5/[13]35'de Bandırma'ya muvâsalat etdim.

2-İzmir şehrinin İtilâf kuvvetleri tarafından işgali dolayısıyla Bandırma'daki 60. Fırka Kumandanlığı'na keşide buyurulan 16/5/[13]35 tarihli ve gayet müsta'cel işaretli emr-i telgraflerine muttali' oldum. Fırka Kumandanlığınca emr-i sâmilârinin Anadolu mıntıkasındaki On Dördüncü Kolordu'ya tâbi olan bilumum kıta'âta ve Ahz-ı Asker kalemlerine derhal tebliğ edilmiş olduğunu gördüm. Bandırma'da ahali-i İslâmiye işgal-i vakı'adan pek ziyade müteheyyic olmakla beraber hiçbir hadise-i mü'essife vuku bulmamıştır.

3-Emr-i sâmilârine zeylen Soma ve Biga Ahz-ı Asker Kalemlerine verdiğim emrin bir sureti âtîde zeylen ma'rûzdur.

4-İzmir'in işgali pek ani bir suretde vâki olmasının ve bu işgalin mahiyeti ile hududu henüz mechûl bulunmasına kolordu mıntikasının Adalar Denizi'nin Ayvalık'dan itibaren şimâle doğru mümted olan kısmının da böyle bir emr-i vâki'e ma'rûz olmasının nazar-ı dikkate alınması lüzumuna binâen ahz-ı asker kalem ve şubeleri memurîn-i askeriyesinin herhangi bir

vaziyet karşısında bulundukları mevkide kalarak vazife-i resmiye ve insaniyelerini ifada devam etmeleri lüzumu nezâret-i celîlelerince de tasvîb buyurulacağından eminim. Hatta en vahîm vaziyetler nazar-ı dikkate alınarak gerek muvazzaf ve gerekse mütekâid zâbitânın gerekse işbu zâbitânla şehid zâbitânın bi'l-cümle aile ve eytâm ve erâmilin şimdiden iki- üç aylık maaşlarının tesviyesi ve ayrıca ihtiyât erzak dahi i'tâsı suretiyle te'min-i hayat ve maişetleri Hükûmet-i Seniyye'nin şâyân-ı âlîsi iktizâsından bulunacağına kâni'im. Binâenaleyh gerek ahz-ı asker kalemlerine i'tâ ettiğim tebligâtın ve gerekse te'min-i hayat ve maişet nokta-i nazarından bâlâdaki tekâlif-i acizânemin tasvîb-i sâmililerine iktirân edip etmediğinin emr u iş'ârına müsta'celiyetle intizâr ederim.

16 Mayıs [13]35 / [16 Mayıs 1919]

14. K[olordu] Kumandanı
Yusuf İzzet

HR. SYS, 2383/1_15

77

Jandarma Kumandanlığı'nın raporu

İzmir'in suret-i işgali hakkında ilk defa çekilen şifre cevabı her nasılsa henüz telgrafhaneye vaz'-ı yed edilmemiş olmasından dolayı vürûd edebilmiş ve mezkûr telgrafnâmede sabır ve metânet tavsiye buyurulmuş idi.

Sevgili bedbaht vatanın geçirmekte olduğu feci buhranın dehşeti, istiklâl-i millî ile mana-yı hâkimiyetin kadr ü kıymeti burada bilfi'l taarruza düçâr oldukdan sonra bunların hiçbirisine sahib ve mâlik olmadıktan sonra tezâhür etdi. İnsan, telâfisi kâbil olan bir husus için sabreder veyahud izhâr-ı metânet eyler. İzmir'in vaziyet-i hâzırası metânet ve sabrı sâlib bir haldedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun eczâ-yı memâliki miyânına dahil olduğu günden beri hiçbir taarruza marûz kalmayarak bir timsâl-i ismet hâlinde bulunan zavallı ve bîkes İzmir, Hunlara ve yamyamlara rahmet okudacak derecede sefil ve âdilik gösteren bir milletin bâride-i kahrı altında el-yevm inliyor. İşgal günü Kuvve-i İşgaliye Kumandanı Niko Zafıryo'nun neşrettiği beyân-nâme şübhesiz manzûr-ı kumandanîleri olmuştur. Gerek bunda gerek müte-

âkiben neşrolunan beyânnâmelerin kâffesinde İzmir'i işgalden maksad, âdi bir kontrol vassından ibaret olduğu ve hükûmetin ve hâkimiyet-i Osmaniye'nin kemâkân bâki bulunduğu söylenildiği hâlde vaziyet bunun tamamıyla hilâfındadır. Hâkimiyet, hükûmet ismen mevcut, fi'len ma'dûmdur. Valinin, polis müdürünün, jandarma kumandanının haddi ve salâhiyeti, mıntika-i icraâtı ancak masaları başına inhisâr etmektedir. Memleketin kuvve-i icraiyesini teşkil eden polis ve jandarma inhilâl etmiştir. Şehir dahi dahil olmak üzere bütün karakollar bilfi'l taht-ı idarelerindedir. Hükûmet Konağı'nda alt kat salonunda bile bir müfreze-i askeriye yatıp kalmaktadır. Kendi polis müdürleri ve jandarma kumandanları mevcut ve ifa-yı vazife etmektedirler. Gerek polisin, gerek jandarmanın esliha ve cephanesi ve bütün techizâtı kâmilten alınmıştır ve doğrudan doğruya vazife görebilmeden sarf-ı nazar iştirâk bile etdirilmemektedir. Toplanabilen ve toplu bulunduran yirmi-otuz kadar jandarma neferlerini istedikleri zaman bir bahane veya vesile ile tevkif ve istedikleri zaman serbest bırakıyorlar. Jandarma zâbitânı birçok vekâyi' ile hasbe'l-vazife alâkadâr bulunduklarından birçok kindar yerli Rumların eser-i teşviki neticesinde bu zâbitândan bazıları takib ve taharrî edilmektedir. İşgal günü dört yerinden yaralanıp ağır ve ümitsiz bir hâlde Rum Hastahânesi'nde yatmakta bulunan ve Adana Alayı'ndan me'zûnen gelerek alayımıza nakletmiş olan ve kat'iiyen masum bulunan İhtiyat Mülâzım-ı Evveli Âsaf Osman Efendi'nin Amerika Hastahânesi'ne naklettilmek teşebbüsünde bulunulduğu hâlde "komitecidir" diye hâlet-i nez'de bulunan zavallı genci bile bırakmamaktadırlar. Bundan başka henüz yeni gelip Aydın Taburu'na verilen ve Balatlık civarında umûr-ı takibiyede istihdam edilen Mülâzım Hikmet Efendi'yi de "propagandacıdır" bahanesiyle derdest ederek İzmir Hapishane-i Umumîsi'nde canilerle beraber aynı koğuşda taht-ı tevkife almışlardır. Velhasıl küçük bir sebeble ele geçirdiklerini habsetmekden, işkence eylemekden geri kalmıyorlar. Hükûmetin kapısına çıkarılan nöbetçinin elinden silâhını alıyorlar.

İdare-i örfiye mücebince geceleyin bir jandarmamız nöbet ve vazifeden sarf-ı nazar dışarı bile çıkamıyor. Mülhakâtın ve merkez taburu mıntika-sındaki takım ve karakollar efrâdı bilhassa Çeşme, Seferihisar, Urla takımları efrâdı bilâ-sebeb on günden beri Hapishâne-i Umumî'de mevkûfdurlar.

Tahliyeleri için gerek bizim ve gerek vilâyetin dahi tensîk memuru olan ec-nebi zâbitânının mütemadî teşebbüsâtı semeresiz kalmakda ve merkûmûn el-ân mevkûf bulunmaktadırlar. Postahane işgal edilmiş ve bî-emân bir san-sür vaz' edilmiştir. Kumandanlıktan fî 12 Mayıs sene [1]335 tarihiyle gönderilen muharrerât ancak iki Haziran'da alınabilmiştir ve hepsi serâpâ açılarak tedkik edildikten sonra gönderilmiştir. Mülhakâtla muhabere he-men münkatı' gibidir. Aydın, Denizli, Ödemiş'den hiçbir haber alınama-maktadır. Manisa'dan dört-beş günde gelebilen bir telgrafnâmenin de yarısı silinmiş ve bozulmuş bir hâlde ele geçebilmiştir. Yerli Rumların ve askerlerin enzâr-ı istihkârı, kindar bakışları yüzünden zâbitân ihtiyacını temin ve tesviye için huzur-ı kalb ile harice ve çarşıya bile çıkama-maktadırlar. Kılıçlarımıza varıncaya kadar alınmıştır. Liman Dairesi elle-rindedir. Memurları kemal-i faaliyetle çalışmaktadırlar. Askerî kışlası tamamıyla işgal olunmuştur. Yalnız Hükûmet Dairesi henüz müstesna ol-mak üzere bütün mebânî-i emîriyeye Yunan bandıraları çekilmiştir. Devâir-i hükûmet işgal günü yağma ve evrakı, dosyaları imha edilmiştir. Alayın tek bir dosyası kalmamıştır. Karyelerde sıkışıp kalan ve her dakika taarruza ma'rûz bulunan bîçare ahali-i İslâmiyenin taleb-i istimdâdını hâvî feryad-nâmelerini vali-i vilâyet ancak Jandarma Kumandanlığı'na derkenar ve neferâtıyla havale ederek iktifâ eyliyor. Halbuki eldeki jandarmayı harice sevk etmek şöyle dursun, müctemi' bulundurmak bile bir kabahat addedili-yor ve bir sokakdan diğerine iki neferi beraber göndermek muhâtaradan sâlim bulunmuyor. İşgal gününden beri denizdeki Hızır Reis Ganbotu'ndan başka şehirde tek bir Osmanlı sancağı görülmemekde ve keşîde için de kim-sede cür'et bulunmamaktadır. İdare-i mülkiye ancak hayalen teessüs etmiş-dir. Hakikatde merkez-i vilâyet, Ayafotini Kilisesi, Avcılar Kulübü ve Yunan Konsoloshânesi'dir. Valileriyle, jandarma kumandanı ve polis müdü-rüyle, izcileriyle, velhâsıl bütün memurîni ile İzmir'e Yunan kavanîni hâkim bulunmakda ve İzmir bu suretle idare edilmekdedir. Bunun hilâfında vâki' olan iş'ârât ve istihbarât hilâf-ı hakikat ve hâkimiyet-i Osmaniye'nin mevcu-diyeti kanaatini izhâr etmek dahi vatan ve millet için azim bir hıyanetdir. İşgal günü ma'rûz kaldığımız havsala-i beşere sığmaz tahkirât ve işkence de her gün izzet-i nefsi-i millîmizin ve şahsiyetimizin en hassas noktasından

cerihadâr edildiğine ilâve edilecek olursa burada vaziyetin gayr-ı kâbil-i tahammül olduğu kanaatini nazar-ı kumandanîlerinde tecsîm etdirir ümidindeyim. İşgal günü sabahleyin zâbitâna avans suretiyle verilen paranın bir kısmından tamamı, bir kısmından ekseriyeti gasb edilmiştir. Yalnız alınan para değildir. Kol saatleri, kol düğmeleri, yüzükler, kalpaklar, ispaletler, keterler, hatta ceketler alınmıştır. Kalpaklar süngülere takılarak gezdirilmiş ve Yunan terbiye-i askeriyesi ve medeniyesi âleme ilân edilmiştir. Vak‘a gününde biz bir taraftan sevk edilir ve akıl ve hayale gelmez taarruzlara ma‘rûz kalırken zâbitânın bir kısmının da evleri yağma edilmiştir. Ahaliden evleri ve dükkânları yağma edilenlerin adedi lâ-yu‘ad ve lâ-yuhsâdır. Feci bir surette şehid edilen Müslimînin adedi yakın köyler de dahil olmak üzere iki bini tecavüz etmiştir. Gayr-ı mevcut olanlar gâib olarak gösterilmekte ise de hakikatde şühedânın hüviyetleri ve mikdarı anlaşılamamıştır. Çünkü bütün Kordonboyu ve Kışla ve Hükûmet önü cesedle mâlâmâl olduğu hâlde pek az zaman zarfında ayaklarına ve boyunlarına demirler bağlanarak denize atılmışdır.

Mülhakâtadaki hasar ve zayiâtın mikdarını tahminî olsun tayin etmek gayr-ı kâbildir. Çünkü ne gitmek ve ne de muhabere etmek mümkündür. Tazmin-i hasarât için suretâ ilânlar edilmiş, komisyonlar teşkil olunmuş ve cedveller tanzim edilmiş ise de henüz bir semere-i iktitâf edilemediği gibi revîş-i hâl leyte le‘alle ile vakit kazanmak ve gün geçirmek arzusunda bulunduklarını hissettirmektedir. Ahvâl-i hâzırânın tevlîd ettiği galâ-yı müdhişe karşı maaşları ve servet-i zâtiyeleri ile mukabeleye çalışan zâbitân soyulmak ve ailelerini sahil-i selâmete îsal için emin mahallere sevk etmek yüzünden azîm zararlara uğramış ve kısm-ı a‘zamı cidden sefil ve perişan ve şaşkın bir halde kalmıştır. Ailesini, kendisini pek haklı olarak düşünmeğe mecbur olan bir ferdde hüsn-i vazife bulunamayacağı pek tabiidir. Esasen zâbitânın sızlanması ve mütevâlî müracaâtı, alayı da müşkil bir mevkide bırakmaktadır. Bu müracaâta bir cevap-ı şâfi verilemediği takdirde hiss-i nevmîdî ile de zâbitânımızın mütehallî oldukları ve en buhranlı zamanlarda bile muhafaza ettikleri hiss-i itaat ve inkıyâdın haleldâr olacağı da derkârdır. Bütün ma‘ruzâtıma Mıntıka Müfettişliği de şahiddir. Vukû‘-ı hâli müfettişlik

de müteaddid defalar makam-ı kumandanîlerine arz etmiş ve aynı suretde o da bir cevap alamamıştır.

Netice itibarıyla nefis-i İzmir'de jandarma zâbiti bulundurmak matlûb ve mültezem ise hâl-i hâzırda mevcut ve fakat kabiliyet-i istihdamiyeden mâhrum bulunan ve bilâ-vazife işsiz güçsüz burada oturan zâbitânı kaldırmak ve iş'âr-ı sabık vechile muhtelif rütbede birkaç zâbit göndermek muvâfık-ı hâl ve maslahat olacağından icra-yı icabını ehemmiyetle istirham eder, aksi takdirde ileride hiçbir mes'uliyet kabul edemeyeceğimi arz eylerim efendim.

Fî 4 Haziran sene 1335 / [4 Haziran 1919]

Umum Jandarma Kumandanı
Miralay **Ali Kemal Sırrı**

HR. SYS, 2383/10

78

Suret

Karesi'den Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd telgraf

1-Dün Ayvalık mıntıkasından taarruz eden düşman kuvvetleri Kuvâ-yı Milliye'nin şedîd mukâvemetlerine ma'rûz kalarak geceleyin eski mevzilerine çekilmişlerdir.

2-Soma mıntıkasında bugün iki bölük piyade bir bölük süvariden ibaret düşman kuvvetiyle Kuvâ-yı Milliye arasından Çerkesköy civarında iki saat devam eden müsâdemededen sonra Yunanlılar Kınık istikâmetine çekilmişlerdir. Saat dokuz evvelde bir Yunan tayyâresi Akhisar istikâmetinden gelerek Soma, Çinge, Çerkesköy üzerlerinde bir müddet tayerân edip keşfiyâtda bulundukdan sonra Akhisar-Manisa istikâmetinden avdet etmiştir.

3-Akhisar mıntıkasında Karaağaçlı istikâmetinden Yunanlıların bir süvari müfrezesi Tatar Liman'a doğru ilerlemek istemiş ise de Kuvâ-yı Milliye karakolları tarafından def' edildiği, otuz kadar Yunan süvarisi de Arpalı

civarındaki Değirmentepe'ye ilerlemek teşebbüsünde bulunmuş ise de Kuvâ-yı Milliye tarafından tard olunduğu ma'rûzdur.

4-İşbu rapor 9/8/[13]35 tarih ve 40 numara ile saat 1.30 evvelde Balıkesir Telgrafhânesi'ne verilmiştir.

Fî 9-10 / [8/1335] / [9-10 Ağustos 1919]

14. K[olordu] Kumandan Vekili
Kâzım

HR. SYS, 2546/1_116

79

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
7378/1396

Müsta'celdir.

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

11 Ağustos sene [1]335 tarihli ve 736 numaralı tezkire-i acizîye zeyldir:

Yunanlıların Burhaniye'nin Karaağaç ve Pelid karyelerine ve Kınık'dan Soma'ya doğru tecavüzle Çinge karyesi hizalarına geldikten sonra ric'at ettiklerine ve Akhisar köylerine tayyarelerle tecavüz ederek dokuz bomba atdıklarına ve patlamamış olan bir bombanın hıfz edilmekde bulunduğu dair Karesi Mutasarrıflığı'ndan alınan telgrafnâmenin sureti de leffen arz ve takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Zilkade sene [1]337 ve fî 12 Ağustos sene [1]335 / [12 Ağustos 1919]

Dahiliye Nâzırı
Âdil

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus

Karesi Mutasarrıflığı'ndan alınan telgrafnâmenin suretidir.

Şimdi fırka kumandanı tarafından mevsûkiyeti temin olunarak verilen malûmâtı arz ediyorum. Yunanlılar son tecavüzlerinden evvel Ayvalık mıntıkasında Gümeli civarında ve Soma mıntıkasında Kınık karyesinde bulunmaktalar iken bi't-tecavüz Ayvalık mıntıkasında, Burhaniye'nin Karaağaç ve Pelid karyelerini işgal etdikden ve Kınık'dan Soma'ya doğru tecavüzle Çinge karyesi ilerilerine kadar geldikten sonra evvelki gece ric'at ederek Ayvalık mıntıkasında yine Güme köyü ve Soma cebhesinde Kınık'a kadar çekilmişlerdir. Hâlen müsâdeme olmuyor. Akhisar köylerine taarruzu arz edilen tayyarelerin adedi üç olup bunlardan Papa köyüne iki, Palamut karyesine iki, Dereköyü'ne üç, Ballica karyesine iki bomba atılmış ve bir tanesi de müstesna olarak bunların cümlesi düşdükleri mahalde patlamış ise de henüz ne gibi telefât ve hasarâta bâ'is oldukları taayyün etmemiştir. Patlamayan bir bomba mahfûz bulunduğundan lede'l-iktizâ bi'l-irâ'e isbâ[t]-ı müdde'â edilebilecektir. Burhaniye'nin Karaağaç karyesinden çekildikleri sırada ahaliden üç kişiyi de cebren götürmekdeler iken bunlardan ikisi asker tarafından tahlis edilmiş ise de birisi kurtarılamayarak götürmüşlerdir. İngiliz zâbitânının vürûduna dair Ayvalık ve Soma mıntıklarında şimdiye kadar bir malûmât yoktur. Burhaniye Kaymakamı da hâlâ gelmediklerini söylüyor.

[12 Ağustos 1919]

HR. SYS, 2546/1_14-15

80

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus

Aydın Vilâyeti'nden alınan 13 Ağustos sene [13]35 tarihli şifre telgrafnâmenin suretidir.

General Milne'in muâvini General Hanbury ile bugün uzun uzadıya görüşdüm. Mûmâileyh tayin olunacak menâtık-ı işgaliyede Yunan asâkirini

tek durmaya icbâr etmek kolay ise de çetelere merâm anlatıp anlatamayacağımızı câ-yı istîzâh görmekde olduğunu ve bu bâbda ne fikir ve mütâlaada bulunduğumu sual eyledikde esasen peydâ olan çeteler Yunanlıların harekât ve mezâliminin devam ve tevessü'ünün kulûb-ı milletde uyandırdığı bir galeyan-ı tabîî neticesi olup gerçi bazı sebûk-mağzân bundan bi'l-istifade te'min-i menfaat-i gayr-ı meşrû'a emeliyle öteye beriye sarkındılık etmekde iseler de bir kere ortada bir galeyanı tevlîd eden esbâb zâil oldukda zannınca bu çetelerin de zâhirde devam-ı faaliyeti bir sebebe istinâd edemeyerek kendiliklerinden dağılacaklarını ve İngiltere Hükûmet-i fahîmesinin haysiyet-şiken gördüğü bir şeyin bizim için faidesi olmadığına tamamıyla kâni' olan Hükûmet-i Osmaniye'nin bu bâbda her tarafa en kat'î evâmîr i'tâ eylediğini son telgrafnâme-i âlîleri mündericâtına bi'l-istinâd beyân eyledim. General bu evâmîr ve vesâyânın tamamıyla menâtık-ı işgaliyede te'siri görölüp görölmeyeceğini sordu. İngiliz hey'et-i muhtereme-i askeriyesi ma'sûmîn-i İslâmiyeyi şenâyî' ve fezâyihden muhafaza ve aynı zamanda devletimizin hukuk ve menâfi'-i meşrû'asını te'mine hasr-ı itina etdikçe hükûmetin evâmîr ve talimâtının da ol mertebede haiz-i te'sir olacağına ve binâenaleyh menâtık-ı işgaliyede huzurlarıyla teessüs edecek sükûnetin hod be-hod ihlâline bizim taraftan tasaddî olunmayacağı zann-ı kavîsinde bulunduğumu ifade ve bu bâbda gerek taraf-ı sâmillerinden vilâyâta ve elviye-i mülhakaya ale'l-husus şu son günlerde ne kadar kat'î ve etraflı emirler verildiği ve taraf-ı vilâyetden de mülhakâta bu vadide talimât gönderilmekde bulunduğunu ilâve eyledim ve te'yiden li'l-müdde'â telgrafnâme-i âlîlerinden bir-ikisini de gösterdim. Mûmâileyh sözlerimden kanaat hâsıl eder gibi oldu ve izhâr-ı memnuniyet eyledi. Kendisi yarın sabah Soma'ya gidiyor. Oradan Bergama ve Ayvalık'a geçip menâtık-ı işgaliyeyi tayin ve tesbit edecektir. Bu hey'ete iltihâk etmek üzere Bandırma'dan yarın Soma'ya Âli, Hâdi Beylerden biri geliyor. Vilâyet nâmına delege tayin edilmiştir. Hey'ete her türlü ihtiramât ve teshîlât icrasını Karesi Mutasarrıflığıyla o civar kaymakamlıklarına yazdım.

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
7398/292

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

11 Ağustos sene [1]335 tarihli ve 287 numaralı tezkire-i acizîye zeylidir:

General Milne'in muâvini General Hanbury ile vuku bulan mülakâtını hâkî Aydın Vilâyeti'nden alınan şifrenin sureti leffen takdim kılınmış ve Yunanlıların muvakkaten işgal ettikleri mahallerde tahtîtin bir gün evvel icrası ve orada muvakkaten bulunacakları müddetçe bu hattı tecavüz edemeleri esbâbının kat'iyen istikmâl ve te'mini hakkında vilâyet-i müşârunileyhâya suret-i münasibede cevap yazılmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Zilkade sene [1]337 ve fî 14 Ağustos sene [1]335 / [14 Ağustos 1919]

Dahiliye Nâzırı
Âdil

HR. SYS, 2546/1_35, 38

81

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Sadâret-i Uzmâ'ya

Hariciye ve Harbiye Nezâret-i Celîlerine

Şu bir-iki gün zarfında İzmir'e elli bin kadar Yunan askerinin gelerek Yunanlıların inzimâm edecek bu kuvvetle saha-i işgallerini Soma, Kırkağaç, Akhisar kazalarına kadar tevsî'e eyleyecekleri haber alındığına ve bu şâyî'anın tesiriyle kaza ahali kâmilten hicrete hazırlandıkları gibi kasabaya iki saat mesafede bulunan cebhedeki müsâdemenin birdenbire şiddetli bir

muharebeye inkılâb etmesi haber-i vâkı‘ın mevsûkiyetini te’yid eylediğine dair tafsilâtı ve bazı ifadâtı hâvî Soma Kaymakamlığı'ndan evvelki gün çekilip bugün alınan telgrafnâmenin sureti leffen takdim kılınmış ve Hariciye ve Harbiye Nezâret-i Celîlerine de malûmât verilmiştir. Ol bâbda.

9 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [9 Aralık 1919]

*

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi

Mahreci: Soma

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Dünkü posta şimendiferiyle İzmir'den gelen ve Yunan Fevkalâde Komiseri İstiyadi'ye mensûb kendisi buraca malûm bir zâtdan teraşşuh etdiği cihetle hakikate makrûniyetini te'minen beyân ve ifade eyleyen bir şahısdan alınan malûmâta nazaran bir-iki gün zarfında İzmir'e vürûd eyleyecek elli bin Yunan askeri saha-i işgalini Soma, Kırkağaç, Akhisar kazalarına kadar tevessü‘ etdireceği anlaşılmış ve bu şâyî‘anın te’siri olarak kaza ahalisi kâmilin muhâcerete hazırlanmıştır. Kasabaya iki saat mesafede bulunan cebhedeki müsâdemenin birdenbire şiddetli bir muharebeye inkılâb etmesi haberin mevsûkiyetini te’yid ve Kuvâ-yı Milliye efrâdının Yunan taarruzuna karşı dilîrâne ve şecî‘âne bir suretde müdafaası ye’s-i umumîye bir ümid-bahş eylemekdedir. Binâenaleyh muhâceretin önü alınmak üzere tedabîr-i lâzıme ittihâz edilmekte olduğu ve alınacak malûmâtın peyderpey arz olunacağı ma’rûzdur.

Fî 7 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [7 Aralık 1919]

Soma Kaymakamı

Mehmed Necati

DH. KMS, 52-5/30

Dersaâdet Emniyet Müfettişliği Makâm-ı Âlîsine

On gün mukaddem Karamürsel'i işgal ve ahaliyi cebren tehcire davet eyleyip emvâl-i metrûke ve mevâşiyi vapurlar ile semt-i mechûle sevkeden Yunan Kuvâsı'nın bu kerre Kuvâ-yı Milliye harekâtı dolayısıyla -ahaliden tevkif eylemiş oldukları eşhâsı beraberlerine alarak- Yalova havalisine çekildikleri bugün gelen yolcular[ın] ifâdât-ı müşterekelerinden anlaşılmış olmağla takdim olundu efendim.

6. 11. [13]36 / [6 Kasım 1920]

Haydarpaşa İstidlâ'ât Memuru
Feridun

DH. EUM. SSM, 14/50

Şile Kaymakamlığı'ndan alınan 26 Kânûn-ı Sâni sene [13]37 tarihli ve 22 numaralı tahrirât sureti

1. Madde- Şehr-i Kânûn-ı Sâni'nin yirmi birinci Cuma günü Değirmençayırı'na merbût Teke karyesine gelen Yeniköy Rum şakîleri sekiz kişiden ibaret olup derhal karyeyi basarak erkek ve kadınları hanelerinden toplayıp cami binası dahiline getirilerek erkeklerden Tuzcuoğlu Mehmed eşkiyaların havfından silahını saklamak düşüncesiyle kazaen silahın ateş almasından vefatına sebebiyet vermiştir.

2-Eşkiyalar karye dahilinde işkence yani ef'âl-i gayr-ı lââyıkaya başladıklarından karyeden Sarı İbrahim oğlu Mustafa, Aydın oğlu Mehmed, Ali oğlu Hasan gayet ağır suretde cerh edilmiştir.

3-Yine karyeden Mehmed oğlu Mustafa, Derelioğlu Receb ve Aydın oğlu Receb zevcesi Ayşe ve Rahime ve Civelekoğlu Ahmed de darb edilerek esir-firâş bir haldedirler.

4-Yine karyeden Ahmed oğlu Mustafa ve Rifat hemşireleri ve İmam Hüseyin Efendi mahdûmu İbrahim'i şakîler dağa kaldırarak yüz yetmiş lira

fidye-i necât suretiyle para alındıktan sonra serbest bırakılarak şakîler semt-i mechûle doğru firar etmişlerdir.

5-Şehr-i hâlin yirmi ikinci günü Yaylalı karyesinden Kör Osman oğlu Salih dağda odun kesmekde iken beş-altı şakîlere tesadüf ederek bir-iki güne kadar karye ahalisi iki yüz liranın ihzâr etmeleri, aksi takdirde köyün ihrâk olunacağı bildirilmiştir.

6-Yine Değirmençayırı nahiyesine merbût Yazımanayırı karyesi basılarak Saim oğullarından Hafız Mustafa oğlu Halil mahdûmu ve Mehmed Emin mahdûmu Celaledin ve Çemberoğulları'ndan Mustafa dağa kaldırılarak fidye-i necât suretiyle iki yüz liranın alındıktan sonra serbest bırakılmışlardır.

7-İşbu vukuât haberleri nahiye müdürü ve ahalisi tarafından resmen bildirilmiştir.

8-Sofular karyesi bugün şakîler tarafından basılmış ise de müsellah inzibât memuru olmadığından bir cevap alınamadığından netice ayrıca bildirilecektir. Kaza dahilinde bu gibi hırsız çeteleri ahaliyi telef ve taarruz suretiyle para ve sairelerini gasb olunması netice itibarıyla bilumum kurâ ahalisinin mahvına sebebiyet verecektir. Bu bâbda icab eden tedâbîr-i inzibâtîyenin bir an evvel te'sisi ile kurâ ahalisinin hayatlarının taht-ı muhafazaya alınması[nı] selâmet-i umumiye nâmına istirhâm eylerim, efendim.

Fî 21 Şubat sene [13]37 / [21 Şubat 1921]

HR. SYS, 2608/8_10

84

Adliye ve Mezâhib Nezâreti

Umûr-ı Cezaiye Müdüriyeti

Aded

6677

Huzûr-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yunanlıların işgal eyledikleri mahallerde ikâ' olunan mezâlimden muhâberât-ı câriye üzerine nezâret-i çâkerîce kesb-i ıttılâ' edilebilenler ile bazı müdahalât ve muâmelât-ı kanun-şikenâneyi ve İzmir mülhakâtında irtikâb

olunan bir takım harekât-ı i'tisaf-kârâneyi mübeyyin hulâsalar ve Menemen ahali-i İslâmiyesi hakkında revâ görülen icraât-ı zâlimâneyi musavver, mufasssal bir kıt'a rapor sureti melfûfen huzur-ı sâmi-i hidîvânelerine arz ve takdim kılınmış ve evrak-ı mezkûrenin Konferans'a iştirak eylemek üzere azîmeti mukarrer bulunan hey'et-i murahasaya tevdî'i mütevakkıf-ı re'y ve irâde-i Sadâret-penâhîleri bulunmuştur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Cumâdelûlâ sene 1339 ve fî Şubat sene 1337 / [Şubat 1921]

Adliye Nâzırı

Arif Hikmet

*

İSTANBUL VİLÂYETİ

11 Ağustos [1]336	Üsküdar Ovacık Karyesi	Ömer Ağa ve Çoban Abdi oğlu Mustafa'yı Yunanlıların teşvikiyle Paşaköy Rumları dağa kaldırmışlar ve kurâ ahalisini darb eylemişlerdir.
18 Ağustos [1]336	Gebze'nin Kara Ağıl mevkii	İsmail Çavuş ve mahdûmu Raşid Yunanlıların teşvikiyle Yeniköy Rumları tarafından dağa kaldırılmışdır.
20 Ağustos [1]336	Gebze'nin Örgünlü Karyesi	Emin oğlu İbrahim ve Tosun oğlu İbrahim Efendi'nin mahdûmu Yeniköylü Rumlar tarafından katledilmişlerdir.
29 Eylül [1]336	Gebze ve Darıca	Ahali-i İslâmiye'ye işkence edilmiştir.
29 Eylül [1]336	Gebze	Eyüp, Bekir oğlu Salih, Koca Tahir, Eşref Ağalar Yunanlılar tarafından darb edilmişlerdir.
14 Teşrîn-i Evvel [1]336	Gebze	Kadir, Hasib, Fırıncı Mehmed Ağalarla Fikri ve dava vekili Hamdi Efendiler Yunanlılar tarafından şiddetle darb edilmişlerdir.

15 Teşrîn-i Evvel [1]336	Tavşancıl karyesi	Şahin oğlu Edhem, Arnavud Ali, Hacı Mehmed oğlu Sırrı, Zurnacı İsmail, Akif oğlu Hayri nâm şahıslar Yunan askerleri tarafından şiddetle darb ve işkence edilmiştir.
21 Teşrîn-i Evvel [1]336	Gebze'nin Denizli karyesi	Muallim Mustafa Efendi katl, Muhtar Edhem Ağa, İmam Hafız Tevfik, Cemal, Salih oğlu Mustafa Yunan efrâdı tarafından ağır surette cerh edilmişlerdir.
22 Teşrîn-i Evvel [1]336	Alaçal Nahiyesi Sofular karyesi	Manav oğlu Mustafa Reis ile Âşir Efendi hafîdi Ahmed Muhtar ve Mehmed oğlu Hüseyin ve Resul oğlu Ahmed Yunanlılar tarafından dağa kaldırılmışlardır.
9 Teşrîn-i Sâni [1]336	Şile Kasabası	Şile Belediye Reis-i sâbıkı Ali Rıza Efendi Yunan askerleri tarafından katledilmiştir.
18 Teşrîn-i Sâni [1]336	Tavşanlı karyesi	Mezkûr karyeye gelen bir Yunan müfrezesi karye ahalisini taz-yik ile Yunan asâkirinin vürû- dundan nâşi memnuniyeti hâvî ceb- ren mazbata tanzim etdirmişlerdir.
19 Teşrîn-i Sâni [1]336	Gebze İstasyonu	Giridli İlya ismindeki Yunan çavuşu gece kasabada ahaliyi darb ve tahkîr ederek Aşçı Hüseyin oğlu İbrahim'i süngü ile cerh eylemiştir.
2 Kânûn-ı Evvel 1336	Yalova'nın İslâm İlyas karyesi	Mezkûr karye Yunanlılar tara- findan basılarak kâmilan ihrâk ve ahalisine zulüm ve işkence icra edi- lerek kadınların ırzına tasallut edil- miştir.

Üsküdar Livâsı'na tâbi Ömerli ve mülhakâtında çeteler tarafından ikâ' edilen mezâlimden bir kısmını hâvî listedir.

16 Şubat sene [1]337 / [16 Şubat 1921]

Perşembe günü Ömerli Kazası'nın Koçullu karyesi ahalisinden Çakır Mustafa oğlu Yusuf Ağa ile nefsi-i Ömerli'den Emin Ağa mahdûm ve aileleriyle beraber kömür ocaklarına odun çekmekdeler iken şivelerinden Rum oldukları anlaşılan hüviyetleri bizce mechul müsellağ beş şahıs yollarını kesmiş ve cümlesini bir araya toplayarak Yusuf Ağa'dan bin aded evrak-ı nakdiye ve üç yüz aded altın taleb eylemişler ve tedariki zımnında Emin ve Yusuf Ağaları karyelerine gönderip efrâd-ı ailelerini rehin suretiyle alıkoymuşlardır. Yusuf Ağa altmış dokuz evrak-ı nakdiye ve altmış bir gümüş Mecidî ve bir aded altın lira göndermiş ise de bu fîdye-i necâtla iktifâ edilmeyerek kadınları ıtlâk ve oğullarını dağa kaldırmışlardır. Yedi gün sonra çete tarafından gönderilen havaleyle Ahmed Çavuş'a seksen evrak-ı nakdiye ve beşi bir yerde altın bi't-teslim çocuklar bu suretle tahlîs edilmiştir. Fakat tehdidât devam eylediğinden üçüncü defa olarak yüz lira daha göndermek mecburiyeti hâsıl olmuş ve bakiyye yüz lira da tedarik edilmek üzeredir.

20 Mart sene [13]37.

İshaklı karyesinde çift sürmekte olan Çavuşoğlu Emrullah oğullarıyla beraber çete tarafından kaldırılmış ve kendilerinden sekiz yüz lira fîdye-i necât taleb edilmesinden aileleri tarafından hayvanâtları Üsküdar'da satılmak suretiyle gönderiliyor iken eşkıya beklemekden usanarak katletmişlerdir.

21 Mart sene [1]337.

Bozahane karyesinde Paşaköy Yeniköy ahalisinden oldukları anlaşılan Yunan elbisesini lâbis ve başlarında şapka da [olan] zâbit [emir] veren bir kumandan maiyyetinde müsellağ ve kesretli bir çete gelerek bütün köy ahalisini toplayarak cami'e doldurmuşlar ve kapıya nöbetçiler ikâmeden sonra üzerleri taharrî olunarak bulduklarını almışlardır.

Köylü Mehmed Ali Ağa'dan iki yüz lira taleb etmişler ve tedârikinde iken kurşunla katl ve balta ile parçalamışlardır.

Karyeden İbrahim Ağa'nın kulaklarını kesip ölüm derecesinde işkence ve darb etmişlerdir.

İsimleri mechul iki köylü işkence ve eser-i darbdan ölüm haline getirilmişlerdir.

Karyemiz seksen haneden mürekkeb iken bugün on sekiz hane kalmıştır. Bakiyyesi ihrâk edilmiştir.

26 Nisan [1]337 / [26 Nisan 1921]

(Heyet-i İhtiyâriye azâlarının mühürleri)

HR. SYS, 2608/8_16

86

Telgrafnâme sureti

Numara 78

Mahremâne

Londra Sefâreti'nden Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

65 numaralı telgrafnâmeye zeyldir:

Bazı İngiliz zâdegân ve mu'teberânından birkaç zâtın iştirâkiyle Lord Lamington'un riyâsetinde Yunan fecâyî' ve şenâyî'i aleyhinde akdi musammem olan mitingün 23 Haziran'da in'ikâd eyleyeceği ve bu husus hakkında İslâm Cemiyeti ve Ecnâs-ı Beşeriye Komitesi tarafından ayrı ayrı iki miting akd olunarak protestoyu mutazammın mukarrerâtı hükûmete tebliğ eylemiş oldukları ma'rûzdur.

20 Haziran sene [1]921

*

Telgrafnâme sureti

Numara 80

Mahremâne

Londra Sefâreti'nden Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

20 Haziran sene [1]921 tarihli telgrafnâmeye zeyldir:

Mevzu'-ı bahs olan miting bugün kemâl-i muvaffakiyetle akd olun-

muş ve Lord Lamington, General Townshend, Aubrey Herbert vesair bazı zevât irâd-ı nutk etmişlerdir. Tafsilatı arz olunacaktır.

23 Haziran sene [1]921

*

Mahremâne

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsine

Ma'rûz-ı çâkerleridir

Şark'da te'sis-i sulh ve müsâlemetle Garb envâr-ı medeniyetini neşr ve ifâzaya hâdim bir unsur olmak üzere intihâb edilmiş ve ne derece hâdim-i insaniyet ve düşman-ı İslâmiyet olduklarını âlem-i beşeriyete ta'lim-i zulm ve vahşet edercesine ahali-i İslâmiye hakkında irtikâb ve icra eyledikleri envâ'-ı fecâyî' ve şenâyî' ile bir kat daha isbat eylemiş olan Yunanlıların harekât-ı zâlimâne ve gaddarânelerinin enzâr-ı âmmeye vaz'ına ne suretle sarf-ı mesâ'i olunduğu evvelce iş'âr ve Hind hey'eti tarafından akd etdirilmesi tensîb ve tavsiye buyurulmuş olan mitingün İngiliz ricâl ve mu'teberânından bazı zevâtın iştirâkiyle akdine çalışıldığı ve mezkûr mitingün geçen Haziran'ın yirmi üçünde Lord Lamington'un riyâseti altında olarak akd edildiği dahi ayrıca arz ve izbâr olunmuş idi. Bu mitingde irâd olunan makâlât ile ittihâz edilen mukarrerât hakkında *Islamic News*'de münderic tafsilatı ve General Townshend'in bundan evvel irâd eylemiş olduğu bir nutkun sureti ve Avam Kamarası'nda vaki' olup evvelce telgrafla iş'âr edilmiş bulunulan istizahâtı ve cevaben hükûmet nâmına Mösyö Chamberlain cânibinden vaki' olan beyânâtı hâvi maktû'alar ve Yunanlılara müzâhareten İngiltere Hükûmeti tarafından hiçbir fi'l ve hareket vuku'â getirilmesine memleketçe reviiyy-i rıza gösterilemeyeceğine dâir *Daily Mirror* gazetesinde Frazier nâmında bir zâtın neşrettiği makâle ma'an ve leffen takdim kılındı.

Lord Lamington'un taht-ı riyâsetinde akd olunmuş olan mitingden mâ'âda iki miting daha akdetdirilmiş ve onların da mukarrerâtı miting mürettibleri tarafından hükûmete tevdi' olunmuşdur. Mitinglerde hâzır bulunanlardan mâ'âda bi'l-münasebe bazı gazetelerde ve Avam Kamarası'nda cereyan eden mebhasler ile ve nezâret-i celîle-i fahîmânelerinden i'tâ olun-

muş olan ma'lûmât ve tafsîlâtın İngilizce'ye tercüme etdirilen suretlerinin bi'l-vâsîta tevzi' etdirilmesi tarîkıyla fecâyi'-i mebhûsün-anhâ havâssın ve mümkün mertebe avâmın mesâmi'-i ittîlâ'ına îsâl edilebilmiştir. Türkleri Afrika ahalisi cinsine mensub bilen ve İstanbul'u bir Müslüman şehri olmak mülâbesesiyle Mısır'da kâin zanneyleyen kısım-ı a'zam avâm mâ-bi-hi't-ta'ayyüşleri olan hıref ve sanayi'e doğrudan doğruya maddeten icra-yı te'sir etmeyen bu gibi ahvâle karşı tamamen lâkayd bulunmakda ve ancak kendilerine rehberlik eden rüesânın dahilî veya haricî bir hadisenin leh veya aleyhinde bir cereyana tâbi olması ve taht-ı nüfuzlarında bulunanları o cereyana sevk etmesi ile alâkadâr görünmekdedirler.

Maamâfih Yunanlılar lehinde icra-yı hükmeden cereyan-ı efkâr Rumların sarf edegelmekde oldukları nükûd ve temellük edecekleri yerlerde menâfi'-i iktisadiye te'min eyleyecekleri hakkındaki va'dlerine rağmen hayli muhtel olmuş ise de maatteessüf vukuât-ı ahîre-i harbiye zimâm-ı siyâseti yed-i tagallüblerinde tutanları memnun ve bizleri mahzun edecek suretde ahvâle icra-yı te'sir eyleyeceği zannı meselenin lehimizde hallini arzu ve temenni edenlerce bâis-i endişe oluyor.

Mezâlim ve şenâyi'-i Yunaniye'nin mesâmi'-i âmmeye îsâlinde gerek hem-dinlerimizin gerek parlamentoda ve parlamento haricinde bulunan bazı İngilizlerin muâvenet ve müzâharet-i meşkûreleri sebk etdiğini şâyân-ı kayd ve tezkâr görürüm. Akdedilen mitingler tafsîlâtının ve ittihâz olunan mukarrerâtın İngiliz gazeteleri tarafından neşredilmemiş olması evvelce bu husus hakkında arz ve iş'âr eylediğim mütâlaâtı maatteessüf te'yîd eylemiştir. Hatta uzun uzadıya vuku' bulan izahât ve telkînâtım üzerine tâ bidâyet-den beri İngilizlerle olan münasebâtımıza ve buna rağmen İngiltere Hükûmeti tarafından nasıl hareket edilmiş olduğuna ve ahvâl-i hâzırada ittihâz edilen mesleğin İngiltere menâfi'ine muvâfık bulunmadığına ve Ermeni vukuâtı hakkında hakikatden pek ba'îd olan ahbâr mübalağalı suretde neşr ve işâ'a edilmiş olduğu ve bu vukuât hakkında bir Rus generalinin dahi Türkler lehinde şehâdeti nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alınmaksızın neşriyât ve ithâmâtta devam ve ısrar olunmuş bulunduğu halde Yunan mezâliminden dolayı akd olunan mitinge dair ne sebepten dolayı gazeteler tarafından bir

şey yazılmadığı meâlinde İngiliz nokta-i nazarından muhâkeme-i ahvâl etmek şartıyla muhibbimiz olan İngilizlerden birinin hakkımızda aynı hissi-yât-ı muvâlatkârânesi olan ve parlamentoda bir mevki‘-i mümtazı bulunan bir zâta gönderdiği mektubun neşri için Lloyd George ve Lord Curzon'u açıkdan açığa tenkid ve mu’ahaze eyleyen *Times* gazetesi nezdinde o mevki‘-i mümtaz sahibi olan zâtın imâl eylediği nüfuzun gazete idaresince te’sirsiz ve neticesiz kaldığını izah-ı hâle medâr olmak üzere arz eylerim. Emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Londra, Fî 25 Temmuz sene [1]337 / [25 Temmuz 1921]

Hükûmet-i Seniyye Mümessili
Mustafa

HR. SYS, 2383/7_1-2, 5

KUVÂ-YI MİLLİYE'NİN MALÎ KAYNAKLARI

**Karahisar-ı Sahib Sancağı
Mutasarrıflığı**

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Buranın cihet-i askeriyesinin faaliyet ve hamiyet-i vatanperverânesine diyecek yoksa da Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı'nın vücûbu ictihâdındaki ısrarlarının hâlâ da devam etmekde olduğu mahsûsdur. Halbuki Aydın Vilâyeti taraflarından livânın Dinar taraflarına hafî suretlerde yayılan teşkilatçılar ise istedikleri veyahud tarh etdikleri parayı vermeyen yahud veremeyen ahalinin bir kısmını oranın ahaliyle memurininden ve bilhassa memurîn-i adliyesinden elde etdikleri adamları vasıtasıyla hatta vatana hıyânet iftiralarıyla tehdide kadar ilerliyorlar.

Ahalinin bazı mu'teberânı bundan dolayı yerlerinden, yurdlarından kaçarak livânın merkezine iltica ediyorlar. Merkez-i livâca ahvâlin şu cereyanlarından ecnebi mümessillerine zerre kadar bir şey aksetmemesi için olanca hassasiyetle davranılmakda ve böyle şâyi'alar deverâna başladıkça erâcîf-i vâhiye manzarasında göstermekde ve diğer taraftan da bu şikâyetin sevâik ve menâbi'ini cenin hâlinde boğmakda kusur olunmuyorsa da cihet-i mülkiyenin harekâtıyla cihet-i askeriye ictihâdı arasındaki şu ahenksizliğin temâdîsi bilâhare ahaliyi de iz'âc ve belki mümessillerin bahane-cûy-ı muâhaze ve müdâhale olan enzâr-ı casusânelerini dahi tahriş edeceği için merkez-i livânın nazarında avâkıbı cidden vahim bir hâl manzarasındadır.

Bunun için livâ dahilinde bu gibi harekâta merkez gibi görünmeğe başlayan Dinarla civarlarının ahvâlini daha yakından görmek ve oranın vazifedârân-ı inzibâtiyesini son tebligât-ı âliyeye göre fi'len intibâha davet etmek üzere şu beş-on gün zarfında o cihetlere doğru devren gidilegelse de mülkiye ve askeriye kutren mütekâbil olan şu iki ictihâdı arasında kat'î

ve intihâî bir vahdet-i idare te'min ve te'sisi vâbeste-i hikmet ve faaliyet-i fahîmâneleridir. Her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Temmuz sene [1]335 / [5 Temmuz 1919]

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı

M. Mahir

Meâlinden bahisle cihet-i mülkiye ile askeriye arasındaki bu ahenksizlik menâfi'-i memlekete külliyyen mugayir olduğundan her iki tarafa tebliğ edilen Meclis-i Vükelâ mukarrerâtı dairesinde hareket olunarak asla haricine çıkılmaması zımında lâzım gelenlere ekiden tebligât icrası için Harbiye Nezâreti'ne tezkire.

*

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı hususunda cihet-i mülkiye ve askeriyeden verilen ve yekdiğerine mugayir görülen evâmirin tevhîdi lüzumunu mutâ'-zammın Karahisar-ı Sahib Mutasarrıflığı'ndan alınan tahrirâtın sureti leffen takdim kılındı. Cihet-i mülkiye ile askeriye arasındaki bu ahenksizlik menâfi'-i memlekete külliyyen mugâyir olduğundan her iki tarafa tebliğ edilen Meclis-i Vükelâ mukarrerâtı dairesinde hareket olunarak bunun haricine asla çıkılmaması zımında lâzım gelenlere tebligât-ı ekîde icra buyurulması mütemennâdır. Ol bâbda.

7 Temmuz sene [1]335 / [7 Temmuz 1919]

DH. KMS, 54-1/9

88

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Şifre Kalemi

Mahreci: Konya

Şifre Telgrafnâme

Uluborlu Hey'et-i Milliyesi reisine Mehmed Efe tarafından çekilen Isparta Telgrafhânesi'nden Konya'ya sureti verilen telgraf zîre aynen naklo-

lundu. Mündericâtı İttihadcılarının ilk zamanlarda İzmir ve sair mahallerdeki terâne ve (...) lerin tekrarı demek olup ancak fî'liyâtı hâl-i sükûnda bulunan ahalinin ızrârını mûcib olduğundan iktizâ-yı serî'inin icrası ma'rûzdur.

Fî 23 Ağustos sene [13]35 / [23 Ağustos 1919]

Konya Vali Vekili
Hakkı

Suret

Uluborlu Hey'et-i Milliye[si]'nin kazanızda tertib edilen üç bin liranın el-yevm Nazilli Hey'et-i Milliyesi'ne gönderilmediği anlaşılmıştır. Yirmi dört saat zarfında gönderilmezse göndereceğim memurlar iki misli tahsilât yapacağı gibi te'hirine sebebiyet verenleri idam edeceğim. Bu telgrafım son ve kat'îdir.

Fî 21 Ağustos sene [13]35 / [21 Ağustos 1919]

Mehmed Efe

*

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Nazilli'de Jandarma Kumandanı Kemal Paşa hazretlerine

Gayet müsta'celdir.

Mehmed Efe imzasıyla Uluborlu'ya çekilen bir telgrafnâmede kazaya tertib edilen üç bin lira yirmi dört saat zarfında gönderilmez ise iki mislinin tahsil olunacağı ve te'hirine sebep verenlerin idam edileceği muharrerdir. Şâyân-ı teessüf olan bu gibi münasebetsizliklere artık hemen nihayet verilmesi lüzumunun icab edenlere seri'an ihtar

24 Ağustos sene [13]35 / [24 Ağustos 1919]

DH. KMS, 53-2/95

İstanbul Emniyet Müfettişliği Cânib-i Âlisi'ne

İngiliz Kuvâ-yı Askeriyesi miyânındaki Müslüman Hindîler'in, bulundukları Anadolu kurâ ve kasabâtında imkân bulundukça muhtacîn-i Islâmiye'ye muâvenet-i nakdiyede bulundukları ve Anadolu'daki harekât-ı ahîreyi idare edenlerin ve harekât-ı mezbûreye iştirak eyleyenlerin Müslüman bulunmaları itibarıyla farazâ teklif vâki' olsa bile bunlara karşı asla silah atmamağa ve hatta Mecusî Hindular böyle bir hareketi kabul etdikleri takdirde silahlarını bizzat onlara karşı isti'mâl eylemeğe ahd ü mîsâk etmiş oldukları kat'iyen ve mevsûkan müstahber bulunduğu ve öteden beri harekât-ı milliyeye İngilizlerin seyirci kalmalarının esbâb-ı yegânesi de bu Müslüman Hind neferâtının sarîh ve zımnî muhalefetlerine ma'tûf olduğu ma'rûzdur, efendim.

16 Teşrîn-i Sâni sene [13]35 / [16 Kasım 1919]

İstanbul İstidlâ'ât Başmemuru

(İmza)

DH. EUM. SSM, 39/30_8

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi

***Hulâsa:** Düyûn-ı Umumiye'ye aid olup memurîn-i
Osmaniye ve kuvâ-yı gayr-ı muntazamaca
vaz'-ı yed olunan mebâliğ vesaire hakkında*

Reşid Paşa hazretlerinden

Sadâret-i Uzmâ ile Dahiliye, Harbiye ve Maliye Nezâret-i Celilelerine

İngiltere, Fransa ve İtalya Fevkalâde komiserlerinden alınan sureti melfûf 24 Kânûn-ı Sâni 1920 tarihli müşterek tahrîrde memurîn-i Osmaniye ile kuvâ-yı gayr-ı muntazamanın nüfuzlarını suistimâl eylediklerine dair Düyûn-ı Umumiye İdaresi tarafından defâ'ât ile kendilerine şikâyet olun-

duğu ve Düyûn-ı Umumiye memurîninin itirazlarına rağmen memurîn-i mülkiye ve askeriye ve kuvâ-yı gayr-ı muntazamanın bi'd-defa'ât mebâliğ ve hububât ve sair zehâire vaz'-ı yed eyleyip bedellerini dahi tesviye eylemedikleri ve ekseriya işbu vaz'-ı yed olunan emti'aya mukâbil makbuz da verilmediği gibi diğer defalarda Düyûn-ı Umumiye İdaresi'ne aid zehâirin fûrûht ve naklinin men' edilmesi suretiyle idare-i mezkûre mebhûsün-anh zehâirden istifade etmekden men' olunduğu ve Hükûmet-i Osmaniye'nin kendine aid olmayan ve dâinlerinin rehnini teşkil eden zehâire bu vechile vaz'-ı yed eylemek veya bunlara kuvâ-yı gayr-ı muntazamaca vaz'-ı yed olunmasına müsamaha etmek suretiyle vahim mes'uliyete ma'rûz kaldığını beyân ve diğer cihetden işbu vaz'-ı yed muamelâtının hiçbir vech ile tanınmadığı ve ahz olunan emti'anın mikdar ve kıymeti hususunda Hükûmet-i Osmaniye'nin mes'ul kalmakda olduğu ve hesabâtın tesviyesi zamanında Hükûmet-i Osmaniye'ye karşı yalnız Düyûn-ı Umumiye İdaresi kuyûdâtının muteber addedilip kuyûdât-ı mezkûrenin kâbil-i itiraz olamayacağı ilâveten der-miyân kılınmıştır. Keyfiyet berây-ı malûmât makam-ı sâmi-i Sadâret-penâhi ile ... ve ... Nezâretlerine izbâr kılınmış olmağla ol bâbda.

3 Şubat 1920

HR. SYS, 2606/9_2

91

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Kalem Numarası
10578

*Hulâsa: Bilecik'e gelen Kuvâ-yı Milliye
süvari müfrezesinin Bank-ı Osmanî
memurundan akçe taleb eylediği*

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kuvâ-yı Milliye'den Mart'ın birinci günü Bilecik'e gelen bir süvari müfrezesinin tayin ettiği bir hey'et Müdafaa-i Milliye menfaatine oynanacak bir tiyatro oyunu için iâne olmak üzere şehr-i mezkûrdaki Osmanlı Ban-

kası Acentası'ndan para talep eylediği ve bankanın mukâvemet-i müdellelesine rağmen meblağ-ı matlûbun kısmen tesviyesine mecburiyet hâsıl olmuş olduğu Fransa Fevkalâde Komiserliği'nden iş'âr ve hareket-i vâkı'anın vehâmetine ve bu kabilden ahvâli men' için tedâbîr-i şedîde ittihâz edilmediği takdirde onlardan tevellüd edecek muhâtarâta Bâbîâlî'nin nazar-ı dikkati celb olunmakla beraber Osmanlı Bankası şubelerinin himayesi ve emniyetlerinin taht-ı damânda bulundurulması zımında Hükûmet-i Seniyece bilâ-te'hir tedâbîr-i müessire ittihâz edileceği meczûm olduğu ilâveten izbâr olunmaktadır. Komiserliğe cevap yazılmak üzere suret-i vuku'-ı hâlin tahkiki ile taraf-ı acizîye tebliğine ve bu kabilden ahvâlin men'-i tekerrürü için tedâbîr-i lâzıme ittihâzı zımında memurîn-i mahalliyeye talimât-ı kat'îye i'tâsına himem-i aliyye-i nezâret-penâhîleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân.

22 Mart 1920

HR. SYS, 2606/10_22

92

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
Umumî: 346842
Hususî: 115

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

3 ve 28 Şubat [1]336 tarihli ve 5 ve 7 numaralı tezâkir-i aliyyelerine cevabdır:

Kuvâ-yı Milliye tarafından Düyûn-ı Umumiye İdaresi zehâirine icra edilmekde olan vaz'-ı yed muamelesinin ve istikrâzât mukâvelâtı ahkâmına vuku' bulan tecavüzün suret-i kat'îyyede men' ve adem-i tekerrürü esbâbının te'mini On İkinci ve On Dördüncü ve On Beşinci Kolordu kumandanla-

rına ehemmiyetle tebliğ kılınmış olduğu bi'l-muhabere Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden cevaben izbâr olunmuşdur, efendim.

Fî 13 Receb sene 1338 ve fî 3 Nisan sene 1336 / [3 Nisan 1920]

Sadriazam
Salih Hulusi

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti
Umumî: 22048
Hususî: 351

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Umur-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi'nden muharrer 28 Şubat sene [1]336 tarihli ve 20792/7 numaralı tezkire-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

Düyûn-ı Umumiye İdaresi'ne aid zehâire vuku‘ bulan vaz‘-ı yed muamelesi hakkında iş‘âr-ı devletleri vechile icab eden vilâyâta tebligât icra kılınmış idi. Trabzon Vilâyet-i Aliyyesi'nden cevaben alınıp sureti leffen takdim kılınan tahrirâtta esmân-ı hâsılası Harbiye bûdcesinden mahsub olunmak üzere a‘şârın ayniyât ile bi'l-müzâyede ihalesiyle alınacak zehâirin On Beşinci Kolordu iâşesine tahsisen sened-i mahsus mukabilinde i‘tâsı Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden iş‘âr olunması üzerine zehâir-i mezkûre ordunun vilâyet dahilinde açdığı anbarlara teslim edilmekde iken vilâyetin demiryollar te‘minâtı karşılığı olan a‘şârı hakkında Düyûn-ı Umumiye İdaresi'yle muhabere cereyan etmekde olduğundan verilecek karar ve tebligâta intizâren hiçbir tarafa zahire verilmemesi nezâret-i müşârunileyhâdan iş‘âr olunmuş ve binâenaleyh askerî anbarlara zahire teslimi hususu tatil etdirilmiş olduğu ve ordu kumandanlığından verilen malûmâtta zahîrenin kemâ-fi's-sâbık askerî anbarlara teslimi hususu nezâret-i müşârunileyhâ ile Düyûn-ı Umumiye İdare-i Merkeziyesi beyninde kararlaştırıldığı iş‘âr olunmuş ise de bu bâbda vilâyete bir tebliğ vâki‘ olmadığı ve maa-hâzâ esmânı hazinece tesviye olunmak üzere zehâir-i öşriyenin kemâ-kân orduya i‘tâsının mûcib-i fevâid ve muhassenât olacağı Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne arz edil-

diği ve bundan başka hazine-i celîleden vilâyete nükûd irsâl edilememesi hasebiyle bilâhare gelecek paralardan iâde olunmak veya hazinece vilâyet hesabına olarak Düyûn-ı Umumiye İdare-i Merkeziyesi Veznesi'ne i'tâ kılınmak üzere findık a'şârından hasbe'z-zarûre muvakkaten ve ta'vîzan bir mikdar para alınarak mal sandıklarının ihtiyacât-ı mübremesine sarf olduğu gibi mebâlig-i mezbûrenin iâde ve i'tâsı esbâbının istikmâli lüzumu da Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne yazıldığı ve bu bâbda gerek nezâret-i müşârunileyhâ ile cereyan eden muhabereye gerek Düyûn-ı Umumiye İdare-i Merkeziyesi'nin Başmüdüriyet'e vâki' olan iş'âr ve isti'lâmına nazaran mal sandıklarına alınan paranın derdest-i iâde olduğu anlaşıldığı ve a'şâr zehâir-i ayniyesinin cihet-i askeriye teslim ve i'tâsı ve findık a'şâr parasından bir mikdarın ta'vîz suretiyle alınıp masârıf-ı mübreme-i mahalliyeye sarfı Kuvâ-yı Milliye'nin te'sir ve müdahalesi eseri olmayıp mücerred icabât-ı ahvâlin istilzâm eylediği zaruret-i fevkalâdeden münba'is bulunduğu bildirilmiştir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Cumâdelâhire sene [1]338 ve fî 18 Mart sene [1]336 [3 Nisan 1920]

Dahiliye Nâzırı nâmına
Müsteşar **Faîk Âlî**

HR. SYS, 2607/2_34, 36

93

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

18 Mart sene [1]336 tarihli ve 351/22048 numaralı tezkire-i âcizîye zeyldir:

Kuvâ-yı Milliye ve memurîn-i askeriye tarafından vilâyet dahilinde vuku bulmakda olduğu bildirilen tecavüzât hakkında bi'l-muhabere İzmir

Düyûn-ı Umumiye Başmüdüriyeti'nden gönderilen üç kıt'a tezkire-i cevabiye ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyâseti'nden Selendi Nahiyesi A'şâr Kol Memurluğu'na yazılan iki kıt'a tezkirenin suretleri gönderildiğinden ve bu gibi müdahalâtın kat'iyen men'iyle tekerrürüne meydan verilmemesi için Saruhan, Aydın, Denizli Mutasarrıflıklarıyla Ödemiş, Kuşadası, Bergama, Akhisar ve Soma Kaymakamlıklarına tebligât-ı ekîde icra edildiğinden bahisle hükûmet-i merkeziyece de lâzım gelenlere evâmîr-i lâzîme i'tâsı esbâbının istikmâli Aydın Vilâyeti Vekâlet-i Aliyyesi'nden cevaben vârid olan tahrirâtta izbâr ve mevzû'-ı bahs tezâkirin birer suret-i müstahrecesi leffen takdim kılınmış ve keyfiyet makam-ı sâmi-i Sadâret-i Uzmâ'ya arz edilmiş olmaKla iktizâsının ifâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Receb sene [1]338 ve fî 8 Nisan sene [1]336 / [8 Nisan 1920]

Dahiliye Nâzırı nâmına
Müsteşar Vekili
(İmza)

*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti

*Selendi Karyesi A'şâr Kol Memurluğu'na yazılan iki kıt'a
tezkirenin suretidir.*

Bu sene hisse-i askeriye mukâbil nakden ahz u istîfâ ve cibâyet muamelesi yapılmakda olduğu istihbâr kılınmıştır. Zeytin mahsulünün aynen istîfâsı ve muhafazası kat'iyen matlûb olduğu cihetle bu hususda merciinizden emir tebliğ edilmiş olsa bile Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyac-ı kat'îsi karşısında mesmû' olamayacağından şimdiye kadar zeytin sahiblerinden nakden hisse-i öşriye alınmış ise paralarının hemen sahiblerine red ve iâdesi ve ba'de-mâ da kat'iyen ve hiçbir suretle para alınmaması ve mahsulün aynen muhafaza etdirilmesi ve bu serd olunan tebligâtımız tamamıyla ifa

edilmediği takdirde şiddetle mes'uliyet terettüb edeceğinin bilinmesi lâzımdır, efendim.

Fî 10 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [10 Aralık 1920]

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi

Ahmed

Bu sene hisse-i öşriyeye mukâbil nakden ahz u istîfâ ve cibâyet muamelesi yapılmakda olduğu istihbâr kılınmıştır. Zeytin mahsulünün istîfâ ve muhafazası kat'iyen matlûb olduğu cihetle bu hususda merciinizden emir tebliğ edilmiş olsa bile Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyac-ı kat'îsi karşısında mesmû' olamayacağından şimdiye kadar zeytin sahiblerinden nakden hisse-i öşriye alınmış ise paralarının hemen sahiblerine red ve iâdesi ve ba'de-mâ da kat'iyen ve hiçbir suretle para alınmaması ve mahsulün aynen muhafaza etdirilmesi ve bu serd olunan tebligâtımız tamamıyla ifâ edilmediği takdirde şiddetle mes'uliyet terettüb edeceğinin bilinmesi lâzımdır, efendim.

Fî 10 Kânûn-ı Evvel sene [1]335 / [10 Aralık 1920]

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi

Ahmed

*

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti

Düÿûn-ı Umumiye Başmüdüriyeti'nin 17 Mart sene [1]336 tarihli ve 75 numaralı tezkiresi suretidir.

77449/428 numaralı ve 10 Mart sene [1]336 tarihli tezkire-i aliyyelerine arîza-i cevabiyedir:

Gerek Kuvâ-yı Milliye ve memurîn-i askeriye ve gerek memurîn-i mülkiye ve maliye taraflarından Ödemiş ve Bergama'nın Yunan mıntıka-i işgali haricinde bulunan a'sâr anbarlarıyla Kuşadası, Manisa, Salihli, Alaşehir, Kula, Eşme, Gördos, Demirci, Akhisar, Kırkağaç, Soma, Nazilli, Söke, Bozdoğan, Çine, Karacasu, Denizli, Tavas, Çal, Garbî Karaağaç, Buldan, Sarayköy a'sâr anbarlarına vaz'-ı yedle cebrî suretde zahîre ahz etmekte

oldukları gibi Górdos Kuvâ-yı Milliyesi tarafından mahallî tahrirât kâtibi ve tahsil memuru beraber bulundukları halde iki defa da kaza-i mezkûrdaki Düyûn-ı Umumiye Memuriyeti Sandığı'ndan beş bin dört yüz lira nakden alınmış ve Akhisar'da aynen istîfâ edilmekde olan dane zeytinler mahallî Kuvâ-yı Milliye ve memurîn-i askeriyesi tarafından anbarlarımızdan alınarak bi'l-müzâyede fûrûht ve esmânı alındıktan sonra cebr-i isti'mâl edilmek suretiyle memurlarımıza meccânen nakliye tezkiresi verdirilmekde olduğu gibi kırk altı numaralı ve 17 Şubat sene [1]336 tarihli tezkire-i âcizânemle arz olunduğu üzere Söke Kazası Kaymakamlığınca vuku'a getirilen hareket-i gayr-ı lâyık ve buna müşâbih Nazilli memurîn-i mülkiyesi tarafından tecvîz edilen muamele-i tahkiriye son dereceye vardiirilmiş olduğundan bunlara artık nihayet verdirilmesi her neye mütevakkıf ise icabının icrasıyla netice-i hasıladan başmüdüriyet-i âciziye de malûmât i'tâ buyurulması arz olunur, efendim.

Düyûn-ı Umumiye Başmüdüriyeti'nin 18 Mart sene [1]336 tarihli ve 77 numaralı tezkiresi suretidir.

Yetmiş beş numaralı ve 17 Mart sene [1]336 tarihli tezkire-i âciziye zeyldir:

Saruhan Düyûn-ı Umumiye Müdüriyeti'nden vârid olan üç yüz altmış beş ve üç yüz altmış sekiz numaralı ve 11 Mart sene [1]336 tarihli iki kıt'a tahrirâtda Akhisar Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyâseti tarafından Selendi A'sâr Kol Memurluğu'na yazılan bir tezkirede bin üç yüz otuz beş senesi zarfında husûle gelen zeytin a'sârının aynen istifa kılınacağından mezkûr zeytin öşründen bedelen tahsil kılınmış olan kısmı var ise bu bedelin sahiblerine red ve iâdesi teklif olunduğu ve Marmara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyâseti tarafından yine mezkûr Selendi Kol Memurluğu'na yazılan tehdid-âmîz bir tezkirede sinîn-i sâbık ve hâliye a'sâr bakâyâsının aynen tahsiline teşebbüs edileceğinden ale'l-esâmî bir kıt'a defterinin tanzimiyle cemiyetçe kol memuriyetine tayin kılınmış olan İbrahim Çavuş'a i'tâsı tebliğ olunması üzerine idaremiiz kol memuru tarafından ya an-cehlin veyahud tezkiredeki tehdiddden dolayı yalnız bin üç yüz otuz beş senesi ayniyât-ı

öşriye bakâyâsı mikdarını hâvî bir defterin merkûm İbrahim Çavuş'a verildiği iş'âr olunmuş ve Akhisar ve Marmara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyâsetleri tarafından Selendi Kol Memurluğu'na yazılan sâlifü'l-arz iki kıt'a tezkirenin ihrac etdirilen birer suretleri leffen takdim kılınmıştır. Tahsil ve irâd edilmiş olan zeytin öşrü bedellerinin ashabına iâdesiyle mukâbiline mahsus tamamen değilse bile kısm-ı küllisi ta'sîr edilmek ve satılmak suretiyle elden çıkarılmış olmasına binâen aynen isîfâsı mümkün olamayacağı şöyle dursun teşvîş-i kuyûdu ve muameleyi ve birçok suistimâli mûcib bulunduğu cihetle bu gibi münasebetsiz müdahale ve mutâlebâtıdan sarf-ı nazar etdirilmekle beraber Selendi Kol Memurluğu'ndan alınan bakâyâ defterinin istirdâd etdirilmesi esbâbının istikmâliyle neticesinden malûmât i'tâ buyurulması arz ve istirham olunur. Ol bâbda.

Düyûn-ı Umumiye Başmüdüriyeti'nin 22 Mart sene [1]336 tarihli ve 79 numaralı tezkiresi suretidir.

Yetmiş yedi numaralı ve 18 Mart sene [1]336 tarihli tezkire-i âcizîye zeyldir:

Soma Düyûn-ı Umumiye Memuriyeti'nden bu kere alınan yirmi dokuz numaralı ve 13 Mart sene [1]336 tarihli tahrirâtda bin üç yüz otuz beş senesi emvâl-i öşriyesinden ahali zimmetinde kalıp sene-i hâliye Mart'ı ibtidâsına devrolunan bakâyânın bedele rabtan tahsiline teşebbüs edilmiş ise de Kuvâ-yı Milliye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Bergama-Soma Cephe Kumandanı Kemal Bey tarafından haber alınarak kendisinin bi'l-celb efrâd ve hayvanâtının yemeklik ve yemlik zahîreye ihtiyacı olduğundan bakâyâ-yı mezkûrenin bedelen tahsil edilmeyerek aynen tahsil edilmesi ve bu hususda kurâ Kuvâ-yı Milliye Heyet-i İhtiyâriyesi'ne tenbihât-ı lâzıme icra kılındığı ve mevcut-ı sandık bulunan mebâliğin de kat'ıyyen irsâlât yapılmayarak emirlerine âmâde bulundurulması ve her akşam vuku bulacak tahsilâtın mikdarını hâvî bir kıt'a pusulanın heyet-i mezkûreye i'tâsını gerek ayniyâtın bedelen tahsiline ve gerek mevcut mebâliğin hafıyyen irsâline mücâseret olduğu takdirde kendisini hain-i vatan addederek ol vechile tecziye edileceği tehdidkârâne bir suretde tefhîm edildiği gibi mevcut bakâyâ için bir

kıt'a defter taleb edilmiş ise de talepleri vechile defter tanzim ve i'tâsı pek çok günlere mütevakıf bulunduğundan bahisle bu taleplerinden vazgeçirilmiş ise de bakâyâ-yı mezkûrenin tahsilâtına germiyet verilmek ve ahalice bir gûnâ itiraza meydan bırakmamak ve daha doğrusu vuku bulacak tahsilât cemiyetden saklanmamak üzere her kol memuruna Kuvâ-yı Milliye'den iki-şer nefer terfîk edilmiş olduğu bildirilmiştir. Bedele rabt edilmiş olan ayniyât-ı öşriye bakâyâsının tekrar aynen tahsil edilmesi karışıklığı mûcib olacağından gerek bundan ve gerek sandık mevcuduna vaz'-ı yed eylemelerinden ve memurîn-i idare ile muamelâta vuku bulan tecavüz ve müdahalelerinin men'î esbâbının istikmâliyle neticesinden malûmât i'tâsına müsaade buyurulması arz ve istirham olunur. Ol bâbda.

[8 Nisan 1920]

HR. SYS, 2607/2_30, 32, 33, 37

94

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîsi
Kalem Numarası
2310

Dahiliye Nezâreti'ne

Düvel-i Müttefika-i Selâse Fevkalâde Komiserleri cânibinden nezâret-i senâverâneme tevdî' edilen müşterek bir notada Mustafa Kemal Paşa nâmına hareket ettiğini söyleyen Balıkesir mutasarrıfı'nın mahallî Bank-ı Osmanî şubesinden kasa mevcudu mikdarıyla mevdûât yekûnunun kendisiyle muhasebeciye bildirilmesini talep ve taraflarından müsaade alınmaksızın Dersaadet'e veya başka bir mahalle irsâlât-ı nakdiyeden bankanın memnû' olduğunu ilâve ettiği iş'âr olunmakda ve işbu müessesenin imtiyâz fermânı mûcebince hâiz olduğu hukuka gayr-ı meşrû' bir kuvvet nâmına îrâs edilen halelden dolayı Bank-ı Osmanî Müdüriyetince Hükûmet-i Osmaniye nezdinde icra olunan protestonun te'yid edildiği izbâr kılınmaktadır.

İfa-yı muktezâsına himem-i aliyye-i nezâret-penâhîlerinin derkâr
buyurulması mütemennâdır, efendim.

14 Nisan 1920

HR. SYS, 2607/2_5-6

95

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

İzmit Mutasarrıflığı Vekâleti'ne

Tel

Adapazarı'na Kuvâ-yı Milliye'den altmış kişi gelip ahaliden para talebinde bulunması ve ahali tarafından da müsellahan mûmâna'at olunması üzerine müsâdeme vuku bularak kuvâ-yı mezkûreden on beş kişinin maktûl olduğu ve Ahz-ı Asker Şubesinde asker tahririne başlanılmış ise de ne nâm ve maksad ile cem' edildiği bildirilmemekde bulunduğu ve Adapazarı'ndaki Kuvâ-yı Milliye'nin kasabayı terk etmiş olduğu hâlde Sapanca'da el-hâletü hâzihî mevcut olduğu ihbarât-ı vâkı'adan anlaşılmıştır. Her ne nâm ve suretle olur ise olsun kanun haricinde ahaliden para ahzı caiz olamayacağı gibi milliyet unvanı altında bir takım eşhâs tarafından vuku'a getirilen bu yoldaki harekât ve mütâlebâtın men'î dahi hükûmetçe esasen mukarrer bulunduğundan tedâbîr-i lâzime ve serî'a ittihâzıyla gerek merkez-i livânın ve gerek mülhakâtın bu gibi taarruzâtdan muhafazası esbâbının istikmâli ve İzmit-Adapazarı hattının işledilmesi mümkün olmadığı ifade kılındığından bu cihetin dahi te'mini himmetinizden muntazardır. Cevabınızı beklemek-deyim.

14 Nisan sene [1]336 / [14 Nisan 1920]

DH. KMS, 53-4/44

Maliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Umumî: 167

Mahremdir

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Galip Kemalî Bey'in Stockholm Sefâreti'ne tayin edildiğini gazete-lerde okudum. Zât-ı sâmilere takdim etmiş olduğum 30 Mayıs sene [13]37 ve 156 numaralı arızamda vaziyet-i hâzıra-i maliyeden dolayı fazla masârifin tenkîsini rica etmiş ve Fransa Maliye Nâzırı Mösyö Doumer'in beyânâtını hâvî mektubun tercümesini de nazar-ı itibar-ı devletlerine arz etmişdim. Pek elîm bir hakikatın açıkça itirafı halinde -çünkü bunu açıktan açığa söylemek bendeniz için bir mesele-i ciddiyet ve haysiyetdir- hazine-i devletin bugün zarurî ve mikdarı otuz milyonu geçen sarfiyâta mukabil beş gurusluk bir vâridâtdan bile mahrum olduğu bilinmek lâzımdır. Hâl-i hâzırda kâbil-i sarf olan paramız doğrudan doğruya musakkafâtdan husûle gelen vâridâtdır ki evvelce Périier Bankası'ndan istikrâz edilen paranın itfâsı için muhassas olduğu hâlde bidâyet-i harbden beri devam eden vaziyet-i gayr-ı tabiiye ve fevkalâdeden bi'l-istifade tarafımızdan istîfâ ve sarf edilmektedir. Diğer en mühim menâbi'-i vâridât da rûsumât hasılâtıdır ki bunun da evvelce deruhde edilen düyûnun faizleri ve re'sûl-malları te'diyâtı mukabilinde Düyûn-ı Umumiye'ye tevdi' olunmak lâzım geldiği nezd-i sâmilere muhtac-ı izah değildir. Bu paradan hazinenin istifadesi de tesadüfün bir lütfünden başka bir şey addedilmemek lâzım gelir. Bu iki mühim vâridât herhangi bir suretle elimizden çıktığı suretde de bütün menâbi'-i hayatımızın Defter-i Hâkânî ve bazı hasılât-ı müteferrikadan ibaret kalacağı muhakkaktır. Bu paralar ile her ayın iki milyon lirayı geçen sarfiyatını te'min etmek bittab' kâbil olamayacaktır. Geçenlerde memurîn-i Hariciye'nin maaşlarının muntazaman te'min-i te'diyesi maksadıyla üç aylık tahsisâtları mukâbilinde Osmanlı Bankası'ndan bir kredi açdırılmak için teşebbüsât-ı mahsusada bulunulmuşdu. Birçok müracaât ve müzâkerâtdan

sonra banka ancak bir maaş için bir kredi açabileceği cevabını verdi. Hazine bu te'diyât mukâbilinde bir faiz i'tâsını da göze almış iken hâl ve vaziyet-i maliyeden dolayı üç maaş için bankanın muvâfakatını istihsâle imkân olmadı. Böyle bir sırada sarfıyâtın tezyîdi hazineyi nâ-kâbil-i iktihâm müşkilât karşısında bulunduracağından bu ve emsâli lüzumsuz memuriyetlerin ilgâsını memleketin selâmeti ve hükûmetin şeref ve haysiyeti nokta-i nazarından kemal-i ihlâs ve hürmetle zât-ı sâmi-i nezâret-penâhîlerinden istirhâm ederim. Sefâret-i seniyye memurlarından bazıları nezâret-i celîlelerince komisyonlarda istihdam edilmek suretiyle fazla maaş ve tahsisât almakda olduklarından bunlar için de serî' bir tedbir ittihazını ve her hâlde bu yoldaki sarfıyâtın acilen kasr ve tahdîdini lutf-ı devletlerinden tehâlûkle beklerim ve Stockholm Sefâreti aidâtının tesviyesine Hazinece imkân olmadığını arz eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Ramazan sene [1]339 ve fî 4 Haziran sene [1]337 [4 Haziran 1921]

Maliye Nâzırı Vekili
Hüseyin Kâzım

HR. SYS, 2305/26_37

97

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
367

Müsta'celdir

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Ma'rûz-ı çâkerleridir

İstanbul'da İngiliz lirasının kıymeti tereffu' etmekde olduğu halde evrak-ı nakdiye-i Osmaniye'nin yevmen fe-yevmen tenezzül etmesinin ne gibi esbâbdan inbi'âs eylemekde olduğundan bahisle bu bâbda Düvel-i Mü'telif mümessilleri nezdinde teşebbüsât-ı mukteziyede bulunulması lüzumuna dair Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan tezkirenin sureti leffen savb-ı âlî-i

dâverîlerine tisyâr kılınmakla ehemmiyet ve müsta‘celiyet-i maslahata binâen iktizâsının müsâra‘aten ifa ve neticesinin inbâ buyurulması bâbında emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Safer sene [1]340 ve fî 5 Teşrîn-i Evvel sene [1]337 / [5 Ekim 1921]

Sadırazam nâmına
Müsteşar
Ali Fuad

*

Bâb-ı Âlî
Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin 5 Teşrîn-i Evvel sene [1]337 tarihli ve 256 numaralı tezkiresi suretidir.

İstanbul'da İngiliz lirasının kıymeti tereffu‘ etmekde olduğu halde evrak-ı nakdiye-i Osmaniye'nin kıymeti yevmen fe-yevmen tenezzül eylemekde ve bunun için de başlıca sebep olarak Anadolu'da yeni evrak-ı nakdiye tab‘ ve tedavül etdirilmekde olduğu işâ‘a edilmektedir. Bugünkü evrak-ı havâdisle de ilan etdirildiği üzere bu tenezzül-i kıymet memâlik-i meşgûlede ve bilhassa İzmir'de Yunanlıların drahmileri yedi buçuğu bir lira-yı Osmanî olmak üzere cebren tedavül etdirmek suretiyle evrak-ı nakdiye-i Osmaniye iştirâ ederek İngiliz kambiyosu bi'l-mübâya‘a İngiltere'ye olan borçlarını ödemek teşebbüsünde bulunmalarından münba‘is olup halbuki malûm-ı sâmi-i fahîmâneleri olduğu üzere Sevr Sulh Teklifnâmesi'nin yetmiş yedinci maddesinde: "Yunanistan Hükûmeti mevcud Türk akçesinin kıymetini tenzîl edebilecek hiçbir gûnâ tedabîr ittihâz etmemeyi taahhüd eder." diye muharrer olmasına ve binâenaleyh menâfi‘-i Osmaniye asgarî bir suretde nazar-ı dikkate alınarak yapılmış olduğu derkâr bulunan işbu teklifnâme bile Yunanlılara evrak-ı nakdiye-i Osmaniye'nin muhafaza-i itibar ve kıymeti vazifesini taahhüd etdirmiş bulunmasına nazaran meselede Düvel-i Müt-tefîka'nın da alâka-i külliyyeleri müstağnî-i arz ve tezkâr bulunduğundan evrak-ı nakdiye-i Osmaniye'nin daha ziyâde tenzîline mâni‘ olmak üzere keyfiyetin düvel-i mezkûre mümessilleri nezdinde hemen protesto edilmesi

hususunun Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne emir ve tebliği kemal-i ehemmiyetle arz u istirham olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Aslına mutabıktır.
Mektubî Kalemî Mümeyyizi
Servet

HR. SYS, 2611/6_24, 25

MUSTAFA KEMAL İLE İLGİLİ BELGELER

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
2/5804

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

On Altıncı Kolordu Kumandanı Miralay Mustafa Kemal Bey'in hidemât-ı hasenesine binâen tebdîlen üçüncü rütbeden Osmanî nişan-ı âlîsiyle ve Irak Grubu Kumandanı Miralay Halil Bey'in muharebâtdaki yararlığına binâen Muharebe Gümüş Liyakat ve İmtiyâz madalyalarıyla taltiflerinin icrasına dair nüshateyn irâde-i seniyye lâyihası leffen takdim kılınmış olmakla iktizâsının ifasıyla neticesinin emir ve inbâ buyurulması bâbında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Rebûlevvel sene [1]334 ve fî 17 Kânûn-ı Sânî sene [1]331 / 30 Ocak 1916

Başkumandan Vekili
 ve Harbiye Nâzırı
Enver

*

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
2405

İrâde-i Seniyye

On Altıncı Kolordu Kumandanı Miralay Mustafa Kemal Bey'in hidemât-ı hasenesine binâen tebdîlen üçüncü rütbeden Osmanî nişan-ı âlîsiyle ve Irak Grubu Kumandanı Miralay Halil Bey'in muharebâtdaki yararlığına binâen Muharebe Gümüş Liyakat ve İmtiyâz madalyalarıyla taltifleri icra kılınmıştır.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Dahiliye Nâzırı memurdur.

Fî 26 Rebûlevvel sene 1334 / Fî 19 Kânûn-ı Sânî sene 1331 / [1 Şubat 1916]

Başkumandan Vekili ve

Harbiye Nâzırı

Enver

Sadriazam

Mehmed Said

Mehmed Reşad

İ. TAL, 1334 Ra 26/39_2

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
8/884

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Muharebâtda ve vezâif-i mevdû'alarında hidemât-ı haseneleri mesbûk sunûf-ı muhtelifeye mensub erkân-ı ümerâ ve zâbitân ve mensubîn-i askeri-yeden bazılarının nişân-ı zîşân ve madalyalarla taltiflerine dair tanzim kılınan defter şeklinde nüshateyn irâde-i seniyye lâyihası leffen takdim kılınmış olmağla iktizâsının emir ve ifa buyurulması bâbında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Cemâziyelâhir sene [1]335 ve fî 18 Mart sene [1]333 / [18 Nisan 1917]

Başkumandan Vekili
ve Harbiye Nâzırı
Enver

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
İrâde-i Seniyye Numarası
118

İrâde-i Seniyye

Sıra Numarası	Ordu	Kolordu	Fırka	Alay	Tabur	Bölük	Rütbe	Künye	Sicil veya Kayıt Numarası	Hakkında Olunacak Muamele
Erkân-ı Harbiye Kısmı										
1	Seryâver-i Hazret-i Şehriyârî						Ferik	Salih Paşa ibn-i Mehmed Sâdık <i>İzmit</i>	3-301 Süvari	Vezâif-i mevdû‘asındaki hidemât-ı hasenesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi
2	Altıncı Ordu Kumandanı						Mirlivâ	Halil Paşa ibn-i Kâmil <i>Yeni Mahalle</i>	20-317 Piyade	Irak muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden birinci rütbeden Osmanî nişanı ile taltifi
3	İkinci Ordu Kumandanı						"	Mustafa Kemal Paşa ibn-i Ali Rıza <i>Selanik</i>	8-318 Piyade	Kafkas muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen ikinci rütbeden Osmanî

4	Ümerâ-yı Askeriye ve Divan-ı Harb Reisi	"	Mustafa Remzi Paşa ibn-i Mehmed <i>Tarsus</i>	98 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen üçüncü rütbeden Osmanî
5	On Dördüncü Kolordu Kumandanı	"	Yakub Şevki Paşa ibn-i Mehmed <i>Harput</i>	5-312 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen ikinci rütbeden Mecidî
6	On Yedinci Kolordu Kumandanı	Miralay	Selahaddin Âdil Bey ibn-i Âdil <i>Küçükmustafapaşa</i>	2-316 Sahra	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen üçüncü rütbeden Mecidî
7	Beşinci Fırka Kumandanı	"	Ali Fuad ibn-i İsmail Fazıl <i>Salacak</i>	28-317 Piyade	Kafkas muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Osmanî
8	Elli Birinci Fırka Kumandanı	"	Hasan Cemil ibn-i Mehmed Şükrü <i>Üsküdar</i>	2-312 Piyade	Irak muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi
9	Elli Üçüncü Fırka Kumandanı	"	Musa Kâzım ibn-i İbrahim <i>Bursa</i>	25-310 Piyade	Irak muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi
10	Kırk Altıncı Fırka Kumandanı	"	Mahmud Belig ibn-i Emin <i>Beylerbeyi</i>	6-308 Piyade	Makedonya muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen üçüncü rütbeden Osmanî
11	Çatalca Hatt-ı Müdafaası Kumandanı	"	Kâzım ibn-i Tevfik <i>Kemah</i>	14-311 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdilen üçüncü rütbeden Mecidî

12	Birinci Ordu Sahil Topçu Kumandanı	"	İsmail Hakkı ibn-i Halil <i>Bursa</i>	1-300 Ağır	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Osmanî
13	Birinci Ordu Erkân-ı Harbiye Reisi	"	Hasan Tosun ibn-i Dursun <i>Dimetoka</i>	1-313 Süvari	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Osmanî
14	Baytar Müfettiş-i Umumîsi	"	Mazlum ibn-i Abdullah <i>İzmit</i>	6-304 Baytar	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Mecidî
15	Dördüncü Ordu İnşaat-ı İstihkâmiye Komisyonu Reisi Müttekâid	"	Ali Rıza ibn-i Nuri <i>Dersaadet</i>		Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi
16	İkinci Kafkas Kolordusu Erkân-ı Harbi	Kaymakam	Nasuhî ibn-i Selim <i>Şam</i>	7-318 Piyade	Kafkas muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine [binâen] Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi
17	Üçüncü Ordu İdare Reisi	"	Hakkı ibn-i Murad <i>Fındıklı</i>	1-316 Sahra	Kafkas muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine [binâen] Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi
18	Stockholm ve Kopenhag Sefâret-i Seniyyesi Ataşemiliteri	"	Ali Mümtaz ibn-i Ferid <i>Haseki</i>	3-316 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi
19	Altıncı Kolordu Erkân-ı Harbiye Reisi	"	Yahya Hayatî ibn-i Edhem <i>Şam</i>	2-318 Piyade	Romanya muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi

20	İzmir Şimendifer Hutûtu Müdürü	"	Ali Hikmet ibn-i İsmail <i>Yenişehir</i>	16-314 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş Liyakat madalyasıyla taltifi
21	Üçüncü Ordu Topçu Müfettişi	"	Mehmed Emin ibn-i Bekir <i>Karahisar</i>	4-314 Sahra	Kafkas muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi
22	Yirmi Birinci Kolordu Erkân-ı Harbiye Reisi	"	Hüseyin Hüsnü ibn-i Hacı Abdullah <i>Taşköprü</i>	12-318 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi
23	Karargâh-ı Umumî Üçüncü Şubesi'ne memur	"	Hüseyin Necati ibn-i Hamdi <i>Bursa</i>	9-310 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdîlen üçüncü rütbeden Mecidî
24	Sofya Sefâret-i Seniyyesi Ataşemiliteri	"	Abdurrahman ibn-i Muhsin <i>Mudanya</i>	21-314 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen tebdîlen üçüncü rütbeden Mecidî
25	Askerî Demiryollar ve Limanlar Müdüriyet-i Umumiyesi Müdür Muavini	"	Mehmed Refik İbn-i Ahmed Hamdi <i>Girid</i>	1-319 Ağır	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Mecidî
26	Kırk Beşinci Fırka Kumandan Vekili	"	İsmail Hakkı ibn-i Âgâh <i>Valideçeşme</i>	59-317 Piyade	Irak muharebâtındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen müceddeden üçüncü rütbeden Osmanî
27	Hicaz Demiryolu Askerî Komiseri	"	Süleyman Şevket ibn-i İsmail <i>İzmir</i>	1-317 İstihkâm	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâdesine binâen Muharebe Gümüş İmtiyâz madalyasıyla taltifi

28	Asayiş Şubesi Müdürü	"	Hafız Cemil ibn-i Ahmed Nazif <i>Prizren</i>	4-316 Piyade	Vezâif-i mevdû'asındaki hidemât-ı fevkalâ- desine binâen müceddeden dördüncü rütbe- den Osmanî
----	----------------------	---	--	-----------------	--

DUİT, 154/40_1-2

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
Tahrirat Kalemi
8/11663

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal ve İkinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Fevzi Paşaların becâyışlerinin icrasına ve Yirmi İkinci Kolordu Kumandan Vekili Miralay Re'fet Bey'in mezkûr Kolordu Kumandanlığı'na asâleten tayinine dair tanzim olunan nüshateyn irâde-i seniyye lâyihası leffen takdim kılınmış olmakla iktizâsının ifa ve neticesinin emir ve inbâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Zilhicce sene [13]35 ve fî 14 Teşrîn-i Evvel sene [1]333 / [14 Ekim 1917]

Başkumandan Vekili ve
Harbiye Nâzırı
Enver

*

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
1447

İrâde-i Seniyye

Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa'nın İkinci ve İkinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Fevzi Paşa'nın Yedinci Ordu Kumandanlıklarına fî 9 Teşrîn-i Evvel sene [1]333 tarihinden itibaren becâyışleri icra ve Yirmi İkinci Kolordu Kumandan Vekili Miralay Re'fet Bey asâleten ve fî 9 Teşrîn-i Evvel sene [1]333 tarihinden muteberen mezkûr Kolordu Kumandanlığı'na tayin olunmuşdur.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Dahiliye Nâzırı memurdur.

Fî 28 Zilhicce sene 1335 - Fî 16 Teşrîn-i Evvel sene 1333 / [16 Ekim 1917]

Başkumandan Vekili ve

Harbiye Nâzırı

Enver

Sadriazam

Mehmed Talat

Mehmed Reşad

DUİT, 155/53_1-2

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
1/446

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa'nın fahrî yâverân-ı hazret-i şehriyârî silkine idhâline dair tanzim olunan nüshateyn irâde-i seniyye lâyihası leffen takdim kılınmış olmağla iktizâsının ifa ve neticesinin emir ve inbâ buyurulması bâbında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî [1]5 Zilhicce sene [1]336 ve fî 21 Eylûl sene [1]334 / [21 Eylûl 1918]

Damad ve Yâver-i Hâss-ı
 Hazret-i Şehriyârî
Enver

*

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
Numara
438

Îrâde-i Seniyye

Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa fahrî yâverân-ı şehriyârânemiz silkine idhâl olunmuşdur.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı memurdur.

Fî 16 Zilhicce sene [1]336 ve fî 23 Eylûl sene [1]334 / [24 Eylûl 1918]

Damad ve Yâver-i Hâss-ı Hazret-i Şehriyârî
 Sadrazam Vekili ve
 Harbiye Nâzırı

Enver

Mehmed Vahideddin

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti

Yıldırım Ordular Grubu ile Yedinci Ordu Karargâhı lağv edilmiş ve Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezâreti emrine verilmiştir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı memurdur.

Sadırazam ve Harbiye Nâzırı
Ahmed İzzet

*

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
1/508

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yıldırım Ordular Grubu ile Yedinci Ordu Karargâhı'nın lağvı ve Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye Nezâreti emrine i'tası hakkında nüshateyn olarak tanzim kılınan irâde-i seniyye lâyhaları leffen takdim kılınmış olmağla iktizâsının ifa ve neticesinin emr u inbâ buyurulması bâbında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Saferü'l-hayr sene [1]337 / Fî 7 Teşrîn-i Sânî sene [1]334 / [7 Kasım 1918]

Yâver-i Ekrem-i Hazret-i
Şehriyârî ve Harbiye Nâzırı
Ahmed İzzet

*

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
700

İrâde-i Seniyye

Yıldırım Ordular Grubu ile Yedinci Ordu Karargâhı lağv edilmiş ve

Yedinci Ordu Kumandanı Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezâreti emrine verilmiştir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı memurdur.

Fî 2 Safer sene 1337 - Fî 7 Teşrîn-i Sânî sene 1334 / [7 Kasım 1918]

Sadriazam ve Harbiye Nâzırı

Ahmed İzzet

Mehmed Vahideddin

DUİT, 163/20_1-3

103

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Umûr-ı Mahalliye-i Vilayât Müdüriyeti

Umumî: 6836

Hususî: 13

Erzurum Valisi Sabit Beyefendi hazretlerine

Atûfetli efendim hazretleri

Mamuretülaziz Valiliği'nde bulundukları sırada taraf-ı âlîlerinden mahallî mekteb-i sanâyi'e imal etdirilen ve üzerlerinde Çanakkale haritası menkûş bulunan üç aded halının esmânı henüz tesviye buyurulmamış olduğu bi't-tahkik Muhasebe-i Hususiye Müdüriyeti'nden ifade olunduğu Mamuretülaziz Vilâyeti'nden bu kere bildirilmiş olmağla ifa-yı muktezâsı ve nezârete malûmât i'tâsı siyâkında tezkire-i hulûs-verî terkîm olundu, efendim.

Fî 2 Nisan sene [1]334 / [2 Nisan 1918]

Dahiliye Nâzırı nâmına

Müsteşar

Mustafa Abdülhâlik

Geçen sene Sivas Valisi Muammer Beyefendi Çanakkale muzâfferiyâtını tebrik için İstanbul'a bir hey'et göndermek teşebbüsünde bulunmuş

ve bu hey'ete civar vilâyetlerin iştirakini de arzu buyurarak Mamuretülaziz Vilâyeti'ne de bir telgraf yazmış idi. Biz de gönderilecek hey'et ile takdim edilmek için bir hâtıra olmak üzere harita ve eşkâl-i sairesini de Mamuretülaziz'de tertib ederek henüz yeni açdığımız sanayi mektebinde üç seccade başlatdık. Ustaların azlığından seccadelerin imali uzadı ve Sivas hey'eti de fazla intizâr edemeyerek hareket etdiğinden ve esbâb-ı saireden dolayı Mamuretülaziz hey'etinin gönderilmesi de te'hir edildi. Seccadenin birisi ikmâl edildiği sırada Enver Paşa hazretleri merkez-i vilâyeti teşrîf buyurduğundan mezkûr seccade ile "*Ve yensurakallâhu nasran azîzen*" âyet-i kerîmesi yazılı bir levhayı vilâyet beledî reisi, vilâyet sekenesi nâmına müşârunileyhe takdim etdi. Bilâhare seccadelerin ikisi de ikmâl edildi. O sırada diğer vilâyetlerce yapıldığı gibi Bitlis Vilâyeti'nin ve Muş Sancağı'nın istirdâdını tebriken bir tuhfe-i nâçiz olmak üzere yine sekene-i vilâyet nâmına ordu ve kolordu kumandanlarına bazı hediyeler takdim olunduğu gibi mezkûr bir çift seccade de Çanakkale'de hıdemât-ı fevkalâdesi meşkûr olan Mustafa Kemal Paşa hazretlerine takdim edildi.

Şerefi büyük, kıymeti pek küçük olan ve bütün vilâyetin malûmâtı tahtında bulunan bu tekaddüme-i nâçizi Vilâyet Meclis-i Umumîsi kabul etmiyorsa bunların bedelini bendeniz maa'l-iftihar takdime âmâde bulunduğumun arzıyla huzur-ı âlî-i nezâret-penâhîye takdim.

Fî 4 Nisan sene [1]334 / [4 Nisan 1918]

Erzurum Valisi
Sâbit

*

Dahiliye Nezâreti
Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyet Müdüriyeti

Mamuretülaziz Vilâyet-i Aliyyesi'ne

17 Şubat [1]334 tarihli 701/42 numaralı tahrirât-ı aliyyeleri cevabıdır:

Mülgâ sanayi mektebinde imal etdirilen üç aded halının biri bir levha ile birlikde vilâyet sekenesi nâmına merkez-i vilâyet belediye reisi tarafından Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretlerine takdim edildiği ve diğer ikisinin

de vilâyet sekenesi nâmına ordu kumandanlarından Mustafa Kemal Paşa hazretlerine ihdâ olunduğu ve şerefi büyük, kıymeti pek küçük olan ve bütün vilâyetin malûmâtı tahtında bulunan bu tekaddüme Vilâyet Meclis-i Umumîsine kabul edilmediği takdirde bunların bedelini maa'l-iftihar tesviyeye âmâde bulunduğ u vali-i esbak Sabit Beyefendi tarafından ifade edilmiş olmağ la ifa-yı muktezâsı siyâkında şukka-i hulûs-verî terkîm kılındı, efendim.

12/6/[13]34 / [12 Haziran 1918]

*

Mamuretülaziz Vilâyeti

Mektubî Kalemi

Aded

40027/298

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti 15 Haziran sene [13]34 tarih ve 7165/226 numaralı emirnâme-i sâmi-i nezâret-penâhîleri arîza-i cevabiyesidir:

Mûlgâ vilâyet sanayi mektebinde imal edilip vali-i esbak Sabit Beyefendi tarafından Harbiye Nâzır-ı esbakı Enver ve ordu kumandanlarından Mustafa Kemal Paşalar hazerâtına vilâyet nâmına takdim edilmiş olan üç adet halıya Vilâyet Meclis-i İdaresince ikişer bin gurus kıymet takdir edilmiş olmasına ve meblağ-ı mezbûrun lüzum-ı ahzı Encümen-i Vilâyet'in kararı iktizâsından bulunmasına binâen mârru'l-arz üç halının mecmû' bedeli olan altı bin kuruşun müşârunileyhden ahz ve irsâli esbâbının istikmâline müsaade buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Teşrîn-i Sâni sene [1]334 / [13 Kasım 1918]

Mamuretülaziz Valisi

Ali Seydi

DH. UMVM, 78/6

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi**Şube: 1***Suret**Havza'dan Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd şifredir.*

6/6/[13]35 ve istihbârât 76 numaralı.

Merzifon Kazası'ndaki Rumlar ve İngiliz zâbitleri hakkındaki istihbârât zamîmeten bu defa Amasya Livâsı'ndan aldığım malûmatda ancak esna-yı tehcirde Merzifon'da esasen çokça kalan Ermenilere bu kere mahall-i saireden gelenler ve hicretten avdet edenler yüzünden mikdarlarının daima artmakta olduğu ve bunların haricden de mübâyâ'asına teşebbüs etmeleri ve iki mâh mukaddem Patrikhâne'den gönderilen Bedros ve Lerjon nâmında tahsil görmüş iki genç Ermeninin mesele-i siyasiye ile iştigal etmelerinin mahsûs olduğu Merzifon Amerikan Mektebi'ne getirilen eşya sandıklarının üzerinde Ottoman-Amerikan markaları görüldüğünden bunların her hâlde esliha olduğuna şübhe bırakmışdır. Bu eşya kafilesinin Merzifon'a takrînde üç [kola] ayrılarak muhtelif kollarla kasabaya dahil olmaları bu şübheyi takviye eylediği Merzifon'daki dört İngiliz zâbitinin Amerika Koleji'nde ictimâ'ı bunların bu havalide komitecilik teşkilatıyla uğraşdıklarını ve merkez-i müzâkerât ve teşebbüsât ittihâz etdikleri şübhesini uyandırdığı Merzifon'da Mister Cecil ile beraber üçü doktor, dördü eczacı olarak, sekiz olarak da dört İngiliz zâbiti mevcut bulunduğu ve gayet mahremâne ve kendilerine ihsâs etdirilmemek üzere tahkikât ve tecessüsâta devam olduğu bildirilmektedir. İstihbâr kılınacak malûmat bilâhare arz olunacaktır.

Fî 10 Haziran sene [1]335 / [10 Haziran 1919]

Üçüncü Ordu Müfettişi

Mustafa Kemal**HR. SYS, 2633/2_22**

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi**Şube: 1***Suret**Amasya'dan Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd şifredir.*

10/6/[13]35 tarih ve 66 istihbârât numaralı ma'rûzâta zeyldir:

Merzifon ahalisinin İzmir için akd edecekleri mitinge devriyeler çıkarmak suretiyle mümâna'at etmek teşebbüsünde bulunan hükûmetin muhafaza-i haysiyeti ve nâzikâne protestosu karşısında tertibât-ı müttehizesinden bi'l-mecburiye sarf-ı nazar eden İngiliz Mümessili Hurst'in milletin yaptığı mitingin icrasından sonra makam-ı kaymakamîye gelerek ahalinin gösterdiği sükûn ve intizâmdan hâssaten hükûmetin muhafaza-i inzibât hakkındaki varlığından dolayı açık ve samimî bir suretde teşekkür ve müstakar olan asayişden şübhesi kalmadığını ilâveten beyân eylediği iş'ârât-ı mahalliyeye atfen ma'rûzdur.

Fî 16 Haziran sene [1]335 / [16 Haziran 1919]

Üçüncü Ordu Müfettişi

Mustafa Kemal

*

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi**Şube: 1****Numara: 3710***Mühim ve aceledir.**Harbiye Nâzırı Şevket Turgud Paşa tarafından*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

3581 ve 17 Haziran sene [1]335 tarihli arîza-i acizîye zeylen bu defa Üçüncü Ordu Müfettişliği'nden mevrûd iki şifre sureti de leffen makam-ı fahîmânelerine takdim kılındı. Merzifon gibi bir kasabada İngilizler ve Amerikalıların pek açık istihzârâtını teşkilat ve tertibât-ı siyasiyelerini

yakından ve vuzûhuyla gören Rum ve Ermenilerin öteden beri beslemekte oldukları kin ve adâveti ne dereceye kadar vardıracakları muhtac-ı teemmül-dür. Cereyan eden vekâyî' ve hâdisât bu gibi küçük kasabalarda Düvel-i Mü'telife'yi temsil edenlerden iktisâb olunan cür'et ve cesaretle Rum ve Ermenilerin icabında ve vakti hulûlünde pek hunhar davranacaklarını te'yid ve tevsîk eylemekdedir. Binâenaleyh kâh şiddet kâh teşkilat-i siyasiye ve hafiye ile mevcudiyet-i milliyemizi tehdid vaziyetini alan ve bazen de resmî teşekkürlerle ibrâz-ı cemîleden geri durmayan mümessillerin faaliyet-i siyasiyelerine istiklâliyetimize haiz-i te'sir olmayacak bir cereyan verilmesinin te'min buyurulmasını arz u istirhâm eylerim. Ol babda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Ramazan sene [1]337 ve fî 19 Haziran sene [1]335 / [19 Haziran 1919]

Harbiye Nâzırı
Şevket Turgud

HR. SYS, 2633/2_25-26

106

İstanbul Vilâyeti Mektubculuğu

Aded

Umumî: 6404

Hususî: 1893

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hey'et-i Temsiliyesi nâmına Sivas'dan keşîde edildiği beyânıyla Üsküdar Mutasarrıflığı'ndan gönderilen telgrafnâme sureti leffen takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Muharrem sene [1]338 ve fî 14 Teşrîn-i Evvel sene [1]335 / [14 Ekim 1919]

Vali Vekili nâmına
Mektubcu
(İmza)

*

Telgrafnâme
Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahreci: Sivas
Numarası: 1483

Beyoğlu Mutasarrıflığı'na

Milletin ruh ve vicdanından tuğyân eden vahdet ve azim ve irâde sayesinde vaziyet-i siyasînin ve vatanımızın tayin-i mukadderâtı ile milletimizin hukuk ve istiklâlî mevzû'-ı bahs olduğu bu hengâme-i tarihîde lehü'l-hamd lehimize döndüğünü kemâl-i şükrânla idrak ediyoruz. Cenâb-ı Hakk'ın inâyet ve adaletine sığınan millet-i necîbemiz böyle yek-vücut bir hâlde ve sarsılmaz bir azim ve iman ile kaldıkça hiç şübhesiz âmâl-i meşrû'asına nâiliyetle mesud olacaktır. Binâenaleyh mevcudiyet-i milliye-mizi yâr u ağyâr nazarında izhâr ve isbat eden teşkilatın nizâm-nâme mücebince ta'azzuv etdirilmesi ve bilhassa küçük ve büyük bi'l-cümle merkezlerin birbiriyle ve hey'et-i merkeziye ile sıkı bir râbıta te'sis eylemeleri bugün en mühim ve hayatî bir vazife-i milliye ve vataniyesidir. Bu sebeble hususât-ı mezkûreye son derece ehemmiyet verilmesini te'kîd eyler ve teşkilatın tevsî' ve teşmîl derecesi hakkında peyderpey hepimize i'tâ-yı malûmat olunmasını rica eyleriz.

Fî 13 Teşrîn-i Evvel sene [13]35 / [14 Ekim 1919]

Anadolu ve Rumeli
Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Hey'et-i Temsiliye nâmına
Kemal

DH. KMS, 53-4/3_29-31

Bâb-ı Âlî**Dahiliye Nezâreti****Memurîn ve Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti****Umumî: 44582****Hususî: 1046***Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

İki seneden beri Ankara ve havalisinde teftişâtla meşgul bulunan Mülkiye müfettişlerinden Fuad Bey'in Dersaâdet'e avdeti hakkında mükerreren vuku bulan tebligâtı ısgâ etmediği ve Ankara'da kalması da Mustafa Kemal'in Millet Meclisi nâmı altında toplamış olduğu hey'et-i ihtilâliye miyânında bulunduğu anlaşılmasına binâen müsta'fî addı bi't-tensîb irâde-i seniyye lâyihası leffen takdim kılınmış olmakla ifa-yı muktezâsı menûti-müsaade-i sâmiye-i fahîmâneleridir. Ol bâbda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Zilkade sene [1]338 ve fî 3 Ağustos sene [1]336 / [3 Ağustos 1920]

Dahiliye Nâzırı Vekili
Cemal

*

Bâb-ı Âlî**Dahiliye Nezâreti****Numara****893***İrâde-i Seniyye*

Mülkiye müfettişlerinden Fuad Bey müsta'fî addedilmiştir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Dahiliye Nâzırı memurdur.

Fî 18 Zilkade sene 1338 - Fî 4 Ağustos sene 1336 / [4 Ağustos 1920]

Dahiliye Nâzırı Vekili
Cemal

Sadriazam
Damad Ferid

Mehmed Vahideddin**DUİT, 115/1-2**

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbuât Müdüriyet-i Umumiyesi

4 Teşrîn-i Sâni sene [1]920 tarihli Near East gazetesinden:

"Yeni Türk Kabinesi"

Dersaâdet.

Damad Ferid Paşa Kabinesi yedi ay için re's-i kârda kalmış idi ki bu Türk kabineleri için uzun bir ömür demektir. Damad Ferid Paşa'nın halefi Tevfik Paşa bundan birkaç sene evvel Londra sefiri idi. Müşârunileyh kabinenin riyâsetini tereddüd ile kabul etmiştir. Müşir Ahmed İzzet Paşa'nın Dahiliye Nezâreti'ne tayini bu ehliyetli zâbitin istikbalde oynayacağı "rolü" şimdiden ihsâs etdirmekdedir.

Damad Ferid Paşa Kuvâ-yı Milliye'yi tedâbîr-i askeriye tevesşül ederekden ortadan kaldırmak istiyordu. Fakat bu muradına lâıık olmak için lâzım olan paraya sahip olamamış idi. Müttefikler de kendisine yardım etmekden ictinâb etmişlerdi. Damad Ferid Paşa'nın sükûtu Anadolu'da büyük bir memuniyeti mûcib olmuşdur. Bununla beraber Millîciler ancak Sevrès Sulh Muâhadenâmesi'nin ta'dîli takdirinde hükûmet-i merkeziye ile uyuşmağı kabul edeceklerdir. Bu ise gayr-ı mümkün olduğundan yeni kabinenin müsâlemet te'sisinde muvaffak olamayacağını şimdiden tahmin etmeliyiz. Sadrıazam ve Dahiliye Nâzırı âsiler nezdinde sahip oldukları nüfuza itimad ediyorlar ise de biz bu zihniyete çok ehemmiyet atfetmemeliyiz. Mustafa Kemal yola gelmez ise ne yapılacaktır? İhtimal ki bundan iki ay sonra Düvel-i İtilâfiye, Kuvâ-yı Milliye'nin te'dîbi için Damad Ferid Paşa'nın taleb eylediğı muâvenet-i iktisadiyeyi kendisine çâr u nâ-çâr vermek mecburiyetinde olacaklardır. Fakat acaba Damad Ferid Paşa o zaman eski mutâlebâtı ile iktifâ eyleyecek mi?...

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbuât Müdüriyet-i Umumiyesi

11 Teşrîn-i Sâni sene [1]920 tarihli Daily Telegraph gazetesinden:

İngiltere mehâfili tarafından evvelce tahmin olunduğu vechile Damad Ferid Paşa Kabinesi'nin yerine Tevfik Paşa Kabinesi'nin teşkili Mustafa Kemal'i yola getirememiştir. Düvel-i İtilâfiye, Sevr Muâhedenâmesi'nin tasdikini zât-ı şahaneden talep eylemeleri üzerine Mustafa Kemal sulh muâhedenâmesinin tasdik-i şahaneye iktirân eylememesi için teşebbüsâta girişmiştir. Şurası unutulmamalıdır ki Sevr Sulh Muâhedenâmesi ahkâmı mücebince, Bâbîâli'nin intizâmsız harekâtı karşısında Düvel-i İtilâfiye Hükûmet-i Osmaniye'nin Dersaadet'de olan hâkimiyetini mahv u perişan edebilirler. Aldığım malûmâta nazaran Düvel-i İtilâfiye bu çareye tevessül etmekden mümkün mertebe ictinâb eylemekdedirler. Fakat Tevfik Paşa Kabinesi'ne ültimatoma benzeyen bir nota tevdî' olunmuştur ve ba'demâ muâvenet-i iktisadiyeye hitâm verilmiştir.

Tevfik Paşa Kabinesi Sevr Sulh Muâhedenâmesi'nin ta'dilini teklif etmekle Anadolu âsileri ile hemfikir olduğunu isbât eylemiştir. Bundan başka Anadolu vaziyet-i askeriyesi öyle müşkil bir devreye dahil olmuştur ki Düvel-i İtilâfiye buna bir çare bulmak için yeniden müzâkerâta girişmelidir.

Kars'ın zabtıyla Millîciler Ermeni Hükûmeti'nin sükûtunu intâc ve Bolşevik kuvvetleriyle temaslarını te'sis eylemişlerdir. Gürcistan'ın bî-tarafılığı az çok şübhelidir. Her hâlde kendisine tevdî' olunan ültimatom onu da müşkil bir mevki'e sokmuştur.

Batum şehri Bolşevik ve Kemalcilerin merkez-i ihtirâsıdır.

[11 Kasım 1920]

HR. SYS, 2635/3_44-45

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Kalem-i Mahsus**

Paris'de Sulh Konferansı nezdinde Osmanlı Murahhası Nâbi Beyefendi hazretlerinden vârid olan fevkalâde mahrem işaretli 29 Kânûn-ı Evvel sene [1]920 tarih ve 40 numaralı telgrafnâmenin tercümesidir.

Bugün kendisine mülâkî olduğum Lord Harding, Mustafa Kemal'i daha ziyade munis (aimable) kılmak için ne yapmak lâzım geldiğini tebesümle acizlerinden istifsâr eyledi. Müşârunileyhe nokta-i nazarımızı izah ve şeref ve haysiyetle kâbil-i te'lif bir sulha nâil olmaklığımız için İngiltere'nin müzâheret-i hayrhâhânesine istinâd eylediğimizi ilâveten dermiyân eyledim.

*

Kalem-i Mahsus

Paris'de Sulh Konferansı nezdinde Osmanlı Murahhası Nâbi Beyefendi hazretlerinden vârid olan 30 Kânûn-ı Evvel sene [1]920 tarihli ve 31 numaralı telgrafnâmenin tercümesidir.

Mösyö d'Estournelle tarafından vâki olan bir istîzâha cevap vermek mecburiyetinde bulunan reis-i nüzzâr-ı Meclis-i Ayân, Hariciye Encümeni'nde kendisi ile Lloyd George arasında şark mesâiline dair hiçbir ihtilâf mevcut olmadığını, yalnız müşârunileyhin Sevr Muâhedenâmesi'nin yeniden tedkiki meselesinin alenî olarak müzâkere olunmasını arzu etmediğini beyân eylemiş ve ilâveten mâdem ki İzzet Paşa memurîn-i mahsusa ile Mustafa Kemal nezdinde bulunmaktadır, müzâkere edileceği sırada Mustafa Kemal Paşa' ile itilâfa lüzum var imiş gibi görünülmesi iyi olacağını da dermiyân etmiştir. Beyânât-ı vâkı'a üzerine Mösyö d'Estournel istîzâhı vakt-i âhara ta'lik eylemiştir.

Hissiyât-ı acizâneme göre Meclis-i Ayân nâzik olan işbu mesâilin hususıyla Fransa'nın Suriye ve Kilikya'daki masârıf-ı azîme-i askeriyesi de mevzû'-ı bahs olduğundan alenen müzâkere edilmesini arzu etmemiştir. Zira müzâkerât-ı mebhûse sene başı arefesinde bir buhrân tevliid edebilir idi.

[30 Aralık 1920]

HR. SYS, 2310/1_14, 19

REFERANSLAR

Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi (DH. EUM. AYŞ)

DH. EUM. AYŞ, 2/2

DH. EUM. AYŞ, 42/71

DH. EUM. AYŞ, 40/33

DH. EUM. AYŞ, 44/13

Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Ecânib Kalemi (DH. EUM. ECB)

DH. EUM. ECB, 22/25

Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Kalem-i Umumî (DH. EUM. KLU)

DH. EUM. KLU, 13/51

Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Seyrüsefer Kalemi (DH. EUM. SSM)

DH. EUM. SSM, 14/50

DH. EUM. SSM, 40/26

DH. EUM. SSM, 37/3

DH. EUM. SSM, 41/50

DH. EUM. SSM, 39/30

DH. EUM. SSM, 43/19

DH. EUM. SSM, 39/53

Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti (DH. KMS)

DH. KMS, 49-2/25

DH. KMS, 53-3/27

DH. KMS, 49-2/3

DH. KMS, 53-3/34

DH. KMS, 52-5/30

DH. KMS, 53-3/43

DH. KMS, 53-2/108

DH. KMS, 53-4/21

DH. KMS, 53-2/11

DH. KMS, 53-4/3

DH. KMS, 53-2/13

DH. KMS, 53-4/31

DH. KMS, 53-2/20

DH. KMS, 53-4/44

DH. KMS, 53-2/40

DH. KMS, 53-4/48

DH. KMS, 53-2/60

DH. KMS, 54-1/9

DH. KMS, 53-2/63

DH. KMS, 57-1/61

DH. KMS, 53-2/95

DH. KMS, 60-3/48

DH. KMS, 53-3/12

DH. KMS, 61-2/45

DH. KMS, 53-3/20

DH. KMS, 62/19

DH. KMS, 53-3/24

Dahiliye Mebani-i Emiriye ve Hapishaneler Müdüriyeti (DH. MB. HPS)
DH. MB. HPS, 79/39

Dahiliye Nezâreti Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdürlüğü (DH. UMVM)
DH. UMVM, 78/6

Dosya Usulü İradeler Tasnifi (DUİT)

DUİT, 55/56_1-2
DUİT, 115/1-2
DUİT, 154/40_1, 2

DUİT, 155/53_1-2
DUİT, 163/20_1-3

İrade Taltifat (İ. TAL)

İ.TAL, 1334. Ra. 26/39_2

Hariciye Nezâreti Siyasî Kısım Evrakı (HR. SYS)

HR. SYS, 2287/9_9	HR. SYS, 2497/53_1-2
HR. SYS, 2305/20_13	HR. SYS, 2525/9_14
HR. SYS, 2305/24_7-12, 19, 29	HR. SYS, 2546/1_116
HR. SYS, 2305/25_27	HR. SYS, 2546/1_14-15
HR. SYS, 2305/25_52	HR. SYS, 2546/1_35, 38
HR. SYS, 2305/25_57	HR. SYS, 2599/10_1-4
HR. SYS, 2305/26_26	HR. SYS, 2606/10_22
HR. SYS, 2305/26_37	HR. SYS, 2606/5_9-10
HR. SYS, 2306/23_1-4	HR. SYS, 2606/9_2
HR. SYS, 2310/1-14, 19	HR. SYS, 2606/9_6
HR. SYS, 2310/4_17	HR. SYS, 2607/1_16-17
HR. SYS, 2310/4_8	HR. SYS, 2607/1_18-19
HR. SYS, 2310/8_6-7	HR. SYS, 2607/1_24
HR. SYS, 2310/9_15-17	HR. SYS, 2607/2_30, 32, 33, 37
HR. SYS, 2383/1_15, 21	HR. SYS, 2607/2_34, 36
HR. SYS, 2383/5	HR. SYS, 2607/2_5-6
HR. SYS, 2383/7_1-2, 5	HR. SYS, 2607/3_20
HR. SYS, 2383/10	HR. SYS, 2607/9_5-6
HR. SYS, 2467/52_3-5	HR. SYS, 2608/7_12-13

HR. SYS, 2608/7_36-39
HR. SYS, 2608/7_40-42
HR. SYS, 2608/7_44
 HR. SYS, 2608/8_10
HR. SYS, 2608/8_16
HR. SYS, 2611/2_27, 35
 HR. SYS, 2611/4_5, 15-
16, 100, 103, 106
 HR. SYS, 2611/6_24-25
 HR. SYS, 2633/ 2_22
HR. SYS, 2633/ 2_25-26
HR. SYS, 2633/ 2_32, 33, 36, 41
 HR. SYS, 2633/ 2_51
HR. SYS, 2633/ 2_54

HR. SYS, 2633/ 3_59
HR. SYS, 2633/ 6_1, 12
HR. SYS, 2633/ 8_6-7
 HR. SYS, 2633/2_22
HR. SYS, 2633/2_25-26
 HR. SYS, 2634/ 5_18
HR. SYS, 2635/ 3_22
HR. SYS, 2635/ 3_44-45
HR. SYS, 2666/ 3_24-25
HR. SYS, 2669/ 10_1-4
HR. SYS, 2694/ 3_5-7, 9
 HR. SYS, 2698/ 1_12-20, 29-34,
52-53

Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV)

MV, 216/66
MV, 217/189

MV, 223/69

İNDEKS

A

Abdi, Sığircioğlu (Sivaslı) 116
Abdullah (Sivas Belediye Reisi) 116
Abdullah Lami (İstanbul Valisi) 205, 207
Abdurrahman (Sofya Sefâret-i Seniyyesi Ataşemiliteri) 268
Abdurrauf (Sivas Vilâyeti Müftüsü) 116
Adalar 25, 27, 29
—Denizi 54, 221
—muhacirîni 24
Adana 12, 13, 15, 16, 18
—Alayı 223
Adapazarı 202, 256
Âdil (Dahiliye Nâzırı) 98, 227, 230
Adliye
—Nezâreti 126
— -i Askeriye Dairesi 129
Afganistan 33, 52
Afganlı 9
Afrika ahalisi 239
Afyonkarahisar 30, 31, 83, 86, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 243, 244, 267
Ahır Sokağı (Taksim) 214
Ahilkelek 19
Ahmed (Akhisar ve Marmara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi) 252
Ahmed (Civelekoğlu, Şile'de) 232

Ahmed (Resul oğlu, Gebze'de) 235

Ahmed Çavuş (Üsküdar) 236

Ahmed İzzet Paşa (Müşir, Sadriazam, Harbiye ve Hariciye Nâzırı) 58, 61, 67, 68, 271, 272, 280, 282

Ahmed Kemal (Yüzbaşı, Karamürsel'de) 127

Ahmed Muhtar (Âşir Efendi hafidi, Gebze'de) 235

Ahmed Rıza Bey (Paris'te görevli) 38

Ahmed Sedad Halid (Zürih'te talebe) 203

Ahz-ı Asker

—Dairesi 198

—Riyâseti 92, 97, 155

Akbaş (Gelibolu) 172, 173, 174, 175, 176, 177

—cephane anbarı 174

—Deposu 180

—Hadisesi 174, 176

—İskelesi 176

Akdeniz Boğazı 8, 9

Akhisar 226, 227, 228, 230, 231, 251, 252, 253

—cephesi 90

—Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 253, 254

Akif (Geredeli, Mütteliklerce aranan) 140

Akvâm-ı Şarkiye 73

Akviran Karakolu 208

Akyazı 202
Alaçal Nahiyesi (Gebze) 235
Alaşehir 101, 102, 107, 109, 252
—Kongresi 105
—ve Havalisi Millî
Kumandanlığı 109
Aleksandros (İtalyan Harb
Gemisi Kumandanı) 219, 220,
221
Alevîler 124
Al-Ghayati (*Tribune d'Orient*
Gazetesi Sahibi) 73
Ali (Yalovalı, Müttefiklerce
aranan) 135, 140
Âli Bey (General Milne ile
yapılacak görüşmelere atanan
delege) 229
Ali Bey (Müttefiklerce aranan)
140, 142
Âlî Bey (Kâtib, Mondros
Mütârekesi görüşmelerinde) 5
Ali bin Mehmed (Yalovalı,
Müttefiklerce tutuklanan) 134
Ali Fuad Bey (Mâbeyn
Başkâtibi, Sadâret Müsteşarı)
63, 71, 110, 259, 282
A[li] Fuad Bey (Hariciye Nâzırı
Vekili) 215
Ali Fuad Paşa (5. Fırka, 20.
Kolordu Kumandanı) 82, 86,
99, 266
Ali Hikmet (İzmir Şimendifer
Hutûtu Müdürü) 267
Ali Kemal (Dahiliye Nâzırı) 85

Ali Kemal Sırrı (Umum
Jandarma Kumandanı) 226
Ali Mümtaz (Stockholm ve
Kopenhag Sefâret-i Seniyyesi
Ataşemiliteri) 267
Ali Osman (İstanbul İstıtlâ'ât
Başmemuru) 32
Ali Rıza (Binbaşı, Çorum Mevki
Kumandanı) 83
Ali Rıza (4. Ordu İnşaât-ı
İstihkâmiye Komisyonu Reisi)
267
Ali Rıza (Şile Belediye Başkanı)
235
Ali Rıza Paşa (Sadriazam) 127
Ali Seydi (Mamuretülaziz
Valisi) 274
Alman
—askerler 11, 16
—memurîn-i hafiyesi 50
—mütehassıslar 6
—sinema filmi 156
Almanya 16, 50
Alpullu 13
Altıncı
—Ordu 11, 12
Altmış Birinci Fırka 173
Altmışıncı Fırka 177, 221
Amasya 40, 275, 276
Amerika 104, 108, 112
—Hastahanesi 223
—Koleji 275
—Reisicumhuru 33
Amerikalılar 276

- Amerikan dretnotu 218
- Anadolu 21, 25, 47, 51, 67, 105, 111, 142, 168, 171, 183, 189, 213, 221, 246, 259, 280
- asayışı 104, 108
- âsileri 281
- askerî vaziyeti 281
- hattı 15
- ve Rumeli murahhasları 104, 108
- ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hey'et-i Temsiliyesi 123, 277
- vilâyât-ı şarkıyesi 111
- Anciopulo (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 157
- Ankara 11, 50, 56, 57, 67, 68, 83, 86, 98, 99, 100, 123, 124, 137, 140, 142, 279
- Ahz-ı Asker Hey'eti 87
- Büyük Millet Meclisi 57, 137
- Hey'eti 69
- Hükûmeti 51, 61, 62
- Vali Vekâleti 123
- zeybekleri 124
- Antalya 219
- Arab/lar 6, 43, 45, 48, 49
- askeri 164
- nefer 10
- vilayetleri 43, 45
- Arab Mehmed (Müttefiklerce tutuklanan) 134, 135, 136, 140
- Arabistan 45
- Arabpınarı (Nusaybin taraflarında) 11, 13
- Arif Bey (Meclis-i Mebusân Reisi) 183
- Arif Hikmet (Adliye Nâzırı) 234
- Arnavud Ali (Gebze'de) 235
- Arnavud Talib (Karamürselli) 127, 128
- Arpalı (Akhisar) 226
- Arslan (Kâtib, Şehzadebaşı'nda) 188
- Âsaf Osman (İhtiyat Mülâzım-ı Evveli) 223
- Asir 6, 15
- Asya-yı Suğrâ 47, 49, 69
- Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi (Dahiliye Nezâreti) 22, 231
- Atina 54, 60, 69, 71
- Ahidnâmesi 60
- Avam Kamarası 46, 49, 51, 52, 238
- Avrupa 34, 44, 58, 67, 68, 104, 108, 111, 112, 160
- Pasajı (Beyoğlu) 157
- Avusturya 203
- sinema filmi 156
- Avusturyalı
- askerler 11, 16
- mütehassıslar 6
- Ayafotini Kilisesi (İzmir) 224
- Ayasluğ İstasyonu (Kuşadası) 220
- Ayasofya 70
- Ayastefanos 54

Aydın 32, 90, 93, 192, 194, 217,
219, 220, 224, 228, 230, 243,
251
—cephesi 90
—Taburu 223
Ayntab 169
Ayşe (Aydın oğlu Receb'in
zevcesi, Şile'de) 232
Ayvalık 20, 221, 226, 228, 229
Aziziye (Kuşadası) 220
Azmenyen (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156

B

Bâbrîli 68, 74, 75, 76, 82, 96,
110, 190, 216, 217, 248, 281
Bahçecik (İzmit) 202
Bahr-ı Sefid 55
—Mevki'-i Müstahkem
Kumandanlığı 8
Bahr-ı Siyah, bkz. Karadeniz
Bahri Bey (Binbaşı, Gelibolu
Akbaş'ta) 171
Bahriye
—Hastahânesi 184
—Kışlası 184
—Nezâreti 75, 184, 191
Bakü 14
Balatcık (Söke) 223
—İstasyonu 220
Balıkesir 89, 90, 172, 173, 255
—Telgrafhânesi 227
Balkan
—Devletleri 24, 25

—Harbi 24, 25, 60
Balıca köyü (Akhisar) 228
Bandırma 172, 221, 229
—Limanı 171
Bank-ı Osmanî, bkz. Osmanlı
Bankası
Başbüyük
—anbarları 178
—cephane depoları 178
Batum 11, 14, 169, 281
—Mevki'-i Müstahkemi
Karargâhı 14
Bayezid
—Camii 181, 188
—Meydanı 153, 155
Bayındır (İzmir) 219, 220
Bayram-ı Veli 124
Beaconsfield (İngiliz Devlet
Adamı) 54
Beckwitt (Miralay, İngiliz Askerî
Temsilcisi) 132, 133
Bedros (Merzifon'da,
Patrikhane'den gönderilen)
275
Bekir, Rıdvanzâde (Tüccar,
Sivaslı) 116
Bekir Vehbi (Avusturya'da
talebe) 203
Bekir Zeki (Şehzadebaşı'nda)
188
Bergama 229, 251, 252
Berlin 203
Bern Sefâreti 203
Bert, Nikola (İngiliz Yüzbaşı) 12

Besim Bey (Hafız, Müttefiklerce
aranan) 132
Beşiktaş 66
Beşinci
—Fırka 14
—Kolordu 10
—Ordu 8
—Şube (Erkân-ı Harbiye) 197
Beylerbeyi 185, 266
Beyne'l-İtilâf Komiserlik
Meclisi 190
Beyne'l-Müttefikîn
—Kuvvet Kumandanlığı 187
—Kontrol Hey'eti 134
Beyne'l-Mü'telifîn Zâbıta
Müdüriyeti 66
Beyoğlu 156, 157, 184, 201,
213, 278
—Postahânesi 183
Beyrut 33
Biga Ahz-ı Asker Kalemi 221
Bigalı Esliha Tamirhânesi 177
Bilecik 247
Birinci
—Kolordu 9
—Mıntika Kumandanlığı
(Ankara, Kastamonu) 83
Bitlis 273
Bizans 69
Bodrum 221
Boğaz/lar 8, 36, 54
—Meselesi 61
Bolşevik/ler 49, 57, 61, 281
—kuvvetleri 281

Bolşeviklik 97
Bolu 130, 202
Bostancı 178
Boşnak Hüseyin (Müttefiklerce
aranan) 134, 140
Bozahane köyü (Üsküdar) 236
Bozdoğan (Aydın) 126, 252
Branting (İsveç Başbakanı ve
Dışişleri Bakanı) 58, 59, 60
Brezilya 60
Briand (Fransız Başbakanı) 50,
51
Bristol (Amiral, Amerikalı) 218
Budapeşte 203
Buldan (Denizli) 252
Bulgar/lar 25, 27, 61, 62
—Çarşısı (Şişli) 65
—Hükûmeti 28
—sinema filmi 156
Burdur 83, 86, 219
Burgaz Limanı 173
Burhaneddin (Konya Vali
Vekili) 100
Burhaniye 227, 228
Bursa 9, 65, 172, 173, 183, 266,
267
Büyükada 16
Büyükada Kilisesi 213
Büyükdere 9
C
Cadde-i Kebîr (Beyoğlu) 156,
184

Calthorpe, Arthur (Bahriye Feriki, Mondros Mütârekesi görüşmelerinde İngiliz Murahhas) 6, 7, 216, 217
Cameron (İngiliz Binbaşı) 12
Cami Bey (Hariciye Görevlisi) 61, 62
Carré (Fransız Subay) 196
Cavid (Trabzonlu, Müttefiklerce aranan) 140
Cavid Paşa (Müttefiklerce tevkif edilen) 185
Cecil (İngiliz Zâbit, Merzifon'da) 275
Celal, Prizrenli (Müttefiklerce aranan) 135, 140
Celaleddin (Mehmed Emin mahdûmu, Şile'de) 233
Celaleddin Arif Bey (Meclis-i Mebusân Reisi) 184
Cemal (Ferik, Yıldırım Kıta'âtı Müfettişi) 220
Cemal (Gebze'de) 235
Cemal (Harbiye Nâzırı) 169
Cemal (Konya Valisi) 87
Cemal Bey (Dahiliye Nâzırı) 216, 279
Cemal Paşa (İşgalcilerce tevkif edilen) 185
Cemil, Hafız (Asayiş Şubesi Müdürü) 268
Cemiyet-i Akvâm 59, 60
Cenevre 73, 203
Cerablus 12
Cevad Bey (Bern Sefiri) 73

Cevad Bey (Müttefiklerce aranan) 140, 142
Cevad Efendi (Müttefiklerce serbest bırakılan) 135
Cevad Paşa (Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi) 86
Cezayir 44, 69
Chamberlain (Fransız Parlamenter) 238
Churchill (İngiliz Bakan) 56, 72
Comrode (Mülâzım-ı Sânî, Mondros Mütârekesi görüşmelerinde İngiliz Kâtib) 5
Curzon (Lord, İngiltere Dışişleri Bakanı) 56, 68, 240

Ç

Çal 252
Çanakkale 8, 130, 175, 176, 273
—Boğazı 8
—haritası 272
—istihkâmâtı 5
—muzafferiyâtı 272
Çatalca 208
Çelebi Cemaleddin Efendi (Hacıbektaş Köyü) 124
Çerkesköy (İzmir) 226
Çerkeş 202
Çeşme 223
Çine 252
Çinge köyü (Soma) 226, 227, 228

Çini köyü (İzmit) 66
Çorlu 163
Çorum 86
—Ahz-ı Asker Şube Riyâseti 86
—Mevki Kumandanlığı 83

D

Dahiliye
—Nezâreti 21, 30, 40, 82, 102, 105, 106, 107, 110, 115, 117, 125, 127, 128, 129, 141, 150, 153, 155, 157, 158, 160, 201, 204, 205, 206, 207, 208, 213, 214, 215, 231, 243, 246, 247, 255, 274, 277, 280
Daily Mirror 238
Daily Telegraph gazetesi 55, 281
Damad Ferid Paşa (Sadriazam) 43, 105, 118, 279, 280
—Kabinesi 103, 104, 108, 280, 281
Dansier (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 157
Darıca 234
Dârülfünûn 72
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye 63
Defter-i Hâkânî 257
Değirmençayırı (Şile) 232, 233
Değirmentepe (Akhisar) 227
Demirci (Manisa) 252
Demirci Mehmed Efe 88, 125, 126, 244, 245
Denikin Ordusu 175, 177

Denizli 92, 95, 96, 97, 220, 224, 251, 252
—köyü (Gebze) 235
Deraliyye, bkz. Dersaâdet
Dereköyü (Akhisar) 228
Derince (İzmit) 178
Dersaâdet
—Başmüdüriyeti 191
—Emniyet Müfettişliği 232
—İstıtlâ'ât memuru 185
—Müttefikîn Kuvveti 186
—ve Mülhakâtı Jandarma Alayı 128
D'Esperey, Franchet (Fransız General) 98, 175
d'Estournelle (Fransa Meclis-i Ayanı'nda) 282
Devlet-i Aliyye, bkz. Osmanlı Devleti
Dimetoka 266
Dimitri Efendi (Heybeliada Başpapazı) 213
Dinar 243
Direklerarası 181
Divan-ı Harb 72, 92, 98, 129, 187
Dixon (Binbaşı, Mondros Mütârekesi görüşmelerinde İngiliz Müşavir) 5
Diyarbakır 121, 122
Dokuzuncu
—Fırka 14
—Kolordu 10
—Ordu 11

Doumer (Fransa Maliye Nâzırı) 257

Dudullu 206, 207

Düvel-i

- İtilâfiye 8, 43, 56, 57, 84, 138, 145, 158, 170, 180, 191, 213, 217, 280, 281
- Fevkalâde Komiserleri 75
- Komisyonu 200
- memurîni 174
- murahhasları 203
- mümessilleri 170
- Muazzama 25, 26, 45, 54, 59, 104, 108, 110, 112, 194
- Mü'telife 36, 40, 162, 217, 258, 277
 - mümessilleri 258
 - Askerî Mümessilliği 196
 - Komiserlikleri 190
 - Komisyonu 196, 197, 200
 - zâbitânı 191
- Müttefika 179, 195, 216, 259
 - Fevkalâde Komiserleri 190, 255

Düyûn-ı

- Umumiye 246, 247, 248, 249, 257
 - Başmüdüriyeti 252, 253, 254
 - İdare-i Merkeziyesi 249, 250

—Memuriyeti Sandığı 253

Düzce 202

E

Eceabad 171

Ecnâs-ı Beşeriye Komitesi (İngiltere'de) 237

Edhem (Şahin oğlu, Gebze'de) 235

Edhem Ağa (Muhtar, Gebze'de) 235

Edirne 9, 25, 47, 84, 130, 163, 164, 171

Elizes (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 157

Elli Altıncı Fırka 173

Elli Yedinci Fırka 125

Emery (General, 84. İngiliz Fırkası Kumandanı) 72

Emin Ağa (Üsküdar'da) 236

Emrullah (Çavuş oğlu, Üsküdar'da) 236

Enver Paşa 263, 264, 269, 270, 273, 274

Epir 59

Erkân-ı Harbiye 12, 83, 181, 190, 197, 200

Ermeni/ler 7, 12, 14, 22, 39, 63, 66, 159, 161, 162, 239, 275, 277

—askeri 161

—çocuklar 182

—Dârüleytâmı 66

—fırkaları 7

—Hükûmeti 281
—ihtilâlcileri 7
—Patrikhânesi 66, 159, 160
—yetimhanesi 62, 63, 64, 66
Ermenistan 194
Erzurum
—Kongre Hey'eti 91
—Kongresi 113
—Vilâyet Meclis-i Umumîsi
273, 274
Esad Paşa (Doktor) 183, 185
Eski Saray 70
Eskişehir 33, 56, 81, 82, 83, 86,
87, 100, 119, 120, 131
—Mevki Kumandanlığı 87
Essen Alayı 72
Eşme 252
Eşref (Rami ahalisinden) 165
Eşref Ağa (Gebze'de) 234
Eyüp (Gebze) 234

F

Fahreddin (12. Kolordu
Kumandanı) 125
Faik (Denizli Mutasarrıfı) 95, 96
Faik (Erkân-ı Harbiye
Yüzbaşısı) 165
Faik Âlî (Dahiliye Müsteşarı)
250
Faik Âlî (Diyarbakır Valisi) 122
Faik (Ereğlîli, Müttefiklerce
aranan) 136, 140
Fas/lı 37, 69
— esir 9

Fatih Sultan Mehmed 60
Fatma Sultan Hanım
(Topkapı'da) 65
Fazıl Bey (Miralay,
Müttefiklerce aranan) 134,
140, 142
Feridun (Haydarpaşa İstidlâ'ât
Memuru) 232
Fethi Bey (Yüzbaşı,
Müttefiklerce aranan) 135,
140, 142
Fevzi (Çatalca Mutasarrıfı) 209
Fevzi (Kütahya Mutasarrıfı) 117
Fevzi Paşa 41, 125, 174, 178,
179, 181, 188, 189, 200, 269
Fındıklı 267
Fikri (Gebze'de) 234
Firefly (İngiliz Dretnotu) 218
Fitzmaurice (İtilâf Devletleri
Mümessili) 218
Fletcher (Yüzbaşı, Mütâreke
Müfettişi) 30
Forbes (Yüzbaşı, İngiliz Kontrol
Zâbiti) 40
Française (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Fransa 46, 48, 50, 51, 53, 55, 57,
161, 282
—Fevkalâde Komiseri 33, 41,
42, 70, 71, 74, 178, 190,
192, 246, 248
—Hükûmeti 33, 50, 51, 57,
69, 70
—siyaseti 48, 53
—uleması 70

Fransız/lar 12, 15, 36, 43, 50, 51, 52, 54, 70, 126, 159, 169, 175, 177, 180, 184, 213
—âlimleri 69, 70
—âsâr-ı atıka ve tarih mektebi 69, 70, 71
—askeri 5, 164
—bölüğü 176
—Cezayir Fırkası 169
—esirler 9, 57
—fırkası 169
—gemisi 176
—İslâm esirleri 10
—Kabristanı (Gelibolu) 98
—kıta‘âtı 51
—Kumandanlığı 165, 174
—Meclis-i Mebusânı 52
—mektepleri 69
—muhafızı 176
—müfrezesi 174, 175
—mümessilleri 10, 159
—nöbetçileri 176, 177
—pansiyonerler 70
—polisi 159, 160
—ricâli 36
—torpidosu 176
—zâbıtası 161, 162
—zâbitânı 15, 17, 160, 165, 175, 176
Fransız-Ankara İtilâfı 58
Fransızca 7, 202
Frazier (*Daily Mirror* yazarı) 238

Fuad Bey (Karamürsel Ahz-ı Asker Şubesi Reisi) 127
Fuad Bey (Mülkiye Müfettişi) 279
Fuller (İngiliz Erkân-ı Harbiye Mirlivâsı) 157

G

Galata 167
—Rıhtımı 166, 167
Galatasaray 184
Galib Kemalî Bey (Osmanlı Sefiri) 35, 38, 46, 61, 203, 257
Galli (Müttefiklerin siyâsî müşaviri) 193
Garbî Karaağaç 252
Garden Bar (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 157
Garibo Salih (Yazıcı Çavuşu, Karamürsel'de) 127, 128
Gayr-ı Müslim 159, 160
Gebze 202, 234
—İstasyonu 235
Gelibolu 13, 17, 98, 171, 174, 175, 176, 178, 179
—depoları 177
—Limanı 176
—Mevki Kumandanlığı 177
Gerede 130, 202
George (Yunan Kralı) 26
Girid 59, 268
Gonaris (Yunan Başvekili) 67
Gouraud (Fransız Generali) 48

Gördos 252
—Kuvâ-yı Milliyesi 253
Göynük 202
Grabon (İtilâf Karargâhı Erkân-ı
Harbiye Miralayı) 134
Gülhâne
—cephane anbarları 177
—Parkı 181
Gülнар 118
Güme köyü (Ayvalık) 228
Gümüşsuyu Hastahânesi 188
Gürcistan 14, 281
Gürcü 14

H
Hacı Şükrü (Aydın Havalisi
Fedai-yi Milliye Kumandanı)
88
Hacıbektaş köyü 124
Hâcim Muhiddin (Alaşehir
Kongre Reisi) 102
Hâdi Bey (General Milne ile
yapılacak görüşmeler için
atanan delege) 229
Hafize Hanım (Şehremâneti
Memuresi) 65
Hakkı (Adanalı, Müttefiklerce
aranan) 140
Hakkı (Konya Vali Vekili) 245
Hakkı (Üçüncü Ordu İdare
Reisi) 267
Hakkı, Baytarzâde (Sivaslı) 116
Halâs-ı Vatan Cemiyeti 133, 137
Haleb 18, 33, 49

Halid (Mektupçu, Ankara Vali
Vekili) 99
Halil (Hafız Mustafa oğlu,
Şile'de) 233
Halil Bey (Edirne eski Valisi) 23
Halil Bey (Miralay, Irak Grubu
Kumandanı) 263
Halil Bey (Polis Müdür-i
Umumîsi) 162, 213, 215, 216
Halil Paşa (6. Ordu Kumandanı)
265
Halk Sözü gazetesi 103
Hamdi (Dersaâdet Haydarpaşa
İstıtlâ'ât Memuru) 183, 184
Hamdi (Dava Vekili, Gebze'de)
234
Hamza Osman Bey (Cenevre'de)
203
Hanbury (İngiliz Erkân-ı Harb
Kaymakamı) 12, 228, 229,
230
Harb-i Umumî 28, 49, 84
Harbiye
—bütçesi 249
—Dairesi 12, 21, 149, 197,
200
—Mektebi 141
—Nâzırı 12, 19, 40, 129, 133,
146, 149, 150, 155, 169,
198, 199, 200, 270, 271,
272
—Nezâreti 8, 9, 10, 11, 12,
13, 14, 16, 19, 31, 41, 75,
89, 93, 96, 97, 98, 101, 125,
126, 127, 129, 130, 131,

- 133, 137, 143, 149, 157,
159, 171, 181, 184, 190,
196, 197, 198, 199, 200,
216, 226, 230, 231, 244,
246, 249, 271, 272, 275,
276
—Şimendifer Şubesi 15
- Harding (Lord, İngiliz
Parlamentar) 282
- Harekât
—Şubesi (Erkân-ı Harbiye)
197
—ı Milliye Kongresi 102
- Hariciye
—Encümeni 282
—memurları 257
—Nâzırı 67, 68, 169, 193
—Nezâreti 22, 33, 39, 46, 62,
71, 74, 110, 126, 136, 158,
163, 166, 167, 168, 171,
179, 188, 189, 191, 192,
196, 216, 227, 230, 231,
237, 238, 248, 249, 250,
257, 258, 260
- Harington (İstanbul İşgal
Kuvvetleri Başkomutanı) 56,
77, 78, 132, 136, 139, 143,
145, 148, 149
- Harput 265
- Hasan (Ali oğlu Şile'de) 232
- Hasan, Handanzâde (Tüccar,
Sivaslı) 116
- Hasan (Trabzonlu, Müttefiklerce
aranan) 135, 136, 140
- Hasan bin Ahmed (Müttefiklerce
serbest bırakılan) 135
- Hasan bin Ahmed (Rizeli,
Müttefiklerce serbest
bırakılan) 136
- Hasan bin Mehmed (Trabzonlu,
Müttefiklerce tutuklanan) 134
- Hasan Cemil (51. Fırka
Kumandanı) 266
- Hasan İbrahim (Rizeli,
Müttefiklerce şartlı tahliye
edilen) 136
- Hasan Naci (Nazilli
Kaymakamı) 95, 96
- Hasan Tahsin (Bayezid Mitingi
tertipçilerinden) 154, 155
- Hasan Tarık (İserlohn'da talebe)
203
- Hasan Tosun (1. Ordu Erkân-ı
Harbiye Reisi) 266
- Haseki 267
- Hasib (Gebze'de) 234
- Havza 275
- Haydarpaşa 204
—Çayırı 72, 73
- Hayri (Akif oğlu, Gebze'de) 235
- Hayri (Sivas Ticaret Odası
Reisi) 116
- Hendek 202
- Henry (İngiliz Miralay) 62
- Herbert, Aubrey (Londra
Mitingi'nde konuşmacı) 238
- Hey'et-i
—Milliye 109
—Murahhasa-i Osmaniye
(Mondros'ta) 6

—Temsiliye (Erzurum Kongresi'nin) 113, 120, 121
Heybeliada 16
Hristiyan/lar 23, 36, 44, 47, 48, 58, 59, 62, 63, 66, 84, 159, 160
Hızır Reis Ganbotu 224
Hicaz 6, 15
—Kuvve-i Seferiyesi 15
Hikmet Efendi (Mülâzım, İşgalcilerce tutuklanan) 223
Hilâfet 34, 35, 37, 44, 45, 63, 109, 114, 115, 120, 122, 124
Hilmi (Eskişehir Mutasarrıfı) 120
Hilmi (Karesi Mutasarrıfı) 90
Hind/li
—askeri 164, 184, 188, 204, 205, 246
—heyeti 36, 238
—kıta'âtı 137
—mülteci 9
—Müslümanlar 44, 246
Hindîler, bkz. Hind/li
Hindistan 37, 44, 52, 53, 54
Hindular (Mecusî) 246
Hoffer (General, Alman ihtilâlcilerinin sergerdesi) 50
Hudeyde 15, 19
Hulusi (Mülâzım, Gelibolu Akbaş'ta) 171
Hulusi Paşa (20. Kolordu Kumandanı) 99
Hun/lar 222

—Prensi 54
Hurst (İngiliz Mümessili) 276
Hükûmet-i Seniyye, bkz. Osmanlı Hükûmeti
Hüseyin (Mehmed oğlu, Gebze'de) 235
Hüseyin Hüsnü (21. Kolordu Erkân-ı Harbiye Reisi) 267
Hüseyin Kâzım (Maliye Nâzırı Vekili) 258
Hüseyin Necati (Karargâh-ı Umumî 3. Şubesi'nde Memur) 267
Hüsnü (Rami ahalisinden) 165

I

Il Messaggero gazetesi 34
Il Tempo gazetesi 34
İlgın 100
Irak 6, 13, 52
—muharebâtı 265, 266, 268
Islahiye 12
Islamic News 238
Isparta 83, 86, 87, 88
—Telgrafhânesi 244
İstabl-ı Âmire 185

İ

İbrahim (Aşçı Hüseyin oğlu, Gebze'de) 235
İbrahim (Emin oğlu, Gebze'de) 234
İbrahim (İmam Hüseyin Efendi mahdûmu, Şile'de) 232

İbrahim (Tosun oğlu, Gebze'de) 234
İbrahim Ağa (Üsküdar'da) 237
İbrahim Bey (Kaymakam,
Eskişehir Ahz-ı Asker Reisi)
83
İbrahim Çavuş (Selendi Kol
Memuru) 253, 254
İbrahim Süreyya Bey (İzmit eski
Mutasarrıfı) 97, 98
İctimâ'ât Kanunu 154, 155
İçkale Nâhiyesi (Batum) 66
İhsan, Muhsipanzâde (Sivaslı)
116
İhsan (Yüzbaşı, Liman Reisi)
127
İkinci
—Fırka Kumandanlığı 81
—Mıntıka Kumandanlığı
(Eskişehir) 83
—Ordu 18
—Müfettişliği 86, 92, 97
İmalât-ı Harbiye Müdüriyeti
(Erkân-ı Harbiye) 200
İmtiyâz Madalyası 263
İnebolu 62
İngiliz/ler 8, 9, 11, 12, 14, 15,
21, 31, 32, 43, 49, 52, 56, 62,
78, 100, 105, 106, 107, 131,
159, 166, 167, 169, 172, 173,
176, 177, 183, 189, 202, 204,
205, 213, 218, 219, 239, 240,
246, 276
—amirali 218
—askeri 5, 15, 163, 183, 184,
187, 188

—Başkumandanlığı 178
—Devleti 46, 161
—donanması 51, 181, 184
—Erkân-ı Harbiye zâbitânı 12
—Fevkalâde Komiserliği 21
—gazeteleri 51, 239
—harb gemileri 171, 172, 218
—harb malzemesi 18
—hey'et-i askeriyesi 229
—hey'et-i mahsusası 7
—Hükûmeti 33, 47, 49, 51,
52, 53, 55, 56, 61, 62, 67,
172, 173, 229, 238, 239
—işgal kuvvetleri 9
—kambiyosu 259
—kamyonu 183
—karakolları 106
—karargâhı 206, 207
—kıtaları 8, 19, 181
—komiseri 33
—kontrol hey'etleri 15
—kumandanı 6, 106, 107,
202, 206
—Kuvâ-yı Askeriyesi 31,
166, 181, 184, 246
—lirası 62, 258, 259
—memurîni 141, 142, 183
—miralayı 9, 177
—muhafız kıtası, 178
—mu'teberânı 237, 238
—müfrezesi 172, 188
—Mümessil-i Askerîliği 132,
133

—Mümessil-i Siyasîliği 10, 31, 41, 159, 172, 174, 218
—nöbetçileri 32, 106, 178, 183
—Ordusu Başkumandanlığı 176, 177, 178
—Parlamentosu 52
—polisi 66, 159, 160
—siyaseti 46, 50, 52
—tabiiyeti 10
—taburu 178
—tayyâreleri 78
—telgrafçısı 202
—tercümanı 31, 106
—zabıtası 133, 161, 162
—zâbitânı 15, 17, 177, 178, 188, 275
İngilizce 7, 143, 202, 239
İngiltere 35, 37, 45, 48, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 78, 173, 281, 282
—Fevkalâde Komiserliği 41, 42, 64, 74, 178, 192, 246
—Hariciye Nezâreti 55, 56
—kabinesi 56
—matbuâtı 56
—menfaatleri 239
—Sefârethânesi 66
İran 13, 33, 52
İrfan (Bayezid Mitingi tertipçilerinden) 154, 155
İrlanda 54
—Meselesi 52
İshaklı köyü (Üsküdar) 236

İskenderun 9, 13
İskoç taburu 169
İslâm 59, 63, 229
—ahali 43, 59, 60, 143, 159, 161, 162, 192, 194, 221, 224, 234, 238
—âlemi 33, 44, 45
—cemâatı 60
—Cemiyeti (İngiltere'de) 237
—esirler 10
—haneleri 63, 162
—hüviyeti 102
—kızları 62, 63, 64
—medeniyeti 69
—meselesi 44
—muhaciri 25
—muhtacîni 246
—nüfus 219
—pâyitahtı 122
—sanayii 69
—unsurlar 44, 103, 108
İslâm İlyas köyü (Yalova) 235
İsmail (Burdur 12. Fırka Ahz-ı Asker Kalem Reisi) 219
İsmail (Sivas Ticaret Odası Reis-i Sânîsi) 116
İsmail Çavuş (Gebze'de) 234
İsmail Hakkı (1. Ordu Sahil Topçu Kumandanı) 266
İsmail Hakkı (45. Fırka Kumandan Vekili) 268
İsmail Hakkı Bey (Mekteb Müdürü, Adanalı, Müttefiklerce tutuklanan) 134

İsmail Hakkı Bey (Taharrî
Memuru, Müttefiklerce
tutuklanan) 134
İsmail Hakkı Bey (Tarsuslu,
Müttefiklerce tutuklanan) 134
İsmail Hakkı Efendi (Berlin'de
talebe) 203
İsmet Paşa 77, 78
İspanya 60
İstanbul 5, 6, 16, 22, 35, 36, 37,
41, 42, 47, 52, 53, 54, 62, 67,
68, 70, 74, 103, 104, 108, 116,
121, 122, 128, 134, 138, 137,
140, 143, 144, 148, 165, 182,
184, 189, 191, 198, 201, 202,
208, 213, 239, 258, 259, 272
—asayîşi 160
—Beyne'l-Mü'telifîn Kuvâ-yı
İşgaliye Başkumandanlığı
140
—Emniyet Müfettişliği 32,
33, 131, 181, 182, 183, 184,
185, 186, 204, 246
—Hükûmeti 47
—İstidlâ'ât Memuru 182, 183,
185
—Muhabere Odası 201
—Muhafızlığı 155
—Polis Müdüriyet-i
Umumiyesi 153, 155, 157,
166
—Vilâyeti Mektubculuğu
207, 277
İstiyadi (Yunan Fevkalâde
Komiseri) 231
İsveç Hükûmeti 60

İsviçre 203
—frangı 73
İşgal kuvvetleri 9
İtalya 21, 36, 44, 55, 56
—Fevkalâde Komiseri 33, 41,
42, 74, 178, 190, 192, 246
—Hükûmeti 55, 221
—kuvvetleri 220
—memurîn-i askeriyesi 55
—siyaseti 53
İtalyan/lar 30, 55, 106, 162, 217,
219
—askeri 164
—dretnotu 218
—jandarmalar 214
—müfrezesi 219
—ricâli 36
İtfaiye Alayı 139, 143
İtilâf
—Devletleri 22, 24, 96
—erkânı 43
—esirleri 22
—heyeti 180
—Hükûmetleri 173, 215, 216
—gemileri 184
—Karargâh-ı Umumîsi 133,
134
—kıta'âtı 168
—kumandanı 6
—Kuvâ-yı İşgaliyesi 140
—Kuvvetleri 7, 8, 13, 22, 23,
24, 137, 138, 140, 136, 144,
146, 186, 221
—memurîni 139

—mümessilleri 19
—nöbetçileri 16
—nüfuz-ı askerîsi 143
—Polis Komisyonu
Karargâh-ı Umumîsi 139
—zâbıtası 141, 149
—Zâbıtası Kumandanlığı 214
—zâbitleri 20
İtilâfçılar 10, 16, 17, 198
İttihad ve Terakki 97
İttihadcılar 102, 245
İzmir 5, 9, 15, 20, 24, 25, 47, 48,
49, 53, 54, 56, 57, 61, 84, 111,
162, 163, 173, 191, 216, 217,
218, 219, 220, 221, 222, 223,
224, 226, 230, 231, 233, 245,
259, 268, 276
—Avcılar Kulübü 224
—Düyûn-ı Umumiye
Başmüdüriyeti 251
—Hapishane-i Umumîsi 223
—Hükûmet Konağı 223, 224
—istihkâmâtı 216, 218, 220
—Jandarma Kumandanlığı
222, 224
—Kışlası 217, 220, 225
—Kumandanlığı 216, 217
—Kuvâ-yı Milliyesi 100
—Liman Dairesi 224
—Maşatlığı 219
—Mıntıka Müfettişliği 225
—Osmanlı Komiserliği 15
—Redd-i İlhâk Hey'et-i
Milliyesi 219

—Telgrafhânesi 219
İzmit 97, 127, 128, 130, 131,
199, 202, 204, 256, 265, 266
—Fabrikası 66
İzzet Paşa, bkz. Ahmed İzzet
Paşa

J

Jandarma
—Kumandanlığı (Bayezid'de)
188
—Zâbit Mektebi 185
Johnstone (Binbaşı) 77

K

Kabaltepe 177
Kadıköy 201
—kiliseleri 213
Kadir (Gebze'de) 234
Kadri (Ulemâdan, Sivas'ta) 116
Kadri Bey (Kaymakam, Erkân-ı
Harbiye-i Umumiye 2. Şube
Müdürü) 196, 200
Kafkas 13, 14
—hutûtu 15
—muharebâtı 265, 266, 267
Kahire 69
Kale-i Sultaniye, bkz. Çanakkale
Kalenderhane Mahallesi
(Şehzadebaşı) 65
Kalkreuterstr (Berlin) 203
Kanada askeri 184
Kanun-ı Esasî 34, 103, 107, 114,
128

Kara Ağıl (Gebze) 234
Karaağaç köyü (Burhaniye) 227, 228
Karaağaçlı (Akhisar) 226
Karacasu 252
Karadeniz 6, 158
—Boğazı 8, 9
—istihkâmâtı 5
—Mevki‘-i Müstahkem Kumandanlığı 8, 9
—Ordusu Başkumandanlığı 179
Karahisar-ı Sahib, bkz. Afyonkarahisar
Karaköy 167
Karamürsel 127, 128, 202, 232
—Ahz-ı Asker Şubesi 127
Karesi 89, 91, 172, 226, 227, 228, 229
Kars 11, 14, 281
Kastamonu 83, 86, 183
—Mevki Kumandanlığı 83
Katıma (Nusaybin) 11, 13
Kayseri 91, 92, 101
Kâzım (14. Kolordu Kumandan Vekili) 227
Kâzım (Çatalca Hatt-ı Müdafaası Kumandanı) 266
Kâzım Bey (Binbaşı, Müttefiklerce aranan) 140, 142
Kemah 266
Kemal (Millî Kongre Reisi, Müttefiklerce tutuklanan) 183

Kemal (Edirneli, Müttefiklerce aranan) 140
Kemal Bey (Bergama-Soma Cephe Kumandanı) 254
Kemal Paşa (Jandarma Kumandanı, Nazilli) 245
Kemalciler, bkz. Kemalistler
Kemaleddin Sami Bey (10. Kafkas Fırkası Kumandanı) 188, 189
Kemalistler 49, 281
Kemberburgaz 204
Kerpe Adası 199
Keynes (Kaymakam, Avam Kamarası'nda) 46
Kınık 226, 227, 228
Kırkağaç 230, 231, 252
Kırşehir 86, 100, 124
Kilidülbahr 174, 175, 177
Kilikya 51, 169, 282
Koca Tahir (Gebze'de) 234
Koçullu köyü (Üsküdar) 236
Konya 82, 83, 87, 88, 89, 100, 120, 121, 122, 125, 162, 183, 220, 244
Kordonboyu (İzmir) 225
Kostantin (Yunan Kralı) 54
Kostantiniyye 60
Kovacılar Caddesi (Şehzadebaşı) 65
Kroker Oteli 66
Kruger (İngiliz General) 8
Kudüs 47
Kula 252
Kuleli Mekteb-i İdâdîsi 66

Kumkapı 142
Kurfalı köyü (Çatalca) 207, 208
Kuşadası 219, 220, 221, 251, 252
Kuşdili (Kadıköy) 66
Kuvâ-yı
—Bahriye 145
—Gayr-ı Muntazama 180, 246
—Harbiye Cedvelleri Şubesi 197
—İnzibâtiye, 130
—İşgaliye 139, 181, 182
—donanması 181
—İtilâfiye 138, 139, 141, 143, 145, 148, 149, 156, 157, 161, 182, 184, 186
—Şark Orduları 175
—Zâbıta Teşkilâtı 160
—Milliye 32, 33, 55, 57, 81, 84, 85, 88, 90, 93, 96, 97, 109, 119, 120, 121, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 172, 182, 184, 204, 205, 226, 227, 231, 232, 243, 244, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 280
—karakolları 226
—kumandanları 89
—Muntazama 180
—Mü'telife 137, 138
—İnzibâtiye 131
Kuzguncuk Kilisesi 213
Küçükmustafapaşa 266

Kütahya 56, 83, 86, 117

L

Labens (Miralay, Kâtib, Mondros Mütârekesi görüşmelerinde İngiliz Müşavir) 5
Lahey Mukavelenâmesi 75
Lamington (Lord, İngiliz Parlamenter) 237, 238
Latife (Ali kızı, Patrikhâne'ye alınan) 65
Le Journal d'Orient gazetesi 39
Ledoux (Müttefiklerin siyasi müşaviri) 193
Lefke Köprüsü 131
Leon Efendi (Telgraf Mümeyyizi) 202
Lerjon (Merzifon'da, Patrikhâne'den gönderilen) 275
Letafet Apartmanı (Şehzadebaşı) 183
Levien (Yüzbaşı, Mütâreke Müfettişi) 30
Lloyd George (İngiltere Başbakanı) 35, 36, 44, 46, 50, 51, 240, 282
Loeben (Avusturya) 203
Londra 34, 44, 50, 51, 56, 61, 132
—İtilâfnâmesi 57
—Kabinesi 51
—Konferansı 53, 57
—murahhası 50

—mümessili 67
—Sefâreti 50, 237
Londra (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 156
Lorenzo (Yunan tebaasından) 215
Lozan 203
L'Union (Beyoğlu'nda eğlence mekânı) 157

M

Maarif Nezâreti 71
Mâbeyn-i Hümâyûn 114, 116
Macar sinema filmi 156
Maçka 17
—Silahhânesi 177, 178
Mahir (Afyonkarahisar Mutasarrıfı) 31, 32
Mahmud Beliğ (46. Fırka Kumandanı) 266
Mahmud Bey (Ankara ve Kastamonu Mıntıka Kumandanı) 83
Mahmud Bey (Binbaşı, Karamürsel'de) 127, 128
Mahmud Memduh (İstanbul Emniyet Müfettişliği'nde görevli) 186
Mahmud Nedim (Emniyet Seyyar Memuru) 33
Mahmud Paşa, Çürüksulu (İşgalcilerce tutuklanan) 185
Makedonya 29, 54, 59
—muharebâtı 266
Makret köyü (Batum) 66

Makriköyü 114
Maliye Nezâreti 246, 249, 250, 258, 259
Maltepe 204, 205
—Tayyâre Endâht Mektebi 205
Mamuretülaziz 272, 273, 274
—Encümen-i Vilâyeti 274
—hey'eti 273
—Vilâyet Meclis-i İdaresi 274
Manisa 224, 226, 252
Maraş 169
Marini (İtalyan Generali) 219
Marmara 166
—Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyâseti 253, 254
Marmaris 221
Matbuât
—Divan-ı Harbi 170
—Müdüriyet-i Umumiyesi (Hariciye Nezâreti) 168, 169, 280, 281
Maydos Cephaneliği (Gelibolu) 176
Mazlum (Baytar Müfettiş-i Umumîsi) 266
Mebânî-i Emiriye ve Hapishâneler İdaresi Müdüriyeti (Dahiliye Nezâreti) 22
Mecidî Nişanı 265, 266, 267, 268
Meclis-i
—Ayân 184, 282
—Hâss-ı Vükela 170

- Mahsus-ı Vükelâ 63, 71, 74
- Mebusân 117, 120, 121, 122, 184, 185
- Millî 103, 107
- Umumî 114
- Vükelâ 34, 40, 67, 82, 87, 93, 148, 169, 179, 244
- Mehmed (Aydın oğlu, Şile'de) 232
- Mehmed (Bursalı, Müttefiklerce aranan) 140
- Mehmed (Çatlak Hüseyin oğlu, Müttefiklerce serbest bırakılan) 135
- Mehmed Ali Ağa (Üsküdar'da) 236
- Mehmed Ali Bey (Fırkateyn Mülâzımı) 203
- Mehmed Ali Efendi (Budapeşte'de talebe) 203
- Mehmed bin Cemal (Müttefiklerce serbest bırakılan) 136
- Mehmed bin Hakkı (Bursalı, Müttefiklerce tutuklanan) 135
- Mehmed bin İhsan (Bursalı, Müttefiklerce tutuklanan) 134
- Mehmed Emin (3. Ordu Topçu Müfettişi) 267
- Mehmed İhsan Efendi (Berlin'de tüccar) 203
- Mehmed Mahir (Afyonkarahisar Mutasarrıfı) 101, 102, 106, 107, 110, 244
- Mehmed Necati (Soma Kaymakamı) 231
- Mehmed Refik (Askerî Demiryollar ve Limanlar Müdüriyet-i Umumiyesi Müdür Muavini) 268
- Mehmed Reşad (Osmanlı Padişahı) 263, 269
- Mehmed Said (Sadriazam) 196, 263
- Mehmed Sâmî (Eskişehir Mutasarrıfı) 81, 82
- Mehmed Şerif (Dahiliye Nâzırı) 171
- Mehmed Talat Paşa (Sadriazam) 61, 269
- Mehmed, Tuzcuoğlu (Şile'de) 232
- Mehmed Zeki, Mütevellîzâde (Sivaslı) 116
- Mekri (Fethiye) 221
- Mekteb-i Harbiye 198
- Memurîn ve Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti (Dahiliye Nezâreti) 279
- Menderes vadisi 55
- Menemen 84, 218
 - İslâm ahalisi 234
- Menzil Müfettişliği 14
- Merşyupav (Senegal taburu kumandanı) 174
- Meriç 77
- Mersin 9
- Merzifon 275, 276
 - Amerikan Mektebi 275

Meşihat 60, 63
Meşrutiyet Koscala
(Beyoğlu'nda eğlence mekânı)
157
Mısır 44, 53, 54, 239
Millet Meclisi 279
Millî
—hareket 41, 42
—Kongre 103
—Kongre Hey'et-i
Temsiliyesi 119, 120
—Talim ve Terbiye Cemiyeti
183
Millîciler 280, 281
Milne (General, İngiliz
Başkumandanı) 13, 56, 175,
228, 230
Mina (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 157
Moda 206, 207
Mondros
—
Mütârekese/Mütârekenâmes
i 5, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15,
16, 19, 20, 21, 22, 23, 30,
31, 32, 33, 35, 43, 53, 54,
63, 74, 82, 84, 99, 103, 107,
110, 114, 117, 146, 148,
160, 162, 166, 174, 176,
179, 180, 216, 217
—Mütâreke Komisyonu 10,
31, 175, 203
Montague (İngiltere
Kabinesi'nden) 56
Morning Post gazetesi 50
Moslim Outlook gazetesi 44

Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
(Harbiye Nezâreti) 263, 264,
265, 269, 270, 271
Muammer Bey (Sivas Valisi)
272
Mudanya 268
—Mukavelenâmesi 77
Mudurnu 202
Muhacirîn-i İslâmiye Müdafaa-i
Hukuk ve Te'âvün Cemiyeti
24, 25, 29
Muhammed Ali Han
(Hindistan'da) 44, 45
Muharebe Gümüş
—İmtiyâz madalyası 265,
266, 267, 268
—Liyakat madalyası 263, 267
Mulvenya (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Murphy (Kaymakam, Kadro
İrtibât Zâbiti) 12, 17
Musa Kâzım (53. Fırka
Kumandanı) 266
Mustafa (Ahmed oğlu, Şile'de)
232
Mustafa (Çemberoğulları'ndan,
Şile'de) 233
Mustafa (Çoban Abdi oğlu,
Üsküdar'da) 234
Mustafa (Londra'da Hükûmet-i
Seniyye Mümessili) 240
Mustafa (Sarı İbrahim
oğlu, Şile'de) 232
Mustafa Abdülhâlik (Dahiliye
Müsteşarı) 272

Mustafa Bey (Kastamonu Mevki Kumandanı) 83

Mustafa Efendi (Muallim, Gebze'de) 235

MUSTAFA KEMAL

[ATATÜRK]

46, 47, 48, 49, 53, 99, 123, 124, 142, 192, 193, 255, 273, 274, 279, 280, 281, 282

— (Miralay, 16. Kolordu Kumandanı) 263

— (2. Ordu Kumandanı) 265

— (Mirlivâ, 7. Ordu Kumandanı) 269, 270, 271, 272

— (3. Ordu Müfettişi) 275, 276

— (Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hey'et-i Temsiliye Reisi) 278

Mustafa (Mehmed oğlu, Şile'de) 232

Mustafa, Muğlalı (Kaymakam, Müttefiklerce aranan) 132, 140

Mustafa Ragıb Efendi (Hamburg'da talebe) 203

Mustafa Reis (Manav oğlu, Gebze'de) 235

Mustafa Remzi Paşa (Ümerâ-yı Askeriye ve Divan-ı Harb Reisi) 265

Mustafa Reşid Paşa (Hariciye Nâzırı) 21, 34, 36, 50, 51, 56, 115, 246

Mustafa (Salih oğlu, Gebze'de) 235

Musul 13

Muş 273

Muzika Bölüğü

(Şehzadebaşı'nda) 183

Mü'telifin 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 197, 200

—amiralleri 146

—Divan-ı Tahkikâtı 139

—esirleri, 19

—fevkalâde komiserleri 146

—generalleri 146

—Hey'et-i Askeriyesi 143

—hükûmetleri 147

—işgal kuvvetleri 8, 13, 138, 139

—Kuvâ-yı Askeriyesi 137

—memurîn-i askeriyesi 147, 149

—memurları 23, 134

—mümessilleri, 16, 19, 20

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 84, 85, 87, 103, 117, 124, 173, 174, 247, 251, 254

Münir Bey (Makriköy'de mukim) 114

Mürefte köyü 214

Müslüman/lar 20, 29, 44, 48, 58, 59, 60, 63, 64, 101, 161, 162, 163, 225, 246

—imparatorluğu 53

—şehri 239

Mütâreke, Mütârekenâme, bkz. Mondros Mütârekesi

Mütârikler 180
Müttefik/ler 7, 50, 52, 56, 68,
74, 77, 78, 180, 192, 199, 280
—askeri 186
—devletler 77
—Fevkalâde Komiserler 75,
193
—generalleri 77
—kıta‘âtı 186
—Komisyonu 198, 199
—tebaası 6, 74
—üserâsı 6
—Zâbitası 66
Müttefika, Bkz. Müttefik/ler

N

Nâbi Bey (Murahhas, Paris'te
Mümessil-i Osmanî) 46, 50,
51, 57, 67, 68, 282
Naci Bey (Seryâver) 185
Naciye Hanım (Lozan'da) 203
Nadir (17. Kolordu Kumandanı)
216, 217, 218
Nail (Mülâzım-ı Evvel,
Şehzadebaşı Karargâh
Kumandanı) 188
Nasuhî (2. Kafkas Kolordusu
Erkân-ı Harbi) 267
Nazilli 95, 96, 97, 245, 252, 253
—Hey'et-i Milliyesi 245
Nazmi Bey (Şehzadebaşı'nda) 65
Near East gazetesi 280
Necib Halil (Muhacirîn-i
İslâmiye Müdafaa-i Hukuk ve

Te‘âvün Cemiyeti Müdürü)
25, 30
Nesibe (Ali Kavas kızı,
Patrikhâne'ye alınan) 65
Neşet Efendi (Polis Komiseri)
106
Neuilly Muâhededesi 77
Niğde Vak‘ası 100
Nihad (Dahiliye Nezâreti
Müsteşar Vekili) 191
Nişantaşı 139, 141
Nizami (Berlin'de talebe) 203
Nogara (İtalyan Vekil) 36
Nuriye (Ömer kızı, Patrikhâne'ye
alınan) 65
Nusaybin 11
Nüzhet Sâbit (Bayezid Mitingi
tertipçilerinden) 153, 155
O
Oltu 14
On Beşinci Kolordu 248, 249
On Birinci
—Avcı Fransız Alayı 165
—Kolordu 10
On Dördüncü
—Fırka 14
—Kolordu 86, 221, 248
On İkinci
—Fırka 14
—Kolordu 86, 125, 126, 248
On Yedinci
—Kolordu 87, 217
Onuncu

—Kafkas Fırkası 181, 187
—Kolordu 10
Osman (Mülâzım, Gelibolu Akbaş'ta) 171
Osman (Tüccar, Sivas'ta) 116
Osman Nizamî Paşa 55
Osman Paşa (Medine Muhafızı) 203
Osmanî Nişanı 263, 265, 266, 268
Osmanlı/lar 5, 6, 37, 44, 45, 69, 70, 74, 75, 76, 88, 112, 132, 134, 159, 160, 161, 171, 176, 178, 179, 181, 189, 258, 259
—Avrupası 25
—Bankası 247, 248, 255, 257
—Devleti 5, 6, 16, 20, 25, 34, 35, 36, 43, 44, 45, 69, 70, 129, 194
—eyaletleri 58
—hâkimiyeti 122, 223, 224
—heyeti (Mondros'ta) 6
—Hükümeti 6, 14, 19, 24, 25, 26, 29, 37, 41, 42, 45, 47, 70, 76, 87, 102, 130, 132, 136, 141, 159, 160, 170, 179, 192, 193, 194, 195, 221, 222, 229, 247, 248, 255, 281
—İmparatorluğu 45, 222
—Kabinesi 104, 108
—kanunu 76
—kıtaları (Bakü'de) 14
—kuvvetleri 179
—limanları 159

—lirası 259
—Mahkemeleri 75, 76
—Mekteb-i Harbiyesi 143
—memâliki 6, 10, 16, 19, 25, 27, 28, 70, 82, 161
—memurları 132, 133, 134, 139, 141, 170, 246
—Mevki'-i Müstahkem Karargâhı 8
—milleti 35, 76, 112, 195
—muhafızı 176
—murahhasları 5, 112
—nakdî evrakı 258, 259
—nöbetçileri 32, 178
—Ordusu 10, 145, 176, 197
—Polisi 138, 161
—Rumları 213
—sancağı 224
—tabiiyeti 25, 29, 48, 161, 213
—vapurları 166
—zâbitası 134, 141
—zâbitânı 143, 176, 177
Ovacık Köyü (Üsküdar) 234

Ö

Ödemiş 219, 220, 224, 251, 252
Ömer Ağa (Üsküdar'da) 234
Ömer Lütî (Kaymakam, 23. Fırka, Karahisar ve Alaşehir Havalisi Millî Kumandanı) 83, 107, 109, 110, 118
Ömerli Kazası (Üsküdar) 236
Örgünlü Köyü (Gebze) 234

P

- Padişah 37, 72, 73, 75, 76, 84,
103, 104, 108, 109, 118, 119,
124
Paksimada (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 157
Palamut köyü (Akhisar) 228
Pall Mall And Globe gazetesi 52
Palmerston (İngiliz Devlet
Adamı) 54
Panislamizm 61
Panturanizm 61
Papa köyü (Akhisar) 228
Paris 34, 36, 38, 46, 50, 51, 56,
57, 77, 163
—murahhası 50
—mümessili 67
—sefâreti 50
—Sulh Konferansı 162, 213,
282
Parisienne (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Parmakkapı 140
Paşabahçe 9
—Kilisesi 213
Paşaköy
—(Üsküdar) 236
—Rumları 234
Patrik 60
Patrikhâne 36, 62, 63, 64, 161,
275
Pelid köyü (Burhaniye) 227, 228

- Pelle (General, Fransa Fevkalâde
Komiseri) 68
Pension Albrecht (Berlin'de) 203
Pérrier Bankası 257
Polis Müdüriyet-i Umumiyesi
64, 144, 159, 161, 186
Polko (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 157
Pontus Cumhuriyeti 194
Posta ve Telgraf ve Telefon
—Müdüriyet-i Umumiyesi
182, 191
—Nezâreti 101, 114, 116, 118
Pozantı 15
Prizren 268

R

- Ragıp Kemalî Bey (Miralay,
Müttefiklerce tutuklanan) 134
Rahime (Aydın oğlu Receb'in
zevcesi, Şile'de) 232
Rahmi (Müderriş, Sivas'ta) 116
Rami Kışlası 165
Ramis 18
Raşid (İsmail Çavuş mahdûmu,
Gebze'de) 234
Rauf (Silifke Mutasarrıfı) 119
Rauf Bey (Bahriye Nâzırı,
Mondros Mütârekesi
görüşmelerinde Murahhas) 5,
6
Re'fet Bey (Miralay, 22.
Kolordu Kumandan Vekili)
269
Receb (Aydınoğlu, Şile'de) 232

Receb (Derelioğlu, Şile'de) 232
Receb (Ereğlili, Müttefiklerce
aranan) 135, 140
Receb Usta (Müttefiklerce
serbest bırakılan) 136
Redd-i İlhak Cemiyeti 84, 85,
87, 89, 101, 220
Reşad Hikmet Bey (Hariciye
Müsteşarı, Mondros
Mütârekese görüşmelerinde
Murahhas) 5, 7
Reşid (Sivas Valisi) 113
Reşid Paşa, bkz. Mustafa Reşid
Paşa
Reuter Ajansı 48
Revüiyal (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 157
Rıza (Hacı Receb oğlu, Sivash) 116
Rieu (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Rifat (Ahmed oğlu, Şile'de) 232
Rifat (Sadâret Müsteşarı) 111
Robeck, Frederick (İngiliz
Dretnot Kumandanı) 218
Rolt (İngiliz Binbaşısı) 177
Roma 34, 36, 43, 57, 69, 71, 203
—murahhası, 62
—Sefâreti 61
Romanya muharebâtı 267
Rum/lar 22, 25, 27, 47, 48, 56,
63, 66, 143, 159, 161, 162,
204, 213, 214, 215, 223, 224,
236, 239, 275, 277
—askeri 161

—çocuklar 182
—Hastahanesi 223
—Hükûmeti 194
—Kızlar Yetimhanesi 62, 63,
64, 66
—Patriği 60
—Patrikhânesi 66, 159, 160
—şakîleri 232
—vali 61
Rumbold, Hurst (İngiltere
Fevkalâde Komiseri) 68
Rumca 214
Rumeli 10, 27, 29, 168, 169, 173
—muhamirîni 24
—ve Anadolu Müdafaa-i
Milliye Hey'et-i Temsilîyesi
121, 122
Rumelihisarı 201
Rus/lar 9, 49, 61
—fışekleri 174, 175, 176, 177,
178
—generalî 239
—silahları 17
—toplari 175
—tüfengi 175, 176, 177
Rusya 52
Ryan (Müttefiklerin siyasî müşaviri)
193

S

Sabit Bey (Erzurum Valisi) 272,
273, 274
Sadâret 12, 22, 24, 41, 63, 64,
70, 72, 73, 88, 89, 91, 118,

120, 121, 122, 123, 159, 165,
174, 178, 179, 205, 230, 233,
234, 246, 247, 251, 279
Sadık Hilmi Bey (Müttefiklerce
aranan) 140, 142
Sadullah Bey (Erkân-ı Harbiye
Kaymakamı, Mondros
Mütârekesi görüşmelerinde
Murahhas) 5, 7
Safa Bey (Hariciye Nâzırı) 41,
179, 194
Safranbolu 130, 202
Said Paşa (Harbiye Nezâretince
tebligât yapılan) 101
Said Paşa (Hudeyde'de) 15
Saim oğulları (Şile'de) 233
Salacak 266
Salîb-i Ahmer 218
Salih (Bekir oğlu, Gebze'de) 234
Salih (Kör Osman oğlu, Şile'de) 233
Salih bin Abdullah (Ünyeli,
Müttefiklerce serbest
bırakılan) 136
Salih bin Ahmed (Ünyeli,
Müttefiklerce tutuklanan) 135,
140
Salih Hulusi (Sadriazam) 40, 41,
249
Salih Paşa (Seryâver) 265
Salihli 252
—cephesi 90
Sâlim (Edirne Valisi) 163, 164
Sâlim (Topçular ahalisinden)
165

Salisbury (İngiliz Devlet Adamı)
54
Saltanat 34, 35, 37, 38, 43, 73,
100, 105, 115, 109, 122, 185
Samih Fethi (Üsküdar
Mutasarrıfı) 73
Samime Hanım (Lozan'da
talebe) 203
Samsun 16, 40, 84
Sansür 39, 40, 169, 170, 189,
191, 217, 224
—Hey'eti (Osmanlı
Hükûmeti'nin) 169, 170
—memurları (Düvel-i
İtilâfiye'nin) 170
Santral (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 15
Sapanca 131, 202, 256
Sarayköy 252
Sarıkamış 14
Saruhan 89, 251
—Düÿûn-ı Umumiye
Müdûriyeti 253
Selahaddin Âdil Bey (17.
Kolordu Kumandanı) 266
Seferihisar 223
Selanik 26, 54, 164, 265
—İttihadcılığı 102
Selçuk İstasyonu 219, 220
Selendi A'şâr Kol Memurluğu
251, 253, 254
Semâi, Nasuhîzâde (Sivaslı) 116
Senegal Taburu 174, 177
Sepetçi Sokağı (Kadıköy) 66

Sermed Bey (Lozan'da talebe)
203
Servet (Sadâret Mektubî Kalemî
Mümeyyizi) 260
Sevr Sulh Muâhadenâmesi 46,
47, 49, 59, 52, 53, 61, 182,
197, 259, 280, 281, 282
Seymour (Bahriye Livası,
Mondros Mütârekesi
görüşmelerinde İngiliz
Müşavir) 5
Sezai Bey (İsviçre'de Osmanlı
Sefîri) 203
Sforza (Kont, İtalyan Yüksek
Komiseri) 36
Shuttleworth (İngiliz General)
196, 198, 199, 200
Sırp 27
Sırrı (Hacı Mehmed oğlu,
Gebze'de) 235
Silezya 50, 62
—Meselesi 50, 56
Silifke 118
Sinekli 208
—Hudud Emniyet
Müfettişliği 207, 208
Sivas 33, 40, 41, 99, 100, 104,
108, 113, 114, 115, 116, 117,
123, 277, 278
—Kongresi 99, 104, 105, 108,
109, 113, 115, 116, 118
—Millî Kongre Hey'eti 118
Sofular köyü
— (Gebze) 235
— (Şile) 233

Sofya 169
—Hükûmeti 62
Soma 226, 227, 228, 229, 230,
231, 251, 252
—Ahz-ı Asker Kalemî 221
—Düÿûn-ı Umumiye
Memuriyeti 254
Söke 219, 220, 221, 252, 253
Stockholm Sefâreti 58, 257, 258
Subhi (Konya Valisi) 121
Subhi Bey (Davos'ta Meclis-i
Ayân Kâtibi) 203
Suisse (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Sultanahmed Meydanı 70
Suriye 6, 169, 282
—İngiliz ordusu 16
Süleyman (Cemil oğlu,
Patrikhâne'ye alınan) 65
Süleyman Hikmet (Emniyet-i
Umumiye Müdürü) 21
Süleyman Şevket (Hicaz
Demiryolu Askerî Komiseri)
268

Ş

Şaban (Bursalı, Müttetiklerce
aranan) 140
Şakir (Harbiye Nâzırı) 158
Şam 33, 49, 267
Şark
—hattı 15
—Meselesi 44, 45, 52, 53, 56,
57
Şarkî Trakya 77

—Meselesi 56
Şefik (57. Fırka Kumandanı)
217, 221
Şehremâneti 65
Şehzadebaşı 183, 188
Şerif Hüseyin 44
Şevket Turgud Paşa (Harbiye
Nâzırı) 85, 276, 277
Şevki Bey (Süvari Yüzbaşısı,
Mustafa Kemal
[ATATÜRK]'in yaveri,
Müttefiklerce aranan) 140
Şile 232, 235
Şimalî Afrika 53
Şûrâ-yı Askerî 197

T

Tahsin (Bigalı, Müttefiklerce
aranan) 140
Taksim 214
—Merkezi Memurluğu 215
Takvim-i Vekâyi 128, 130
Takyeci Mahallesi (Topkapı'da)
65
Talat Paşa, bkz. Mehmed Talat
Paşa
Tara (Pasneli, Müttefiklerce
aranan) 140
Tarsus 265
Tasvir-i Efkâr
—gazetesi 39
—Matbaası 185
Taşkışla 176
Taşköprü 267

Taşnaksü[t]yun 7
Tatar Liman (Akhisar) 226
Tavas 252
Tavşanlı köyü (Gebze) 235
Tayfur Nâzım (Lozan'da talebe)
203
Tayyâre Endâht Mektebi 204,
205
Teke köyü (Şile) 232
Tekfurdağı 214
Tempou Débats gazetesi 36
Tepebaşı 157
Teşkilat-ı Milliye 98, 99, 172,
192, 193, 194
Tevfik (Binbaşı, Yozgad Mevki
Kumandanı) 83
Tevfik (Sivas Posta Başmüdür
Vekili) 116
Tevfik (Miralay, 16. Fırka
Kalem Reisi) 220
Tevfik Cenânî (Tüccar,
Müttefiklerce tutuklanan) 135
Tevfik Paşa (Sadriazam) 280
—Kabinesi 281
Tıbbiye-i Askeriye 72
Times gazetesi 46, 240
Timur (Topçular ahalisinden)
165
Tire 219, 220
Tokatlı (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Tokatlıyan (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Tokuş Ağazâde Âlî (Sivaslı) 116
Topçu

—Endâht Mektebi 198
—Zâbit Vekili 198
Tophane 17, 18, 166
Topkapı Sarayı 185
Toros tünelleri 13
Townshend, Charles (İngiliz
General) 46, 52, 54, 238
Trablus 15, 18
Trablusgarb 44
Trabzon 14, 118, 194, 249
—Defterdarı 118
Trakya 53, 54, 57, 59, 61, 62,
173
Tribune d'Orient gazetesi 73
Tribune gazetesi 55
Tunus 44, 69
Tunusî esir 9
Turgud Kâmi Efendi (Hale'de
talebe) 203
Türk/ler 26, 27, 35, 37, 45, 47,
48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 57,
69, 74, 78, 79, 101, 159, 161,
162, 182, 183, 239
—akçesi 259
—âlimler 70
—askeri 5
—düşmanlığı 160
—hâkimiyeti 47
—Harbiye Mektebi 139
—Hükûmeti 47, 213
—idaresi 48
—kabineleri 280
—kıtaâtı 78
—memurîni 147

—milliyetperverleri 52, 53, 54
—mu'teberânı 137
—muhaciri 25, 29
—mütehassısları 69
—polisi 66
—talebe 70
Türkçe 183, 186, 190, 214
Türk-Fransız İtilâfnâmesi 51
Türkiye 34, 45, 46, 47, 50, 52,
53, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 73,
76, 199
—Hükûmeti 137
—İmparatorluğu 58
—siyaseti 55
—uleması 70

U

Uluborlu 245
—Hey'et-i Milliye[si] 244,
245
Ulvi (Kayseri Mutasarrıfı) 91
Umum
—Jandarma Kumandanlığı
128
—Kongre Hey'eti (Sivas'ta)
105
—Türk Kongresi 100
Umumî Kongre, bkz. Sivas Kongresi
Urfa 12, 126, 169
Urla 223
Uzunköprü 13, 158

Ü

Üçüncü

—Fırka 14
—Kolordu 40, 41, 86
—Mıntıka Kumandanlığı
(Kütahya, Afyon, Isparta,
Burdur) 83
—Ordu Müfettişliği 86, 276
Ümmügülsüm Hanım (Şişli'de)
65
Üsküdar 72, 73, 201, 205, 206,
207, 236, 266, 277

V

Vahideddin (Osmanlı Padişahı)
112, 270, 272, 279
Vâsıf (İstanbul Emniyet
Müfettişi) 185, 186, 187
Valideçeşme 268
Varna 163
Venizelos 50
Versailles Konferansı 104, 108
Vilâyât-ı Sitte 7
Vitelli (İtalyan Subay) 196

W

Wallenberg (İsveç Sefiri) 60
Washington Konferansı 58
Wilson, H. F. (Kuvâ-yı İtilâfiye
Kumandanı) 7, 12, 13, 17,
155, 156, 157, 187
Wilson Prensipleri 82, 148
Winter Palace (Beyoğlu'nda
eğlence mekânı) 156

Y

Yahya Galib (Ankara Vali
Vekili, Defterdar) 124

Yahya Hayatî (6. Kolordu
Erkân-ı Harbiye Reisi) 267
Yakub Cenânî (Müttefiklerce
aranan) 134, 140, 142
Yakub Sabri (Selanikli,
Müttefiklerce tutuklanan) 135,
140
Yakub Şevki Paşa (14. Kolordu
Kumandanı) 265
Yalova 202, 232
Yani (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156
Yaylalı köyü (Şile) 233
Yazımanayırı köyü (Şile) 233
Yedinci Ordu Karargâhı 271
Yemen 6, 15
Yeni Mahalle 265
Yeni Postahâne Müdüriyet-i
Umumiyesi 183
Yeniköy
—(Şile) 232
—(Üsküdar) 236
—Rumları (Gebze'de) 234
Yenişehir 267
Yıldırım
—Kıta'âtı Müfettişliği 9
—Ordular Grubu 271
Yıldız Sarayı 185
Yirmi Beşinci Kolordu 187
Yirmi Birinci
—Kolordu 142, 267
—Osmanlı Ordusu Karargâhı
140
Yirmi Dördüncü Fırka 87

Yirmi Üçüncü Fırka 31, 87, 109
Yirminci Kolordu 83, 142
Yordon David (Beyoğlu'nda
eğlence mekânı) 157

Yorgi (Kiryako oğlu, Mürefteli)
214

Yozgad

—Ahz-ı Asker Şube Riyâseti
86
—Mevki Kumandanlığı 83

Yukarı Silezya, bkz. Silezya

Yunan 29, 48, 49, 51, 54, 56, 57,
59, 67, 90, 93, 211, 213, 214,
215, 218, 219, 225

—askeri/leri 5, 214, 218, 220,
228, 230, 231, 235, 236

—arazisi 52

—bandıraları 224

—bayrağı 213, 219

—Devleti 214

—elbisesi 236

—gemileri 5

—harekât-ı milliyesi 49

—Hükûmeti 28, 29, 45, 53

—idaresi 60

—işgali 95, 96

—kanunları 224

—kıta'âtı 47, 53, 206, 217

—Konsoloshânesi 28, 214,
224

—kuvvetleri 47, 173, 232

—makamât-ı askeriyesi 217

—muhibliği 49

—murahhasları 77

—müfrezesi 213, 217, 235

—Müslümanlar 48

—süvarisi 226

—taarruzu 51, 56, 94, 231

—tayyâresi 226

—zâbitler 143

Yunanî/ler,

bkz.

Yunanlı/lar

Yunanlı/lar 20, 32, 48, 49, 52,
54, 57, 61, 91, 92, 93, 173,
194, 207, 208, 213, 216, 218,
219, 226, 227, 228, 229, 230,
233, 234, 235, 238, 239, 259

—Müslümanlar 48

Yunanistan 20, 48, 49, 51, 52,
53, 54, 56, 57, 59, 60, 84, 173,
213, 220

—Hükûmeti 259

Yusuf Ağa (Çakır Mustafa oğlu,
Üsküdar'da) 236

Yusuf İzzet (14. Kolordu
Kumandanı) 222

Yusuf Kemal Bey (TBMM
Hükûmeti'nin Hariciye Vekili)
67, 68

Yusuf Ziya (İstanbul Valisi) 153

Yüksekkaldırım 162

Z

Zafer (Beyoğlu'nda eğlence
mekânı) 156

Zafıryo, Niko (İzmir Kuvve-i
İşgaliye Kumandanı) 222

Zekeriya (Ulemâdan, Sivas'ta)
116

Ziraat Mektebi 124

Ziver (Üsküdar Mutasarrıfı) 206
Ziyaeddin (Harbiye Nâzırı) 137
Zurnacı İsmail (Gebze'de) 235

Zühdü Efendi (Taksim Merkezi
İkinci Komiseri) 215
Zürih 203